

C.No-303

Madras University Kannada Series

KARNATAKA KAVIRAJAMARGAM

GENERAL EDITOR

Dr. A. SHANKER KEDILAYA
Head of the Department of Kannada

033,1KED:g
L4

UNIVERSITY OF MADRAS
MADRAS-600005.
1973

General Editor

Dr. A. SHANKER KEDILAYA
Head of the Department of Kannada

KARNATAKA
KAVIRAJAMARGAM

First printed 1930.

Reprint 1973.

 University of Madras, Madras.

Price Rs. 8-00

PRINTED AT THE RATHNAM PRESS MADRAS-1.

Madras University Kannada Series

KARNATAKA KAVIRAJAMARGAM

ಕರ್ನಾಟಕ

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಂ

EDITED BY
A. VENKATA RAU, B.A., L.T.,
AND
PANDIT H. SESA AIYANGAR

UNIVERSITY OF MADRAS
1973

033,1KED:9
L4

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JANANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY
Jangamwadi Math, Varanasi
Acc. No.303.....

FOREWORD

This work "Karnataka Kavirajamargam" is a new edition of the book which was published by the University of Madras in 1930 and which was out of print for a number of years. The Reader and Head of the Department of Kannada, Dr. A. S. Kedilaya, has undertaken the present edition of the work. In his Preface in English the Editor has discussed the authorship of the work and the patronage extended by the Rashtrakuta Emperor, Nrpatunga, to the author.

Karnataka Kavirajamargam is the earliest available work on literary criticism in Kannada, and it gives an account of the scholars and poets that flourished at the Court of Nrpatunga, and also of the literary personages that lived in earlier times. It treats vividly of the literary forms and conventions of the time, and also provides an insight into the social and political conditions that obtained in those early days.

I hope and trust that this new edition of an important source book in Kannada will be welcomed by scholars and students of Kannada Language and Literature in South India.

University of Madras, }
17th January 1974. }

N. D. SUNDARAVADIVELU,
Vice-Chancellor.

P R E F A C E

The Kavirājamārga popularly ascribed to King Nṛpatuṅga is the earliest available work on literary criticism in Kannada. Though inspired by earlier Samskrita works, especially those of Daṇḍin and Bhāmaha, it contains much original matter and sheds light on the social and political conditions of the Kannada land, as well as the ancient Kannada language and literature.

There is difference of opinion among scholars regarding the authorship of the work. The work is popularly known as Nṛpatuṅga's *Kavirājamārga*. It is ascribed to the Rashtrakuta Emperor, Nṛpatuṅga (815-877 A.D.) by B. L. Rice, K. B. Pathak and Narayana Srinivasa Rajapurohit. Dr. Fleet stated that it was composed during the reign of the Rashtrakuta king, Amoghavarṣa Nṛpatuṅga (815-877) by his court poet Kaviśvara. The colophon of the work states that it was approved by king Nṛpatuṅga, (*Nṛpatuṅgānumata*). R. Narasimhacar, author of *Karṇāṭaka Kavicarite* considers that Śrī Vijaya, mentioned in the colophon, composed the work at the instance of the king.

It is obvious that king Nṛpatuṅga was not the author of the work but was only the patron. Śrī Vijaya must have written a work called *Kavimārga*; this might have been revised into the present work, *Kavirājamārga* by another poet, Kaviśvara. The title Amoghavarṣa referred to in the text itself suggests that the patron was Amoghavarṣa Nṛpatuṅga.

1. *Kavimārga* by Śrī Vijaya

In Kavirājamārga itself the name of the poet Śrī Vijaya is mentioned (*parama Śrī Vijaya...tadadya kavyakkendum*). Durga Simha has mentioned the line, *Śrī Viijayara kavimārgam* in the preface to his work Pañcatantra. In the verse at the end of each Paricchēda of Kavirājamārga, '*Śrī Vijaya prabhūtanidam*' is stated and hence we can surmise that the work written by Śrī Vijaya is a work on poetics.

Kēśirāja has mentioned about Śrī Vijaya while mentioning the names of the great poets preceding him in the beginning of

his work 'Śabdamaṇidarpaṇa' (*Gajagana, Guṇanandiya, Manasijanasagana, Candrabhaṭṭa, Guṇavarma, Śrīvijaya, Honnana, Hampāna, Sujanōḷḷamsana, Sumargavidaroḷe lakṣyam* (1-5 Smd.) Kēśirāja has also quoted *lakṣya* verses from Kavirājamārga to illustrate some of the grammatical rules. While saying that in verse the word beginning with a conjunct letter should not follow a word ending with a *laghu* letter, Kēśirāja quotes as example from Kavirājamārga the verse "*arasukumāra...mārgam*" to illustrate the rule that Dēśiya words should not be compounded with the sama-samskrita words. As Kēśirāja has not mentioned the name of Nṛpatunga while mentioning the preceding poets in the preface, we can conclude that he has taken the verses from the Kavimārga of Śrī Vijaya. As some differences in the verses quoted from this work in Śabdamaṇidarpaṇa and the corresponding verses in the Kavirājamārga, are noted, we can say that the author of Kavirājamārga has made some alterations while selecting the verses from Kavimārga. The verse '*nudigellam sallada...*' (1-32) of Kavirājamārga is not in one manuscript of the work. But this verse is quoted in Śabdamaṇidarpaṇa. This also helps us to conclude that the author of the Kavirājamārga has omitted the verse as the names of the Kavya forms Cattāṇa and Bedaṇḍe occurring therein were not familiar to him. This helps us to conclude that Kēśirāja has selected this verse not found in Kavirājamārga from the Kavimārga of Śrī Vijaya.

We come to know that Śrīvijaya, the author of Kavimārga, has written Candraprabha Purāṇa, a campu Kavya in Kannada, from one verse of Doddāyya of Piriyaṇaṭṭaṇa. (*candraprabha puraṇamam pēḷda vijaya kavindra*). But this work has not so far been found. That Śrīvijaya seems to have been a famous *acarya* is evident from the appellation *parama* affixed to his name as in (*parama śrī vijaya*) and also from the saying of Durgasimha. (*Śrī Vijayara kavimārgam*), wherein honorific plural is used with reference to Śrī Vijaya.

As the author of Kavirājamārga while referring to Śrīvijaya uses respectful terms always, it is possible that Śrīvijaya might have been the preceptor to the author of Kavirājamārga.

2. Kaviśvara's Kavirājamārga

The name of Kaviśvara figures in Kavirājamārga in the beginning of the works. We come to know from the line, (*Śrī*

Vijaya prabhūtamanidam tanagāgisidom Kaviśvaram) appearing at the end of the 2nd paricchēda of Kavirājamārga, that the poet, Kaviśvara has made use of Kavimārga of Śrī Vijaya for getting the favour of the king Nṛpatuṅga. It can also be inferred from internal evidences that Kaviśvara was in the court of Nṛpatuṅga. Both the names of Śrī Vijaya and Kaviśvara have been mentioned as the authors of poetic works along with other poets.

Kaviśvara while composing Kavirājamārga had added some portions relating to Kannada language. He has also added some portions from Bhāmaha's work on poetics in the *Dōṣa prakaraṇa* (the chapter on the faults in poetry). He has eschewed some verses with regard to *prāsa* (alliteration). Some minor alterations have been made in the chapter on Alankāra too. Kaviśvara has illustrated some of his sūtras on Alankāras by verses in praise of Nṛpatuṅga composd by himself.

3. *Kavirājamārga approved by Nṛpatuṅga or Nṛpatuṅga's work*

Though Kavirājamārga is not actually composed by Nṛpatuṅga, the work is popularly known as Nṛpatuṅga's Kavirājamārga. This is due to the name of Nṛpatuṅga being mentioned prominently in the work as (*nṛpatuṅga devānumata*) and the name of the author only being hinted indirectly. The details that we come to know from this work about Nṛpatuṅga, the patron of the author of Kavirājamārga are given below.

The appellations *udara*, *ntinirantara*, *kṛtakṛityamalla*, *Vira Nārāyaṇa*, *Atiśaya dhavaḷa*, *Vivēka brhaspati*, *Naralōkacandra*, *Nityamalla vallabha*, *puruṣōttama*, *Vāgadhipa*, *paramōdaya*, *amōghavarṣa* and *sarasvatī tīrthavalāra* are attributed to Nṛpatuṅga. We come to know from this work, that he was an emperor, As the titles *Vira Nārāyaṇa* and *Varṣa vallabha* are generally applied to Rasbtrakuta kings, their use in this work makes it obvious that the patron of this work belonged to that dynasty.

The titles, *Vāgadhipa*, *Vivēka brhaspati* and *Sarasvatī tīrthavalāra* reveal that the king was a scholar. The verse '*vivēkatyakta rājyēna...racitamōghavarṣēna*' occurring at the end of the Samskrita work *Prasṇōttara malika* written by the king, is also another evidence of his scholarship. Being a scholar himself, it is but natural that he patronised other scholars. Mahāvīracārya.

the Jaina author of *Gaṇitasāra saṅgraha*, a Samskrita work, praises Nṛpatuṅga in five verses in the beginning of his work. We come to know from these verses that Nṛpatuṅga was a Jain. Though he should have belonged to Hinduism (*Vaidika mataval-ambi*) like other kings of his dynasty, it seems that at a later period of his reign he adopted Jainism. This accounts to the śloka of Mahāvīrācārya, wherein Nṛpatuṅga is described '*syadvā-danyāyavedi*.' It seems that the emperor wrote at the fag end of his long reign of sixtytwo years, the work, '*Ratna malika*' extolling *vairāgya* (dispassion) therein.

Kavirājamārga is in three chapters (*paricchēdas*).

1st *Paricchēda*:

In the two invocatory verses in the beginning of the 1st *paricchēda*, the poet has praised Viṣṇu directly and his patron, the Emperor Nṛpatuṅga indirectly. Then he invokes Sarasvatī, the Goddess of speech, and the ancient poets. The poet describes the scholars in the court of Nṛpatuṅga. Then he mentions the importance of the study of literature and the factors conducive to the writing of poetry. He mentions also the names of the preceding poets. The uses of Kavya are also stated.

After mentioning the characteristics of Kavya and its varieties, the poet describes the characteristics of prose, names the prose works in Samskrita and Kannada and points out the characteristics of Kannada Kavyas. He mentions the boundaries of the Kannada land, the place of the pith of Kannada, the scholarship of the people of the land and that a Kavya should be free from faults. He states the prevalent Old Kannada (*Haḷagannaḍa*) and Modern Kannada (*Hosagannaḍa*) forms and the mode of using Samskrita words in Kannada. Then the faults in a Kavya are described with examples. Other faults (*karaka dōṣas*) in a Kavya are stated next and with this the first *paricchēda* comes to a close.

2nd *Paricchēda*:

The faults in the form and meaning arising from the compounding of words and the faults in sandhi are described. The fault in the usage of long vowel in the genitive and vocative cases

are next stated. The characteristics of alliteration are mentioned with examples. The two schools of the south and the north and the ten *kāvya guṇas* beginning with *ślēṣa*, *prasāda* etc. which determine them have been described in detail. The forms of some words according to the two schools are given. Verses with one letter, two letters and Yamaka are described with examples. *Prahēlika* or literary puzzles are also similarly described with example. With this ends the second *paricchēda*.

3rd *Paricchēda* :

In this *paricchēda* the thirtyfive alaṅkāras and their internal differences are described with examples as in Dandi's *Kavyādarśa*. At the end Dhvani is added as an alaṅkāra (this is not in *kavyādarśa*). Then are described in detail the eighteen topics of descriptions which are essential for a Mahakāvya, the uses of a Kāvya and the four kinds of alteration together with examples. (perhaps this should find a place in the second *paricchēda* under the description of alliterations). The chapter ends with a prayer for the welfare of the world.

Some of the verses given as illustrations are translations of the illustrations given by Daṇḍi. Some have only slight similarity. Some examples have been slightly changed by this author to accord with the principles of Jaina religion. Some of the examples seem to have been taken from an earlier poetry work on Ramayana theme. But such examples are few and the author on the whole seems to have quoted no verses from other works as examples. Most of the verses given as illustrations are addressed to a king and describe his virtue and valour. It may be supposed that these verses might have been composed by the author himself.

The changes done by the author while following Daṇḍi's Kavyādarśa :

Daṇḍi's *Kavyādarśa* contains four *paricchēdas* whereas this *Kavirājamārga* is divided into three *paricchēdas*.

The invocatory verses and the verses in praise of earlier Acharyas, and his patron, Nṛpatuṅga are the poet's own. So also the mention of the preceding poets and the verses describing the Kannada land, the people and the language are original. The form of the Old Kannada and Modern Kannada languages, the

rules on using Samskrita in Kannada and the Kāraka faults etc. (Kāraka dōṣādi kāvyadōṣa) in Kāvya mentioned in this work are also the original writing of the poet.

The two schools (Dakshina Mārga and Uttara Mārga) mentioned by Daṇḍi in the first paricchēda and the *citra* kāvyas like *ākakṣari*, *Yamaka* etc. mentioned in the third paricchēda of his *kāvyaadarṣa* are given in *Kavirājamārga* in the second paricchēda. The examples given to illustrate the two schools are the poet's own creations.

In the third paricchēda of *Kavirājamārga* some internal distinctions in the thirtyfive arthālankāras, mentioned by Daṇḍi have been left out and one or two differences have been added. The characteristics of a Mahākāvya including the eighteen topics for description have been described in detail in six verses in the *Kavirājamārga*. The author of *Kavirājamārga* ends his work with a prayer that the fame of the book may remain for ever.

Much interesting and useful information on Kannada country and its culture is found in the *Kavirājamārga*. The Kannada land extended from the River Kaveri in the South to the River Godavari in the North (1-36) and it is stated that the land bordered by places like Kisuvolal, Kopana Nagara, Puligere and Onkunda constituted the pith of Kannada (1-37). The characteristics of the Kannadigas are also hinted (1-28, 29, 40, 42 ; 2-28) in glorious terms.

The names of earlier writers are also mentioned with respect. Rare forms of literature like *Cattana* and *Badaṇḍe* and various forms of *Dēṣi* in Kannada are also mentioned. Early Kannada (*Haḷekannaḍa*) is also referred to (p. 2, lines 1-9).

Kavirājamārga, first edited and published by the University of Madras in 1930, was out of print for a long time.

The University of Madras, following its policy of making available important University publications which have gone out of print, has kindly sanctioned this second and revised edition. My sincere thanks are due to the authorities of the Madras University.

University Buildings,
Madras.
21-12-1973

DR. A. SHANKER KEDILAYA,
Head of the Department of
Kannada.

ಕ ವಿ ರಾ ಜ ಮಾ ಗ ದ ಲ್ಲಿಯ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

—: * :—

ವಿಷಯ	ಪುಟ—ಪರಿ—ಪದ್ಯ.
ಮಂಗಳಾಚರಣಂ	1—1—1-3
1. ನೃಪತುಂಗಸ್ತುತಿ	,, —, —1
2. ವೀರನಾರಾಯಣಸ್ತುತಿ	,, —, —2
3. ಸರಸ್ವತೀಸ್ತುತಿ	,, —, —3
4. ಪೂರ್ವಕವಿಸ್ತುತಿ	,, —, —4
ಹೀತಿಕೆ	2-4—, —5-19
5. ಅತಿಶಯಧವಳಸಭಾಸದವರ್ಣನಂ	2—, —5-6
6. ಅಪಂಡಿತನಿಂದೆ	,, —, —7-8
7. ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅವಶ್ಯಕತೆ	,, —, —9-10
8. ಕಾವ್ಯರಚನಾಶಕ್ತಿ ಕಾರಣಂ	3—, —11
9. ಅಶಕ್ತಕವಿನಿಂದೆ	,, —, —12
10. ಸುಕವಿತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಧಾನಂ	,, —, —13
11. ಪರಚ್ಛಾಯಾನುವೃತ್ತಿಕವಿನಿಂದೆ	,, —, —14
12. ಕವಿಜನತಾರತಮ್ಯಂ	3-4—, —15-17
13. ಸುಕವಿಕಾವ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆ	4—, —18-19
ಶಾಸ್ತ್ರಾರಂಭಂ.	
14. ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಜನಂ	,, —, —20-21
15. ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ	5—, —22
16. ಕಾವ್ಯಪುರುಷಸ್ವರೂಪಂ	,, —, —23
17. ಕಾವ್ಯಶರೀರಭೇದಂ	,, —, —24
18. ಗದ್ಯಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ	,, —, —25
19. ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಗದ್ಯಕಾವ್ಯಂಗಳ್	,, —, —26
20. ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯಭೇದವಿಚಾರಂ	,, —, —27
21. ಕವಿಲಕ್ಷಣಂ	6—, —28

ವಿಷಯ	ಪುಟ—ಪಂ—ಪದ್ಯ.
22. ಕನ್ನಡಗದ್ಯಕವಿಗಳ್	6—1—29
23. ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—30
24. ಸಂಸ್ಕೃತಪದ್ಯಕವಿಗಳ್	,,—,—31
25. ದೇಶೀಯಗಬ್ಬಗಳ ಪೆಸರ್	,,—,—32
26. ಕನ್ನಡಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ್	7,—,—33
27. ಬೆದಂಡೆಗಬ್ಬದ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—34
28. ಚತ್ತಾಣಗಬ್ಬದ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—35
29. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸೀಮೆ	,,—,—36
30. ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡದ ನಾಡು	,,—,—37
31. ಕನ್ನಡನಾಡವರ ಪೆರ್ನೆ	7-8,—,—38-42
32. ಕಾವ್ಯದೋಷನಿಂದೆ	8,—,—43-44
33. ಪುರಾಣಕವಿಮಾರ್ಗದೋಷಂಗಳ್	9,—,—45
34. ಕನ್ನಡದೇಶೀಯ ಅನಂತತೆ	,,—,—46-48
35. ಪಟಗನ್ನಡದ ಸ್ವರೂಪಂ	,,—,—49
36. ಪಟಗನ್ನಡದ ನಿಂದೆ	10,—,—50
37. ಸಮಸಂಸ್ಕೃತ ಮಿಶ್ರಣಾಭ್ಯುಪಗಮ	,,—,—51
38. ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಲಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಾವ್ಯಯಂಗಳ್	,,—,—52-53
39. ಕೇವಲಾವ್ಯಯ ಪ್ರಯೋಗದೋಷಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—54
40. ಸಂಸ್ಕೃತಾವ್ಯಯಪ್ರಯೋಗದೋಷರಾಹಿತ್ಯಂ	11,—,—55
41. ನಿರ್ದೋಷಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—56
42. ಸಮಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಯೋಗಾಭ್ಯುಪಗಮ	,,—,—57
43. ಅರಿಸಮಾಸ ದೋಷಪ್ರಕಾರಂ	,,—,—58
44. ಅರಿಸಮಾಸ ದೋಷಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—59
45. ಸಮಾಸ ನಿರ್ದೋಷ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	12,—,—60-61
ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳ್ (ಭಾಮಹೋಕ್ತಂಗಳ್)	12-13,—,—62-68
46. ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳ್	12,—,—62
47. ಶ್ರುತದುಷ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—63
48. ಅರ್ಥದುಷ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—64
49. ಶ್ರುತಿರಪ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	13,—,—65
50. ಕಲ್ಪನೋಕ್ತಿರಪ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—66-67
51. ಶ್ರುತಿರಪ್ಪದೋಷಾನಿಂದ್ಯತೆ	,,—,—68

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಪದ್ಯ.
ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳ್ (ದಂಡಿಮೋಕ್ಷಂಗಳ್)	13-21—1—69-110
52. ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳ್	13-14—,,—69-70
53. ಯತಿಲಕ್ಷಣಂ	14—,,—71
54. ಯತಿಭಂಗಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—72
55. ಯತಿಭಂಗಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—73
56. ಯತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—74
57. ಕನ್ನಡದೋಷ್ ಯತಿವಿಲಂಘನಾಭ್ಯುಪಗಮಂ	,,—,,—75
58. ಯತಿವಿಲಂಘನದ ಸುಂದರತೆ	15—,,—76
59. ಯತಿನಿಯತಸ್ಥಳಂಗಳ್	,,—,,—77
60. ಅರ್ಥಶೂನ್ಯದೋಷಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—78
61. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—79
62. ಅರ್ಥಶೂನ್ಯದೋಷಗರ್ಹಣಂ	,,—,,—80
63. ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—81
64. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	16—,,—82
65. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—83
66. ಪುನರುಕ್ತದೋಷಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—84
67. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—85
68. ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯತದ್ವಿಸರೀತಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—86
69. ಚ್ಯುತಯಾಥಾಸಂಖ್ಯದೋಷಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—87
70. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	17—,,—88
71. ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—89
72. ವ್ಯವಹಿತದೋಷಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—90
73. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—91
74. ಛಂದೋಭಂಗಲಕ್ಷಣಂ	17-18—,,—92-93
75. ¹ ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	18—,,—94
76. ವಿಸಂಧಿದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—95
77. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—96
78. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಸಮನ್ವಯಂ	,,—,,—97

1. ಈ 93 ನೆಯ ಕಂದವು ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯ ಪದ್ಯವಾದುದರಿಂದ 94 ನೆಯದಾಗಿಯೂ 94 ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯವು 93 ನೆಯ ಪದ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಮೂಲಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಂದೆ ಮುದ್ರಿಸಿದ, ಮತ್ತು “ವನರುಹದಳನಯನೇನಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಾನುಗುಣವಾಗಿ “ವನರುಹ ದಳನಯ ನೇನಿ” ಎಂದು ಇರಬೇಕು:

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಪದ್ಯ.
79. ವಿರೂಪಸಂಧಿ	18—1—98
80. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	19—,,—99
81. ,, ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—100
82. ನೇಯಾರ್ಥದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—101
83. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—102
84. ನೇಯಾರ್ಥಾವಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—103
ಆಗಮಾದಿವಿರುದ್ಧದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂಗಳ್	20-21—,,—104-110
85. ಆಗಮವಿರುದ್ಧದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ	20—,,—104
86. ಸಮಯವಿರುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—105
87. ನ್ಯಾಯವಿರುದ್ಧದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—106
88. ಕಲಾವಿರುದ್ಧದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—107
89. ಕಾಲವಿರುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—108
90. ಲೋಕವಿರುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಂ	21—,,—109
91. ದೇಶವಿರುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,,—110
92. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—111-112
93. ಕಾರಕಾದಿತರದೋಷಂಗಳ್	,,—,,—113
94. ಕಾರಕಂಗಳ್	22—,,—114
95. ಕಾರಕಂಗಳ್ಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—115
96. ಕಾರಕದೋಷಂ	,,—,,—116
97. ಲಕ್ಷ್ಯ ಸಮನ್ವಯಂ	,,—,,—117
98. ವಚನದೋಷಾದೋಷಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್	,,—,,—118
99. ವಚನದೋಷಾಪವಾದಂ	23—,,—119
100. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—120-124
101. ಉಪಸಂಹೃತಿ	24—,,—125
102. ಗುರುಲಭುದೋಷಂಗಳ್	,,—,,—126
103. ಗುರುದೋಷಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—127
104. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—128
105. ಲಭುದೋಷಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—129
106. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	25—,,—130
107. ವಿಶಲ್ಪ ಸಮುಚ್ಚಯಾದಿ ದೋಷವಿಚಾರಂ	,,—,,—131
108. ಸಮುಚ್ಚಯದೋಷ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—132
109. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,,—133-134

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಪದ್ಯ.
110. ವಿಕಲ್ಪಾರ್ಥದೋಷಲಕ್ಷಣಂ	26—1—135
111. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—136
112. ಈ ದೋಷಂಗಳ ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,—137
113. ಅವಧಾರಣವಿಶಂಕಾಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—138
114. ಅವಧಾರಣದೋಷಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—139
115. ,, ಗುಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	27—,—140
116. ವಿಶಂಕಾದೋಷಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—141
117. ,, ಗುಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—143
118. ಅಭ್ಯುಪ (ಗ) ನೋಕ್ತಿ ಗುಣಾವಗುಣಂ	27-28—,—143-147
119. ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಉಪಸಂಹೃತಿ	28-29—,—148-149
120. ಪ್ರಶಸ್ತಿ	29—,—150

ಪರಿಚ್ಛೇದ II.

ವಿಷಯ	ಪುಟ—ಪರಿ—ಸಂಖ್ಯೆ
1. ಕಾವ್ಯಗುಣಾಲಂಕಾರವಿಚಾರಂ	31—2—1
2. ಅಲಂಕಾರವಿಭೇದಂ	,,—,—2
3. ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—3
4. ಶಬ್ದ ಸಾರೂಪ್ಯಂ	,,—,—4
5. ಅರ್ಥಸಾರೂಪ್ಯಂ	32—,—5
6. ಲಘುಕ್ಷರಾಂತಪದ ಪ್ರಯೋಗನಿಯಮಂ	,,—,—6
7. ಅದರ್ಕ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—7
8. ದೋಷಾಭಾವ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—8
9. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗದೂಷ್ಯತಾಪ್ರಕಾರಂ	,,—,—9
10. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	33—,—10
11. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗಾಸದೂಷ್ಯತೆ	,,—,—11
12. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—12
13. ನಿರರ್ಥಕನಿವಾರ್ತಾಸಂಖ್ಯಯ ಪ್ರಯೋಗದೂಷ್ಯಂ	,,—,—13
14. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—14
15. ದ್ವಿತೀಯಾಸಂಖ್ಯೇವಿಭಕ್ತೃಕಾರದೀರ್ಘವಿಚಾರಂ	34—,—15
16. ಸ್ವರಪರಕದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತೃಕಾರದೀರ್ಘವಿಚಾರಂ	,,—,—16
17. ಪದಾಂತ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತೃಕಾರದೀರ್ಘನಿಯಮ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—17
18. ಉಟಾದೇಯ ಸ್ವಚ್ಛಂದತೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—18
19. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,—19
20. ಸಂಖ್ಯೇವಿಭಕ್ತಿಯಕಾರದೀರ್ಘವಿಚಾರಂ	35—,—20
21. ,, ದೀರ್ಘನಿಯಮಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—21
22. ಉಟಾದೇಯ ಯಥೇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—22
23. ಸಂಖ್ಯೇಧನಾದೀರ್ಘನಿಯಮಂ	,,—,—23
24. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—24
25. ಪುನರುಕ್ತಗುಣಪ್ರಕಾರಂ	36—,—25
26. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—26
27. ಬಹುವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗನಿಯಮಂ	,,—,—27
28. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—28
29. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,—29
30. ಪ್ರಾಸವಿಚಾರಂ	37—,—30

ವಿಷಯ	ಪುಟ—ಸಂ—ಪದ್ಯ.
31. ಪ್ರಾಸಭೇದಂಗಳ್	37—2—31
32. (ವಿನುತ) ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—32
33. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—33
34. ,, ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,—34
35. ಶಾಂತಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ	38—,—35
36. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—36
37. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ವರ್ಗಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—37
38. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—38
39. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಸಮೀಪ ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—39
40. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	39—,—40
41. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಅನುಗತ ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—41
42. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—42
43. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಅಂತ ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—43
44. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—44
45. ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಾಂತಪ್ರಾಸಂಗಳ್	40—,—45
46. ಮಾರ್ಗವಿಚಾರಂ	,,—,—46-50
47. ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಮಾರ್ಗಂಗಳ್	41—,—51-52
48. ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಮಾರ್ಗಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—53
49. ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗದ ಕಾವ್ಯದಶಗುಣಂಗಳ್	,,—,—54
50. ಉತ್ತರಮಾರ್ಗದ ಕಾವ್ಯದಶಗುಣಂಗಳ್	,,—,—55
51. ಸಮಬಂಧಗುಣಲಕ್ಷಣಂ	42—,—56
52. ಸಮಬಂಧಗುಣ ಭೇದಂಗಳ್	,,—,—57
53. ಸಮಬಂಧಗುಣ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—58
54. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ವಿಷಮಬಂಧಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—59
55. ಮಧುರಗುಣ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—60
56. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ	43—,—61
57. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,—62
58. ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ ಮಧುರಗುಣ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—63
59. ನಿಬಿಡಬಂಧಗುಣಲಕ್ಷಣಂ, ತಿಥಿಬಂಧಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—64
60. ನಿಬಿಡತಿಥಿಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್	,,—,—65
61. ಉಪಸಂಹೃತಿ—ಕಾಂತಗುಣಲಕ್ಷಣಂ	44—,—66
62. ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ಕಾಂತಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ	,,—,—67

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಪದ್ಯ.
63. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ ಕಾಂತಗುಣಂ	44—2—68
64. „ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	„—„—69
65. ಸುಕುಮಾರ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ	„—„—70
66. ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ಸುಕುಮಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	45—„—71
67. ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ ಸುಕುಮಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಂಗಳ್	„—„—72
68. ಸಮಾಹಿತ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ	„—„—73
69. „ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	„—„—74
70. ಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ	„—„—75
71. ವಿನಿವೂಲನಾದಿಗಳ ಸಹಜಪ್ರಯೋಗಂ	46—„—76
72. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಪ್ರಸನ್ನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ	„—„—77
73. „ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	„—„—78
74. ಉದಾರ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ	„—„—79
75. „ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	„—„—80
76. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಉತ್ತರಮಾರ್ಗೋದಾರಲಕ್ಷ್ಯಂ	47—„—81
77. ಗ್ರಾಮ್ಯಾಕಾಪಲಕ್ಷಣಂ	„—„—82
78. „ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	„—„—83
79. ಅಗ್ರಾಮ್ಯಗುಣಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್	„—„—84
80. ಓಜೋಗುಣ ಲಕ್ಷಣ ವಿವರಣಂ	47-48—„—85-88
81. ಓಜೋಗುಣ ವಿರುದ್ಧಲಕ್ಷ್ಯಂ	48—„—89
82. ತದುಪಸಂಹೃತಿ	„—„—90
83. ಓಜೋಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ	„—„—91
84. ವಿಶೇಷಣವಿಶೇಷ್ಯಪದಸಮಾಸವಿಚಾರಂ	49—„—92-96
85. ಉಪಸಂಹೃತಿ	„—„—97
86. ರಸಾನುರೂಪಗುಣವಿವೇಕಂ	50—„—98-101
87. ಉತ್ತರದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗಾನುರೂಪಪದಪದಾರ್ಥ ವಿಚಾರಂ	50-52—„—102-110
88. ಉಪಸಂಹೃತಿ	52—„—111
ದುಷ್ಕರಮಪ್ಪ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂಗಳ್	52-56—„—112-142
89. ದುಷ್ಕರಮಪ್ಪ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂಗಳ ವಿಸರ	52—„—112-113
90. ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ ಲಕ್ಷಣ ಭೇದಂಗಳ್	„—„—114

ವಿಷಯ

ಪುಟ—ಪಂ—ಪದ್ಯ.

* 91. ಪದಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ ಲಕ್ಷಣಂ	53—2—115
92. ಪಾದಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—116
93. ಸಮಸ್ತಪದಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ ಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—117
94. ಅರ್ಥಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಲಕ್ಷಣಂ	,,—,—118
95. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,—119
96. ಗೂಢ ಚತುರ್ಥಂ	,,—,—120
97. ಏಕಾಕ್ಷರಿ	54—,—121
98. ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿ	,,—,—122
ಅಶಾಲನ್ಯಾದಿಗಳ್	,,—,—123-125
99. ಅಶಾಲವ್ಯಂ	,,—,—123-124
100. ನಿರೋಷ್ಠಂ	,,—,—125
101. ಸರ್ವತೋಭದ್ರಂ	,,—,—126
102. ನಿರುತ್ತರಂ	,,—,—127
103. ಗೋಮಾತ್ರಿಕೆ	,,—,—128
104. ಯನುಕಚಕ್ರಂ	55—,—129-138
105. ಅರ್ಧಭ್ರಮಣಂ	56—,—139
106. ಮುರಜಬಂಧಂ	,,—,—140
107. ಕ್ರಿಯಾಗೋಪಕಂ	,,—,—141
108. ಚಕ್ರತೋಕಂ	,,—,—142
ಹೇಳಿಕಾದಿಗಳ್	56-58—,—143-152
109. ಹೇಳಿಕೆಗಳ ವರ್ಗಗಳ್	56—,—144
110. ಭಾವೆ	,,—,—145
111. ನುಸುಳು	57—,—146
112. ಅಸ್ಪೃಷಾಕ್ಷರಂ	,,—,—147
113. ವರ್ಣವೈತ್ಯಯಂ	,,—,—148
114. ಬಿಂದುಚ್ಯುತಕಂ	,,—,—149
115. ವೊಳ್ಳುಡಿ (ಒರ್ನುಡಿ)	,,—,—150
116. ವರ್ಣಚ್ಯುತಕಂ	,,—,—151
117. ಸಮಂತಿ	58—,—152
118. ಪರಿಚ್ಛೇದೋಪಸಂಹೃತಿ	,,—,—153-154
119. ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿಚಾರಂ	,,—,—155

* ಪದ್ಯ, ಪಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಗತಲಕ್ಷಣಗಳು ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೋಲುವುದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಯಗಳು ತುಂಬಾ ಅಕುಡ್ಡವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬರುವುದು.

III. ಪರಿಚ್ಛೇದ

ವಿಷಯ	ಪುಟ—ಪರಿ—ಸದ್ಯ.
1. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಪ್ರಕರಣಪೀಠಿಕೆ	59—3—1
2. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ನಾಮಂಗಳ್	59-60—,,—2-5
3. ಜಾತ್ಯಲಂಕಾರಂ	60-61—,,—6-11
4. ಜಾತ್ಯಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್	60-61—,,—7-10
ಜಾತಿ ಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ 1.	60—,,—7
ಕ್ರಿಯಾಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ 2.	,,—,,—8
ಗುಣಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ 3.	,,—,,—9
ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ 4.	61—,,—10
5. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಅವತರಣಿಕೆ	,,—,,—11
6. ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಂ ಮೇಣ್ ಲಕ್ಷ್ಯಂ	61-63—,,—12-26
7. ರೂಪಕಭೇದ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್	61-63—,,—13-26
ಸಮಸ್ತರೂಪಕಂ 1.	61—,,—13
ವ್ಯಸ್ತರೂಪಕಂ 2.	,,—,,—14
ಸಾವಯವರೂಪಕಂ 3.	62—,,—15
ಅವಯವಿರೂಪಕಂ 4.	,,—,,—16
ವಿಷಮರೂಪಕಂ 5.	,,—,,—17
ವಿಶೇಷಣರೂಪಕಂ 6.	,,—,,—18
ವಿರುದ್ಧರೂಪಕಂ 7.	,,—,,—19
ಹೇತುರೂಪಕಂ 8.	,,—,,—20
ಶ್ಲಿಷ್ಠರೂಪಕಂ 9.	63—,,—21
ವಿಭಿನ್ನರೂಪಕಂ 10.	,,—,,—22
ರೂಪಕರೂಪಕಂ 11.	,,—,,—23
ರೂಪಕಾಪಹ್ನುತಿ 12.	,,—,,—24
ಯುಕ್ತರೂಪಕಂ 13.	,,—,,—25
ವ್ಯಾಜರೂಪಕಂ 14.	,,—,,—26
ಉಪಸಂಹೃತಿ, ಅವತರಣಿಕೆ 15.	64—,,—27
8. ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾಲಂಕಾರಂ	64-65—,,—28-37
9. ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಭೇದಂಗಳ್	64—,,—29
ಸಕಲವ್ಯಾಪಿ 1.	,,—,,—30
ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾಶಕಂ 2.	,,—,,—31

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಪದ್ಯ.
ಯುಕ್ತಕಾರಿ 3.	65—3—32
ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಂ 4.	,,—,,—33
ಶ್ಲೇಷಯುಕ್ತಂ 5.	,,—,,—34
ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕಂ 6.	,,—,,—35
ವಿಪರ್ಯಯಂ 7.	,,—,,—36
ಯುಕ್ತಾರ್ಥಂ 8.	,,—,,—37
10. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಅವತರಣಿಕೆ	66—,,—38
11. ವ್ಯತಿರೇಕಾಲಂಕಾರಂ	66-67—,,—39-48
ಏಕ ವ್ಯತಿರೇಕಂ 1.	66—,,—40
ಉಭಯ ವ್ಯತಿರೇಕಂ 2.	,,—,,—41
ವ್ಯತಿರೇಕ ಭೇದಂಗಳ್ 3-7.	66-67—,,—42-48
12. ಉಪಸಂಹೃತಿ. ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಾಲಂಕಾರಂ	68—,,—49-51
13. ,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 1. ಅನ್ವಿತಂ	,,—,,—50
,, 2. ಅನನ್ವಿತಂ	,,—,,—51
14. ಉಪಸಂಹೃತಿ-ಅವತರಣಿಕೆ	,,—,,—52
15. ದೀಪಕಾಲಂಕಾರಂ	68-69—,,—53-57
ದೀಪಕಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ 1.	68—,,—53
ಜಾತ್ಯನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ 2.	69—,,—54
ಕ್ರಿಯಾನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ 3.	,,—,,—55
ಗುಣಾನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ 4.	,,—,,—56
ದ್ರವ್ಯಾನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ 5.	,,—,,—57
16. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—58
17. ಉಪಮಾಲಂಕಾರಂ	70-75—,,—59-86
ಉಪಮಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	70—,,—59
ವಸ್ತುಪಮೆ 2.	,,—,,—60
ಧರ್ಮೋಪಮೆ 3.	,,—,,—61
ವಿಪರ್ಯಯೋಪಮೆ 4.	,,—,,—62
ಅನ್ಯೋನ್ಯೋಪಮೆ 5.	,,—,,—63
ನಿಯಮೋಪಮೆ 6.	71—,,—64
ಅನಿಯಮೋಪಮೆ 7.	,,—,,—65
ಅತಿಶಯೋಪಮೆ 8.	,,—,,—66
ಉಪಮೋತ್ಪತ್ತಿಃ 9.	,,—,,—67

ವಿಷಯ	ಪುಟ—ಪರಿ—ಪದ್ಯ.
ಅದ್ಭುತೋಪಮೆ 10.	71—3—68
ನೋಹೋಪಮೆ 11.	,,—,,—69
ಸಂಶಯೋಪಮೆ 12.	72—,,—70
ಉರ್ಜಿತೋಪಮೆ 13.	,,—,,—71
ಶ್ಲೇಷೋಪಮೆ 14.	,,—,,—72
ನಿಂದೋಪಮೆ 15.	,,—,,—73
ಪ್ರಶಂಸೋಪಮೆ 16.	,,—,,—74
ವಿರೋಧೋಪಮೆ 17.	,,—,,—75
ತತ್ವಾಖ್ಯಾನೋಪಮೆ 18.	73—,,—76
ಅಸಾಧಾರಣೋಪಮೆ 19.	,,—,,—77
ಅಭೂತೋಪಮೆ 20.	,,—,,—78
ಅಸಂಭವೋಪಮೆ 21.	,,—,,—79
ಬಹೂಪಮೆ 22.	,,—,,—80
ಮಾಲೋಪಮಾಭೇದಂ 23.	74—,,—81
,, 24.	,,—,,—82
ವಾಕ್ಯೋಪಮೆ 25.	,,—,,—83
ಸಂಧಾನೋಪಮೆ 26.	,,—,,—84
ಪ್ರತಿವಸ್ತುಪಮೆ 27.	,,—,,—85
ಹೇತುಪಮೆ 28.	75—,,—86
18. ಉಪಮಾಗುಣ ದೋಷಂಗಳ್	,,—,,—87-90
ಉಪಮಾಗುಣದೋಷಂಗಳ್ 1.	,,—,,—87
ಹೀನಾಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾನುಗುಣಂ 2.	,,—,,—88
ಹೀನಾಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾದೋಷಂ 3.	,,—,,—89
ಲಿಂಗವಚನ ಭೇದದೋಷಂ 4.	,,—,,—90
19. ಉಪಸಂಹೃತಿ. ಅವತರಣಿಕೆ	76—,,—91
20. ಆತಿಶಯೋಕ್ತೃಲಂಕಾರಂ	,,—,,—92-95
ಆತಿಶಯೋಕ್ತೃಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—92
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	,,—,,—93-95
21. ಸದೃಶಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರಂ	
ಸದೃಶಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	77—,,—96
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	,,—,,—97-98
22. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—99

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಪದ್ಯ.
23. ಆಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ	77-79—3—100-107
ಆಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ 1.	77—,,—100
ವೃತ್ತಾಕ್ಷೇಪಂ (ಲಕ್ಷ್ಯಂ) 2.	78—,,—101
ಅನುಶಯಾಕ್ಷೇಪಂ 3.	,,—,,—102
ಶ್ಲೇಷಾಕ್ಷೇಪಂ 4.	,,—,,—103
ಉಪಮಾಕ್ಷೇಪಂ 5.	,,—,,—104
ಸಂಶಯಾಕ್ಷೇಪಂ 6.	,,—,,—105
ಹೇತ್ವಾಕ್ಷೇಪಂ 7.	79—,,—106
24. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—107-108
25. ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರಂ	79-80—,,—109-113
ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	79—,,—109
ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—110
ಅವಿರುದ್ಧಶ್ಲೇಷಲಕ್ಷ್ಯಂ 3.	80—,,—111
ನಿಯಮಿತಶ್ಲೇಷಂ 4.	,,—,,—112
ವಿರುದ್ಧಶ್ಲೇಷಂ 5.	,,—,,—113
26. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—114
27. ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರಂ	80-81—,,—115-117
ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	80—,,—115
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	81—,,—116-117
28. ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರಂ	,,—,,—118-120
ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—118
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	,,—,,—119-120
29. ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ	82—,,—121-123
ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—121
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	,,—,,—122-123
30. ಸಮಾಹಿತಾಳಂಕಾರಂ	82-83—,,—124-126
ಸಮಾಹಿತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	82—,,—124
ಸಮಾಹಿತಾಳಂಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	82-83—,,—125-126
31. ಸಮಾಸೋಕ್ತಾಲಂಕಾರಂ	83-84—,,—127-131
ಸಮಾಸೋಕ್ತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	83—,,—127
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—128
ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ 3.	,,—,,—129

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಸಂಖ್ಯೆ.
ಲಕ್ಷ್ಯಾಂತರಂ 4.	83—3—130
ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ 5.	84—,,—131
32. ಸರ್ವಾಯೋಕ್ತಂ	,,—,,—132-134
ಸರ್ವಾಯೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—132
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—133
ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ 3.	,,—,,—134
33. ವಿರೋಧಾಲಂಕಾರಂ	85—,,—135-138
ವಿರೋಧಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—135
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	,,—,,—136-137
34. ಉಪಸಂಹೃತಿ	,,—,,—138
35. ಅಪ್ರಸ್ತುತಾಲಂಕಾರಂ	85-86—,,—139-141
ಅಪ್ರಸ್ತುತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	85—,,—139
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	86—,,—140
ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ 3.	,,—,,—141
36. ನಿರ್ದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಂ	86-88—,,—142-154
ನಿರ್ದರ್ಶನಾಲಂಕಾರ (ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ)	
ಲಕ್ಷಣಂ 1.	86—,,—142
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	86-88—,,—143-154
37. ಸಹೋಕ್ತೃಲಂಕಾರಂ	88-89—,,—155-156
ಸಹೋಕ್ತೃಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	88—,,—155
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	89—,,—156
38. ಸಂಕೀರ್ಣಾಲಂಕಾರಂ	,,—,,—157-158
ಸಂಕೀರ್ಣಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—157
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—158
39. ಸಂವೃತ್ತಲಂಕಾರಂ	,,—,,—159-160
ಸಂವೃತ್ತಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—159
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—160
40. ವ್ಯಾಜಸ್ತುತ್ಯಲಂಕಾರಂ	90—,,—161-163
ವ್ಯಾಜಸ್ತುತ್ಯಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—161
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	,,—,,—162-163
41. ದೇಶ್ಯಲಂಕಾರಂ	90-91—,,—164-168

ವಿಷಯ	ಪುಟ-ಸಂ-ಪದ್ಯ.
ಹೇತ್ವಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	90—3—164
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	90-91—,,—165-168
42. ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ	91—,,—169-170
ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—169
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—170
43. ಲೇಶಾಲಂಕಾರಂ	92—,,—171-173
ಲೇಶಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—171
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	,,—,,—172-173
44. ಉದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಂ	92-94—,,—174-182
ಉದಾತ್ತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	92—,,—174
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 2.	92-94—,,—175-182
45. ಅಪಹ್ನುತ್ಯಲಂಕಾರಂ	94-95—,,—183-187
ಅಪಹ್ನುತ್ಯಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	94—,,—183
ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್—ನೋಹಾವೋಹಂ 2.	,,—,,—184
,, ಧರ್ಮಾವೋಹಂ 3.	,,—,,—185
,, ಧರ್ಮಾವೋಹಂ 4.	,,—,,—186
,, ಸುಗುಣಾವೋಹಂ 5.	95—,,—187
46. ರಸವದಲಂಕಾರಂ	95-97—,,—188-198
ರಸವದಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ 1.	95—,,—188
ರಸಭೇದ ವಿಚಾರಂ 2.	,,—,,—189
ವೀರರಸಂ 3.	,,—,,—190
ಅದ್ಭುತರಸಂ 4.	,,—,,—191
ಕರುಣರಸಂ 5.	96—,,—192
ಶೃಂಗಾರರಸಂ 6.	,,—,,—193
ಭಯಾನಕರಸಂ 7.	,,—,,—194
ರೌದ್ರರಸಂ 8.	,,—,,—195
ಬೀಭತ್ಸರಸಂ 9.	,,—,,—196
ಹಾಸ್ಯರಸಂ 10.	97—,,—197
ಶಾಂತರಸಂ 11.	,,—,,—198
47. ಉರ್ಜಿತಾಲಂಕಾರಂ	,,—,,—199-200
ಉರ್ಜಿತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—199
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—200

ವಿಷಯ	ಪುಟ—ಪರಿ—ಪದ್ಯ:
48. ನ್ಯಾನ್ಯತ್ವಲಂಕಾರಂ	97-98—3—201-203
ನ್ಯಾನ್ಯತ್ವಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	97—,,—201
,, ಲಕ್ಷ್ಯಗಳ್ 2.	98—,,—202-203
49. ಪ್ರಿಯತರಾಲಂಕಾರಂ	,,—,,—204-205
ಪ್ರಿಯತರಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ 1.	,,—,,—204
,, ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	,,—,,—205
50. ಆಶೀರಲಕಾರಂ	98-99—,,—206-207
ಆಶೀರಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ 1.	98—,,—206
ಆಶೀರಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಂ 2.	99—,,—207
51. ಭಾವಿಕಾಲಂಕಾರಂ	,,—,,—208
52. ಧ್ವನ್ಯಲಂಕಾರಂ	,,—,,—209
53. ಕಾವ್ಯಾಂಗಾಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನಂಗಳ್	99-100—,,—210-217
54. ತದುಪಸಂಹೃತಿ	100—,,—218
55. ಗ್ರಂಥೋಪಸಂಹೃತಿ	101-103—,,—219-231
ನೈಪತುಂಗ ಸಭಾಸದವರ್ಣನೆ	101-103—,,—219-231
56. ದ್ವಿಪ್ರಾಸಾದಿ ಪ್ರಾಸವಿಚಾರಂ	103-104—,,—232-236
57. ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್	,,—,,—233-236
58. ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪದ್ಯಂ	104—,,—237
ಪರಿಶಿಷ್ಟಂಗಳ್ I ನೈಪತುಂಗ, ದಂಡಿ, ಭಾಮಹ ಇವರಿಂದ	
ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಹೆಸರು	
ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪಟ್ಟಿಕೆ	105—106
II ಭಿನ್ನಪಾಠಗಳು	107—117
III ಈ ಕವಿಯು ಅನುವಾದಮಾಡಿರುವ ಗ್ರಂಥ	
ಗಳ ಅಕರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪಟ್ಟಿಕೆ	119—144
IV ಪದ್ಯಗಳ ಅಕಾರಾದ್ಯನುಕ್ರಮಣಿಕೆ	145—154
V ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿ	
ಯಾದ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥ	
ಗಳ ಪದ್ಯಗಳು	155—161
VI ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವು ಜೈನಸಂಘದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು	163—166
VII ಬಂಧಗಳ ಉದಾಹರಣೆ	167—170

ಅವತರಣಿಕೆ

“ನೃಪತುಂಗ ರಚಿತ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ” ವೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಒಂದುಸಾರಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವು ಈಗ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳೊಳಗೆಲ್ಲಾ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನತಮವಾದುದು. ಇದು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವಿಸ್ತಾರ, ಭಾಷಾಸ್ವರೂಪ, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣ, ಹೆಸರು, ಶೈಲಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಮುಖ್ಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೀರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದಾದರೂ, ಸ್ವಕರ್ತೃವಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಸದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವುದು. ಈ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಕುತೂಹಲವು ಪಡೆದೇ ಹುಟ್ಟುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದೇ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ ಇಂದಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ವರುಷಗಳಾದರೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಾದ ಪ್ರತಿನಾದಗಳು ಹುಟ್ಟಿ, ಇದು ವರೆಗೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಒಂದು ನೆಲೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. 815 ರಿಂದ 877 ರ ತನಕ ಆಳಿ ಬಾಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ನೃಪತುಂಗನೇ ಈ “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ” ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದವನೆಂದು ಮೆ|| ಬಿ. ಯಲ್. ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರವರೂ, ಮ|| ರಾ|| ಕೆ. ಬಿ. ಪಾಠಕರವರೂ, ವೇ|| ಮೂ|| ನಾರಾಯಣಪ್ರೀತಿನಾಸರಾಜಪುರೋಹಿತರೂ, ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಡಾ|| ಫಿಲ್ಲೀಟರವರು “ಈ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ” ಗ್ರಂಥವು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜನಾದ ಅನೋಘವರ್ಷ ಅಥವಾ ನೃಪತುಂಗನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದೂ, ಇದನ್ನು ಕವೀಶ್ವರನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ಅನೋಘವರ್ಷನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬರೆದನೆಂದೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ನೃಪತುಂಗನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಕವಿಯು ಗ್ರಂಥದ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ “ನೃಪತುಂಗ ದೇವಮಾರ್ಗ” “ಉದಿತ” “ಉಕ್ತಿಕ್ರಮ” “ಅನುಮತ” ಎಂದೂ, ಪರಿಚ್ಛೇದಾಂತ್ಯಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳದೆ “ನೃಪತುಂಗಾನುಮತ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅರ್ವಾಚೀನರಾದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ನೃಪತುಂಗನೇ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ

ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತ್ರೆಯ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ರಾವ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ರಾ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರವರು “ಯದ್ಯಪಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ನೈಪತುಂಗ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದ್ದರೂ ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳ ಅಂತ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಪ್ರಭೂತಮನಿದಂ.....” ಎಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಪರಿಚ್ಛೇದಾಂತ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೈಪತುಂಗ “ವಿರಚಿತ” ಎಂದಿರದೆ ನೈಪತುಂಗ “ಅನುಮತ” ಎಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ “ಶ್ರೀ ವಿಜಯರ ಕವಿ ಮಾರ್ಗಂ” ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀವಿಜಯನೆಂಬ ಬಿರುದು ನೈಪತುಂಗನಿಗೆ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲು ಶಾಸನಾದಿಗಳ ಆವ ಆಧಾರಗಳೂ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರಕಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, “ಶ್ರೀ ವಿಜಯ” ನೆಂಬ ನೈಪತುಂಗಸಭಾಸದನು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ” ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು. ಮ. ರಾ. ರಾ|| ಬ|| ರಾ|| ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರವರ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮ|| ರಾ|| ಟಿ. ಯಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರೂ, ಮ|| ರಾ|| ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರೂ, ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಬರೆದಿರುವರು.

ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವ ವಿಮರ್ಶಕರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನತಮವಾದುದೆಂದೂ, ಕ್ರಿ. ಶ. 815 ರಿಂದ 877 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಅನೋಘವರ್ಷ ಅಥವಾ ನೈಪತುಂಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದೂ, ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ಈ ವಿಮರ್ಶಕರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೊರಕಬಹುದಾದ, ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ತಾವು ಊಹಿಸುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಅರ್ಥಹೇಳಿಯೂ, ಕೆಲವನ್ನು ಸಂದಿಗ್ಧ ವಿಷಯಗಳೆಂದು ದೂರಮಾಡಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಗಮನವನ್ನೇ ಕೊಡದೆಯೂ, ಇರುವಂತೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಐಕಕಂತ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಈ ಅವತರಣಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜನಾದ ನೈಪತುಂಗನು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃವಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ವಿಜಯನೆಂಬ ಕವಿಯು “ಕವಿಮಾರ್ಗ” ನೆಂಬ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದನು. ಕವೀಶ್ವರನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕೃತವಾದ ಈ ಕವಿಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ” ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು, ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನೂ “ನೈಪತುಂಗ” “ಅತಿಶಯಧನಳ”

ನೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಆದ ಅನೋಘವರ್ಷನೆಂಬ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನೃಪತುಂಗನೇ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದನೆಂಬ ಪ್ರವಾದವು ಬರಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳದೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಂತೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವನೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ರತ್ನಾವಳಿ, ನಾಗಾನಂದ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿಕಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದ ಶ್ರೀಹರ್ಷ (ಹರ್ಷವರ್ಧನ) ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಬರೆದನೆಂದು, “ಶ್ರೀ ಹರ್ಷೋ ನಿಪುಣಃ ಕವಿಃ ಪರಿಷದಸ್ಯೇಷಾ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಣೀ” ಎಂಬ ಆಯಾ ನಾಟಕಗಳ ಕವಿ ಕಾವ್ಯಪ್ರಶಂಸಾ ಸೂಚಕವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದರಿಂದ, ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀ ಹರ್ಷನೇ ಈ ನಾಟಕಗಳ ಕರ್ತೃನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವರು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 12 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನೆಂದು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವ “ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾಶ” ದಲ್ಲಿಯ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ “ಕಾವ್ಯಂ ಯಶಸೀರ್ಥಕೃತೇ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರರು ಯಶಸ್ವಿಗಾಗಿ ಕಾಳಿದಾಸಾದಿಗಳೂ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜುನಿಗಾಗಿ ಧಾವುಕಾದಿಗಳೂ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ “ಶ್ರೀ ಹರ್ಷಾದೇಃ ಧಾವುಕಾದೀನಾ ಮಿವಧನಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಧಾವುಕನು ಧನಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರ್ಷನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ವಿವರಣೆ ಮಾಡಿರುವರು. 7 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಧಾವುಕನನ್ನು 9 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವೀಶ್ವರನು ಅನುಕರಿಸಿ ತಾನು ಬರೆದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ನೃಪತುಂಗನೇ ಬರೆದಂತೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನೆಂದರೆ ಅದು ಅನುಚಿತವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸುವ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವಾದ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬರೆದ ನಾಗವರ್ಮನು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಈ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ವಾಚೀನನೂ ಕೇವಲ ನೈಯಾಕರಣನೂ ಆದ ಕೇಶಿರಾಜನು ಸ್ವಕೃತ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತರಾದ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀ ವಿಜಯ” ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕವೀಶ್ವರ ಅಥವಾ ನೃಪತುಂಗನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳದೆ, ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪಾಠ ಭೇದದಿಂದ ಉದಾಹರಿಸಿರುವನು. ನೃಪತುಂಗನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅರ್ವಾಚೀನನಾದ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1640) ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು ಮಾತ್ರ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಮಾರ್ಗಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೃಪತುಂಗ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ನಾಗವರ್ಮನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಮತ

ಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಾಗವರ್ಮನು ಪ್ರಾಚೀನರಾದ
ಲಾಕ್ಷಣಿಕರ ಮತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲದ
(ಪರಿವರ್ತಿತವಾದ) ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆಯೂ, ಇದರ ಹೆಸರನ್ನು
ಕೂಡ ಹೇಳದೆಯೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನು ಭಾಮಹ, ದಂಡಿ,
ವಾಮನ, ರುದ್ರಟ, ಅಮರಸಿಂಹ, ಉದ್ಭಟ, ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರಿ
ಕರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಗಮನಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ತಾನೇ
ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಕವಿಮಾರ್ಗಕ್ಕಾಗಲಿ, ಕವಿ
ಶ್ವರನ ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕ್ಕಾಗಲಿ, ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದಿರಬಹುದು. ಕೇಶಿ
ರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಕವಿಮಾರ್ಗವೇ ವಿಶೇಷ
ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ, ತತ್ಕರ್ತೃವಾದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನನ್ನು ಪೂರ್ವ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ
ಸೇರಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ತಾನೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯ
ವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವಾಚೀನನಾದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ
ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಕವಿಮಾರ್ಗವು ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ದೊರಕದೆ ಈ ಕವಿ
ರಾಜಮಾರ್ಗವೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ನೃಪ
ತುಂಗನ ಗ್ರಂಥನೆಂದು ಈತನು ಭ್ರಮಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಅಷ್ಟೊಂದು
ಅನುಚಿತವಾಗಲಾರದು.

ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಸಾಧನಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಎಷ್ಟರ
ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಾಯಕಗಳಾಗುವುವೆಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವೆವು.

೧. ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಕೃತ ಕವಿಮಾರ್ಗ

ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ “ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ.....
ತದಾಧ್ಯಕಾನ್ಯಕ್ಕೆಂದುಂ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ಒಬ್ಬ ಕವಿಯೆಂಬುದು
ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. “ಶ್ರೀ ವಿಜಯರ “ಕವಿಮಾರ್ಗಂ” ಎಂದು ದುರ್ಗಸಿಂಹನು ತನ್ನ
ಪಂಚತಂತ್ರದ ಪೀಠಿಕಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು “ಕವಿಮಾರ್ಗ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ
ವನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ದುರ್ಗಸಿಂಹನು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನೇ
ಈತನಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಪರಿಚ್ಛೇದಾಂತ್ಯ
ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಪ್ರಭೂತಮನಿದಂ” ಎಂಬ ಭಾಗಗಳಿಂದ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು
ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ವಿಜ
ಯನು ಬರೆದ “ಕವಿಮಾರ್ಗವು” ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು.
ಈ ಕವಿಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಎಂದರೆ, ಅದರ ಹಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು,
ಈ ಪ್ರಕೃತ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥವು ವಿರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ
ಮೂರನೆಯ ಪದ್ಯವಾದ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು

ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳ ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಈ ಕವಿಮಾರ್ಗವು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಗ್ರಂಥದ ಆದಿಯ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀ” ಶಬ್ದವಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಬ್ದವನ್ನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಮೂರನೆಯ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಗ್ರಂಥದ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಪರಿಶೀಷಾನ್ವಮಾನದಿಂದ ಇದೇ ಕವಿಮಾರ್ಗದ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ಕವಿಮಾರ್ಗದ ಈ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ, ತಾನೂ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಂಗಳಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೇರಿಸಿರುವನು. ವೈದಿಕಮತಾನುಸಾರಿಯಾದ ದಂಡಿಯ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ “ಚತುರ್ಮುಖಮುಖಾಂಭೋಜವನ” (ಎಂದರೆ ವೈದಿಕಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ಸರ್ವದಾ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿರುವಳು ಎಂಬ ವರ್ಣನೆಯಿರುವುದು. ಜೈನರಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಇಲ್ಲ) ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವೊಂದು ಹೊರತು ಉಳಿದ ವಿಶೇಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಣಬಹುದು.

(ದಂಡಿಯಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳು.)	(ಕವಿಮಾರ್ಗದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳು.)
ಸರ್ವಶುಕ್ಲಾ	ಶ್ರೀವಿಶದವರ್ಣೆ.
(ಚತುರ್ಮುಖಮುಖಾಂಭೋಜವನ)	
ಹಂಸವಧೂಃ	ಹಂಸವಿಭಾವದೆ.
ಮಮ	ಮನ್ಮಾನ್ಸಸದೋಳ.
ಸರಸ್ವತೀ	ಸರಸ್ವತೀದೇವಿ.
ರಮತಾಂ	ಕೂರ್ತು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಿ.

ಮಧುರಾರಾವೋಚಿತೆ—ಚತುರರುಚಿರ ಪದರಚನೆ—ಚರಂದೇವಿ, ಎಂಬೀ ಪದಗಳು ದಂಡಿಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇವನ್ನು ವೃತ್ತಪೂರ್ತಿಗಾಗಿಯೂ, ಕಾವ್ಯಪರವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದರ್ಥವು ತನ್ನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಈ ಕವಿಯು ಸೇರಿಸಿರುವನು. ಈ ಬಗೆಯ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಕವಿಮಾರ್ಗಕೃತವಾದ ಈ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ಜೈನಮತದವನೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು.

ಕೇಶಿರಾಜನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳು ತನ್ನ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಪೂರ್ವಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನರಾದ “ಗಜಗ, ಗುಣನಂದಿ, ಮನಸಿಜ, ಅಸಗ (ಈತನನ್ನು ಪೊನ್ನನು ಹೇಳಿರುವನು), ಚಂದ್ರಭಟ್ಟ, ಗುಣವರ್ಮ” ಎಂಬ ಕವಿಗಳನ್ನು

ಹೇಳಿ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರಾದ ಪಂಪ ಪೊನ್ನ ರನ್ನರನ್ನು ಹೇಳುವ ನೊದಲು ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ಕೇಶಿರಾಜನು ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಕವಿಯ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅವುದನ್ನಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇಶಿರಾಜನು ತನ್ನ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವ ಒಂದೆ ರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ, ಲಘುಕ್ಷರಾಂತವಾದ ಪದದ ಮುಂದೆ ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಪದವನ್ನು ಹೇಳಿಕೂಡದೆಂಬ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪದ್ಯವನ್ನೇ ಉದಾಹರಿಸಿರುವನು. ಮತ್ತು ಲಿಂಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೂ ದೇಶ್ಯಕ್ಕೂ ಸಮಾಸಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಪದ್ಯವನ್ನೇ “ಅರಸುಕುಮಾರ...ಮಾರ್ಗಂ” ಉದಾಹರಿಸಿರುವನು. ಆಪಾತತಃ ನೃಪ ತುಂಗ ಕರ್ತೃಕವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವ ಈ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಆತನು ವಿಷಯ ವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯವನ್ನೂ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ನೃಪ ತುಂಗನ ಹೆಸರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಸೇರಿಸದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳದೆ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪದ್ಯಗಳು ಈ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಕವಿ ಮಾರ್ಗದ ಪದ್ಯಗಳೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪಾಠಕ್ಕೂ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪಾಠಕ್ಕೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಭೇದವು ಇರುವುದ ರಿಂದ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಕರ್ತೃವು ಕವಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಾನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಪದ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾರ್ಪಾಡನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಕವಿ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ “ನುಡಿಗಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲದ...(I-32) ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಹಸ್ತ ಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬರೆದವನು ತನ್ನ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಚತ್ತಾಣ, ಬೆದಂಡೆ, ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಶಕ್ತಿಸಾಲದೆ, ಕವಿ ಮಾರ್ಗದ ಚತ್ತಾಣ ಬೆದಂಡೆ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಭೇದಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಉಪಸಾದಿ ಸುವ, ಆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ಕೇಶಿರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ನಾಗವರ್ಮನೂ, ಚತ್ತಾಣ, ಬೆದಂಡೆ, ಕಾವ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿರು ವನು. ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕೇಶಿರಾಜನು ಮಾತ್ರ ಕವಿಮಾರ್ಗ ದಿಂದಲೇ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು.

ಈ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ಈ ಕವಿಮಾರ್ಗವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಮಂಗರಸನು ತನ್ನ ನೇಮಿಜನೇಶ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ, “ಕನ್ನಡ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯಮಂ ಪೇಟ್ಟ ಕವೀಶ್ವರರ ಪೇಯವೆನು” ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ, “ದೇವಚಂದ್ರ ಪ್ರಭರನು ಕೊಂಡಾಡಿದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯರ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು, ಪಿರಿಯಪಟ್ಟಣದ

ದೊಡ್ಡಯ್ಯನ “ಜಂದ್ರ ಪ್ರಭಾಪುರಾಣಮಂ ಪೇಟ್ಟ ವಿಜಯ ಕವೀಂದ್ರ” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜಂದ್ರ ಪ್ರಭ ಪುರಾಣವೆಂಬ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯವೊಂದನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಈಗ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜಂದ್ರಪ್ರಭ ಪುರಾಣವು ಅಗ್ಗಲಕ್ಕತವು. ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥವು ಇನ್ನೂ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲೂ, ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲೂ ನೈಪತುಂಗ ಭೂಪನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ನಾಲ್ಕಾರು ಪದ್ಯಗಳು ದೊರಕುವುವು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ನೈಪತುಂಗನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲೂ ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಕೇಶಿರಾಜನು ಈತನನ್ನು ಪೂರ್ವ ಕವಿಗಳಾದ ಅಸಗ, ನೊದಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ “ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಪರಮ” (ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ) ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ದುರ್ಗಸಿಂಹನ “ಶ್ರೀ ವಿಜಯರ ಕವಿಮಾರ್ಗಂ” ಎಂಬ ಬಹುವಚನ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಈತನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಒಬ್ಬ ಅಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ “ಪರಮಕವೀಶ್ವರರಕ್ಕೃತಕಾಚಾರಪರಂ ; ಪರಮ ಕವಿ ವೃಷಭಕ್ಕರ್ ; ಪರಮಕವಿ ಪ್ರಧಾನರಾಕಾವ್ಯಂಗಳ ; ಪರಮಾಚಾರ್ಯರ ವೋಲ್ ಸಯಿರಲ್ ; ಪರಮಾಚಾರ್ಯರ.....ಮಿಕ್ಕರ್ ; ಪರಮಕವೀಶ ಪ್ರಯೋಗ ಗತಮಾರ್ಗ” ಎಂಬ ಪದಗಳು ದೊರಕುವುದರಿಂದ, ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕ್ಕರ್ಥವು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಭೂತವಾದ ಕವಿಮಾರ್ಗಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನನ್ನೇ ಈ ಪದಗಳಿಂದ ಸೂಚಿಸಿರುವನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುವುದರಿಂದ, ಈ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ಕವಿ ರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥಕ್ಕರ್ಥವಿಗೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಗುರುವಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ “ಅಱುಪುವೆಂ ತದ್ಭವದೊಳ್” ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತದ್ಭವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತತ್ಸಮ ತದ್ಭವ ಶಬ್ದವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವುದು ಅಪ್ರಾಕರಣಿಕವಾದುದು. ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಮಾರ್ಗಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಯದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ “ಅದನ್ನು ಅತಿಶಯಧವಳೋಕ್ತಿ ಕ್ರಮದಿಂ ಅಱುಪುವೆಂ” ಎಂದು ಇಷ್ಟನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ “ಅದನ್ನು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಂಬ ಕ್ಲಿಷ್ಟಾನ್ವಯವುಳ್ಳ (ತದ್ಭವದೊಳ್) ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಈ ಕವಿಯು, ಆ ಮಾರ್ಗದ್ವಯಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಅತಿಶಯಧವಳೋಕ್ತಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ (ತತ್) ಆ ಕವಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ (ಭವದೊಳ್) ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆನು ಎಂಬ ನಿಜತತ್ವಾಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥವು ಮತ್ತೊಂದಿತ್ತೆಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಇದು ಕೂಡ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಕವಿಮಾರ್ಗವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥವು ಅನುಸರಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಧರ ಮೂಲಕ ಕವಿಮಾರ್ಗದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು.

ಈಗ ನಾವು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ “ಶ್ರೀ ವಿಶದ ವರ್ಣ” “ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕವೀಶ್ವರ” “ಪರಮಾಲಂಕಾರೋಚಿತ.....ಪರಮಕವೀಶ್ವರ” ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಪರಮಾಚಾರ್ಯ, ಪರಮಕವೀಶ್ವರ, ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳೂ, ಪರಿಚ್ಛೇದಾಂತ್ಯಗಳ “ಶ್ರೀ ವಿಜಯಪ್ರಭಾತ” ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳೂ, ಗ್ರಂಥೋಪಸಂಹಾರದಲ್ಲಿರುವ “ಅನ್ಯಮಾರ್ಗಲಕ್ಷಣ” ಎಂಬ ವಚನವೂ, ಕೇಶಿ ರಾಜನ ಪೂರ್ವಕವಿಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ “ಗಜಗನ ಗುಣನಂದಿಯ...” ಎಂಬ ಪದ್ಯವೂ, ಆತನೇ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ “ಬರಿಸಿ ಪ್ರಧಾನರಂ” “ಅರಸುಕುಮಾರನ” “ನುಡಿಗಿಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲದ” ಈ ಪದ್ಯಗಳೂ, “ಶ್ರೀ ವಿಜಯರ ಕವಿಮಾರ್ಗಂ” ಎಂಬ ದುರ್ಗ ಸಿಂಹನ ಉಕ್ತಿಯೂ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ಕವಿಮಾರ್ಗವೆಂಬ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥವೊಂದವನ್ನು ಬರೆದಿರುವನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುವು. ದೊಡ್ಡಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಗರಸರು ಹೇಳುವಂತೆ, ಈ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನೇ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಪುರಾಣವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವನೆಂದೂ, ಈತನು ಜೈನನೆಂದೂ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಗುರುವಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

೨. ಕವೀಶ್ವರಕೃತ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ

ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವ “ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಕವೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತ.....” ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ “ಕವೀಶ್ವರ” ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು ಇದ್ದನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಇದೇ ಗ್ರಂಥದ ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯ “ಶ್ರೀ ವಿಜಯಪ್ರಭಾತಮನಿದಂ ತನಗಾಗಿಸಿದೊಂ ಕವೀಶ್ವರಂ” ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಕವೀಶ್ವರನೆಂಬವನು ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕರ್ತೃಕವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡನು, ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ, ಕವೀಶ್ವರನೆಂಬ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕೃತ ಕವಿಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಅರಸನಾದ ನೃಪ ತುಂಗನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಪಡೆದುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದುದಾಗಿ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವು ಕವೀಶ್ವರಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ” ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಕೂಡ “ಕವೀಶ್ವರಮಾರ್ಗ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕವೀಶ್ವರನೇ ಬರೆದನೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ” ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳ ರಾಜಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಕವಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ಮಾರ್ಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಇರುವುದಾದರೂ, ಕವಿಯು ತನ್ನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕವಿರಾಜ (ಕವೀಶ್ವರ) ಎಂಬ ಈ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿರುವನೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಮಂಗಳ ಪದ್ಯಗಳ ತರುವಾಯ ನೃಪತುಂಗನ ಸಭಾಸದರನ್ನು ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದೂ, ಗ್ರಂಥದ ಉಪಸಂಹಾರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ “ನೃಪತುಂಗಸಭಾಸದಂ” ಎಂದು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನ ಸಭಾಸದನೊಬ್ಬನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದೂ, “ನೃಪ

ತುಂಗ ಸಭಾಸದರಾ " ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಉದಾರ ಕವಿಶ್ವರಂ" ಎಂಬ ಬೇರೆಯ ಪಾಠವು ದೊರಕುವುದೂ, ಈ ಕವಿಶ್ವರನು ನೃಪತುಂಗಸಭಾಸದನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಕವಿಯು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ "ನೃಪತುಂಗಮಾರ್ಗ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ "ಪರಮಕವಿಶ್ವಪ್ರಯೋಗಗತಮಾರ್ಗ" (II-46) ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕವಿಶ್ವರನಾದ ತಾನು ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬರೆದನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವನೆಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಅನುಚಿತವಾಗಲಾರದು.

ಈ ಗ್ರಂಥದ "ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಕವಿಶ್ವರ....." ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ತದಾಧ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕೆಂದುಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ" ಎಂಬ ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಕಾರರೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವ ಕಾರಣ ಪ್ರಕೃತಕವಿಶ್ವರನು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಅನುಚಿತವಾದುದೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ "ತದಾಧ್ಯ" ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಈ ಪದ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಪ್ರಕರಣವನ್ನೂ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಪದ್ಯವು ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಕರ್ತೃಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ, ಕನ್ನಡದ ಚತ್ತಾಣ, ಬೆದಂಡೆ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಭೇದಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ, ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿದೆ. ಪದ್ಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ "ಪದ್ಯಂ ಸಾರಾಯಣಮಾಧ್ಯಂ ಸದ್ವೃತ್ತಿವೃತ್ತಜಾತ್ಯಾಯತ್ತಂ" ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಆಧ್ಯ" ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು ಇರುವುದು. ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ "ಆಧ್ಯ" ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಣ ಲಕ್ಷಣಪದ್ಯದ "ಆಧ್ಯ" ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ. "ತದಾಧ್ಯ" ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ "ತತ್" ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಪೂರ್ವಪರಾಮರ್ಶಕಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಪ್ರಕರಣೋಚಿತವಾದುದು. ಅದುದರಿಂದ "ತದಾಧ್ಯಕಾವ್ಯ" ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ "ತದಾಧ್ಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ" ಆ ಪ್ರಾಚೀನರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ, ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಅರ್ವಾಜೀನ ಎಂಬ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯೇ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. "ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ.....ಲೋಕಪಾಲಾದಿಗಳ ಆ ನಿರತಿಶಯವಸ್ತು ವಿಸ್ತರರಚನೆ ತದಾಧ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ" ಎಂಬ ಅನ್ವಯದಲ್ಲಿ "ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ನಿರತಿಶಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಸ್ತರ ರಚನೆಯು ಆ ಪೂರ್ವಿಕರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿರುವುದು" ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವುದು ಅಪ್ರಸ್ತುತವೂ, ಅನನ್ವಿತವೂ ಆಗುವುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕವಿಶ್ವರರು ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತರೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಕೂಡದು. ಕವಿಶ್ವರನೆಂಬ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ

ಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು ಅಥವಾ ಒಡೆಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದೂ ನಾವು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಈತನು ಸ್ವತಃ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ “ನಾಗಧಿಪ” “ವಿನೇಕ ಬೃಹಸ್ಪತಿ” “ಸರಸ್ವತೀ ತೀರ್ಥಾವತಾರ” ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.¹ ಇವನಿಂದ ರಚಿತವಾದ “ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಮಾಲಿಕೆ” ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ‘ವಿನೇಕಾತ್ಮಕೃರಾಜ್ಯೇನ...ರಚಿತಾನೋಘವರ್ಷೇಣ...’ ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ಈತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು. ಈತನು ಹೀಗೆ ಸ್ವತಃ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಹಲವು ಮಂದಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಈತನು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ವೀರಾಜಾರ್ಯನೆಂಬ ಜೈನ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗಣಿತಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಹಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯಗಳಾದ ಮೇಲೆ, ಐದು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಈ ನೃಪತುಂಗನನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ಆ ಬಳಿಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಈತನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ನೃಪತುಂಗನು ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ “ಪ್ರೀಣಿತಃ...”² ಎಂಬುದು ಈತನ ಅನೋಘವರ್ಷನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ “ವಿದ್ವದೈಕಾಂತಪಕ್ಷಸ್ಯ...” ಎಂಬುದು ನೃಪತುಂಗನೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಬಿರುದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವುದಲ್ಲದೆ “ಈತನು ಜೈನನೆಂಬುದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವುದು. ಅನೋಘವರ್ಷನ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಾಜರು ಉಚ್ಛ್ರಿತರಾಜಪದವಿಗೆ ಬಂದು ಸುಮಾರು ಅರುವತ್ತು ವರುಷಗಳ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡನಾಡನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ನಾಸಿಕವೇ ಈ ರಾಜರಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದು ಅನೋಘವರ್ಷನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜಧಾನಿಯು ನಾಸಿಕದಿಂದ ಮಾನ್ಯಖೇಟಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜರು ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಈ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಾಜನಾದ ಅನೋಘವರ್ಷ(ನೃಪತುಂಗ)ನು ಅಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೌಢವಾದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಂತಹ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ನಂಬಲು

1. ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಿರುದನ್ನೂ, ಹೆಸರನ್ನೂ ತಾವು ರಚಿಸುವ ಕಥಾ ನಾಯಕನಿಗೂ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಾತರಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದುಂಟು. (ಆಭಿನವ ಪಂಪನಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು). ಅದರಂತೆ ಈ ಬಿರುದುಗಳು ಕವಿಗೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

2. ಪ್ರೀಣಿತಃ ಪ್ರಾಣಿಸಸ್ಯಾಘೋ ನಿರೀರ್ತಿರವಗ್ರಹಃ ||
ಶ್ರೀಮತಾನೋಘವರ್ಷೇಣ ಯೇನ ಸ್ವೇಷ್ಟಹತ್ಯೆಸಿತಾ ||
ವಿದ್ವದೈಕಾಂತಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ನ್ಯಾಯ ವೇದಿನಃ ||
ದೇವಸ್ಯ ನೃಪತುಂಗಸ್ಯ ವರ್ಧತಾಂ ತಸ್ಯ ಶಾಸನಮ್ ||

ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದು. ಹಾಗಾದರೆ ಭಾಷಾಭಿಜ್ಞನಲ್ಲದ ಈ ನೃಪತುಂಗನು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಏಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬರಬಹುದು. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ರಾಜನಾದ ಈತನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಗಳಂತೆಯೇ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಸಮಾಧಾನವೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು.

ಹೀಗೆ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾದ ಈತನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಂದಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಸೇರಿ, ಆಗಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ವರೆಗೆ ಭಾಮಹ, ದಂಡಿ, ವೊದಲಾದ ಹಲವು ಅಲಂಕಾರಿಕರು ಹುಟ್ಟಿ, ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾವಂತನಾದ ಈ ಅರಸನು ತನ್ನ ಸಭೆಯ ಪಂಡಿತರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಈ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಯೂ ಇರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ “ನೃಪತುಂಗ ದೇವಮಾರ್ಗ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಬರೆದೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ನೃಪತುಂಗನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಆತನ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ, ಕವಿಚರ್ಮನು ತನ್ನ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂದೂ ಊಹಿಸಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ನೃಪತುಂಗ “ದೇವಮಾರ್ಗಾನುಗತ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಾರ್ಥವೂ ಸಮಂಜಸವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಊಹೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವೀರಸೇನಾಚಾರ್ಯನ ಉಕ್ತಿಯೂ, ಅರುವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿದ ಈತನು, ಜೈನಮತದ ರಾಜರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಹೇಯಾಹೇಯ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನೆಂದು ಹೇಳುವ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚರಿತ್ರಾಂಶವೂ, ಸನಾತನಮತಾನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟದರಸರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗುವುದು ಎಂಬ ಶಂಕೆಯು ತೋರಬಹುದು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ಅರಸನು ತನ್ನ ವಂತಿಯರಂತೆ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಮತಾನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿದ್ವತ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮತದ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಹುದೀರ್ಘಕಾಲದ (೬೨ ವರ್ಷಗಳ) ತನ್ನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಜೈನಪಂಡಿತರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಭಿಮಾನವುಂಟಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಲು ಜೈನಮತವನ್ನು ತನ್ನ ಆಳಿಕೆಯ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಪರಾರ್ಥದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರಬೇಕು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವೀರಸೇನಾಚಾರ್ಯನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಈತನನ್ನು “ಸ್ಯಾದ್ವಾದನ್ಯಾಯವೇದಿ” ಎಂದು

ವಿಶೇಷಿಸಿ ಜೈನಮತದವನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವನು. ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈತನು ಜೈನಮತದ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ “ರತ್ನ ಮಾಲಿಕಾ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು, ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದನು ಎಂದು ಸಾವು ಉಂಟಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಂಜಸವಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದು.

ಮ. ರಾ. ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳವರು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಈ ನೃಪತುಂಗನ ಮತದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ “ಆತನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಯಾಗಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಜೈನಮತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುವರು. ಉಪಪಾದನಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇವರು ಮೊದಲು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಾಜರ ವಂಶ, ವಂಶದ ಶಾಖೆ, ರಾಜಧಾನಿ, ಬಿರುದು, ಅಥವಾ ಕಾಲಕ್ರಮವಾದ ಗೌಣಾಭಿಧಾನ, ಇವುಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಚೀನ ಲೇಖಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರಿನ ಶಾಸನಗಳು, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಉದಾಹರಿಸಿ, ಈ ವಂಶದವರೆಲ್ಲರೂ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಈ ನೃಪತುಂಗನೂ ಸನಾತನಧರ್ಮವ ಲಂಬಿಯೇ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ನೃಪತುಂಗನು ಜೈನಮತಾವಲಂಬಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ದೊರಕುವ ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯನ ಜಯಧವಳಾಟೀಕಾಪೂರಣ, ಪಾರ್ಶ್ವಾಭ್ಯುದಯ ಕಾವ್ಯ, ಮತ್ತು ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯನ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಟೀಕೆ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಆದಿಪುರಾಣ, ವೀರ ಸೇನಾ ಚಾರ್ಯರ ಗಣಿತಸಾರಸಂಗ್ರಹ, ಈ ನೃಪತುಂಗವಿರಚಿತವಾದ ಪ್ರಶೋತ್ತರ ರತ್ನಮಾಲಿಕಾ, ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿರಾಕರಿಸಿರು ವರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ವಂಶದವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಜೈನಮತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ “ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯ ಸರ್ವಮತಸಮತಾವೃತ್ತಿ” ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿರು ವರು. ಇವರು ಆ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನ ಮತವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃತ್ವದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರೂ ಸ್ವಕ್ಕೃತ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಸ್ಥಾನಪಂಡಿತ ಕೃತವಾದ ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತೃವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕಮತದವನೆಂದು ತೋರಿಬರದೆ¹ ಜೈನನೆಂದೇ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೃಪತುಂಗನೇ ರಚಿಸಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಅವನ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿ ತನೇ ನೃಪತುಂಗನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಲಿ, ನೃಪತುಂಗನು ಸನಾತನಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಯಾ

1. (a) ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿತ ವಾಗಿವೆ. ಅದರ್ಶದಲ್ಲಿಯೆ—ಹರಿಪಾದಃ ತಿರೋಲಗ್ನಜಹ್ನುಕನ್ಯಾಜಟಾಂಶುಕಃ (2-81) ಎಂಬ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ರೂಪವಾದ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯವನ್ನು—ಜಿನಚರಣನಮಾದರ್ಶಂ.....ಮುಕ್ಯಂ, (3-18) ಎಂದು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಕರ್ತೃವು ಜಿನಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು. (b) ಆಗಮ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ “ರಾಗಾದಿ ದೋಷವಿರಹಿತ...ದೋಷಂ” (1-108) ಎಂದು ಆಗಮಕ್ಕೆ ಜೈನಮತ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವನು. (c) ಮುಂದೆ ನೆನೆದವರ ಕಿಡುಗುಂ ಜಿನಾಧಿಪಾ... (1-80) ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಜಿನಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಪದ್ಯ ಗಳೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊರಕುವುವು. ವೈದಿಕಮತವಿಷಯಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲ.

ಗಿಯೇ ಇದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವುದು. ವೈದಿಕಮತಾವಲಂಬಿಯಾದ ನೈಪತುಂಗನೇ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಾಗಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದೊಳಗೆ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಮತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಜೈನಮತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವೈದಿಕಮತಾನುಸಾರಿಯಾದ ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಜೈನಮತದವನಾದ ಪಂಪನು ಬರೆದಿರುವ “ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯ” ದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಗಂಧಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಶೈಲಪನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಜೈನಮತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ ರನ್ನನು ಬರೆದ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತಪ್ರಕ್ರಿಯಾವಾಸನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ವೈದಿಕ ಮತಾನುವರ್ತಿಯಾದ ನೈಪತುಂಗನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಜೈನ ಕವಿಯು ನೈಪತುಂಗನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಬರೆದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸಾರವನ್ನು ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು “ಸರ್ವಮತಸಮತಾವ್ಯಾಪ್ತಿಯೆಂಬ” ಅಲ್ಪಕಾರಣದಿಂದ ದೂರೀಕರಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಉಚಿತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಇವರು ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಶಾಸನವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ತೋರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ನೈಪತುಂಗನ ರಾಜ್ಯಭಾರದ 52 ನೆಯ ವರುಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಶಾಸನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು—ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನಿತ್ತು—ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಪದ್ಯವು ಇರುವುದು. ಬಳಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜರನ್ನು ಜಗತ್ತುಂಗನ (ನೈಪತುಂಗನ ತಂದೆ) ವರೆಗೂ ವರ್ಣಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಕೀರ್ತಿ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಅತಿಶಯಧವಳನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ಮುಂದೆ, “ಅಮೋಘವರ್ಷ ನೈಪತುಂಗ ನಾಮಾಂಕಿತನಾ ವಿಜಯರಾಜ್ಯಂ” ಎಂದು, ಈ ಅತಿಶಯಧವಳನನ್ನೇ ನೈಪತುಂಗನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಮತ್ತೆ “ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಧಿಗತ ಪಂಚ ಮಹಾಶಬ್ದ...” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಶಾಸನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಸ್ತಿಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದ ದೂರಮಾಡಕೂಡದು. “ಸಮಧಿಗತ ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದ.....ಭಟ್ಟಾರಕ” ಎಂಬುದು ಜೈನಮತಾವಲಂಬಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ವಿಶೇಷಣಗಳು. ಇದರಿಂದ ನೈಪತುಂಗನೂ ಈತನ ವಂಶದವರೂ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಶಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈತನು ಜೈನನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಊಹಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರೂ, ತನ್ನ ಪೂರ್ವವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈತನು ದೂರಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನದ ಆದಿಭಾಗವೇ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವೇ ಈತನು ಉಭಯಮತಗಳನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮತಾಂತರಾವಲಂಬಿಗಳಾದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯ ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವತ್ತಿಯು ಇದ್ದಿತೇ ಹೊರತು, ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ರಾಜರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಈ ಗುಣವು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಇತರ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು. “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು

ನೃಪತುಂಗನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಯಾದುದರಿಂದ, ಪಂಪ—ರನ್ನರಂತೆ ಈತನೂ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯ ದಾತನನ್ನು ಮಂಗಳಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ನೆಂದೂ, ಹೇಳಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ನೃಪತುಂಗನು ಸನಾತನಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಎಂಬ ಇವರ ನಿರ್ಧಾರವು ನಮಗೂ ಇಷ್ಟವಾದರೂ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಒಪ್ಪಲಾರೆವು. ಈ ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತೃವು ಜೈನನು. ಆಶ್ರಯದಾತನು ಸನಾತನ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಯು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನು ವೈದಿಕಮತಾಚಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡದಿದ್ದರೂ ಜೈನಮತಾಭಿನಿವೇಶವು ಆಗಲೇ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ನೋಡುವಲ್ಲಿ, ನೃಪತುಂಗನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಮತಾವಲಂಬಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅನುಚಾನವಾಗಿದ್ದ ವೈದಿಕಮತದ ಆಚಾರವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಜಿನಮತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಜನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರುವ ಅವ ಸಾಧನಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಮೊನ್ನೆನು ಶಾಂತಿಪುರಾಣದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಕವಿ ಏಂದಾ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ :—

“ಎಸೆಯದೆ ಪೂಜ್ಞ ಕೆಟ್ಟ ಪಟಗಬ್ಬಮನಾವಗಮೆಮ್ಮನೆಂದು ಬಾ ।

ಚಿಟಿ ವೆರ್ಗಿತ್ತು ದಲ್ಲದೆ ಬಹುಶ್ರುತಮೆಂಬಿನ ನೆಕ್ಕಲಾವಣಂ ॥

ಮೊಸಯಿಪ ಕಮ್ಮಯಿಪ್ಪ ಸಮಕಟ್ಟುವ ಬಿನ್ನಣ ಮಿಲ್ಲದರ್ಕೆ ರಂ ।

ಜಸನೆರ್ದೆಗೊಳ್ಳವೀಗಡಿನ ಕಬ್ಬಿಗವಂದಿಗಳೊಂದವಂದಿಗಳ್ ॥ XIV-76 ”

ಈ ಪದ್ಯವೊಂದು, ವಿಕೀಷ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಮೊನ್ನೆನು ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿಗಿಂತಲೂ ಸು. 50-60 ವರುಷಗಳಷ್ಟು ಈಚಿನವನು. ಇಷ್ಟು ಸಮೀಪಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಇವನಿಗೆ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಕರ್ತೃವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರವಾದವೆಲ್ಲವೂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ ಕರ್ತೃವನ್ನೇ ಇವನು ನಿಂದಿಸಿರಬೇಕು. (ಇನ್ನಾವ ಕವಿಗಳೂ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಕವಿಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಲ್ಲ.)

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಗ್ರಂಥ

ಇಷ್ಟರ ತನಕ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃತ್ವ, ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿನ ಮತ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತೋರಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಇನ್ನು “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ” ಗ್ರಂಥದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಪ್ರಕೃತ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸುವೆವು.

೦ ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಈ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥವು ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. (ಅದರ ಇದಕ್ಕೆ ಮಾತೃಕೆಯಾದ ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಿವೆ.) ಕವಿಯು ನೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ರೂಪವಾದ ಎರಡು ಮಂಗಳಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ, ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ನೃಪತುಂಗನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಬಳಿಕ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ, ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನೂ, ನೃಪತುಂಗಸಭಾಸದರನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಕಾವ್ಯಹೇತುವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ, ಅಶಕ್ತನು ಕವಿತ್ವಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಕೂಡದೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಪರಚ್ಛಾಯಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗದೆ ಸ್ವಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕವಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳಾದ ಕವಿಮಂಡಗಳನ್ನೂ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, (ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಶ್ವರನೆಂಬುವನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದೂ, ಈ ಕವಿಯು ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಗೆ ಉಪಪ್ಪಂಭಕವಾಗಿರುವುದು.) ಉತ್ತಮ ಕವಿಕೃತಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ರಚಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವನು.

ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಪದ್ಯಗದ್ಯಾತ್ಮಕಕಾವ್ಯಭೇದಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದ ತರುವಾಯ, ಗದ್ಯಲಕ್ಷಣ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು, ಕರ್ಣಾಟಕ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು, ಪದ್ಯಲಕ್ಷಣ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳು, ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯಭೇದ, ಈ ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣ, ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮೇರೆಗಳು, ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡದ ತವಮನೆ, ಕನ್ನಡನಾಡಿನವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಇವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪದೋಷವೂ ಇರಕೂಡದೆಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಹಳಗನ್ನಡ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನಿಯಮವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಭಾಮಹ ಮತ್ತು ದಂಡಿ, ಇವರಿಬ್ಬರ ಮತವನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ, ಕಾವ್ಯದೋಷಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣದೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಮತ್ತೆ (ಈ ಪುನರುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕೃತಕವಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ, ಈ ಕವಿ ರಾಜಮಾರ್ಗಕರ್ತೃವಿನಿಂದಲೇ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರುವುದು.) ಕೆಲವು ಕಾರಕದೋಷಾದಿಕಾವ್ಯದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಈ ಪ್ರಥಮ ಪರಿಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರುವನು. ದಂಡಿಯಾದರೂ ಈ ದೋಷ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಕಾರಕ ದೋಷಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ.

೨ ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳೆಂಬ ಅಲಂಕಾರ ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೊದಲು ನಿರೂಪಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಪದಸಂಯೋಗಾರ್ಥಸಂಯೋಗ ಜನ್ಯದೋಷಗಳನ್ನೂ, ಸಂಧಿದೋಷವನ್ನೂ (ಇದು ಶಬ್ದಮಂಡಪರ್ಣದಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ), ಷಷ್ಠಿಯ ಮತ್ತು ಸಂಭೋಧನೆಯ ದೀರ್ಘಪ್ರಯೋಗದ ದೋಷವನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿ, ಅನಂತ ವಿಕಲ್ಪವುಳ್ಳ ಮಾರ್ಗಗತಿಗಳನ್ನು, ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ “ಇನಿಸಂ ಪೇಟಿ”ನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, (ಇದರಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ದಂಡಿಯ ಮಾರ್ಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದ “ಕವಿಮಾರ್ಗವನ್ನು” ನೋಡಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು, ಇಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿಸಿರುವನೆಂಬ ಧ್ವನಿಯು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು)- ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಮಾರ್ಗಭೇದಕ್ಕೆ ನಿದಾನವಾದ ಶ್ಲೇಷ ಪ್ರಸಾದಾದಿ ಹತ್ತು ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿ, ಈ ಮಾರ್ಗಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಪದಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಶಕ್ಯವಾದ, ಚಿತ್ರಕಾವ್ಯಗಳ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಏಕಾಕ್ಷರಿ, ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿ, ಯಮಕ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಚಿತ್ರವುಳ್ಳ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಉದಾಹರಿಸಿ, ಈ ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರುವನು.

ದಂಡಿಯು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾವ್ಯಾಂಗವೆನಿಸಿದ ಶಬ್ದರಚನಾಸಂಘಟನಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಮಾರ್ಗದ್ವಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ, ಏಕಾಕ್ಷರಿ, ಯಮಕ, ಪ್ರಹೇಳಿಕೆ, ಮೊದಲಾದ ಚಿತ್ರಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು.

೩ ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಈ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ದಂಡಿಯು ಹೇಳಿರುವಂತೆಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವೂ, ಮೂವತ್ತೈದುಬಗೆಯ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಅಂತರಾಳಿಕಭೇದಗಳನ್ನೂ, (ಕೆಲವು ಅಂತರಾಳಿಕ ಭೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಒಂದೆರಡು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿಸಿರುವನು.) ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯೆಂಬ ಅಲಂಕಾರವೊಂದನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿರುವನು (III. 208). ಬಳಿಕ, ದಂಡಿಯು ಕಾವ್ಯಾರ್ಥದ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಒಳಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ಮಹಾಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣವನ್ನು (III. 210 - 216) ಅರು ವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಅತಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿ, (ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಪ್ರಾಯಃ ಕವಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಂಡಿಯ ಲಕ್ಷಣದಂತೆಯೇ ಸಂಗ್ರಹ

ವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.) ಈ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ದ್ವಿಪ್ರಾಸ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣದೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿ, ¹(ಇದು ಪ್ರಾಯಃ ಹಿಂದೆ ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಪ್ರಾಸಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾದುದು.) ಪ್ರಶಸ್ತಿವಾಕ್ಯದೊಡನೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಮಾಡಿರುವನು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ “ನೃಪತುಂಗದೇವಾನುಮತಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದೊಳ್” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಈ ಮೂರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ “ಪರಮಸರಸ್ವತೀತೀರ್ಥಾವತಾರ ನೃಪತುಂಗದೇವಾನುಮತ” ಎಂದು ವಿಶೇಷಣವೊಂದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಂಡಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳ ಪರಿವರ್ತನಗಳಾಗಿವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಭಾಯಾಮಾತ್ರಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ನೈದಿಕ ಮತಾನುಸಾರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೂ, ಅವು ದಂಡಿಯಪದ್ಯಗಳ ಭಾಯೆಗಳೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಜೈನಮತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿನಿಂದಲೇ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. (ಇವುಗಳನ್ನು ಕವಿಮಾರ್ಗದ ಪದ್ಯಗಳೆಂದಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು.) ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನೊಳಕೊಂಡಿರುವ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳು ಒಂದೆರಡೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುವು (II. 36; 38; 40. III. 189; 194). ಇದರಿಂದ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆ ರಾಮಾಯಣಗ್ರಂಥವೊಂದಿತ್ತೆಂತಲೂ, ಅದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಉದ್ಭೂತವಾದುವುಗಳೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸುವರು. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ಅವುಗಳೊಂದು ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯವನ್ನೂ ಪೂರ್ವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.² ಏಕೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಂಡಿಯ ಅನುವಾದ ರೂಪವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ, ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ 34 ನೆಯ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಒಬ್ಬ ಅರಸನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಬೋಧಿಸಿ, ಅವನ ಶೌರೋದಾರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಂತಿವೆ. ಇವನ್ನು ಗ್ರಂಥಕರ್ತನೇ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಂತಿರುವುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಕವಿಯು,

1. ಈ ಪ್ರಾಸವಿಚಾರವು II ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ 43 ನೆಯ ಪದ್ಯದ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕು. ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ “ಒಂದೊಂದರ...”—III 233 ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಲೀಲಾವತಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಾಯಃ ಈ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕರು ಯಾರೋ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಗೆ ಅವಕಾಶವುಂಟು.

2. ಪ್ರಾಸಕ್ಕೂ, ರಸಾದ್ಯಲಂಕಾರಗಳಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಬಗೆಯ ಅನ್ಯಗ್ರಂಥಪದ್ಯಗಳು ಕಂಡುಬರುವುವು. ಈ ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಧುನಿಕರು ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆರಿಸಿ ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಗೂ ಅವಕಾಶವುಂಟು.

ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನು ಶೃಂಗಾರರಸ ಪ್ರಿಯನು ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆತನು ಹೇಳಿದಂತೆ ತಾನೇ ರಚಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನೆಂದೂ ಊಹಿಸಬಹುದು. ದಂಡಿಯು ಕೂಡ ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತವಾಗಿಯೇ ವಿರಚಿಸಿರುವನೆಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾಸಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, “ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ, ಹಡಗು ಒಡೆದು ಹೋಗಲು, “ಪ್ರಮಾದಫಲಕದ” (Life saving appliance) ಆಧಾರದಿಂದ ಬದುಕಿದಳು. ಹೀಗೆ ಬದುಕುವುದು ದುರ್ಲಭ” ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ—“ಪತ್ತಿ ಪ್ರಮಾದ ಫಲಕವ...” (II. 34.) ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ರತ್ನಾವಳಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ರತ್ನಾವಳಿ ನಾಟಕವು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಯವು ಉದ್ಭೂತವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ದೃಢವಾದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳ ಈ ಕವಿಯು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಆ ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆಮಾಡಿ, ಸೇರಿಸಿರುವನೆಂದು ಊಹಿಸುವುದೇ ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದು.

ಈತನು ಸಂಸ್ಕೃತಾಲಂಕಾರಿಕರಾದ ಭಾಮಹಾದಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ “ಸ್ಥಾಲೀಪುಲಾಕನ್ಯಾಯ” ದಿಂದ ತೋರಿಸಿ, ಈ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸುವೆವು.

ಭಾಮಹ

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ

1. “ಗುರೂಪದೇಶಾದಧ್ಯೇತುಂ
ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಜಡಧಿಯೋಽಪ್ಯಲಂ”
I-5.

“ಜಡಜನಮುಂ...ಕ್ರಮದಿಂ
I-10.

2. “ಗದ್ಯಂ ಪದ್ಯದ್ವಿತಿ ವಿಧಾ”

“ಕ್ರಮದೇ ಗದ್ಯಪದ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ I-24.
(ಈ ಬಗೆಯ ವಿಭಾಗವು ದಂಡಿಯ
ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ).

3. “ಶ್ರುತಿದುಷ್ಟಾರ್ಥದುಷ್ಟೇಚ
ಕಲ್ಪನಾ ದುಷ್ಟಮಿತ್ಯಪಿ,
ಶ್ರುತಿರ್ದುಷ್ಟಂ ತಥೈವಾಹುಃ
ನಾಚಾಂ ದೋಷಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ”
I-47.

“ಶ್ರುತಿದುಷ್ಟಂ.....”
I-61.
(ಈ ದೋಷವಿಭಾಗವು ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ).

ದಂಡಿ (ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ)

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ

1. “ಆಪಾರ್ಥಂ...ವಿಸಂಧಿಕಂ” IV-2.

3. “ಯತಿಭಂಗ...” I-68.

2. “ದೇಶಕಾಲ...ಸೂರಿಭಿಃ” IV-3.

5. “ಆಗಮಸಮಯ...” I-69.

3. " ಸಮುದಾಯಾರ್ಥಶೂನ್ಯಂ ಯ- " ಸಮುದಾಯಾರ್ಥಮನಾರಯೆ "
 ತ್ತದಸಾರ್ಥಕಮಿಷ್ಯತೆ " IV-5. I-77.
4. " ನೈತನ್ಮುಖಮಿದಂ...ಷಸ್ತವ " " ವದನಮಿದಲ್ತಂಬುರುಹಂ "
 II-94. III-24.
5. " ಪವನೋ ದಕ್ಷಿಣಃಪರ್ಣಂ..... " ಮಲಯಾನಿಲನೋಯ್ಯನೆ... "
 ವಿರುಧಾಂ ||" II-98. III-54.

ಇನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅಗತ್ಯವು. ಉಭಯಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿದ ಮೊನ್ನನು ತನ್ನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳ ಅನುರೂಪ್ಯವನ್ನು ನಿದರ್ಶನಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿರುವ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳ (II-4, 5) ಭಾವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುವದಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಹನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಸಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಕವಿರಾಜವಾಗ್ಗ.

ಶಾಂತಿಪುರಾಣ.

ಇಲ್ಲಿಗಿದು ತಕ್ಕುದಿಲ್ಲಿಗೆ ।

ಮೊಲ್ಲದಿದೆಂದಟಾದು

ಸಮಟಾ ಬಲ್ಲಂತೆಲ್ಲಂ ॥

ನೆಲ್ಲಂ ಮೊಸರುಂ ಗುಡಿದಂ ।

ತಲ್ಲದೆ ತಲ್ಲಣಿಸದಲಸದಿಡು

ಮೃದುಪದಮಂ ॥ II-4.

ಗಟಾಯಿಸಿದರ್ಥಂ ಸಲೆ ಪಾಂ ।

ಗಟಾಯದೆಯುಂ ಶಬ್ದವೊಂದ

ದಿದೊಡೆ ಮುತ್ತುಂ ॥

ಮೆಟಸುಂ ಕೋದಂತಿಕ್ಕುಂ ।

ಕಟಲ್ವ ಕಳಿಗೊಂದಿ ಮುಂದೆ

ಬಾರದ ಪದಮಂ ॥ II-5.

ಸಾರತರೋಕ್ತಿಗೆ ನೆಲ್ಲುಂ ।

ಮೋರುಂ ಗುಡಿದಂತೆ (ಗೋದಂತೆ)

ನೆಟಾತ ಲ್ತಾಪರವ ॥

ಕೋರೆ ನಿಬಂಧನೆ ಟೀಕಾ ।

ಕಾರಂಗಲ್ಲದೆ ವೆಟಂಗಿ

ಕೋಟಿಷ್ಟಾದವುದೇ ॥ X-182.

ಪಟಗಾಂಪರ ನುಡಿ ಮುತ್ತುಂ ।

ಮೆಟಸುಂ ಗೋದಂದದಕ್ಕೆ

ಭಾಷ್ಯಮನೊರ್ವಂ ॥

ಕಟಾಯೋದಿದಾತನಲ್ಲದೆ ।

ಬಟಾವಟಾಯಂ ಬಂದು

ಬರೆಯಲಾಗದಗಣ್ಯಂ ॥ X-181.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ಈ ನೋದಲೇ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಯೂ, ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ತಾಳಪತ್ರ ಪ್ರತಿಯೂ, ಮೈಸೂರು ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿಯ ಮತ್ತು ಬೊಮ್ಮರಸ ಪಂಡಿತರು ಕಳುಹಿಸಿದ ಪ್ರತಿಗಳೂ ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ನಮಗೆ ಇದುವರೆಗೂ ದೊರೆತ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿ ತೋರಿ ಬಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವೆವು. ಸಹೃದಯರಾದ ವಾಚಕರು ಗುಣಲೇಶದಿಂದಾದರೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರಾಗಿ ಕೋರುವೆ.

*University Oriental
Research Institute,
Madras.
15th April, 1929.*

A. VENKATA RAU, B.A., L.T.,
Reader in Kannada.
PANDIT, H. SESA AYYANGAR,
Fellow in Kannada.

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀ ಸೃಪತುಂಗದೇವಾನುಮತ

ಮಪ್ಪ

ಕ ವಿ ರಾ ಜ ಮಾರ್ಗಂ

— ಮಂಗಳಾಚರಣಂ —

ಕಂ|| ಶ್ರೀ ತಳ್ತುರದೊಳ್ ಕೌಶ್ತುಭ
ಜಾತದ್ಯುತಿ ಬಳಸಿ ಕಾಂಡಪಟದಂತಿರೆ ಸಂ |
ಪ್ರೀತಿಯನಾವಗಮಗಲಳ್
ನೀತಿನಿರಂತರನುದಾರನಾ ನೃಪತುಂಗಂ

|| ೧ ||

ಕೃತಕೃತ್ಯಮಲ್ಲನಪ್ರತಿ
ಹತವಿಕ್ರಮನೊಸೆದು ವೀರನಾರಾಯಣನ |
ಸ್ಪೃಶಯ (ಧ) ವಳಂ ನಮಗೀ
ಗತರ್ಕ್ಕಿತ್ತೋಸಸ್ಥಿತಪ್ರತಾಪೋದಯಮಂ

|| ೨ ||

ಶ್ರೀ ವಿಶದವರ್ಣೆ ಮಧುರಾ
ರಾವೋಚಿತೆ ಚತುರರುಚಿರಪದರಚನೆ ಚಿರಂ |
ದೇವಿ ಸರಸ್ವತಿ ಹಂಸೀ
ಭಾವದೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಿ ಕೂರ್ತು ಮನ್ಮಾನಸದೊಳ್

|| ೩ ||

ಪೂರ್ವ ಕವಿಸ್ತುತಿ.

ಪರಮಾಲಂಕಾರೋಚಿತ
ವಿರಚನೆಗಳ್ಗೆ ವೆಗಬ್ಬುಮಾರ ವದನೋದರದೊಳ್ |
ನೆರಮಕ್ಕಾ ಪರಮಕವೀ
ಶ್ವರರೆವಗೀ ಕೃತಿಯೊಳಕ್ಕೃತಕಾಚಾರಪರರಾ

|| ೪ ||

ಹೀ ಠಿ ಕೆ

ಅತಿಶಯಧವಳ ಸಭಾವರ್ಣನಂ.

ಕಂ॥ ಶ್ರುತದೊಳ್ ಭಾವಿಸಿ ನೋಬಿಕ್ಕೊಡೆ
(ಸತತಂ) ಕವಿವೃಷಭರಾ ಪ್ರಯೋಗಂಗಳೊಳಂ ।
ಕೃತಪಂಚಯಬಲನಪ್ಪನೆ
ನತಿಶಯಧವಳನೆ ಸಭಾಸದರ್ ಮನ್ನಿಸುವರ್

॥ ೫ ॥

ವ್ಯಾಕರಣಕಾವ್ಯನಾಟಕ
ಲೋಕಕಳಾಸಮಯಮಾದಳಂಕೃತಿಗಳೊಳಂ ।
ವ್ಯಾಕೃತನಲ್ಲದನೇಕೆ ವಿ
ನೇಕಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ನಗರಮಂ ಪುಗುತರ್ಪ್ಪಂ

॥ ೬ ॥

ಅಪಂಡಿತ ನಿಂದೆ.

ಮೃಗಪಶುಶಕುನಿಗಣಂಗಳೊ
ಳಗಣಿತನಿಜಜಾತಿಜನಿತಭಾಷೆಗಳೆಂದುಂ ।
ನೆಗಟ್ಟಂತಿರೆ ನರರೊಳಮ
ಪ್ರಗಲ್ಭವಚನಪ್ರವೃತ್ತಿನೆಗಟ್ಟುಂ ಸಹಜಂ

॥ ೭ ॥

ಗುಣಮಿದು ದೋಷಮಿದೆಂಬೀ
ಗಣದಮನೆತ್ತಟಗುಮಶ್ರುತಪ್ರಕೃತಿಜನಂ ।
ತೃಣಸಸ್ಯಘಾಸವಿಷಯ
ಪ್ರಯಣಂ ಸಮವೃತ್ತಿಯಪ್ಪವೋಲ್ ಮೃಗಗಣದೊಳ್

॥ ೮ ॥

ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅವಶ್ಯಕತೆ.

ಅದಟಂ ಪರಮಾಗಮಕೋ
ವಿದನವ್ವುದು ಪೂರ್ವಕಾವ್ಯರಚನೆಗಳಂ ತಾಂ ।
ನೊದಲೊಳ್ ಕಲ್ಪಂಗಳಲ್ಲದೆ
ಪದದೊಳ್ ಜಾಣುಂ ಬೆಡಂಗುಮಕ್ಕುಮೆ ಕೃತಿಯೊಳ್

॥ ೯ ॥

ಜಡಜನ (ಮು) ಮೆಲ್ಲನೋದಂ
ತಡೆಯದೆ ಕಲ್ಪುಂ ಗುರೂಪದೇಶಕ್ರಮದಿಂ ।
ನುಡಿವಲ್ಮೆಯಲ್ಲದೆಂ ಕ
ಲೊಡನೋದುವುದಲ್ತೆ ಗಿಳಿಗಳುಂ ಪುರುಳಿಗಳುಂ

॥ ೧೦ ॥

ಕಾವ್ಯರಚನಾಶಕ್ತಿ ಕಾರಣಂ.

ಕಂ|| ಪ್ರತಿಭಾವತ್ಸಮುಮುಕ್ಯತಕ
ಚತುರತೆಯುಂ ಪರಮಬುಧಜನೋಪಾಸನಮುಂ |
ಕೃತಿಪರಿಚಯಮುಂ (ತರ್ಕುಂ)
ಪ್ರತೀತಿ (ಯಂ) ವಾಗ್ವಿದಗ್ಧತಾನಿವುಣತೆ (ಯೋಳ್) || ೧೧ ||

ಅಶಕ್ತಕವಿ ನಂದ.

ಪಸರಿಸಿದಾ ಬಗೆಮನದೋಳ್
ಮೊಸತಾಗೆ ನೆಗಟ್ಟಲಟಾಯನಾ ರಚನೆಯೋಳೇಂ |
ಬಸನಂ ತನಗಿನಿತಟ ಬೇ
ವಸಮೇಂ ಕವರ್ಧವರುಮೋಳರೆ ಕವಿಯಲ್ಲದರಂ || ೧೨ ||

ಸುಕವಿತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಧಾನಂ.

ಬಗೆಬಗೆದು ಕೇಳ್ವ ಬುಧರೊಲ
ಮೊಗೆದಿರೆ ಹೃದಯದೊಳೆ ತಾಳ್ವ ಮಣೆಹಾರಂಬೋಲ್ |
ಸೊಗಯಿಸುವ ವಚನವಿರಚನೆ
ನೆಗಟ್ಟುಂ ಭಾವಿಸುಮೊಡದಟ ವೆಂಪತಿಸುಲಭಂ || ೧೩ ||

ಪರಜ್ಞಾಯಾನುವೃತ್ತಿ ಕುಕವಿನಂದ.

ನೆನೆ ನೆನೆದು ಪೆಟರ ಮಾತುಗ
ಳನೆ ನೆಗಟ್ಟರೆ ಕೃತಿಯೊಳದು ವ(ರಂ) ನಗದ ಗುಹಾ |
ಧ್ವನಿಯಮೊಲನರ್ಥವಚನಂ
ತನಗಾಗಿಸಲಟಾಯನುಚಿತವಾಕ್ಚತುರತೆಯಂ || ೧೪ ||

ಕವಿಜನ ತಾರತಮ್ಯಂ.

ಕುಟಾತಂತು ಪೆಟರ ಬಗೆಯಂ
ತೆಟದಿರೆ ಪೆಟರ್ಗಟುಪಲಾರ್ಪವಂ ಮಾತಟುವಂ |
*ಕೆಟಾದಟೊಳೆ ಪಿರಿದುಮರ್ಥಮ
ನಟುಪಲ್ ನೆಟಿ(ವಾ)ತನಾತನಿಂದಂ ನಿವುಣಂ || ೧೫ ||

* ಶ. ದ. ಸೂ. 110 ರಲ್ಲಿ, ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (ಮಂಗಳೂರು 2 ನೆಯ ಮುದ್ರಣ.)
ಗುಣವಚನಕ್ಕೆ :— ಕೆಟಾದಟೊಳೆ ಪಿರಿ.....ಜಾಣಂ.

ಕಂ|| ನುಡಿಯಂ ಭಂದದೊಳೊಂದಿರೆ
ತೊಡರ್ಚಲಟುವಾತನಾತನಿಂದಂ ಜಾಣಂ |
ತಡೆಯದೆ ಮಹಾಧ್ವಕ್ಯತಿಗಳ
ನೊಡರಿಸಲಾರ್ಪಾತನೆಲ್ಲರಿಂದಂ ಬಲ್ಲಂ || ೧೬ ||

ಮಾತಟುವರ್ ಕೆಲಬರ್ ಜಗ
ತೀತಳಗತಮನುಜರೊಳಗೆ ಮಾತಟುವನರೊಳ |
ನೀತಿದರಮಲಕವಿತಾ
ನೀತಿಯುತರ್ ಕೆಲರೆ ಸರಮಕವಿವೃಷಭಕೃಳ್ || ೧೭ ||

ಸುಕವಿಕಾವ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆ.

ಪಾಪಮಿದು ಪುಣ್ಯಮಿದು ಹಿತ
ರೂಪಮಿದಹಿತಪ್ರಕಾರಮಿದು ಸುಖಮಿದು ದುಃ |
ಖೋಪಾತ್ತಮಿದೆಂದಟುವುಗು
ಮಾ ಸರಮಕವಿಪ್ರಧಾನರಾ ಕಾವ್ಯಂಗಳಾ || ೧೮ ||

ಲೌಕಿಕಸಾಮಯಿಕೋರುವಿ
ನೇಕಮನುಭ್ಯುದಯಪರಮನಿಶ್ರೀಯಸಮಂ |
ಪ್ರಾಕಟಮಕ್ಕುಂ ವಿದಿತಾ
ನೇಕ ಕವೀಶಪ್ರಯೋಗಪದಪದ್ಧತಿಯೊಳಾ || ೧೯ ||

ಶಾಸ್ತ್ರಾರಂಭಂ

ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಜನಂ.

ಅಧಿಕೃತಸತ್ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಪ್ರಧಾನಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಂಗಳವಾ |
ಬುಧಜನ ವಿವಿಕ್ತಕಾವ್ಯ
ಪ್ರಧಾರಿತಾರ್ಥಂಗಳಖಿಳಭುವನಹಿತಂಗಳಾ || ೨೦ ||

ಲೋಕದೊಳದಟುಂ ಕಾವ್ಯ
ಸ್ವೀಕರಣೋದ್ಯುಕ್ತನಕ್ಕೆ ಕವಿ ತನ್ನಟುವಂ |
ತಾಕಲ್ಪಾಂತಸ್ಥಾಯಿ
ಶ್ರೀಕೀರ್ತಿವಧೂಪ್ರಧಾನವಲ್ಲಭನಕ್ಕುಂ || ೨೧ ||

ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಕವಿಭಾವಕ್ಕತಾನೇಕ

ಪ್ರವಿಭಾಗವಿವಿಕ್ತಸೂಕ್ತನಾಗಂ ಕಾವ್ಯಂ |

ಸವಿತೇಷಶಬ್ದರಚನಂ

ವಿವಿಧಾರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿವರ್ತತಾಲಂಕಾರಂ

|| ೨೨ ||

ಕಾವ್ಯಪುರುಷಸ್ವರೂಪಂ.

ನರಲೋಕಚಂದ್ರ ಮತದಿಂ

ಪರಮಾಲಂಕಾರಮುಂ ಶರೀರಮುಮೆಂದಿಂ |

ತೆರಡಕ್ಕುಂ ಭೇದಂ ಬಹು

ಪರಿಕರನಾ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುಪುರುಷಂಗೆಂದುಂ

|| ೨೩ ||

ಕಾವ್ಯಶರೀರಭೇದಂ.

ಅವಱಿಱಿಱಾ ಶರೀರಮೆಂಬುದು

ಕವಿಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಯೋಗಪದಪದ್ಧತಿಯೊಳಾ |

ದ್ವಿವಿಧಮೆನಿಕ್ಕುಮದತಿಶಯ

ಧವಳೋಕ್ತ ಕ್ರಮದೆ ' ಗದ್ಯಪದ್ಯಾ 'ಖ್ಯಾತಂ

|| ೨೪ ||

ಗದ್ಯಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ.

ಪದಪಾದವಿಯುತನಿಯನಾ

ಸ್ವದಮಲ್ಲದಳಂಕೃತಂ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕದೊಳಾ |

ಪುದಿದರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯನೀ

ವುಡು ' ಗದ್ಯ ' ಮನೇಕರೂಪಭೇದವಿಭಕ್ತಂ

|| ೨೫ ||

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತ ಗದ್ಯಕಾವ್ಯಂಗಳಾ.

ಸದಮಳಸಮಸಂಸ್ಕೃತ (ಕಾ

ವ್ಯದ) ಹೃದಯಂ ' ಹರ್ಷಚರಿತ ಕಾದಂಬರಿ ' ಗಳಾ |

ನೊದಲಾಗಿ ನೆಗಟ್ಟು ವಿದಱಿಱಿಱಾ

ಸದಳಂಕಾರಂಗಳಖಿಳ(ವಿ)ವಿದಿತಂಗಳಾ.

|| ೨೬ ||

ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯಭೇದ ವಿಚಾರಂ.

ಮಿಗೆ ಕನ್ನಡಗಬ್ಬಂಗಳೊ

ಳಗಣಿತಗುಣಗದ್ಯಪದ್ಯ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಿತಮಂ |

ನಿಗದಿಸುವರ್ ಗದ್ಯಕಥಾ

ಪ್ರಗೀತಿಯಿಂ ತಚ್ಚಿರಂತನಾಚಾರ್ಯರ್ಗಳಾ

|| ೨೭ ||

ಕವಿಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಸಕಳಕಳಾಭಾಷಾಲೌ

ಕಿಕಸಾಮಯಿಕಾದಿವರ್ಣನಾರ್ಣಿಕೃತ್ |

ಪ್ರಕಟಿತರವಸ್ತುವಿಸ್ತರ

ವಿಕಲ್ಪ(ವಿ)ದನಲ್ಲದಾಗದಾಗದು ಪೇಟಲಾ

|| ೨೮ ||

ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯ ಕವಿಗಳ್.

ವಿಮಲೋದಯ, ನಾಗಾರ್ಜುನ

ಸಮೇತ ಜಯಬಂಧು, ದುರ್ವಿನೀತಾದಿಗಳೇ |

ಕ್ರಮದೊಳ್ ನೆಗಟ್ಟು ಗದ್ಯಾ

ಶ್ರಮಪದಗುರುತಾಪ್ರತೀತಿಯಂ ಕೆಯ್ಯೊಂಡರ್

|| ೨೯ ||

ಪದ್ಯಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಪದ್ಯಂ ಸಮಸ್ತಜನತಾ

ಹೃದ್ಯಂ ಪದವಿದಿತಪಾದನಿಯಮನಿನೇದ್ಯಂ |

ವಿದ್ಯಾಪಾರ ಪರಾಯಣ

ಮಾದ್ಯಂ ಸದ್ವೃತ್ತಿವೃತ್ತಜಾತ್ಯಾಯತ್ತಂ

|| ೩೦ ||

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯ ಕವಿಗಳ್.

ಪ್ರಣುತ ಗುಣಸೂರಿ, ಸಾರಾ

ಯಣ, ಭಾರವಿ, ಕಾಳಿದಾಸ, ಮಾಘಾದಿಗಳೇ |

ಗಣಿದದೊಳೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಪ್ರಣಯಮನಾಗಿಸಿದರಮಳಕವಿವೃಷಭರ್ಷಿಗಳ್

|| ೩೧ ||

ದೀಪೀಯಗಬ್ಬಂಗಳ ಪೆಸರ್.

*ನುಡಿಗಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲದ ಕ

ನ್ನಡದೊಳ್ ಚತ್ತಾಣಮುಂ ಬೆದಂಡೆಯುಮೆಂದೀ |

ಗಡಿನ ನೆಗಟ್ಟಿಯ ಕಬ್ಬದೊ

ಳೊಡಂಬ(ಡಂಮಾ)ದಿದರ್ ಪುರಾತನಕವಿಗಳ್

|| ೩೨ ||

* ಇದು ಶಬ್ದಮುಚಿತವಾದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭೂತವಾಗಿದೆ. (ಸೂ. ೨೮, ಮಂಗಳೂರಿನ ೨ನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರತಿ, ಪು. 127) ಇಲ್ಲಿ ಇದು "ಪರಮ..." (I. 33) ಎಂಬ ಕಂದದ ಮುಂದಿರಬೇಕು.

ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ್.

ಕಂ|| ಪರಮ ಶ್ರೀವಿಜಯ, ಕವೀ
ಶ್ವರ, ಪಂಡಿತ, ಚಂದ್ರ, ಲೋಕಪಾಲಾದಿಗಳಾ |
ನಿರತಿಶಯ ವಸ್ತುವಿಸ್ತರ
ವಿರಚನೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ತದಾಧ್ಯಕಾವ್ಯಕೈದುಂ || ೨೩ ||

ಬೆದಂಡೆಗಬ್ಬದ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂದಮುಮುಳಿನವೃತ್ತಮು
ಮೊಂದೊಂದೆಡೆಗೊಂದು ಜಾತಿ ಜಾ(ಣೆಸೆ)ಯೆ ಬೆಡಂ |
ಗೊಂದಿವಟಿಗಳಮರೆ ಪೇಟಲ್
ಸುಂದರರೂಪಿಂ ಬೆದಂಡೆಗಬ್ಬಮದಕ್ಕುಂ || ೨೪ ||

ಚತ್ತಾಣಗಬ್ಬದ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂದಂಗಳ್ ಪಲನಾಗಿರೆ
ಸುಂದರವೃತ್ತಂಗಳಕ್ಕರಂ ಚೌಪದಿ ಮ |
ತ್ತಂ ದಲ್ ಗೀತಿಗೆ ತಿವಿಡಿಗ
ಕಂದಂಬಿತ್ತೆಸೆಯೆ ಪೇಟಿಕ್ಕೊಡದು ಚತ್ತಾಣಂ || ೨೫ ||

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸೀಮೆ.

ಕಾನೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ
ದಾವರಿ (ವರ) ಮಿರ್ದ್ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್ |
ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸು
ಧಾವಲಯವಿಲೀನವಿಶದವಿಷಯವಿಶೇಷಂ || ೨೬ ||

ತಿರುಳ್ಕನ್ನಡದ ನಾಡು.

ಅದಟಿಗಳಿಗಂ "ಕೆಸುವೊಟಿ"ಲಾ
ವಿದಿತಮಹಾ "ಕೊಪಣ" ನಗರದಾ "ಪುಲಿಗಿಟಿ" ಯಾ |
ಸದಭಿಸ್ತುತಮ"ಪ್ಪೊಂಕುಂ
ದ"ದ ನಡುವಣ ನಾಡೆ ನಾಡೆ ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳ್ || ೨೭ ||

ಕನ್ನಡನಾಡವರ ಪರ್ಮೆ.

ಪದನಟಾದು ನುಡಿಯಲುಂ ನುಡಿ
ದುದನಟಾದಾರಯಲುಮಾರ್ಪರಾ ನಾಡವರ್ಗಳ್ |
ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ ಕುಟಿತೋ
ದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗಪರಿಣತಮತಿಗಳ್ || ೨೮ ||

ಕಂ|| ಕುಟಾತವ(ರ)ಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಂ
 ನೆಟರುಂ ತಂತಮ್ಮ ನುಡಿಯೊಳೆ(ಲ್ಲರ್) ಜಾಣರ್ |
 ಕೆಟುವಕ್ಕಳ್ ಮಾಮೂಗರು
 ಮಟಾಪಲ್ಕಟಾವರ್ ವಿನೇಕಮಂ ಮಾತುಗಳಂ || ೩೯ ||

ಜಾಣಕ್ಕಳಲ್ಲದವರುಂ
 ಪೂ(ಡೆ)ಗರಟಾಯದೆಯುಮಟಾ(ದ)ವೋಲವಗುಣದಾ |
 ತಾಣಮ(ದಿ)ನಿ(ಸೆ)ಡೆವೊತ್ತೊಡೆ
 ಮಾಣದೆ (ಜ)ಡಿಡದನೆ ಕೃತಿಗಳಂ ಕೆಡೆ ನುಡಿವರ್ || ೪೦ ||

ಸಕ್ಕದಮುಂ ಪಾಗದಮುಮ
 ದಕ್ಕುಂ ಬಗೆದಂತೆ ಸಮಟಾ ಪೇಟಲ್ ಮುನ್ನಂ |
 ನಿಕ್ಕುವನೊಳವಪ್ಪುದಟಾಂ
 ತಕ್ಕಂತವಟವಟ ಲಕ್ಷ್ಯಮಂ ಲಕ್ಷಣಮಂ || ೪೧ ||

ಅರಿದಾದಂ ಕನ್ನಡದೊಳ್
 ತಿರಿಕೊಟಿ (ಗೊಂ)ಡಟಾ(ಯೆ) ಪೇಟಿತ್ತಿನೆಂಬುದಿ(ದಾ)ಗ್ಗಂ |
 ಪರಮಾಚಾರ್ಯರವೋಲ್ ಸೈ
 ತಿರಲಟಾಯರ್ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನಾಡವ (ರೊವಜರ್) || ೪೨ ||

ಕಾವ್ಯದೋಷನಿಂಜೆ.

ಅವಗುಣ(ಮಿ)ನಿತಾದೊಡಮಾ
 ಕವಿತಾಬಂಧಮನಶೇಷಮಂ ದೂಷಿಸುಗುಂ |
 ಸವಿಲಾಸಲೋಲಲೋಚನ
 ವಿನರಮನೆಡೆನೆತ್ತ ಕಸದವೋಲನವರತಂ || ೪೩ ||

ಅದಟಾಂದಲಸದೆ ಪೀನಂ
 ಪದೆಯದೆ ಪಾಂಗಟಾದು ದೋಷಮಂ ಹಿಂಗಿಸಿ ತ |
 ಪ್ಪದೆ ಬಗೆದು ಪೇಟ್ಟುದಾಗಮ
 ಮುದಾರನ್ನಪತುಂಗದೇವ ವಿದಿತಕ್ರಮದಿಂ || ೪೪ ||

ಪುರಾಣ ಕವಿಮಾರ್ಗ ದೋಷಂಗಳ್.

* ಗೀತಿಕೆ|| (ಕಾಣನೇ) ಗೆಯ್ದಂ ತನ್ನ ದೋಷಮಂ
ಕಾಣದಂತೆಂದು ಕಣ್ಣಳ್ ತಮ್ಮ ಕಾಡಿಗೈಯಂ |
ಪೂಜೆಗನಾದುದೆನುಂ ನೆಲಿಂ
ಜಾಣ(ರಿನೋದಿಸಿ) ಪೇಟ್ಟುದು ಕಬ್ಬನುಂ

|| ೪೫ ||

ಕನ್ನಡದೇಶಿಯ ಅನಂತತೆ.

ಕಂ|| ದೋ(ಷ)ಮಿನ್ನಿತೆಂದು ಬಗೆದು
ದ್ವಾಪಿಸಿ ತಪಾಸಂದು ಕನ್ನಡಂಗಳೊಳೆಂದುಂ |
ನಾಸುಗಿಯುಮೆನುಯಲಾಪದೆ
ಬೇಸಪುಗುಂ ದೇಶಿ ಬೇಟಿ(ನೇ)ಪುಪ್ಪದಪುಂ

|| ೪೬ ||

(ಇಂ)ತುಂ ಪುರಾಣಕವಿಗಳ
ಸಂತ(ತೆ) ಗತಮಾರ್ಗಗದಿತದೋಷಂಗಳುಮಂ |
ಚಿಂತಿಸಿ ಮತ್ತೆನ್ನಪುವುದು
ಮಂ ತಪಾಸ(ಲೆ) ಬುಧಜನಕ್ಕೆ ಕೆಲವಂ ಪೇಟ್ಟಿಂ

|| ೪೭ ||

ನೆಲಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಂ ಕಾವ್ಯ
ಕೈ ಲಕ್ಷಣಂ ಸತತಮೆಂದೆ ಪಟಗನ್ನಡಮಂ |
ಪೊಲ(ಗಿ)ಡಿಸಿ ನುಡಿವರಾಗಮ
ಬಲಹೀನರ್ ದೇಸಿಯಲ್ಲದೆಂದಪಾದಿದುಂ

|| ೪೮ ||

ಪಟಗನ್ನಡದ ಸ್ವರೂಪಂ.

ಪೊಡವಿಪತಿ ಗೊ(ರವ)ನೆನೆ (ಪೇ)
ಪ್ರಡೆಯದು ವಡೆಕರಿಸಿ ಕಬ್ಬಿಗದ್ದೂ(ಪಿ)ನೆಯುಂ |
(ಹಡವ ಸಮರೆನಿಟ್ಟು) ಸುಗಂ?
ಮುಡಿಯೊ(ಳ)ಮಾರ್ಗಂದು ನುಡಿವ ಪಟಗನ್ನಡಮಂ

|| ೪೯ ||

* ಈ ಗೀತಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವು ಭಂಡೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗೀತಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೋಲುವುದಿಲ್ಲ.
ಛಂ, ಪದ್ಯ ೨೫೬ (ಕ. ಕಾ. ಕ. ಮುದ್ರಣ)

ಪಟಗನ್ನಡದ ನಂದೆ.

ಕಂ|| ದೊರೆಕೊಂಡಿರೆ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ
ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗದೊಳಾ ತತ್ಕಾಲಂ |
ವಿರ(ಸಂ) ಕರಮವು ದೇಸಿಗೆ
ಜರದ್ವಧೂವಿಷಯಸುರತರಸರಸಿಕತೆವೋಲಾ || ೫೦ ||

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತ ಮಿಶ್ರವಾಚ್ಯುಪಗಮ.

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂಗಳೊ(ಳಾ ತ)
(ಳ್ತ)ಮದಿರೆ ಕನ್ನಡಮನಟಾದು ಪೇ(ಬ್ರಿಂ)ಬುದಿದಾ |
ಗಮಕೋವಿದನಿಗದಿತಮಾ
ಗ್ಗಮಿದಂ ಬೆರಸಲ್ಕಮಾಗದೀ ಸಕ್ಕದದೊಳಾ || ೫೧ ||

ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಲಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಾವ್ಯಯಂಗಳಾ.

ಅಹರಹರುಚ್ಚಿರ್ನೀಚೈ
ಮುಹುಮುಹುರಿತಸ್ತತಃ ಪುನಃ[ಃ]ಪುನರಂತ |
ಬಹಿರಾದಿಹ *ಪ್ರಾದುರಹೋ
[ಸಹ]ಸಾದಿಗಳವ್ಯಯಂಗಳಸಹಾಯಂಗಳಾ || ೫೨ ||

ಬೆರಸಿರೆ ಕನ್ನಡದೊಳೆ ಬಂ
ಧುರಮಾಗದು ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಪೇ(ಬ್ರಿಂ)ಡೆ ಪೀನಂ |
ಪರುಷತರಮಕ್ಕುನೊತ್ತುಂ |
ಗರಡಿಯ ಮದ್ದಳೆಯ ಜರ್ಝರಧ್ವನಿಗಳವೋಲಾ || ೫೩ ||

ಕೇವಲಾವ್ಯಯಪ್ರಯೋಗ ದೋಷಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಬಹಿರಂತರುಪವನಂಗಳೊ
ಳಹರಹಮಾ ಪರಭೃತಂಗಳುಲಿವ ರವಂಗಳಾ |
ಸಹಸಾ ತಳಮಳ(ಗೊ)ಳಿಸಿದು
ವಹೋ ಮನಂಗಳ ನಿತಸ್ತತಂ ವಿರಹಿಗಳಾ || ೫೪ ||

* ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾ ಎಂಬಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಶೈಥಿಲ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. (ಇದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿದೆ. ಪ್ರಾಕ್ತನ ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರ. ಹ್ರ. ಇವೆರಡಕ್ಕೆ ಶೈಥಿಲ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ).

ಸಂಸ್ಕೃತಾನ್ವಯಪ್ರಯೋಗ ದೋಷರಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಂ.

ಕಂ|| ವಿದಿತ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತೋದಿತ
ಪದಂಗಳೋಳ್ ಪುದಿದು ಬೆರಸಿ ಬರೆ ಕನ್ನಡದೋಳ್ |
ಮುದಮನವು ತ(ರ್ಕು)ಮತಿಶಯ
ಮೃದಂಗಸಂಗೀತಕಾದಿಮಧುರರವಂಜೊಲ್

|| ೫೫ ||

ನಿರ್ದೋಷಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಬಹಿರುದ್ರಾಶಾಂತರದೋಳ್
ಸಹಸೋದಿತ ಮತ್ತಕೋಕಿಲೋಚ್ಚೈರ್ಧ್ವಾನಂ |
ಮುಹುರಾಕರ್ಣಿಸೆ ಪಡೆದ
ತ್ತಹರ್ನಿಶಂ ವರ್ಜನಂತರಂಗಕ್ಕೆನ್ನಾ

|| ೫೬ ||

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಯೋಗಾಭ್ಯುಪಗಮಂ.

ನೆಗಬ್ಬರ್ದ ಕನ್ನಡಂಗಳೋ
ಳಗಣಿತಗುಣವಿದಿತಸಂಸ್ಕೃತೋಕ್ತಕ್ರಮಮಂ |
ಬಗೆದೊಂದುಮಾಡಿ ಪೇಟಿಕ್ಕೊಡೆ
ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ ಕಾವ್ಯಬಂಧಮೆಂದುಮನಿದ್ಯಂ

|| ೫೭ ||

ಅರಿಸಮಾಸ ದೋಷಪ್ರಕಾರಂ.

ತಟಾಸಂದಾ ಸಕ್ಕದಮುಮ
ನಟಾಯದೆ ಕನ್ನಡಮುಮಂ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಗಳೋಳ್ |
ಕುಟಾತು ಬೆರಸಿದೊಡೆ ವಿರಸಂ
ಮಟುಗುವ ಪಾಲ್ಗಲೆಯ ಪನಿಗಳಂ ಬೆರಸಿದವೋಲ್

|| ೫೮ ||

ಅರಿಸಮಾಸ ದೋಷಲಕ್ಷ್ಯಂ.

*ಅರಿಸುಕುಮಾರನನಾಯತ
ತರಕಡೆಗಟ್ಟಂ(ದೆ ನೋಡಿ) ಕೆಳದಿಸಮೇತಂ |
ಪರಿಗತನಗೆಯಿಂದಿರ್ಬೆಂ
ಗುರುನಾಣ್ಣರದಿಂದಮೆಟಗಿ ಮುಖ(ದಾ)ವರೆಯಂ

|| ೫೯ ||

* ಇದು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಸನಿರ್ದೋಷ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ನರಪತಿತನಯನನಾಯತ

ತರಳಾಪಾಂಗದೊಳೆ ನೋಡಿ ಕೆಳದಿಯರೊಡನಾಂ |

ಪರಿಗತಹಾಸ್ಯದೊಳಿದ್ದೆಂ

ಗುರುಲಜ್ಜಾ ಭರದಿನೆಜಿಗಿ ಮುಖಸರಸಿಜಮಂ

|| ೬೦ ||

ಎಂದಿಂತು ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಯೊ

ಕೊಂದಾಗಿರೆ ಸಕ್ಕದಂಗಳುಂ ಕನ್ನಡಮುಂ |

ಸುಂದರಮಕ್ಕುಂ ಕವಿಪದ

ಮೊಂದಿದವೋಲ್ ಕನಕರಚನೆಯೊಳ್ ಮಣಿನಿಕರಂ

|| ೬೧ ||

(ಕ) ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳ್.

ಶ್ರುತದುಷ್ಟಮರ್ಥದು(ಷ್ಟಂ)

ಶ್ರುತಿಕಷ್ಟಂ ಕಲ್ಪನೋಕ್ತಿ ಕಷ್ಟ(ಮು)ಮೆಂವೀ |

ಕೃತಕೃತ್ಯಮಲ್ಲ ವಲ್ಲಭ

ಮತದಿಂ ನಾಲ್ಕುಕ್ಕುಮಿಲ್ಲಿ ಕೃತಿದೋಷಂಗಳ್

|| ೬೨ ||

ಶ್ರುತದುಷ್ಟ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನಿಲೋಳಂ ಬ(ರ್ಪು)ದು ಸೈ

ತಲ್ಲಾ(ರಂ)ದೊಡ(ಂ)ರಮೆಡೆತು(ನೆ)(ಗ)ಪೂರ್ವಂ ? |

ಕಲ್ಪುಲ್ಲಿಂದೊಡುವನುಂ

ಬಲ್ಪುಣ್ಣಿಂ ತಂದ ಕೂಲುನೂಸಂಗಮದೊಳ್

|| ೬೩ ||

ಅರ್ಥದುಷ್ಟ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೆ(ರೆ)ದೊರ್ಧ್ವರೇತನೊಳ್ ಪು(ರು)

ಹಿರಣ್ಯರೇ(ತೋ)ತಿತಿವ್ರನೊಳ್ ಮುನಿವರನೊಳ್ |

ಪರಮಭಗಸಹಿತೆ ಮುದದಿರೆ

ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆನ್ನ ನಿವ್ವಿಶೇಷನೊಳಾಗಳ್

|| ೬೪ ||

ಕ) ಇವು ಭಾಮಹನಿಂದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳ್.

ಶ್ರುತಿಶಾಸ್ತ್ರಂ.

ಕಂ|| ಪರದಗ್ಗಾ ಪಾವ್ವಗ್ಗಾ
(ಯ್ತರ)ಸಗ್ಗಾ ಕುಡಿಯರಪ್ಪ ಸಾಲ್ವಗ್ಗಾಗಳಾ |
ಸ್ಥಿರ (ಗೋ)ಪಾಧ್ಯಾಯಶ್ವಾ
ಪರಿಪಾಲ್ಯಕ್ಷೇ(ತ್ರ) ಕರ್ಷಣಂಗಳಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾ

|| ೬೫ ||

ಕಲ್ಪನೋಕ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂ.

ಮಸಗಿ ಬೆ(ಸೆದಿದುರ್) ವಿವರಮ
ನಸಿಯದಟಿಡೆವೊತ್ತಿ ಪೊಕ್ಕು ಕೆಲನಂ ಕೊಬು |
ತ್ತೆಸೆದು ಬಿದಿದಾರ್ದು ಮೇಟಿಗ್ಗೆ
ಟಿಗ್ಗೆ ಸಮಂಜಸನಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕನರಿವಾಹಿನಿಯಂ

|| ೬೬ ||

ಕುಟಾತಂತೆ ನೇಟ್ಟು ಫಾಲ್ಕುಂ
ಕುಟಾಪುಗಳಿಂದಟಾದು ಪರರ ದೋಷಂಗಳುಮಂ |
ನೆಟವುಮನೀಮಾಟಿಕ್ಕಿಯೊಳಂ
ತೊಟಿವುದು ತೊಟಿವಂತಸಾಧುಜನಸಂಗತಿಯಂ

|| ೬೭ ||

ಶ್ರುತಿಶಾಸ್ತ್ರ ದೋಷಾನಂದೃತೆ.

ಮಿಗೆ ದುಷ್ಕರಕಾವ್ಯಂಗಳೊ
ಳಗರ್ಹಿತಪ್ರಾಯಮಕ್ಕು ಮಾಶ್ರುತಿಶಾಸ್ತ್ರಂ |
ಪಗರಣದೊಳುಟಾದ ಮೂಟುಂ
ನಗಿಸುಗುಮಪ್ಪದಟಾನ್ನಲ್ಲಿಗಂತವದೋಷಂ

|| ೬೮ ||

(೨) ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳಾ.

ಯತಿಭಂಗ, ಮರ್ಥಶೂನ್ಯಂ,
ಸತತ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ, ಮುಕ್ತ ಪುನರುಕ್ತಾರ್ಥಂ, |
ಚ್ಯುತಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಂ, ವ್ಯವ
ಹಿತ, ವಚ್ಚಂದಂ, ವಿಸಂಧಿಕಂ, ನೇಯಾರ್ಥಂ

|| ೬೯ ||

(೨) ದಂಡಿಯಂದುಕ್ತವಾದ ಕಾವ್ಯದೋಷಂಗಳಾ.

ಕಂ|| ಅಗಮ ಸಮಯ ನ್ಯಾಯವಿ
ಭಾಗ ಕಳಾ ಕಾಲ ಲೋಕ ದೇಶ ವಿರುದ್ಧಂ |
ಭೋಗಿವಿಷಂಬೋಲ್ ಪ್ರಾಣ
ತ್ಯಾಗಮನಾಗಸುಗುಮಮಳಕೃತಿವಧುಗಿನಿತುಂ

|| ೭೦ ||

ಯತಿಲಕ್ಷಣಂ.

ಯತಿ ಯೆಂಬುದುಸಿರ್ವ ತಾಣಂ
ಕೃತಾಸ್ಪದಂ ವೃತ್ತಜಾತಿಪದಪದ್ಧತಿಯೊಳ್ |
ಸತತಂ ಛಂದೋವಿದಿತ
ಪ್ರತೀತ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗದಿಂದಪಾಪುದಿದಂ

|| ೭೧ ||

ಯತಿಭಂಗ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕೇಡಡಸಿದಂದು ಬಗೆಯಂ
ಮಾಡದು ಕೂಡಿದುದು ಮಲಿದು ವಿಪರೀತ (ಮುಮಂ) |
ಮಾಡುಗುಮದಪಾಂ ಕರ್ಮ
ಕೊಂಡಿ ಬದುಂಕಲ್ಮಮಲಿದರಾರ್ ಭೂತಳದೊಳ್

|| ೭೨ ||

(೧) ಯತಿಭಂಗ ಲಕ್ಷಣಂ.

ತಡತಡಿಸಿ ಯತಿಯನಿಂತಿರೆ
ತೊಡರ್ಚಿ ಕೆಡೆ ಪೇಟೆಡಕ್ಕುಮದು ಯತಿಭಂಗಂ |
ಸಡಿಲಿಸದಲಸದರಂ ಪೇ
ಟೆಡೆಯೊಳ್ ನಿಲೆ ಪೇಟಲಾರ್ಪೊಡಂತದು ದೋಷಂ

|| ೭೩ ||

ಯತಿಗ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕೇಡಡಸಿದೊಡಂ ಬಗೆಯುಂ
ಕೂಡದು ಕೂಡಿದುದು ಮಲಿದು ವಿಪರೀತಮುಮಂ |
ಮಾಡುಗುಮದಪಾಂ ಕರ್ಮ
ಕೊಂಡಿ ಬದುಂಕಲ್ಮ ಕಲ್ಪರಾರ್ ಬಿನ್ನಣಮಂ

|| ೭೪ ||

ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಯತಿವಿಲಂಛನಾಭ್ಯುಪಗಮಂ.

ಕಂ|| ದೋಸಮನೆ ಗುಣದವೋಲು
ದ್ವಾಸಿಸಿ ಕನ್ನಡದೊಳೊಲ್ಲ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ್ |
ದೇಸಿಯೆನೆ ನಿಜುಸಿ ಖಂಡ
ಪ್ರಾಸಮನತಿಶಯಮಿದೆಂದು ಯತಿಯಂ ಮಿಕ್ಕರ್

|| ೭೫ ||

ಯತಿವಿಲಂಘನದ ಸುಂದರತೆ.

ಕಂ|| ನಿರತಿಶಯಮುಕ್ಯಮದು ಬಂ
ಧುರಕವಿಜನತಾಪ್ರಯೋಗಸಂಬಂಧನದಿಂ |
ಗುರುಜಘನಸ್ತನಭರಮಂ
ಧರಲೀಲಾಲಸವಿಕಾಸಿನೀಚರಿತಂಬೋಲಾ

|| ೭೬ ||

ಯತಿನಿಯತ ಸ್ಥಳಂಗಳ್.

ಅಂತುಂ ಯತಿಯಂ ವೇಲ್ಗಾ
ಪಂತಾದ್ಯದೊಳಲಸದಾಯೋಯೋಳ್ ಕಂದದೊಳಂ |
ಸಂತಂ ದ್ವಿತೀಯಪಾದಗ
ತಾಂತದೊಳಕ್ಕೆದು ಚತುಸ್ವದೀಪದವಿಗಳೊಳ್

|| ೭೭ ||

(೨) ಅರ್ಥಶೂನ್ಯ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಸಮುದಾಯಾರ್ಥಮನಾರಯೆ
ಸಮನಿಸುವರ್ಥಪ್ರತಿತಿ ತೋಟದೊಡೆಲ್ಲಂ |
ಕ್ರಮಮುಕ್ಯಮರ್ಥಶೂನ್ಯಂ
ಸಮಸ್ತಕವಿವೃಷಭದೂರದೂಷಿತಮಾರ್ಗಂ

|| ೭೮ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಮುನಿ ವೀತರಾಗನೊಂದುಂ
ಬನಮಂ ಸಾರ್ತಕ್ಕುಮಾವ ತೆಟದಿಂ ಪೋಪಂ |
ಮನಮಂಜುಗುಮುಟಾಯದವಂ
ಮುನಿಗುಂ ಪಗೆವಂಗೆ ಪಾಪಕರ್ಮಂ ಮೊಲ್ಲಂ

|| ೭೯ ||

ಸ್ಥಿರಮರ್ಥಶೂನ್ಯಮೆಂಬುದು
ದುರುಕ್ತಮಿದನಂತು ಪೇಟೊಡೆಲ್ಲಂ ಪೀನಂ |
ಮರುಳುಂ ಮದಿರಾಪರವಶ
ಶರೀರನುಂ ಪೇಟ್ಟುಮಾಪನಟಾವಂ ಪೇಟ್ಟುಂ

|| ೮೦ ||

(೩) ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಪರಿಗೀತಾರ್ಥಂ ಪೂರ್ವಾ
ಪರದೊಳ್ ಬಗೆವಾಗಳೆಂದುಮೊಂದಟೊಳೊಂದುಂ |
ದೊರೆಳೊಂಡೊಂದದೊಡದು ದು |
ಷ್ಕರಮೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಮೆಂಬುದಾದಂ ದೋಷಂ

|| ೮೧ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಅರಿನ್ಯಪಬಲಮಂ ಗೆಲ್ದರು
 ಪರಾಕ್ರಮಕ್ರಮದೆ ಶೌರ್ಯಮಂ ಪ್ರಕಟಿಸು ನೀಂ |
 ನರಮಹಿ(ತಾ) ನಿನ್ನಗೇನಹಿ
 ತರುಮೊಳರೇ ಸತತಪರಹಿತಾಚಾರಪರಾ

|| ೮೨ ||

ಉಪಸರಹ್ಯತಿ.

ಇದು ವಿದಿತವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ
 ಕೃದಾಹೃತಂ ಹರಣಮಾತ್ರಮಿನ್ನಪ್ಪುವನುಂ |
 ಸದಭಿಮತಕಾನ್ಯಪದವಿಧಿ
 ವಿದೂರಗತಮಾಗೆ ಪರಿಹರಿಕ್ಕೆ ಬುಧರ್ಕಳಾ

|| ೮೩ ||

(೪) ಪುನರುಕ್ತದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಪುನರುಕ್ತಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ
 ನೆನೆಯದೆ ಪೂರ್ವೋದಿತಾರ್ಥಪದಪದ್ಧತಿಗೊಂ |
 ದಿನಿಸುಂ ವಿಶೇಷಮಿಲ್ಲದೆ
 ಜನಿಯಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಮದಟದಿದೃಷ್ಟಾಂತಂ

|| ೮೪ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ತ್ರಿದಶಸುರಲೋಕವಾಸಾ
 ಸ್ವದಮಂ ಪೆಟುಗುಂ ಮನುಷ್ಯಮನುಜಂ ನಿಂತಾ |
 ಪದಚರಣಯುಗದ್ವಯಮಂ
 ಮುದದಟ್ಟಾಯ ಬಗೆದು ನೆನೆವ ನನುದಿನ ಮೆಂದುಂ

|| ೮೫ ||

(೫) ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಚ್ಯುತ ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ.

ನಿಯತೋದ್ದೇಶಿಯುಮನುದೇ
 ತಿಯುಮನನು(ವಿನಂ)ತು ಪೇಟಿ ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಾ |
 ಹೃಯಮಕ್ಕುಮಾಗಮೋಕ್ತ್ಯಾ
 ಶ್ರಯದಿಂ ವ್ಯತಿರೇಕಮಕ್ಕುಮಲ್ಲಡುನೆಲ್ಲಂ

|| ೮೬ ||

ಚ್ಯುತಯಾಥಾಸಂಖ್ಯ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಚ್ಯುತಯಾಥಾ ಸಂಖ್ಯಾರ್ಥಂ
 ಪ್ರತೀತದೋಷಾನುವಸಥಮೆಂದಟಾಗಿ ಬುಧರ್ |
 ಸತತಮದಟಯೆ ನಿರರ್ಥನ
 ಗತಮಂತಕ್ಕುಂ ಪ್ರನೋದದಿಂ ಕವಿಜನದೊಳಾ

|| ೮೭ ||

ಚ್ಯುತಯಾಥಾಸಂಖ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಅಳಿನಳಿನೋತ್ಪಳರುಚಿಗಳ
ನಳಕಾನನನಯನಯುಗಳದಿಂ ಗೆಲ್ದಿದುರ್
ಕೊಳದೊಳಗೆ(ನಂ) ನೋಟಿಗ
ವಿಕಾಸಿನೀ ನಿನ್ನ ಪ್ರೋಲದೇನತಿಯನೋ

|| ೮೮ ||

ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಅಳಕಾನನನಯನಂಗಳೊ
ಳಳಿನಳಿನೋತ್ಪಳವಿಲಾಸಮಂ ಗೆಲ್ದಿದುರ್
ತಿಳಗೊಳನಂ ಪ್ರೋಲ್ದಿದುರ್
ತಿಳಯದಿದೇನೆಂಬುದುಂ ತದನ್ವಯಮದಲಿಂ *

|| ೮೯ ||

(೬) ವ್ಯವಹಿತ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಸವಿತೇಷಾಲಂಕಾರೋ
ದ್ವೈವಮಾಗಿಯುಮೊಂದುವರ್ಧದೊಳ್ ಸಂಬಂಧ |
ವ್ಯವಧಾನಮಾದೊಡಕ್ಕುಂ
ವ್ಯವಹಿತದೋಷಂ ಪ್ರಯೋಗಮೊ ತೆಟನದಲಿ

|| ೯೦ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಮನದೆ ನೆನೆವವರ ಕಿಡುಗುಂ
ಜಿನಾಧಿಪಾ ನಿನ್ನ ಪಾಪನಿಜಯಂ ಗುಣಮಂ |
ಮುನಿಗಳುಮದಲಿಂ ತತ್ತೇ
ವನೆಯಿಂ ಕಿಡಿಸಲ್ಗೆ ಪತ್ತಿದರ್ ಸಂ(ಸೃ)ತಿಯಂ

|| ೯೧ ||

(೭) ಭಂದೋಭಂಗ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಗುರುಲಭುವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮ
ವಿರಜನೆಯೂನಾತಿಕ್ರಮಾದೊಡೆ ಕೃತಿಯೊಳ್ |
ನಿರುತಂ ಭಂದೋಭಂಗಂ
ದುರುಕ್ತತರದೋಷಮದಲಿ ಪಾಂಗಿಂತಕ್ಕುಂ

|| ೯೨ ||

* ಈ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳು ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿವೆ — ಅಳಕಾನನ — ಎಂಬ ಕಂದದ ಮುಂದೆ ಅಳಿನಳಿನೋತ್ಪಳ — ಎಂಬ ಕಂದವಿರದೇಳು.

ಕಂ|| ಮೊದಲ ಪ(ದಂ) ನ್ಯೂನಾಕ್ಷರ
ಮದಟಾಂದೆ ಬಟಾಕ್ಯಮರ್ಥಮಧಿಕಾಕ್ಷರಮಿಂ ।
ತಿದಟಾಂ ಛಂದೋಭಂಗಂ
ಪದನಟಾದದಂತು ಸಮಟಾ ಪೇಟ್ಯೊಡೆ ಚೆಲ್ವಂ || ೯೩ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ವನರುಹದಳನಯನೇ ನಿ
ನ್ನನೆ ನೆನೆ ನೆನೆದಿರು[ಕೊಳಗೊ]ಜಗದಿರೆ ಕಡೆಗಣ್ಣಳ್ ।
ಮುನಿಸನಭಿನಯಿಪ ಮೋಲ್ ಕೆ
ಮ್ಮನೆ ರಕ್ತಾಂಭೋಜರುಚಿಯನೀಬ್ಬಳಿಗೊಳ್ಳುಂ || ೯೪ ||

(೮) ವಿಸಂಧಿ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಛಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದೆಂದಟಾ
ದೊಂದೊಂದಟೊಳೊಂದಿ ಬಂದು ನಿಂದಕ್ಕರಮಂ ।
ಸಂಧಿಸದೆ ಪೇಟ್ಯೊಡದು ಕೃತಿ
ನಿಂದಿತಮೆಂದು ವಿಸಂಧಿ ಯೆಂಬುದು ದೋಷಂ || ೯೫ ||

(೯) ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಜನಪತಿಗೆ(ಯೊ)ಸಗೆಯಂ ಪುರ
ಜನಮೆಲ್ಲಂ ಬೀಟುತಿರ್ಪರಾಗಳ್ ತಾಮುಂ ।
ಮನದುತ್ಸವದಿಂ ಕುಣಿವಂ
ತನಿಲಾಹತ [ಕೇತ]ನಾಳಿ ಸೊಗಯಿ(ಸುತಿರ್ಕುಂ) || ೯೬ ||

ಮುನ್ನಂ ಪೇಟ್ಯೊರ್ಧರ್ಧಂ
ಭಿನ್ನಪ್ರಸ್ತಾರಭಿತ್ತಿದೋಷಾನುಗತಂ ।
ಸನ್ನತಮಪರಾರ್ಧಂ ಸಂ
ಪನ್ನಂ ಶ್ಲಿಷ್ಟಾಕ್ಷರೋಪರಚಿತಮದೋಷಂ || ೯೭ ||

ವಿರೂಪ ಸಂಧಿ.

ಸಂಧಿಗಳುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್
ಬಂದು ವಿರೂಪಂಗಳಾಗಿ ಸಮನಿಸಿ ಕವಿತಾ ।
ಬಂಧನದೊಳಾಗಿ ದೋಷಾ
ಬಂಧುಗೆ ಶಶಲಕ್ಷ್ಮದಂತೆ ಕಟಿಯಂ ತಕ್ಕುಂ || ೯೮ ||

(೯) ಲಕ್ಷ್ಯಸಮಸ್ತಯವಿಲ್ಲ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಅರಮರಸಂ ಕೃತಕಾದ್ರಿಯೊ
ಆರಮರಮನೆಯೊಳಗೆ ಕಂದುಕ ಕ್ರೀಡೆಗಳೊಳ್ |
ಅರಮುದ್ಯಾನವನಂಗಳೊ
ಆರಮಂತಪುರದೊಳರಮದೆಂದು ನಿಲ್ಲಂ

|| ೯೯ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ದೋಷಂಗಳಂತು ಮಿಗೆ ಸಂ
ಶ್ಲೇಷದೊಳಾದಂ ಸಕಲವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯೊಳ್ |
ದೂಷಿಸುಗುಂ ಕೃತಿವಧುವಂ
ಭಾಷಾವಿದರದಟ ದೆಸೆಯನುಟಾಗೀ ತಿಳಿದಿಂ

|| ೧೦೦ ||

(೯) ನೇಯಾರ್ಥ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಕುಟಾಂತೆ ಪೇಟ್ಟ ಪದದೊಳ್
ಮೆಟಿಯದೊಡೆಲ್ಲಂ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥಮಶೇಷಂ |
ಪೆಟಿತ್ತೊಂದೆಲ್ಲದುಮುಮು
ನಟಾವನಂಟ್ಟಿಟಾಯ ಪೇಟಿಟ್ಟಡದು ನೇಯಾರ್ಥಂ

|| ೧೦೧ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಪರೆದಿರೆ ರಾಗಂ ತನ್ನೊಳ್
ನಿರಂತರಂ ಗಗನವಿವರಮೊಪ್ಪಿತ್ತಾದಂ |
ವರಪಾರಿಜಾತಕುಸುಮೋ
ತೃರಸಾಂದ್ರಪರಾಗವಿಸರಪಿಂಜರಿತಂಜೋಲಾ

|| ೧೦೨ ||

ನೇಯಾರ್ಥವಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಪರೆದಿರೆ ಸಂಧ್ಯಾರಾಗಂ
ನಿರಂತರಂ ಗಗನವಿವರಮೊಪ್ಪಿತ್ತೆಂದಾ |
ದರದಿಂ ಪೇಟಲಾ ಬಗೆದಂ
ತಿರೆ ಸಂಧ್ಯಾಪದಮನಿಡದೆ ಪೇಟ್ದುದು ದೋಷಂ

|| ೧೦೩ ||

ಕ-6

* (೧೦) (ಕ) ಆಗಮವಿರುದ್ಧ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ರಾಗಾದಿದೋಷವಿರಹಿತ

ವಾಗತಿಶಯವಖಿಳವಸ್ತು (ವಿಸ್ತರ) ವಿಷಯಂ |

ಯೋಗಗುಣಾನುಗತಂ ಮ

ತ್ತಾಗಮನೇತದ್ವಿರುದ್ಧ ವಚನಂ ದೋಷಂ

|| ೧೦೪ ||

(ಖ) ಸಮಯವಿರುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಆಕಾಶ ಸುಗತ ಕಣಚರ

ಲೋಕಾಯತಿಕಾದಿಮಾರ್ಗಭೇದಂ ಸಮಯಂ |

ಪ್ರಾಕಟಮದಂ ವಿರುದ್ಧವಿ

ನೇಕದಿನಱಾಪುಮೊಡೆ ನಾಡೆ ಸಮಯವಿರುದ್ಧಂ

|| ೧೦೫ ||

(ಗ) ನ್ಯಾಯವಿರುದ್ಧ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ಉಕ್ತಿವಿಚಾರಂ ನ್ಯಾಯ ನಿ

ಯುಕ್ತಕ್ರಮವಿನ್ನದಕ್ಕೆ ಬಾರದುನೆಲ್ಲಂ |

ವೈಕ್ತಂ ನ್ಯಾಯ ವಿರುದ್ಧಂ

ಪ್ರೋಕ್ತಮಹಾದೋಷಮಂತು ನೇಟಲೈಂತುಂ

|| ೧೦೬ ||

(ಘ) ಕಲಾವಿರುದ್ಧ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ನಿರುಪಮಗಂಧರ್ವಗತಿ

ಸ್ವರಾದಿಕ ಕಳಾಗುಣಂ ಚತುಃಷಷ್ಟಿವಿಧಂ |

ದೊರೆಕೊಳ್ಳದುದೆಲ್ಲಿ ಕಲಾ

ವಿರುದ್ಧದೋಷಂ ವಿಶಿಷ್ಟಜನತಾದೂಷ್ಯಂ

|| ೧೦೭ ||

(ಙ) ಕಾಲವಿರುದ್ಧ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ .

ಕಾಲಮಹೋರಾತ್ರಾದಿಕ

ಮಾಲಕ್ಷಿತಭೇದಮದಱಿಕೊಳೊಂದದೊಡಕ್ಕುಂ |

ಕಾಲವಿರುದ್ಧಂ ದೋಷ

ಕ್ಯಾಲಯಮದನಱಾದು ಕೃತಿಯೊಳಿಡದಿರ್ಕೆ ಬುಧರ್

|| ೧೦೮ ||

* ಈ ಆಗಮಾದಿವಿರುದ್ಧಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ದಂಡಿ ಮತ್ತು ಭಾಮಹ ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕಾರಣಾದಿದೋಷಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳು ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ.

(ಚ) ಲೋಕವಿರುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಲೋಕಮದೋರ್ಭಾವೋಮ
ಧ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಿತಭೇದರೂಪದಿಂ ಮೂಞ್ಕುಂ |
ಲೋಕವಿರುದ್ಧಂ ತದ್ವ್ಯತಿ
ರೇಕೋಕ್ತಿ ವಿವೇಕಿಲೋಕಗರ್ಹಿತಮಾರ್ಗಂ

|| ೧೦೯ ||

(ಛ) ದೇಶವಿರುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಂ.

ದೇಶಂ ವರರಾಷ್ಟ್ರಾದಿ ನಿ
ವೇಶಾಂತಂ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಚನಂ ಮಿಗೆ ಸಂ |
ಕ್ಷೇಶಕರಂ ಕೃತಿಶತ್ಪ್ರಗೇ
ಕಾಶಲಮಂ ಪಡಿಯದುಕ್ತದೇಶವಿರುದ್ಧಂ

|| ೧೧೦ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಇಂತಿಂತೆ ಪೇಚ್ಚಿಡ್ಲಮು
ನಂತಾತ್ಮಕಮಕ್ಕುಮಾವಿರುದ್ಧದ ಭೇದಂ |
ಸಂತಯಿಸಿ ಬಲಿದು ಮನಮನ
ದಂ ತಟಾಸಲೆ ಪೇಚಲಾರ್ಪನೆಂಬವನೊಳನೇ

|| ೧೧೧ ||

ಗೀತಿಕೆ|| ದೋಷಮೇನಾನುಂ ಸ್ವಲ್ಪಮಾದೊಡಂ
ಮಾಸಿಸಿಕ್ಕುಮಣಂ ಕೃತವಧುವಂ |
ಪೇಸದೆ ದುರ್ಜನ (ರೊ)ಳಾದ ಪರಿಚಯಂ
ಮಾಸಿಸಿ ಕಿಡಿಸುವನೊಲೊಪ್ಪುವ ಕುಲವಧುವಂ

|| ೧೧೨ ||

ಕಾರಕಾದಿಕರ ದೋಷಂಗಳ್.

ಉ|| ಕಾರಕದೋಷಮುಂ ವಚನದೋಷಮುಮಾ ಗುರುದೋಷಮುಂ ಲಘೂ
ಚ್ಚಾರಿತ ಶಬ್ದದೋಷಮುಮದಂತೆ ಸಮುಚ್ಚಯಜಾತದೋಷಮುಂ |
ಭೂರಿವಿಕಲ್ಪದೋಷಮುಮದಿನ್ನವಧಾರಣದೋಷಮುಂ ವಿಶಂ
ಕಾರಚಿತೋರುದೋಷಮುಮನೀ ತಿಪದಿಂ ತಟಾಸಲೆ ಪಂಡಿತರ್ || ೧೧೩ ||

ಕಾರಕಂಗಳ್.

ಉ॥ ಕಾರಕಮಾಲು ಕರ್ಮ ಕರಣಾದಿಕದಂ ಪ್ರಥಮಾದಿಭೇದನಿ
 ಧಾರಣದಿಂದದಂ ಪಿಡಿದು ನಿಲ್ವ ವಿಭಕ್ತಿಗ*ಳೇಬಿನ್ನಿಕ್ಕುಮಾ ।
 ಜಾರುಗುಣೋದಯಂ ವಚನಮೇಕಬಹುಕ್ರಮದಿಂದೆರಬಿತ್ತಿ
 ಕ್ಯಾರಯೆ ವೇಬಿತ್ತಿನಿಂತಿವಟಿ ಜಾತಿವಿಭಾಗಗುಣಾಗುಣಂಗಳಂ || ೧೦೪ ||

ಕಾರಕಂಗಳ್ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಚಂ॥ ನರಪತಿ ಬಂದನಾ ನೃಪನನಬ್ಬಿಯೆ ಕಾಣ್ಬುದು ತನ್ನರೇಂದ್ರನಿಂ
 ಧರಣಿ ಸನಾ(ಥೆ) ಭೂಪತಿಗೆ ಕಪ್ಪವ(ನೀಗ)ವನೀಶನತ್ತಣೆಂ ।
 ಪಂಭವಮಂ ಕಟಲ್ಪವುದಧೀಶ್ವರನಾ ದಯೆ ಸಾಲ್ಗುಮಾಮಹೀ
 ಶ್ವರನೊಳಿದಪ್ಪುದೆಂಬುದಿದು ಕಾರಕಯುಕ್ತವಿಭಕ್ತನುಕ್ರಮಂ || ೧೦೫ ||

ಕಾರಕದೋಷಂ.

ಚಂ॥ ಬರಮೆಮಗೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಾದರದಿಂ ಕರುಣೆಪ್ಪುದಕ್ಕೆ ಬಂ
 ಧರಗುಣಬಂಧುಸಂತತಿಯನೆಂಬುದು ಕಾರಕದೋಷಮಾಗಳುಂ ।
 ಬರವನನೋಳುಮಿಗಿಮಗೆ ದೇವತೆಗಳ್ ಕರುಣೆಪ್ಪ(ದ)ಕ್ಕೆ ಬಂ
 ಧರಗುಣಬಂಧುಸಂತತಿಗೆ ನಿಕ್ಕುವಮೆಂ(ಬು)ದದುಷ್ಕಾರಣಂ || ೧೦೬ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಸಮನ್ವಯಂ.

ಉ॥ ನಿಕ್ಕುವ ಮಿಂತುಮಲ್ಲದದ(ಟಾ) ಕ್ರಿಯೆ ಸಾದಿರೆ ಪತ್ತಿಮುಂದೆ ಸೈ
 ತಕ್ಕುಮನುಕ್ರಮಾನುಗತರಿಂ ಬರಮಿಗಿಮಗೆಂಬ ಕಾರಕಂ ।
 ಸಕ್ಕದವೇನೊ ಕಾರಕವಿಭಕ್ತಿಯೊಳೊಂದೆ ಸಮಾಸಯುಕ್ತಿ ಲೇ
 ಸಕ್ಕುಮಭೇದರೂಪಗುಣಮಾಗಿ ತಗುಳ್ಳಿರೆ ಮೇಣ್ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ || ೧೦೭ ||

ವಚನ ದೋಷಾದೋಷ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಉ॥ ಬಂದುವು ಪಾವುಡಂ ನೃಪತಿಗೆಂಬುದುಮಾನೆಗಳೀಪ್ರದೇಶದೊಳೊ
 ನಿಂದುದಿದೆಂಬುದುಂ ವಚನದೋಷವಿಶೇಷಮನೈವುಣೋಕ್ತಿಯಿಂ ।
 ಬಂದುದು ಪಾವುಡಂ ನೃಪತಿಗೆಂಬುದುಮಾನೆಗಳೀಪ್ರದೇಶದೊಳೊ
 ನಿಂದುವಿವೆಂಬುದುಂ ಬಗೆದು ನೋಡೆ ಗುಣಂ ವಚನಕ್ಕೆ ನಿಕ್ಕುವಂ || ೧೦೮ ||

* ಸಕ್ಕಿಗೆ ಕಾರಕತ್ವವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಕಾರಕಗಳು ಆಜಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ 'ವಿಭಕ್ತಿಗಲಾಣಿನ್ನಿಕ್ಕುಂ' ಎಂದಿರ
 ಬಹುದೆಂದು ತೋರುವುದು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕಿಯ ವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಾರಕಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ,
 ಕವಿಯು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು :— ಅಧೀಶ್ವರನಾ ದಯೆ — ಈ ಕವಿಗೆ ಕಾರಕನೆಂದರೆ ನಾಮವಿಭಕ್ತಪ್ರತ್ಯಯವೆಂಬ
 ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

ವಚನ ದೋಷಾಪವಾದಂ.

ಉ॥ ಜಾತಿವಿಭಾಗಮಂ ಬಗೆದು ಪೇಟೆ ಬಹುತ್ವಮನೇಕವಾಕ್ಯಸಂ
ಜಾತಗುಣಂ ತದೇಕವಚನಂಗಳೊಳಂ ದೊರೆನೆತ್ತು ಕೂಡುಗುಂ ।
ಮಾತಿನೊಳೇನೊ ಸಂಖ್ಯೆಗಳೊಳೇಕಬಹುತ್ವವಿಪರ್ಯಯಕ್ಕಸಂ
ಖ್ಯಾತಗುಣಂ ವಿಕಲ್ಪಮದು ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಗುಣಮಂ ತಗುಳ್ಳುಗುಂ ॥ ೧೧೯ ॥

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಚಂ॥ ಕುದುರೆ ತಗುಳ್ಳುವಾದೆಸೆಯ ಬಿಲ್ಲವರಂ ಸುಲಾದಾನೆ ಮೆ
ಟ್ಟಿದುವೆಲೆನೋಡಮೆಂಬುದಿದು ಜಾತಿಕ್ಕೈಕಬಹುತ್ವವೊಂದುಗುಂ ।
ಕುದಿಕುದಿದತ್ತಣಿಂ ಕುದುರೆ ನೂಟುಟೊಳಾ ಬಲದಾನೆ ಪತ್ತುತಾ
ಗಿದುವೆನೆ ದೋಷಮಾ ಪಿರಿದುಸಂಖ್ಯೆಯೊಳೇಕಬಹುತ್ವಸಂಗದಿಂ ॥ ೧೨೦ ॥

ಬೆರಸಿರೆ ಮುಂ ಸಮುಚ್ಚಯಪದದ್ವಿತಯೋಕ್ತಿ(ವಿಭಕ್ತಿ)ಕೂಡೆ ಬಂ
ದಿರದೆಯುಮೇಕ(ವಾಕ್ಯ)ದೊಳೆ ಕಾರಕಸಂಪದಮಂ ತಗುಳ್ಳುಗುಂ ।
ನರಪತಿಯುಂ ನೃಪಾಂಗನೆಯರುಂ ನೆರೆದಟ್ಟಿಯಿನ್ನಾಡಿ ಪೋದರಾ
ಪರಿಜನಮುಂ ಮಹೋತ್ಸವದೊಳೊಂದಿದುದೆಂಬುದಿದಲ್ಪದೂಷಿತಂ ॥ ೧೨೧ ॥

ಗಣೆದದೊಳೊಂದಿ ಬರ್ಪ ಪದವೊಂದೆಡೆಗೊಂಡು ವಿಶೇಷ್ಯಮುಂ ವಿಶೇ
ಷಣಮುಮನೊಂದಲೆಯದಿರೆಯುಂ ಮಿಗೆ ಕಾರಕದೋಷಕಲ್ಪದಂ ।
ಪ್ರಣುತಪದಾಂತರೀಕರಣಮಂತದೆ ತಾಣದೊಳಾದೊಡಂ ಮಹಾ
ಗುಣಮನೆ ತರ್ಕಮೇಕಬಹುಭೇದವಿಕಲ್ಪಮನಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಂ ॥ ೧೨೨ ॥

ಗುಣಯುತನಪ್ಪನಂ ಸುಭಟನಪ್ಪನನಾಯುಧಯುಕ್ತನಪ್ಪನಂ
ಪ್ರಣುತಸಮಸ್ತವೈರಿಗಣನಪ್ಪನನುಜ್ವಲಕೀರ್ತಿಯಪ್ಪನಂ ।
ಗಣೆದಮನೇನುಮಂ ಬಗೆಯದಾಗದುಮಂತೆ ಪರೋಪಕಾರಕಾ
ರಣಪರನಪ್ಪನಂ ಮನದೆ ಮೆಚ್ಚಿದರಾರಭಿಮಾನಿಯಪ್ಪನಂ ॥ ೧೨೩ ॥

ನೆಗೆದ ಮುಗಿಲ್ಲಳುಂ ಸುರಿವ ಪೆರ್ಮಟಿಯುಂ ಮಿಗೆ ನುಣ್ಣನಪ್ಪ ಕೇ
ಕಿಗಳ ಸರಂಗಳುಂ ಪೊಳೆವ ಮಿಂಚುಗಳುಂ ಕರಮುಚ್ಚಮಪ್ಪ ಬೆ ।
ಟ್ಟುಗಳ ತಟಿಂಗಳಿಂ ಸುರಿವ ನಿಜ್ಜರಮುಂ ಪೊಸಕಾರೊಳಿಂತು ಬೆ
ಳ್ಳಿಗೆ ಪಥಿಕಾಂಗನಾಜನಮನಂಜಿಸುವಂತಿರೆ ತೋಟೆ ಸುತ್ತಲುಂ ॥ ೧೨೪ ॥

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

* ಗೀತಿಕೆ|| ಇಂತು ಕಾರಕಂಗಳೊ

ಶ್ವಂತಮುಟಾಯೆ ಪೇಟ್ಟು ಗುಣಮಂ ದೋಷಮುಮಂ ।

ಚಿಂತಿಸಿ ಪೆಜವುಮಿನ್ನ ಪ್ಪುವಂ

ಭ್ರಾಂತಿಲ್ಲದಜಾದು ಕೊಳ್ಳೆ ಕವಿಗಳ್ ಕೃತಿಗಳೊಳ್

|| ೧೨೫ ||

(ಗುರುಲಘು ದೋಷಂಗಳ್.)

ಮಣೆ ಭೂಷಣವೃತ್ತಂ|| ಅರುಮಿಗುರುಲಘಾದಿತದೋಷವಿಶೇಷಮಂ

ಧೀರಸತ್ವರಜಾದುಂ ಕುಟಾಗೊಂಡು ವಿಭಾಗಿಸಲ್

ಕಾರಣಾಂತರಮನಂತದಜೊಳ್ ತಜುಸಂದು ನಿ

ರ್ಧಾಂತಕ್ರಮದೆ ಪೇಟ್ಟಿ ನುದಾಹರಣಂಗಳಂ

|| ೧೨೬ ||

ಗುರುದೋಷ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಮಣೆ ಭೂಷಣವೃತ್ತಂ|| ಅಗಳುಂ ಗುರುಗಳಲ್ಲದ ತಾಣದೊಳಂ ಗುರು

ದ್ಯೋಗದಿಂ ಬಗೆಗೆ ಗೌರವದೋಷಮಿದೆಂಬುದಂ ।

ಬೇಗಮಾಲಘುಗಳಲ್ಲದ ತಾಣದೊಳಂ ಲಘು

ಪಾಗಮಕ್ರಮದೆ ನಂಬುಗೆ ಲಾಘವದೋಷಮಂ

|| ೧೨೭ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಸಾದುಗೆತ್ತು ಬಗೆಯಾದವನಾನೊಡನೆಟ್ಟಿದೆ

ನಾದಮಾನುಮುಟುಮಾನಿಸನಾಗದೆ ಮಾಳದೊಳ್ ।

ನೋದದಿನ್ನುಡುವ ಸೀರೆಗೆಮನ್ನ ನದಿರ್ಪಿಬಾ(ರದೆ)

ವೋದೆ(ನಾಯೆ)ಡೆಯೊಳ(ಂ) ತಡೆದಾನವನಂದಮಂ

|| ೧೨೮ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿಯುಂ, ಲಘುದೋಷಮುಂ.

ಇಂತು ಪೇಟ್ಟೊಡಿದು ಗೌರವದೋಷದ ಮಾಟ್ಟಿ ನಿ

ಶ್ಚಿಂತಮಿತೆಜದವಂ ಕಳೆಗಾಕೃತಿಯತ್ತಣಿಂ ।

ಮುಂತೆ ಪೇಟ್ಟು ಕುಟುಪಂ ಕುಟಾಗೊಂಡು ಕವೀಶರಾ

ಪರ್ಂತು ಹಿಂಗಿಸುಗೆ ಕಾವ್ಯದಿನಾ ಲಘುದೋಷಮಂ

|| ೧೨೯ ||

* ಭಂದೋಭಂಗಳಂಟು.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

* ವೃ॥ ನೆರೆದು ಬಂದಪರವರ್ ಸಯಲಾಬಲಮೆಲ್ಲಮೆ
ಬ್ಬರದೆ ಕೊಂದಪನಿವಂದಿರನೀಗಲೆ ನಿಕ್ಕುವಂ ।
ಪರಿದು ಬೀಟ್ಟವೊಲಿವಂದಿರ ಪಾಡಬಾವಂದಮಂ
ತಿರನೆಳೊಡ್ಡ ಬಾಯದಂತಿರೆ ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲರಂ ॥ ೧೩೦ ॥

ಮಣಿಭೂಷಣ ವೃತ್ತಂ॥ ಬೇಟಿಬೇಟಿರೆ ವಿಕಲ್ಪಸಮುಚ್ಚಯಯುಗ್ಮದೊಳ
ತೋಟುವೆಂ ಕ್ರಮವಿಕಲ್ಪನೆಯಂ ಗುಣದೋಷಮಂ ।
ಕೇಟಿಕೊಂಡು ಗುಣಮಂ ಕಳೆಗಲ್ಲಿಯ ದೋಷಮಂ
ತೋಟು ಹಿಂಗಿಸುವೊಲಾ ಪೊಸನೆಲ್ಲಿರೆ ಪೊಟ್ಟುಳಂ ॥ ೧೩೧ ॥

ಸಮುಚ್ಚಯ ದೋಷಲಕ್ಷಣಂ.

ದೇವರು ಗೊರವರುಂ ಗುಣವೃದ್ಧರನಾರತಂ
ಕಾವರಕ್ಕರಸನಂ ಪ್ರಜೆಯಂ ಪರಿವಾರಮಂ ।
ಎವಮಂ ಬಗೆಯದಂತಿರೆ ಪೇಟ್ಟ ಸಮುಚ್ಚಯೋ
ದ್ಭಾವಕಕ್ರಮವಿಚಾರದೆ ದೋಷಮಿದಗ್ಗಲಂ ॥ ೧೩೨ ॥

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೃಪನುಮಂ ಪ್ರಜೆಯುಮಂ ಪರಿವಾರಮುಮಂ ಮಹಾ
ಕೃಪೆಯಿನ್ದಾ ಗೊರವರುಂ ಸುರರುಂ ಗುಣವೃದ್ಧರುಂ ।
ವಿವುಳರಾಗಪರರಾಗಿಸುಗೆಂದು ಸಮುಚ್ಚಯ
ಕೃಪಪಟಿತೋರುಗುಣಮಂ ಮಿಗೆ ಪೇಟ್ಟ ಕವೀಶ್ವರರ್ ॥ ೧೩೩ ॥

ಮಣಿಭೂಷಣ ವೃತ್ತಂ॥ ಬೇಟಿನೇಟಿ ನೀಲಿ ಕಾರಕದೊಳ ಕ್ರಿಯೆ ತಳ್ತುಮುಂ
ತೋಟಿ ಪೇಟ್ಟವಗುಣಂ ಗುಣರೂಪದೆ ಪೊರ್ಡುಗುಂ ।
ಸಾಟುಗಾನೆಯವರೆಲ್ಲರುಮಂ ನೃಪತಾನೆ ಮ
ತ್ತೇಟುವೆಂ ಪಡೆದೊಡಾನೆಯನೆಂಬುದು ದೂಷಿತಂ ॥ ೧೩೪ ॥

* ಈ ವೃತ್ತದ ಹೆಸರು ಯಾವ ಛಂದಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ.

* ವೃ|| ಒಸೆಗೆ ಮೇಣ್ ಮುನಿಗೆ ಮೇಣವರೆಲ್ಲರುಮಂತೆ ಬ
ಗ್ಗಿ(ಸುಗೆ) ಮತ್ತುಟುಯಲಾಗದು ನೆಟ್ಟನೆ ಪೂಣ್ಡದಂ
ಪುಸಿವರಾಗಿರೆ ಮಾನಸರೆಂಬುದನಂತೆ ಶಂ
ಕಿಸದೆ ನಂಬುವುದು ಮಿಕ್ಕ ವಿಕಲ್ಪದೋಷಮಂ || ೧೩೫ ||

* ವೃ|| ಪಟುಗೆ ಮೇಣ್ ಪೊಗಟ್ಟಿ ಮೇಣ್ ನೆವಮಿಲ್ಲದೊಡಂತು ಕೈ
ಗಟಾಯೆ ಬಗ್ಗಿಸುಗೆ ಮೇಣವರೆಲ್ಲರುಮಂತು ಮಾ |
ನುಟುವೆನೆಲ್ಲನೆನಿತಾದೊ(ಡ)ಮೆಂಬುದು ಚೆಲ್ವ ಪಾಂ
ಗಟಾಯದಿಂತಿ(ಳ)ದನಂತಿರೆ ಪೇಟಿ ವಿಕಲ್ಪಮಂ || ೧೩೬ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಗೀತಿಕೆ|| ಕುಟುಪು ಸಮುಚ್ಚಯದಾ ಬಟು ವಿಕಲ್ಪದಾ
ತೆಟದೊಳೆ ದೋಷಮುಮನಂತೆ ಗುಣಮುಮಂ |
ಕಿಟಾದಟೊಳಾ ನೆಟಿಯೆ ಪೇಟಿನಂತೆ ನೆಟವುಮ ನೀ
ಕುಟುಪನೆ ಕುಟು ಮಾಡಿ ಪೇಟಿ ಕಬ್ಬಮಂ || ೧೩೭ ||

ಅವಧಾರಣ ವಿಶಂಕಾಲಕ್ಷಣಂ.

ದ್ರುತವಿಕಂಬಿತಂ|| ನಿಯಮಿತಾನ್ವಯ ಜಾತಿಗುಣಕ್ರಿಯಾ
ಶ್ರಯಮಿದಾ(ಯ)ವಧಾರಣ ಲಕ್ಷಣಂ |
ನಯನಿಯೋಗವಿಕಲ್ಪನೆಯೊಳಾ ವಿಶಂ
ಕೆ(ಯೆ) ವಿಶೇಷಗುಣಕ್ಕುಪಲಕ್ಷಣಂ || ೧೩೮ ||

ಅವಧಾರಣ ದೋಷಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕುಲಜನೀತನೆ ಪಂಡಿತ ನೀತನು
ಜ್ಞಪ್ತಳ ಯಶೋಧಿಕನೀತನೆ ತಿಬ್ಬಮಂ |
ದಲಸಿ ಪೇಟ್ಟವಧಾರಣ ದೋಷಮಂ
ನೆಲ(ಸ)ಲೀಯದಿರಿಂ ಕೃತಿನಾರಿಯೊಳಾ || ೧೩೯ ||

* ಈ ವೃತ್ತಗಳ ಹೆಸರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತ ಕರ್ಣಾಟಕ ಚೃಂದೋ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. (ವೃತ್ತರತ್ನಾಕರ, ಪ್ರಾಕೃತ ಪಿಂಗಲ ಛಂದಸ್ಸೂತ್ರ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಛಂದೋಂಬುಧಿ).

ಗುಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

*ವೃ|| ಶೂರನೀತನೇ ಪಂಡಿತನೀತನೇ
ಕ್ಷೀರಗೌರಯಶೋಧಿಕನೀತನೇ |
ಧಾರಣೇತಳದೊಳ್ ಧ್ರುವನೆಂಬುದಾ
ಧಾರಮಿಂತವಧಾರಣದೊಳ್ ಗುಣಂ

|| ೧೪೦ ||

ವಿಶಂಕಾದೋಷಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ದ್ರುತವಿಳಂಬಿತಂ|| ದಿವಿಜನೋ ಫಣಿನಾಯಕನೋ ಮನೋ
ಭವನಿವಂ ಕರನೊಪ್ಪಿದನೆಂಬುದಂ |
ಕವಿಗಳಿಟ್ಟು ವಿಶಂಕೆಯ ಪಾಟಾಯಂ
ತವಿಸಿ ನಿಲೈ ಮನೋಹರ ಕಾವ್ಯದೊಳ್

|| ೧೪೧ ||

ಗುಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ದ್ರುತ|| ಸುರಗಣಾಧಿಪನೋ ಫಣಿನಾಥನೋ
ನಿರುತಮಾಸ್ತುರನೋ ಸೊಗಯಿಪ್ಪರೇ |
ದೊರೆಯರಿಲ್ಲ ನರರ್ ಪೆಟರಿಂಬುದಾ
ದರದಿನಕ್ಕೆ ಗುಣೋದಯಕಾರಣಂ

|| ೧೪೨ ||

ಅಭ್ಯುಪ(ಗ)ಮೋಕ್ತಿ ಗುಣಾವಗುಣಂ.

ಅಪರಮೇಯಮೆ ದೋಷಗುಣೌಘಮಿಂ
ತುಪಚಿತಕ್ರಮದಾರಯೆ ಕಾವ್ಯದೊಳ್ |
ವಿಪುಲವೃತ್ತಿಯೊಳೊಂದಿರೆ ಪೇಟಿಸಿನ
ಭ್ಯುಪಗಮೋಕ್ತಿ ಗುಣಾವಗುಣಂಗಳಂ

|| ೧೪೩ ||

ಮೊಳೆನ ಮಿಂಚುಗಳಂತಿರೆ ಕೇತುಗಳ್
ಜಳದ ವೃಂದದಮೋಲಿರೆ ಹಸ್ತಿಗಳ್ |
ಗಳಿತಧಾರೆಗಳಂತಿರೆ ಪತ್ತಿಗಳ್
ಬಳಸಿ ಕಾರ್ಗಿ(ಣಿ)ಯಾಯ್ತು ಮಹಾಹವಂ

|| ೧೪೪ ||

* ಈ ವೃತ್ತದ ಹೆಸರು ಯಾವ ಛಂದಶ್ಚಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ.
ಕ-7

ದ್ರುತಃ | ನಿಯಮಿತಾಕ್ಷರದಿಂದುಪಮಾಪ್ರತಿ

ಜ್ಞೇಯನೇ ತಿರ್ದುವುದಲ್ಪಯಿನಿರ್ದುಮಾ |

ಬಯಕೆ ತೀರದ ಕಾರಣದಿಂ ವಿಪ

* ಯಯಮಿದಭ್ಯುಪ(ಗ)ನೋಕ್ತೃಪದೂಷಣಂ

|| ೧೪೫ ||

ಉಪಮಿತಾಕ್ಷರಮೆಲ್ಲಿಯುಮೇಕರೂ

ಸಪರಿವೃತ್ತಿಯೊಳೊಂದಿದ ಮಾಟಕ್ಕಿಯಿಂ |

ದುಪಚಿತಕ್ರಮಮಕ್ಕುಮಿದೆಂದುಮ

(¹) ಭ್ಯುಪಗಮಕ್ಕೆ ಗುಣೋದಯಕಾರಣಂ

|| ೧೪೬ ||

ಸಮುಚಿತ ನೃಪತುಂಗದೇವಮಾರ್ಗ

ಕ್ರಮ(ನ)ಮುಮನಭೀಮುಖರ್ಕಳಪ್ಪರ್ |

ಕ್ರಮಸಹಿತಮಗಮ್ಯರೂಪಕಾವ್ಯ

ಕ್ರಮಪದಮಂ ನಿರಪಾಯಕೆಯ್ದಲಾರ್ಪರ್

|| ೧೪೭ ||

ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಅತಿಶಯಧವಳೋರ್ವಿಪೋದಿತಾಳಂ

† ಕೃತಿ ಮತಿನಿ(ತಿ)ನಿರಂತರಪ್ರತೀತಂ |

ಶ್ರುತಯುತತಿಕ್ಕತೋಪಚಾರಸಾರ

(²) ಸ್ವತಗುಣಗಣದಿಂದೆ ಕೃತ್ಯಮಕ್ಕುಂ

|| ೧೪೮ ||

* ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಗ ಎಂಬಕ್ಷರವು ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಅಭ್ಯುಪಮೋಕ್ತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ವಿರೋಧವಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವಿಷಯವು ಉಪಮೆಗೆ ಸೇರಿದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅಭ್ಯುಪಮೋಕ್ತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೇ ಇಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ೧೪೭ ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅರ್ಥಾನುಗುಣವಾಗಿ - ಅಭ್ಯುಪಗಮೋಕ್ತಿ = ಅಭ್ಯುಪಮಿತೋಕ್ತಿ ಎಂದು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

1. ಅಭ್ಯುಪಮಿತಕ್ಕೆ.

† ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಛಂದೋಛಂಗವುಂಟು. ಅವರಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಷರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು.

2. ಗುಣಕೃತಕೃತ್ಯಮುಲ್ಲಸಕ್ಕುಂ ಎಂದಿರಬಹುದು.

ಚಂ॥ ನುಡಿಗೊಡಂಬಡಲಾಬಗೆ(ದ)ವೋಲ್ ಬಗೆಯಂ ಮಿಗಲೀಯದೊಂದೆ ನಾ
ಣ್ಣುಡಿಯ ಬೆಡಂಗೆ ಕನ್ನಡದ ಮಾತಿನೊಳಾ ವಿಕಟಾಕ್ಷರಂಗಳೊಳಾ ।
ತೊಡರದೆ ಸಕ್ಕದಂಗಳ ಪದಂ ಪವಣಾಗಿರೆ ಮೆಲ್ಪುವೆತ್ತು ದಾಂ
ಗುಡಿವಿಡಿಪಂತೆ ನೀಟ್ಟಿನಿತುವೇಟ್ಟಿದು ನೀತಿನಿರಂತರಕ್ರಮಂ ॥ ೧೪೯ ॥

ಪ್ರಕೃತಿ.

ಮ॥ ಸಕಳಾಳಾಪಕಳಾಕಳಾಪಕಥಿತವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೊಳಾ ಕೂಡಿ ಚಿ
ತ್ರಕರಂಬೋಲ್ ಪರಭಾಗಭಾವವಿಲಸದ್ವರ್ಣಕ್ರಮಾವೃತ್ತಿಯಂ ।
ಪ್ರಕಟೆಮಾಡಿರೆ ಪೇಟ್ಟ ಚಿತ್ರಕೃತಿಯಂ ವ್ಯಾವರ್ತಿಸುತ್ತಂ ಕವಿ
ಪ್ರಕರಂ ಶ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭೂತಮನಿದಂ ಕೆಯ್ಯೊಳ್ವದೀಮಾಟಕ್ಕಿಯಿಂ ॥ ೧೫೦ ॥

ಗದ್ಯ

ಇದು

ಶ್ರೀ ಪರಮ ಶ್ರೀ ನೃಪತುಂಗ ದೇವಾನುಮತ

ಮಪ್ಪ

॥ ಕ ವಿ ರಾ ಜ ಮಾ ಗ್ ದೊ ಳ್ ॥

ದೋಷಾಃ ದೋಷಾನುಪರ್ಣನನಿರ್ಣಯಂ.

॥ ಪ್ರಥಮ ಪಂಚೈದಂ ॥

॥ ಶೀ ॥

ದ್ವಿ ತೀ ಯ ಪ ರಿ ಚ್ಛೇ ದಂ

ಶಬ್ದಾಃಲಂಕಾರ ಪ್ರಕರಣಂ

ಅಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ॥ ಪರಮಶ್ರೀಕೃತಿವಧುವಾ
ಶರೀರಶೋಭಾಕರಂಗಳಪ್ಪ ಗುಣಂಗಳ್ ।
ನಿರತಿಶಯಾಲಂಕಾರ
ಪ್ರರೂಪಿತಂಗಳ್ ಪುರಾಣಕವಿವಿದಿತಂಗಳ್

॥ ೧ ॥

ಅಲಂಕಾರ ವಿಭೇದಂ.

ಸಾರಶ್ರೀನೃಪತುಂಗ ವಿ
ಚಾರಕ್ರಮಮಾರ್ಗಗಣನೆಯೊಳ್ ಪರಮಾಲಂ ।
ಕಾರವಿಭಾಗಂ ವಿವಿಧಾ
ಕಾರಂ ಶಬ್ದಾರ್ಥಭೇದದಿಂದೆರಡಕ್ಕುಂ

॥ ೨ ॥

ಅನ್ನೆಗಮದಪ್ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಸಮು
ತ್ಪನ್ನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮನ್ಯಮರ್ಥಾಧಾರಂ ।
ಮುನ್ನಂ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ
ರನ್ನಿಶ್ಚಿತಮಕ್ಕೆ ವೇಟ್ಟ ಮಾಟೈಯೊಳೆನ್ನಾ

॥ ೩ ॥

ಶಬ್ದ ಸಾರೂಪ್ಯಂ.

ಇಲ್ಲಿಗಿದು ತಕ್ಕುದಿಲ್ಲಗೆ
ಪೊಲ್ಲದಿಂದೆಡುಡು ಸಮುಟು ಬಲ್ಲಂತೆಲ್ಲಂ ।
ನೆಲ್ಲುಂ ನೊಸರುಂಗುಡಿದಂ
ತಲ್ಲದೆ ತಲ್ಲಣಿಸದಲಸದಿಡು ಮೃದುಪದಮಂ

॥ ೪ ॥

ಅರ್ಥಸಾರಾಂಶಂ.

ಕಂ|| ಗಟಾಯಿಸಿದರ್ಥಂ ಸಲೆ ಪಾಂ
ಗಟಾಯದೆಯುಂ ಶಬ್ದಮೊಂದದಿದೊಡೆ ಮುತ್ತುಂ |
ಮೆಲಸುಂ ಕೋದಂತಕ್ಕುಂ
ಕಟಲ್ಚಿ ಕಳೆಗೊಂದಿ ಮುಂದೆ ಬಾರದ ಪದಮಂ

|| ೫ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಷರಾಂತಪದ ಪ್ರಯೋಗನಿಯಮಂ.

ನಿಲಿಸಿ ಲಘುಪದಮನದನ
ಗ್ಗಲಿಸಿರೆ ಮತ್ತೊತ್ತಿ ಬರ್ಪ ಪದಮಂ ತುದಿಯೊಳ್ |
ನಿಲೆ ಪೇಲ್ದಾಗಳ್ ಕೂಸಿನ
ತಲೆಯೊಳ್ ಬಿಣ್ಣೊಪ್ಪಿಯನಿಟ್ಟವೊಲಸುಖಕರಂ

|| ೬ ||

ಅದರ್ಶ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

*ಬರಿಸಿ ಕ್ಷಿತಿಪತಿಯಂ ಸ
ಯ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಿಯಕುಶಲವಾರ್ತೆಯಂ ಬೆಸಗೊಂಡು |
ಸ್ಥಿರಮಿದು ಪ್ರಭು ನುಡಿಯೆ
ಪ್ರರೂಢಮುದನಾದನಾತನೆಂಬುದು ದೂಷ್ಯಂ

|| ೭ ||

ದೋಷಾಭಾವ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕ್ಷಿತಿಪತಿಯಂ ಬರಿಸಿ ಜಗ
ನ್ನುತನಂ ಸಂತೈಸಿ ಕುಶಲವಾರ್ತಾಂತರಮಂ |
ಮಿತಪಚನಂ ಬೆಸಗೊಂಡತಿ
ವಿತಿರ್ಣಮುದನಾದನಾತನೆಂಬುದು ಮಾರ್ಗಂ

|| ೮ ||

ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗದೂಷ್ಯತಾಪ್ರಕಾರಂ.

ಒಂದಂ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ
ಮಂ ದೊರೆಕೊಳೆ ಸೈತು ಪೇ(ಬ್ಬುಮ)ದಬ್ಬೊಳೆ ವೆಟತಂ |
ಸಂಧಿಸಿ ಪೇಟೊಡೆ ಕೃತಿಯೊಳೆ
ಗೊಂದಿರದೆರಡಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಟುವಂ ಪೊಲ್ಲುಂ

|| ೯ ||

* ಇದು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದೆ (ಸೂತ್ರ ೫).

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಪರಿವಾರವಾರವನಿತಾ

ಪರಿವೃತನರಮನೆಯೊಳರಸನಂಬರತಳದೊಳ್ |

ವರತಾರಾಪರಿಗತಶಶ

ಧರನಂತೊಪ್ಪಿರೆ ವಿನೋದದಿಂದುರುಮುದದಿಂ

|| ೧೦ ||

ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗಾದೂಷ್ಯತೆ.

ಪದನಟುಡೊಂದಂ ಕ್ರಿಯೆಯೊಳ್

ಪುದಿದುಟುದುದನೊಂದಿ ಬರೆ ವಿಶೇಷ್ಯದೊಳೊಂದಂ |

ಸದಭಿಮತಮಾಗಿ ನಿಲೆ ನೇ

ಟ್ಟುದು ಮಾರ್ಗಂ ನಿತ್ಯಮಲ್ಲವಲ್ಲಭಮತದಿಂ

|| ೧೧ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಪರಿವಾರವಾರವನಿತಾ

ಪರಿವೃತನರಮನೆಯೊಳರಸನಂಬರತಳದೊಳ್ |

ವರತಾರಾಪರಿಗತಶಶ

ಧರನಂತೊಪ್ಪಿರೆ ವಿನೋದದಿಂ ಜನಿತಮುದಂ

|| ೧೨ ||

ನಿರರ್ಥಕನಿಪಾತಾಽವ್ಯಯ ಪ್ರಯೋಗದೂಷ್ಯಂ.

ಇಂನಂತೆ ಮತ್ತೆ ಬಟು ಮಿಗೆ

ಮುಂ ನಿಲೆ ತಾಂ ಮೇಣ್ ನೆಟುಂ ಗಡಂ ಗಳಮಾದಂ |

ಕೆಂನಂ ನಿಲ್ಲೆಂದಿವನೆಂ

ದುಂ ನಿಟುಸಲ್ಪಿಲ್ಲದೆಡೆಗೊಳ್ ಕಲ್ಲದಿರಿಂ

|| ೧೩ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೃಪಕನ್ಯಕಾಸ್ವಯಂವರ

ವಿಪುಳಮಹೋತ್ಸವವಿವಾಹದೊಳ್ ಬಂದಿರ್ ಮು |

ನ್ನ ಪವಾದವಾದುದೆನೆಗೆಂ

ಚಪಲಧ್ವಜನೋಕ್ತಿಯಿಂದಮಿಂ ಬಾರದಿರಿಂ

|| ೧೪ ||

ದ್ವಿತೀಯಾಪದ್ಯವಿಭಕ್ತಕಾರ ದೀರ್ಘವಿಚಾರಂ.

ಕಂ|| ಘನಮೆರಡನೆಯದಟಿಗೊಳಮಾ
ಜನೆಯ ವಿಭಕ್ತಿಯೊಳನೊಳವು ಗುರುಲಘುಭೇದಂ |
ಅನಿಯತವೃತ್ತಿಯನಪಾದದ
ನನುಮಾರ್ಗಕ್ರಮದೆ ಸಯ್ತು ಮಾಡುಗೆ ನಿಪುಣರಾ

|| ೧೫ ||

ಸ್ವರಪರಕದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಕಾರ ದೀರ್ಘವಿಚಾರಂ.

ಆದಿಸ್ವರಪದಮಂತ್ಯದೊ
ಳಾದೆಡೆಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಮೆರಡನೆಯ ವಿಭ |
ಕ್ರಾದಾನಪದಂ ದೀರ್ಘಂ
ಪಾದಾಂತದೊಳುಟಾದ ತಾಣದೊಳ್ ಸ್ವಚ್ಛಂದಂ

|| ೧೬ ||

ಪದಾಂತದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಕಾರ ದೀರ್ಘನಿಯಮಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೈಪನನಭಿಮಾನಧನನನ
ನುಪಮನನತಿಶಯ ವಿಶಾಲಕೀರ್ತಿಧ್ವಜನಾ |
ನು(ಪ)ಚಿತಗುಣನಾನುಚಿತನ
ನಪೇತದೋಷನನುದಾರಚರಿತೋದಯನಂ

|| ೧೭ ||

ಉಪಾದಿತಯ ಸ್ವಚ್ಛಂದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೈಪನಾನಭಿನುತಮನನಾ
ನುಪಮೇತರನಾನಪಾರಕೀರ್ತಿಧ್ವಜನಂ |
ವಿಪುಲಗುಣಜ್ಞನನುಚಿತನ
ನಪಗತದೋಷನನುದಾರಚರಿತೋದಯನಂ

|| ೧೮ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಎಂದಿಂತು ಪೇಟ್ಟ ಮಾಟಕ್ಕಿಯೊ
ಳೊಂದುವುದುಮನೊಂದಿ ಬಾರದುದುಮಂ ಪೀನಂ |
ಸಂದೆಯಮಿಲ್ಲದೆ ಸಲೆ ತಪಾ
ಸಂದೋಸಪಾಸುವುದು ಕಾವ್ಯರಚನಾಕ್ರಮದೊಳ್

|| ೧೯ ||

ಷಷ್ಟೀವಿಭಕ್ತಿಯಕಾರದೀರ್ಘವಿಚಾರಂ.

ಕಂ|| ಪಲವುಮನೊಡಗೂಡಿರೆ ಸೈ
ತಲಸದೆ ಪೇಟಿಡೆಯೊಳಂ ಸ್ವಪಾದಾಂತದೊಳಂ |
ಪಲವಾಟನೆಯ ವಿಭಕ್ತಿಯೊ
ಳಲಘೋಚ್ಚಾರಣೆ ಯಥೇಷ್ಟಮುಟದೆಡೆಗೊಳಂ

|| ೨೦ ||

ಷಷ್ಟೀವಿಭಕ್ತಕಾರ ದೀರ್ಘಾಯನುಕ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೈಪನಾ ನೈಪನಂದನನಾ
ನೈಪವಧುವರ್ ನೆರೆದು ಸುಖದೊಳಿರೆ ಕೈಕೊಂಡ |
ತ್ತಪರಿಮಿತರಾಗಮೆರ್ದೆಯಂ
ನೈಪಬಾಂಧವರಾ ಸುಮಿತ್ರರಾ ಪರಿಜನ(ದಾ)

|| ೨೧ ||

ಉಟಿದಡೆಯ ಯಥೇಷ್ಟಕೃ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೈಪನ ನರಪಾಲತನಯನ
ನೈಪವಧುವರ್ ನೆರೆದು ಸುಖದಿನಿರೆ ಕೈಕೊಂಡ |
ತ್ತಪರಿಮಿತರಾಗನೆರ್ದೆಯಂ
ನೈಪತಿಸನಾಭಿಗಳ ಬಂಧುಜನದಾ ಕೆಳೆಯಾ

|| ೨೨ ||

ಸಂಜೋಧನಾ ದೀರ್ಘನಿಯಮಂ.

ಸಂಜೋಧನೆ ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿಯೊ
ಳಂಬಾಗಿರೆ ಬರ್ಕುಮದನೆ ಪಲನೆಡೆಗೊಳಂ |
ದುಂ ಬಲ್ಲವೆಂದದಿರ್ಕಾ
ದಂ ಬಾಯಟಾದೊಳ್ವನೋಲಾ ಕರಂ ವಿಸತರಂ

|| ೨೩ ||

ನೈಪತೀ ಪರೋಪಕಾರೀ
ವಿಪುಳಗುಣೀ ವಿಶದಶಶಧರಾಯತಕೀರ್ತಿ |
ನೈಪಗತಭಯಾ ದಯಾಲೂ
ರಿಪುವರ್ಗಮನಲೆದು ಗೆಲೈಯಾಗಾಹವದೊಳಾ

|| ೨೪ ||

* ಪುನರುಕ್ತಗುಣಪ್ರಕಾರಂ.

ಕಂ|| ಅಟಾಪಿದರುಂ ವಿಭೀತರುಂ

ಮೆಬಲ್ವರುಂ ಸಲೆ ವಿಯೋಗದಿಂ ನಿಜಜನದಿಂ |

ಕಟಾಯೆ ಪರಾರ್ತಿಗಳುಂ ಬಾ

ಯಟಾ ದೂಳ್ದಂತಿದನೆ ಯುಕ್ತಪುನರುಕ್ತಿಕಮಂ

|| ೨೫ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಪುಲಿಪುಲಿ ಪರಿಸರಿ ಮೋಮೋ

ಗಲೆವಲೆ ಪೆಟಪಿಂಗು ಪಿಂಗು ನಿಲಾನಿಲಾ ಬಾಬಾ |

ಪುಲಿ ಮನಮನಂಜದಂಜದೆ

ತೊಲತೊಲಗೀ ಮೆಳೆಗೆ ಪುಲಿ ಯದೆಂಬುದು ಮಾರ್ಗಂ

|| ೨೬ ||

ಬಹುವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯೋಗನಿಯಮಂ.

ರೂಪಕದೊಳಂ ವಿಶೇಷಾ

ಳಾಪೋದ್ದೇಶದೊಳಮುಲ್ಲದುಟಾದೆಗಳೊಳಂ |

ಚಾಪಲಮತಿಗಳ್ ವಿರಸಸ

ಮೊಪಮನಿಡದಿರ್ಕೆ ಬಹುವಿಶೇಷಣಗಣಮಂ

|| ೨೭ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಸುಖಟರ್ಕಳ್ ಕವಿಗಳ್ ಸು

ಪ್ರಭುಗಳ್ ಚಿಲ್ವರ್ಕಳಭಿಜನರ್ಕಳ್ ಗುಣಿಗಳ್ |

ಅಭಿಮಾನಿಗಳತ್ಯುಗ್ರರ್

ಗಭೀರಚಿತ್ತರ್ ವಿನೇಶಿಗಳ್ ಸಾಡವರ್ಗಳ್

|| ೨೮ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಅಂತಧಿಕವಿಶೇಷಣಗಣ

ಮಂ ತಡೆಯದೆ ವೇಬ್ಬೊಡಂಕಚಾರಣೆಗಳೊಳಂ |

ಸಂತಂ ವೇಬ್ಬುಟಾದಾನೆಡೆ

ಯಂತರದೊಳಮಾಗದೆಂದನಶ್ರಯಧನಳಂ

|| ೨೯ ||

* ಇದು ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಅನುಗುಣವಾಗಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಸ ವಿಚಾರಂ.

ಕಂ|| ನುತಶಬ್ದಾಲಂಕಾರದೊ
 ಛತಿಯಮೊ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸತತಂ ಪ್ರಾಸಂ |
 ಕೃತಕೃತ್ಯಮಲ್ಲವಲ್ಲಭ
 ಮತದಿಂದದ(ಛಾ) ಪ್ರಸಂಚಮಿತೆಟನಕ್ಕುಂ

|| ೩೬ ||

ಪ್ರಾಸ ಭೇದಂಗಳ್.

ವಿನುತಪ್ರಾಸಂ ಶಾಂತೋ
 ಪನತಂ ವರ್ಗೋದಿತಂ ಸಮೀಪಗತಂ ಮ
 ತ್ತನುಗತ ಮತ್ಯಂತಗತಂ
 ಜನಿತವಿಭೇದೋಕ್ತಿ ಯಿಂದಮಿಂತಾಟುತೆಟಂ

|| ೩೭ ||

(ವಿನುತ) ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ.

ಪಾದದೊಳಿರಡನೆಯಕ್ಕರ
 ಮಾದರದಿಂದಾದುವುದವನಟಾದನಿತಂ |
 ಪಾದದೊಳಿಡುವುದಕ್ಕುಂ
 ಭೇದೋಕ್ತಕ್ರಮವಿಚಾರಿತೋರುಪ್ರಾಸಂ

|| ೩೮ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಮನೆಗಿಂದು ಬರ್ಕುಮೆಂದಾ
 ನನೇಕತ(ರ)ವಸ್ತುವಾಹನಾದಿಯನೊಸೆದಿಂ |
 ಬೆನೆ ಪಸರಿಸಿ ಕುಡಲಿದೆಂ
 ಜನೇಶನಿಂದೇಕೆ ಕಳೆದು ವೋದನೊ ಪೇಟಾಂ

|| ೩೯ ||

ಉಪಸಂಪ್ರತಿ.

ಎಂಬುದು ವಿನುತಪ್ರಾಸಂ
 ಸಂಬಂಧಾಕ್ಷರದೊಳಿಲ್ಲಮಾತ್ರೆಗಳುಂ ತ |
 ಟ್ತಂಬಾಗಿ ಬೆರಸೆ ಶೋಭಾ
 ಡಂಬರಮಂ ಪಡೆಗುಮುಚಿತಕಾವ್ಯೋಕ್ತಿಗಳೊಳಾ

|| ೪೦ ||

ಶಾಂತಪ್ರಾಸ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಬೆರಸಿರೆ ಮುಂ ಸಂಯೋಗಾ
 ಕ್ಷರಂಗಳೇಕಸ್ವರಂಗಳಿಂ ಸುಪ್ರಾಸಂ |
 ನೆರೆದು ವಿಪರ್ಯಾಸಕ್ರಮ
 ಮಿರೆ ಸತತಂ ಶಾಂತಪೂರ್ವಮಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಸಂ || ೨೫ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

*ಪತ್ತಿ ಪ್ರಮಾದಫಲಕಮ
 ನತ್ಯುಗ್ರಗ್ರಾಹನವಹಸಂಕ್ಷೋಭಿತದೋಳಾ |
 ಮತ್ತೀ ರತ್ನಾಕರದೋಳಾ
 ಪುತ್ರಿಕೆಯನೆ ಬಟ್ಟಳಿಂತು ಬಾಟ್ಟುದೆ ಜೋಡ್ಯಂ || ೨೬ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ವರ್ಗಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ.

ಶಾಂತಪ್ರಾಸದ ಭೇದಮು
 ದಿಂತಕ್ಕುಂ ವರ್ಗದಕ್ಕುಂಗಳಾ ನಾಲ್ಕುಂ |
 ಸಂತಮಿರೆ ಪೇಟ್ಟು ತಾಣದೊ
 ಲಂತಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಕ್ತನೋಕ್ತವರ್ಗಪ್ರಾಸಂ || ೨೭ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಸಕಲಜನವಿಢುತನಂ ಶತ
 ಮಖಸದೃಶವಿಶಾಲವಿವಿಧವಿಭವೋದಯನಂ |
 ಪ್ರಗತಗುಣಗಣನನಂಬಲ
 ವಿಘಟನನಂ ಕಂಡನಣುವನಾ ರಾಘವನಂ || ೨೮ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಸಮೀಪಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ.

ಇದು ದಲಾ ವರ್ಗಪ್ರಾಸ
 ಕೃದಾಹೃತಂ ಕುಟುತು ಶಷಸನರ್ಣತ್ರಯಮುಂ |
 ವಿದಿತಪ್ರಾಸವಿವಿಕ್ತಾ
 ಸ್ವದದೋಳಾ ನಿಲೆ ಪೇಟೊಡದು ಸಮೀಪಪ್ರಾಸಂ || ೨೯ ||

* ಭಿನ್ನಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾದ ಈ ಪದ್ಯವು ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನಿಂದಾದಾ
 ಹೃತವಾಗಿರಬಹುದೇ, ಎಂಬ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವುಂಟು.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಶಶಧರಬಿಂಬಾನನೆಯಂ

ಝಷಕೇತನಕೇತನಾಭತನುತನುವಂ ತಾಂ |

ಬಿಸವಿಶದವರ್ಣಿಯಂ ಕಂ

ಡೊಸೆದಂ ಬನದೊಳಗೆ ಜನಕತನಯಳನಣುವಂ

|| ೪೦ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಅನುಗತ ಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ.

ಎಂದಿಂತು ಸವಿೂಪಪ್ರಾ

ಸಂ ದರ್ಶಿತಭೇದಮಾಯ್ತನುಪ್ರಾಸಮುಮಂ |

ಸಂಧಿಸಿದೊಳೆಯಕ್ಕರವೊಂ

ದೊಂದಪ್ಪೊಳಳವಡಿಸಿ ಬಂದೊಡನುಗತಮಕ್ಕುಂ

|| ೪೧ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಜನವಿನುತನನಘನನುಪಮ

ನನುನಯಪರನರಸನ್ನಿಸು ನೆನೆನೆನೆದು ಮನೋ |

ಜನಿತಮುದನನಿಲತನಯನ

ನನನೈತವಚನಪ್ರಪಂಚನಂತಿರೆ ನುಡಿದಂ

|| ೪೨ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಅಂತಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣಂ.

ಇಂತಿದನುಪ್ರಾಸಂ ಪಾ

ದಾಂತದೊಳೊಂದಾವುದಾನುಮಿಟ್ಟಕ್ಕರಮಂ |

ಮುಂತಣ ಪಾದಾಂತಂಗಳೊ

ಳುಂ ತಡೆಯದೆ ನೇಪಿಷ್ಟೊಡಂತದಂತ್ಯಪ್ರಾಸಂ

|| ೪೩ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಅತಿವಿಶದ ಯಶೋವೃತ್ತಂ

ನತಸಕಳಾರಾತಿಜನವಿತಾನಂ ಮತ್ತಂ

ವಿತತ ಶ್ರೀಸಂಪತ್ತಂ

ಶತಮಖಸದೃಶಾನುಭಾವಪದಮಂ ಪೆತ್ತಂ

|| ೪೪ ||

ಕಂ|| ಪ್ರಾಸಾನು ಪ್ರಾಸಾಂತ
 ಪ್ರಾಸಂಗಳ್ ಮೂಟುಮತಿಶಯಂಗಳ್ ಪ್ರಾಸಾ |
 ಭಾಸಂಗಳುಬಾದ ಮೂಟುಂ
 ಭಾಸುರನ್ನಪತುಂಗದೇವವಿದಿತಕ್ರಮದಿಂ

|| ೪೫ ||

ಮಾರ್ಗವಿಚಾರಂ.

ಗೀತಿಕೆ|| ಅಟಾದು ಪೀನಂ ಮಾರ್ಗಗತಿಯಂ
 ತಟಾಸಲಾಗದಾರ್ಗಂ ಬಹುವಿಕಲ್ಪದೊಳ್ |
 ಕುಟಾತು ಪೂರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪದವಿಧಿಯಂ
 ತೆಪ್ಪಿ ದಿರೆ ಪೇಟ್ಟಿನಿನಿಸಂ ಕನ್ನಡದೊಳ್

|| ೪೬ ||

ಕರಚರಣಶರೀರಿರೋ
 ದರವದನಾಡ್ಯವಯವಂಗಳಿವು ತಂತಮ್ಮೊಳ್ |
 ದೊರೆಕೊಂಡೆಡೆಗೊಳೊಳವಾ
 ಗಿರಿಯುಂ ನರರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ ಮೋಲದಮೋಲಾ

|| ೪೭ ||

ವರಶಬ್ದಾ ಲಂಕಾರದ
 ವಿರಚನೆಗಳ್ ನೋಟಿಸ್ಪೊಡೊಂದೆ ತೋರ್ಕೆಗಳಿಂತುಂ |
 ಪೊರೆದಿರಲೊಂದೊಂದಪೊಳಾ
 ಪರಮಕವೀಶಪ್ರಯೋಗಗತಮಾರ್ಗಂಗಳ್

|| ೪೮ ||

ಕವಿಗಳುಮನಾದಿಲೋಕೋ
 ದ್ಭವರಪ್ಪುದಟೊಂದನಂತಗಣನಾಢುಗತಂ |
 ಸವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಗಳುಮನಂ
 ತವಿಧಂಗಳನಂತಭೇದವದಟುಂ ಮಾತುಂ

|| ೪೯ ||

ಜನಿತವಿಭಾಗಂಗಳ್ ವಾ
 ಜ್ಞಾನಸಾತೀತಂಗಳಿಂತು ಮಾರ್ಗೋಕ್ತಿಗಳೊಳ್ |
 ನೆನೆದಟುಪಲಾರ್ಪರಾದ
 ನನ್ನಿತ್ತಕ್ರಮವಿಶೇಷಗುಣಯುಕ್ತಕಮಂ

|| ೫೦ ||

ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಮಾರ್ಗಂಗಳ್.

ಕಂ|| ಅಂತುಂ ಭೇದಮನಿಸಾ

ಪಂತ್ತುತ್ತರದಕ್ಷಿಣೋರುಮಾರ್ಗದ್ವಯದಾ |

ಚಿಂತಿತಪುರಾಣಕವಿದಿ

ತಾಂತರಮಂ ಪೇಟಿಪ್ಪಿನಟುವ ಮಾಟಕ್ಕಿಯೊಳೆನ್ನಾ

|| ೫೧ ||

ನಿಗದಿತಕಾವ್ಯೋಕ್ತಿಗಳೊಳಾ

ನೆಗಟ್ಟುವು ಮಾರ್ಗಂಗಳಂತುಮೆರಡುಕ್ತಿಗಳುಂ |

ಬಗೆವಾಗಳೆರಡುಮಾಟಕ್ಕಿಯೊ

ಳೊಗೆದುವು ನಕ್ರಸ್ವಭಾವನಿಯತಿಕ್ರಮದಿಂ

|| ೫೨ ||

ಸತತಂ ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗೋ

ದಿಶೋಕ್ತಿ ಭೇದಕಗುಣಂ ಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ |

*ವಿದಿಶೋತ್ತರಮಾರ್ಗಗತಂ.

ಪ್ರತೀತವಕ್ರೋಕ್ತಿಕ್ರಮವಿಕ್ರಮನಲ್ಪಂ

|| ೫೩ ||

ಸಮ, ಮಧುರ, ನಿಬಿಡ, ಕಾಂತ, ಸು

ಕುಮಾರ, ಸುಸಮಾಹಿತ, ಪ್ರಸನ್ನೋ, ದಾರ, |

ಪ್ರಮಿತಾಂಗ್ರಾನ್ಯೋ, ಜಸ್ತಿ,

ಕ್ರಮದಿಂ ದಶಭೇದಮಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗಂ

|| ೫೪ ||

ಅವಟಿ ವಿಸರ್ಯಯವೃತ್ತಿ

ಪ್ರವಿಭಕ್ತವಿಕ್ರಮಕ್ಕುಮುತ್ತರಮಾರ್ಗಂ |

ಸವಿಶೇಷಗುಣಮನತಿಶಯ

ಧವಳೋಕ್ತಿಕ್ರಮದಿನಟುವುನೆ ತದ್ಭವದೊಳಾ

|| ೫೫ ||

* ಇಲ್ಲಿ ತಕಾರ ಪ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ, ದಕಾರವು ಬಂದಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಾಸಗಳು ಪ್ರಾಚೀನಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಮಾರ್ಗಪ್ರಾಸವೆಂದು ಸಾಧುತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಥವಾ ವಿಕತ ಎಂದೂ ತಿಳಿದುಬಹುದು.

ಸಮಬಂಧ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಸಮಬಂಧಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ

ಸಮನಿಸಿ ಕಿವಿಗಿದರಿ ಬಾರದಾನೆಂ ಮುಟ್ಟುಂ |

ಸಮೆದ ಪದದಾವಿಭೇದ

ಕ್ರಮಮೆರಡಕ್ಕುಂ ಮೃದುಸ್ಫುಟೋಕ್ತಿಯಿನದಜಾಂ

|| ೫೬ ||

ಸಮಬಂಧ ಗುಣಭೇದಂಗಳ್.

ಮೃದುತರವರ್ಣಾನುಗಮಾ

ಪದವಿರಚನೆಯೊಳಗೆ ತೋರ್ಪುದದು ಮೃದುಬಂಧಂ |

ವಿದಿತಸ್ಫುಟಾಕ್ಷರಾಧಿಕ

ಪದವಿರಚಿತಮಪ್ಪುದಕ್ಕು ಮಾಸ್ಫುಟ ಬಂಧಂ

|| ೫೭ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ದೊರೆಕೊಳೆ ನೋಡಿದನಾಯತ

ಕರುಣಾಪಾಂಗದೊಳೆ ಲೋಲಲೋಚನೆಯುಗೆಯಂ |

ಗುರುಪೀನಪಯೋಧರಯುಗ

ಭರವಿಧುರೆಯನಾ ಧರಾಧಿಪತಿ ವಿಧುಮುಖಿಯಂ

|| ೫೮ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ವಿಷಮಬಂಧಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಇಂತಿದು ಸಮಬಂಧದ್ವಿತ

ಯಾಂತರಮಾ ವಿಷಮಬಂಧಮಿನ್ನಿಂತಕ್ಕುಂ |

ಚಿಂತ್ಯಕಸುಖಾಕ್ರಾಂತರ್

ಸಂತುಷ್ಟೈಕಾಗ್ರಚಿತ್ತರಾದರ್ ತನ್ನೊಳ್

|| ೫೯ ||

ಮಧುರ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ.

ಸವಿಮೊಡೆ ಮಧುರರಸಂಬೋಲ್

ಕಿವಿಗಿದಾಗಿರ್ಪ ವಚನವಿರಚನೆ ಮಧುರಂ |

ಸವಿಕಾಸಾಲಾಪದಿ ನವ

ಉ ವಿಶೇಷವಿಶೇಷ್ಯಮಿಂತು ಮಾರ್ಗದ್ವಯದೊಳ್

|| ೬೦ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ದೇಶಗಳ್ ವಿಳಾಸಮಾದುವು

ಕೇಸರಿಂ ಪಿಂಗಿತ್ತು ಧರಣಿ ತಿಳಿದುವು ಕೊಳಗಳ್ |

ಶ್ವಸನಪಥಮಮಳಮಾಯ್ತಿಂ

ದೊಸಗೆಗಳಂ ಬೀಜುವಂತೆ ಶರದಾಗಮದೊಳ್

|| ೬೦ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಇದು ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗವಿಧೇ

ದದ ಮಧುರರಸಪ್ರಯೋಗಮಾಚಾರ್ಯಮನೋ |

ಮುದಿತವಿತಾನಂ ವಿದಿತಾ

ಸ್ವದಮುತ್ತರಮಾರ್ಗವರ್ಗಮಧುರಾಳಾಸಂ

|| ೬೧ ||

ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ ಮಧುರಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಧವಳ ಜಳಧರಕುಳಾಕುಳ

ಮವಿಕಳಮಂಬರತಳಂ ವಿನೀಳಚ್ಛಾಯಂ |

ಕುವಳಯಕೀರ್ತಿಗೆ ಶಾರದ

ಮನಧಾರಿತಮಾಯ್ತಿ ದೆಂಬುದುತ್ತರಮಾರ್ಗಂ

|| ೬೨ ||

ನಿಬಿಡಬಂಧಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ — ಶಿಥಿಲಬಂಧಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಮಿಗೆ ನಿಬಿಡಬಂಧಮೆಂಬುದು

ತಗುಳ್ಳುವು ವರ್ಣಂಗಳಗಲದಿರೆ ಮತ್ತಕ್ಕುಂ |

ನೆಗಟ್ಟಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರ

ನಿಗದಿತಮೇತದ್ವಿಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ಶಿಥಿಲಂ

|| ೬೩ ||

ನಿಬಿಡಶಿಥಿಲ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಅರವಿಂದೋತ್ಪಲಪುಷ್ಪೋ

ತೃಂಗಳೊಳ್ ಸಾಯ್ತು ಮುದ್ದುಮದ್ದುಮರಂಗಳ್ |

ನಿರತಮುದನಾದುವುರುಮದ

ವಿಾಮನನಕರಿಕವೋಲಫಲಕದೊಳಾಗಳ್

|| ೬೪ ||

ಕ—9

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಕಾಂತಗುಣಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಇದು ನಿಬಿಡಶಿಥಿಲಬಂಧಾ
ಸ್ವದಮಾರ್ಗದ್ವಿತಯಗದಿತಲಕ್ಷ್ಯವಿಭಾಗಂ |
ಸದಭಿಕಮನೀಯಗುಣಮು
ಪ್ಪುದು ನಿಯತಂ ಕಾಂತಮೆಂಬುದಭಿಗೀತಾರ್ಥಂ

|| ೬೬ ||

ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ಕಾಂತಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ದಿನಕರಕರ ನಿಕರಂಗಳ್
ಫನವಿವರಪ್ರಸರಮಾಗಿಯುಂ ತಮ್ಮಂ ಕಂ |
ಡನಿತಜೊಳೆ ತೆರಳೆನ್ನ
ಮನೋಗತದ್ವಾಂತಬಂಧಮಳಿಪ್ಪೆಲ್ಲಂ

|| ೬೭ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ ಕಾಂತಗುಣಂ.

ಇಂತಿದು ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗದ
ಕಾಂತಮಸಂಭಾವಿತಾರ್ಥಮುದ್ಧಾನೋಕ್ತಂ |
ಸಂತತಮುತ್ತರಮಾರ್ಗಗ
ತಾಂತರಮದಂತು ಕುಟುತು ತಟುಸಲ್ಲೆ ಬುಧರ್

|| ೬೮ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ವಿಲಸಿತಭವದಭ್ಯಾಗಮು
ಜಲಧಾರೆಗಳೇನುಮುಟಾಯದಂತು ಮದಂತ |
ಮೃಲಮಂ ಕರ್ಚಿದೊಡಾನೀ
ನೆಲಕೆಲ್ಲಂ ಪಾವನೀಯಚರಿತನೆನಾದೆಂ

|| ೬೯ ||

ಸುಕುಮಾರಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಸುಕುಮಾರತರಾಕ್ಷರಪದ
ನಿಕರವಿಶಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಗಗತಮಪ್ಪದದಾ |
ಸುಕುಮಾರವೆಂಬುದಕ್ಕುಂ
ಪ್ರಕಟಿತಮದಟಾ ಪ್ರಯೋಗವಿಗತೆಪಿನಕ್ಕುಂ

|| ೭೦ ||

ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ಸುಕುಮಾರಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ತೋಳವೆಳನೆಟಿಯುಂ ಮೊರೆವಳಿ
ಕುಳಂಗಳುಂ ಮೆಲ್ಲನೆಸೆವ ಮಳಯಾನಿಳನುಂ |
ಮುಳಿಸಂ ಕಟಲ್ವಿ ಕಳೆದುವು
ಕಳಿಕಾಂಕುರಜೊತತತಿಗಳುಂ ಕಾಮಿಗಳಾ

|| ೭೧ ||

ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ ಸುಕುಮಾರಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಇದಟ ವಿಸರ್ಯಯವಿವಿಧಾ
ಸ್ವದಾಕ್ಷರವಿಕಲ್ಪಮಿಂತಿದುತ್ತರಮಾರ್ಗಂ |
ತ್ರಿದಶಃಧೀಶ್ವರಭೂತ್ಯ
ತ್ಯುದಾರವಿವಿಧಾರ್ಥವಿಭವನೀ ಭೂಪೇಂದ್ರಂ

|| ೭೨ ||

ಸಮಾಹಿತ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ.

ಒಂದಟ ಮಾತುಗಳಂ ಪೆಟ
ತೊಂದಟಿೊಳಟುದಿಟ್ಟು ಕೊಡೆ ಪೇಟಿೊಡದಕ್ಕುಂ |
ಸುಂದರತರಂ ಸಮಾಹಿತ
ಮೆಂದುಂ ಮತ್ತದಟ ಲಕ್ಷ್ಯವಿೂತೆಟನಕ್ಕುಂ

|| ೭೩ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ವಿನಿವೂಳಿತಕುಮುದವನಂ
ಜನಿತೋನ್ನಿಲಾರವಿಂದವನಲಕ್ಷ್ಮೀಶಂ |
ದಿನಕರನುದಯಂಗೆಯ್ದಂ
ವಿನಿಹತತಿಮಿರಂ ವಿಶಿಷ್ಟಸಂಧ್ಯಾಶ್ಲೇಷಂ

|| ೭೪ ||

ಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ.

ವಿನಿವೂಳಾದಿಗಳಿವು ಲೋ
ಚನಾದಿಧರ್ಮಂಗಳಿವನೆ ಕುಮುದಾದಿಗಳೊಳ್ |
ನೆನೆದಿಂತು ಪೇಟಿೊಡಕ್ಕುಂ
ವಿನಿಶ್ಚಿತಕ್ರಮಸಮಾಹಿತಾಲಂಕಾರಂ

|| ೭೫ ||

ವಿವಿವಿಲಾದಿಗಳ ಸಹಜ ಪ್ರಯೋಗಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ವಿವಿಹತಸಮಸ್ತಂಪುಕುಳ
ನನಿಮಿಷಲೋಚನದೆ ನೋಡಿ ನೀಡುಂ ಪ್ರಿಯೆಯಂ |
ವಿವಿಮಿಳಿತಲೋಚನೆಯಂ
ಜನಪತಿ ನಿಜಬಾಹುಯುಗದಿನಾಶ್ಲೇಷಿಸಿದಂ

|| ೭೬ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಪ್ರಸನ್ನಗ. ಉಪಕ್ಷಣಂ.

ಈ ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದಲಾವುದ
ನೇಕಸಮಾಹಿತ ಪದಪ್ರಯೋಗಾಂತರಮಂ |
ಲೋಕಪ್ರತೀತಸುಭಗವಿ
ನೇಕಾಲಾಪಂ ಪ್ರಸನ್ನಮದುಮಿಂತಕ್ಕುಂ

|| ೭೭ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಶರದಮಲಾಂಬರದೊಳ್ ಹಿಮ
ಕರನಿಸೆದತ್ತೆಂಬುದಾಪ್ರಸನ್ನಮಿದಕ್ಕುಂ |
ಕರನೊಪ್ಪಿತ್ತುಷ್ಟೇತರ
ಕಿರಣಂ ವರ್ಷಾಂತಸಮಯಜಳಧರಪಥದೊಳ್

|| ೭೮ ||

ಉದಾರ ಗುಣಲಕ್ಷಣಂ.

ಮಿಗೆ ವಸ್ತುಗತಸ್ಥಿತಿಯಂ
ಬಗೆದಗ್ಗಲನಾಗಿ ವೇಟಿಕ್ಕೊಡಕ್ಕುಮುದಾರಂ |
ಬಗೆವೊಡೆ ಕಾವ್ಯದ ಪದವಿಯ
ನೆಗಟ್ಟಿಗದು ಮೂಲಮದಟ ಪಾಂಗಿಂತಕ್ಕುಂ

|| ೭೯ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಪುರುಷೋತ್ತಮರಾರ್ ನಿನ್ನ
ನ್ನರುದಾರಾರಾತಿಸಮಿತಿಯಂ ಕೊಂದಿದುರ್ಗಂ |
ಸುರಸುಂದರಿ ಲೀಲಾಲಸ
ಪರಿರಂಭಾರಂಭಸುರತಸುಖದೊಳ್ ನಿಲಿಪರ್

|| ೮೦ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಉತ್ತರವರ್ಗೋದಾರ ಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಇದು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯಕವಿಮಾ

ರ್ಗದುದಾರಮುದೀಚ್ಯರುರಿವಿಶೇಷಣಯುತಮ |

ಪ್ಪುದನೊಲ್ಲರಿಂತು ಹೇಮಾಂ

ಗದನೀಲಾಂಬುಜವಿಚಿತ್ರಚಿತ್ರಾಧಿಕಮಂ

|| ೮೧ ||

ಗ್ರಾಮ್ಯಾಳಾಪ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಗೋಪಾಳಬಾಳಲಲನಾ

ಚಾಪಳವಾಚಾಳಕಿತವಬಾಹ್ಲಿಕಾದಿ |

ವ್ಯಾಪಾರಂಗಳ್ ಗ್ರಾಮ್ಯಾ

ಳಾಪಂಗಳ್ ಮಾರ್ಗಯುಗಳಪರಿಹಾರ್ಯಂಗಳ್

|| ೮೨ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೆನೆದಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ ನಿ

ನ್ನನೆ ಹೀನಮೊಟ್ಟು ಮುಟ್ಟುಗಿ ಕಾತರಿಸುತ್ತಂ |

ಮನದೊಳ್ ಸೈರಿಸಲಾಟಿಂ

ನಿನಗಿನಿಸುಂ ಕರುಣಮಿಲ್ಲ ಮರವಾನಿಸನ್ನೈ

|| ೮೩ ||

ಅಗ್ರಾಮ್ಯ ಗುಣಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಎಂದಿಂತೀ ಗ್ರಾಮ್ಯೋಕ್ತಿಯೊ

ಳೊಂದಾಗಿಸದದನೆ ಪೇಟ್ಟುದಿಂತೀಸ್ಥಿತಿಯೊಳ್ |

ಕಂದರ್ಪಂ ಚಲದೆನ್ನೊಳ್

ನಿಂದಂ ಮುನಿಸಿಲ್ಲ ನಿನೊಳಾತಂಗಿನಿಸುಂ

|| ೮೪ ||

ಒಜೋಗುಣಲಕ್ಷಣಂ.

ಸಮುಱ ಸಮಾಸಪದಂಗಳ್

ನಮದೀರಿ ಸಯ್ಯಾಗಿ ಬಗೆದು ಪೇಟೊಡದಕ್ಕುಂ |

ಶ್ರಮದೋಜೋಲಕ್ಷಣಮು

ತ್ತಮವಿದು ಗದ್ಯಕ್ಕಲಂಕ್ರಿಯಾ(ತ್ಮ)ಸಮೇತಂ

|| ೮೫ ||

ಕಂ|| ಮಿಗೆ ಪದ್ಯದೊಳಂ ಗುಣಮಂ
ತಗುಳ್ಳುಗುಂ ಸಮಹಿತಪ್ರಯೋಗಾನುಗತಂ |
ಸೋಗಯಿಸುವಂತಿರೆ ಬಗೆದಿದ
ನಗಾಧಮನೊಡುಗೆ ಕೃತಿಯೊಕೋಜೋಗುಣಮಂ || ೮೬ ||

ಕಾರಕಮಂ ಕ್ರಿಯೆಯುಮನಟು
ದೋರಂತಿರೆ ಮುಂ ತಗುಳ್ಳುಮುಕ್ತಕಪದದೊಳ್ |
ಸಾರಂ ಸಮಾಸಪದದು
ಚ್ಚಾರಣೆಯಂ ನೀಳ್ಳು ನಿಲೆ ತಗುಳ್ಳುಗೆ ಕೃತಿಯೊಳ್ || ೮೭ ||

ನೊದಲೊಳ್ ಸಮಾಸಪದಮುಮ
ನೊದವಿಸಿ ಪೇಟ್ಟಿದಟ ತುದಿಯೊಳಸಮಾಸಪದಾ |
ಸ್ವದಮಾಗಿ ನಿಟುಸೆ ಕರ್ವಿನ
ತುದಿಯಂತಿರೆ ನಿರಸಮಕ್ಕುಮದು ತೊದಳುಂಟೆ || ೮೮ ||

ವಿರುದ್ಧಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಪರಮಾನುಭಾವಭಾಸುರ
ಸುರರಾಜೋಪಮಿತವಿವಿಧವಿಭವೋದಯನಂ |
ನರಪತಿಯಂ ಕಪಿಪೃತನಾ
ಪರಿವೃತನಂ ಜಲಧಿತಟದೊಳಣುವಂ ಕಂಡಂ || ೮೯ ||

ಎಂದಿಂತು ಪೇಟ್ಟಿ ಮಾಟಕ್ಕಿಯೊ
ಕೊಂದುವುದೋಜಸ್ವಿತಾಗುಣಂ ಕೈಕೊಳೆಯುಂ |
ಸುಂದರಮಾಗದು ಕವಿಸದ
ಮೊಂದುಂ ವೃತ್ತಯದಿನಿಡುವೊಡದು ಸುಕರತರಂ || ೯೦ ||

ಒಜೋಗುಣಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನರಪತಿಯಂ ಕಪಿಪೃತನಾ
ಪರಿವೃತನಂ ಜಲಧಿತಟದೊಳಣುವಂ ಕಂಡಂ |
ಪರಮಾನುಭಾವಭಾಸುರ
ಸುರರಾಜೋಪಮಿತವಿವಿಧವಿಭವೋದಯನಂ || ೯೧ ||

ವಿಶೇಷವಿಶೇಷ್ಯಪದಸಮಾಸವಿಚಾರಂ.

ಕಂ|| ಬೆರಸಿರೆ ಸಮಾಸದೊಳ್ ಬಂ

ಧುರನಾಗದು ಕಾವ್ಯಬಂಧನೆಂದುಂ ಕೃತಿಯೊಳ್ |

ದೊರೆಕೊಳ್ಳ ಪದವಿಶೇಷ್ಯಾಂ

ತರಮದಟಾಂ ವೃತ್ತಮಾಗಿ ಪೇಟ್ಟು ದನೆಂದುಂ

|| ೪೨ ||

ಪರಿಡೆಯ್ತೆ ತಾಗಿದಂ ಭಾ

ಸುರತರರಘುಕುಲಲಲಾಮಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನೊಳ್ |

ಪರಿಕೋಪವಿಧೃತವಿಸ್ತರ

ದುರುರಕ್ತಕೋರನಯನಯು(ಗ)ದಶವದನಂ

|| ೪೩ ||

ಇಂತು ವಿಶೇಷ್ಯಂ ಕ್ರಿಯೆಯಂ

ಸಂತಂ ನೋಟ್ಟು ದಟಾನಕ್ಕುಮದು ಸಾಪೇಕ್ಷಂ |

ಚಿಂತಿಸಿ ಸಮಾಸಮಂ ಪೇ

ಟ್ಟಂತಪ್ಪ ಪದಂ ಸಮರ್ಥಮಲ್ಪಪ್ಪುದಟಾಂ

|| ೪೪ ||

ಸಮನಿಸೆ ಸಾಪೇಕ್ಷಮುಮಾ

ಸಮಾಸಮುಂ ಪೆಟ್ಟುಗುಮೆಲ್ಲಿಯಾನುಂ ಗಮಕಂ |

ಕ್ರಮಮದಟಿಕೊಳ್ಳೆಲ್ಲಮೆನಲಿನಿ

ತು ಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಸಮೆಟ್ಟುಗಿಂತು ಕವಿವೃತ್ತಭರ್ತೃ

|| ೪೫ ||

ಪರಿಡೆಯ್ತೆ ತಾಗಿದಂ ಭಾ

ಸುರತರರಘುಕುಲಲಲಾಮನೊಳ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನೊಳ್ |

ಪರಿಕೋಪವಶಭ್ರಮಣೋ

ದ್ಧುರರಕ್ತಕೋರಲೋಚನಂ ದಶವದನಂ

|| ೪೬ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಇಂತಿರೆ ಮಾರ್ಗದ್ವಿತಯಗ

ತಾಂತರಮಂ ಪೇಟ್ಟಿನೆಲ್ಲಿಯುಂ ಸ್ವೀರಗುಡಾ |

ದ್ವಂತರಸಾಂತರಂ ಜಾ

ತ್ಯಂತರಮಪ್ಪಂತನಂತಮಂತರ್ಭೇದಂ

|| ೪೭ ||

ರಸಾನುರೂಪಗುಣವಿವೇಕಂ.

ಗೀತೆಗೆ|| ಬಗೆದು ಮಾರ್ಗದ್ವಿತಯ ಗತಿಗಳಂ

ಪ್ರಗುಣಗುಣೋದಯರ್ಕಳ್ ವಿತರ್ಕದಿಂ |

ಸೋಗಯಿಸುವಂತು ವಚನರಚನೆಯಿಂ

ನೆಗಟ್ಟರೆ ಬೆರಸಿ ಪೇಟ್ಟಿ ರಸವಿಶೇಷದೊಳ್

|| ೯೮ ||

ಉ|| ವೀರರಸಂ ಸ್ಫುಟೋಕ್ತಿಯಿಂದುದಾರತಮಂ ಕರುಣಾರಸಂ ಮೃದೂ

ಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಮಧ್ವತರಸಂ ನಿಬಿಡೋಕ್ತಿಗಳಿಂದಮಲ್ತೆ ಶೃಂ |

ಗಾರರಸಂ ಸಮಂತು ಸುಕುಮಾರತರೋಕ್ತಿಗಳಿಂ ಪ್ರಸನ್ನಗಂ

ಭೀರತರೋಕ್ತಿಯಿಂ ಪ್ರಕಟಮಕ್ಕ ರಸಂ ಸತತಂ ಪ್ರಶಾಂತದಿಂ || ೯ ||

ಉ|| ಉತ್ಸವದಿಂದೆ ಹಾಸ್ಯರಸಮಾ ಮಧುರೋಕ್ತಿಗಳಿಂದಮಲ್ತೆ ಬೀ

ಭತ್ಸರಸಾಂತರಂ ಶಿಥಿಲಬಂಧನದಿಂ ಸತತಂ ಭಯಾನಕೋ |

ದೃಶ್ಯರಸಂ ಕರಂ ವಿಷಮಬಂಧನದಿಂ ನೃಪತುಂಗದೇವಮಾ

ಗೋತ್ಸವಮೂರ್ಜಿತೋಕ್ತಿಗಳಿನಕ್ಕ ತಿರೌದ್ರರಸಂ ರಸಾವಹಂ || ೧೦೦ ||

ಮಾತುಗಳಾವುವಾನುಮುಪರ್ಣಿತಮಾರ್ಗಯುತಪ್ರಯೋಗಸಂ

ಜಾತವಿಭಾಗದಿಂ ನೆಗಟ್ಟ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಗುಣಮಂ ತಗುಳ್ಳುಗುಂ |

ನೀತಿನಿರಂತರಾನುಗತವೃತ್ತಿವಿಕಲ್ಪಿತಮಂ ತದೀಯನಿ

ರ್ನೀತಿಯನೀತೆಪತ್ತು ತಟಾಸಲ್ಗೆ ಬುಧೋತ್ತಮರುಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಂ || ೧೦೧ ||

ಉತ್ತರದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗಾನುರೂಪಪದ ಪದಾರ್ಥವಿಚಾರಂ.

ನೋಡುವೆನಾಮಹೀಪತಿಯನರ್ಥಿಗಣಾರ್ಥಿತಕಲ್ಪವೃಕ್ಷನಂ

ಬೇಡುವೆನರ್ಥಸಂಚಯಮನೆಂಬುದಿದುತ್ತರಮಾರ್ಗವಾಚಕಂ |

ನೀಡುಮುದಾತ್ತಚಾರುಗುಣನಂ ಮನದೊಳ್ ನೆಟಿ ನೋಟಿಸ್ಪಿನಟ್ಟಿಯೊಳ್ |

ಕೂಡಿರನೇಟಿಸ್ಪಿನೆಂಬುದಿದು ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗವಿಚಕ್ಷಣೋದಿತಂ || ೧೦೨ ||

ಸೂಡುವೆನೆಂಬುದಲ್ಲದಣಮಾಗದು ಸೂಟಿಸ್ಪಿನಮೋಘನೆಂಬುದುಂ

ಕೂಡುವೆನೆಂಬುದಲ್ಲದಿಸಾವುದುಮಾಗದು ಕೂಟಿಸ್ಪಿನೆಂಬುದುಂ |

ಕಾಡುವೆನೆಂಬುದಲ್ಲದೆ ಸುಮಾರ್ಗದೊಳಾಗದು ಕಾಟಿಸ್ಪಿನೆಂಬುದುಂ

ತೋಡುವೆನೆಂಬುದಲ್ಲದಿರಲಾಗದು ನಿಕ್ಕುವತೋಟಿಸ್ಪಿನೆಂಬುದುಂ

|| ೧೦೩ ||

ಚಂ॥ ಬರಿಸುವೆನಿಂದು ನಂದನವನಾಂತರದಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಂತನಂ ಸಮಂ
ತಿರಿಸುವೆನಂತನಂತಸುಖಸಂಗತಮಂಗಳಕಾರಣಂಗಳಂ ।
ತರಿಸುವೆನಾಂ ಮನೋನಯನವಲ್ಲಭನೊಳ್ ಮನದೊಂದಲಂಪಿನಿಂ
ನೆರವೆನನೋಘವೆಂಬುದಿದು ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗವಿಶೇಷಭಾಷಿತಂ ॥ ೧೦೪ ॥

ಚಂ॥ ಬರಿಸೆನನೋಘಮಿಂಸುಪವನಾಂತರದಲ್ಲಿಗೆ ನಲ್ಲನಂ ತಗು
ಳ್ವಿರಿಸೆನನಾರತಂ ಸುರತರಾಗನಿರೂಪಣಕಾರಣಂಗಳಂ ।
ತರಿಸೆನನಾಕುಳಂ ಮನದಲಂಪಿನೊಳಾ ಮದನೋಪಮಾನೊಳಾ
ನೆರವೆನಭಂಗದೆಂಬ ವಚನಂಗಳಿವುತರಮಾರ್ಗವರ್ತಿಗಳಾ ॥ ೧೦೫ ॥

ಅನುಪಮನಂ ಬರಿಪ್ಪೆನನುರಾಗದೆ ನಲ್ಲನನಿಂದು ಮಿಕ್ಕ ನಂ
ದನವನದಲ್ಲಿ [ಗಲ್ಲಿ]ಗೆ ತರಿಪ್ಪೆನನಂಗಸುಖೋಚಿತಂಗಳಾ ।
ನನುನಯದಿಂದಿರಿಸ್ಪೆನಿನಿತುಂ ಸುರತಾಸವಸೇವನಾಸನಾ
ತನಸುಖದಿಂದಿರಿಸ್ಪೆನನುರಾಗದಿನೆಂಬುದಿದುತ್ತರೋತ್ತರಂ ॥ ೧೦೬ ॥

ಪರಸುವೆನೆನ್ನದಾಂ ಪರಪೆನೆಂಬುದಿದಾಗದು ಚಿತ್ತನಾಥನೊಳ್
ಬೆರಸುವೆನೆನ್ನದಾಂ ಬೆರಪೆನೆಂಬುದಿದಾಗದು ಮಾರ್ಗಯುಗ್ಮದೊಳ್ ।
ನಿರತಿಶಯಾನುಭಾವಭವನಪ್ಪ ಮಹಾನ್ಯಪತುಂಗದೇವನಾ
ದರದೊಳೆ ಪೇಟ್ಟ ಮಾರ್ಗಗತಿಯಿಂ ತಟಾಸಲ್ಲಿ ದನಂತೆ ಕಬ್ಬಿಗರ್ ॥ ೧೦೭ ॥

ಮನದೊಳಗಾಗಳುಂ ನಿಱುಸದಾಮುಳಿಸಂ ಗತರಾಗಮೋಹನೊ
ಯ್ಯನೆ ಮುನಿನಾಥನೆಂಬವಚನಾಂತರವಿಂತಿದು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯಕಂ ।
ಮನದೊಳಗಾಗಳುಂ ನಿಱುಸದೊಯ್ಯನೆ ಮೋಹಮನಂತೆ ರಾಗಮಂ
ಮುನಿಸುಮನಲ್ಲದಂ ಮುನಿಪನೆಂಬುದಿದಕ್ಕುಮುದೀಚ್ಯವಾಚಕಂ ॥ ೧೦೮ ॥

ತ್ರಿದಶಗಣೇಶಮೌಳಿಮಣಿಪೀಠನಿವೇಗೊಳ್ ಮುನಿಂದ್ರನಾ
ಪದಯುಗಳಂಗಳೊಳ್ ಮುದದೆ ಬಾಗುವೆನೆಂಬುದು ದಕ್ಷಿಣಾಯನಂ ।
ವಿದಿತಸುರಾಧಿರಾಜಮಗುಟಾಗ್ರಸಮರ್ಪಿತದೊಳ್ ಮುನಿಂದ್ರನಾ
ಪದಯುಗದೊಳ್ ಮನೋಮುದದೆ ಬಾಗುವೆನೆಂಬುದುತ್ಪರಾಯಣಂ ॥ ೧೦೯ ॥

ಕ-10

SHAGADGURU VISHWARADHYA
A SIMHASAN JNANAMANDIR

LIBRARY

ಉ॥ ವಿಳಸಿತಸ್ಯ ಸಂಪದಭಿರಾಮಗುಣೋದಯೇ ತಾಲ್ಪಿದಳಾ ಧರಾ
 ಳಳನೆ ವಿಶಾಲಲಕ್ಷ್ಮಿಯನನಾಕುಳನೆಂಬುದು ದಕ್ಷಿಣಾಸಥಂ ।
 ಜಳನಿಧಿಮೇಖಳಾವಳಯಿತಾಂಗಿ ಕರಂ ಸೋಗಯಿಪ್ಪುದಾಯ್ತು ಭೂ
 ಲಳನೆ ವಿಶಾಲಲಕ್ಷ್ಮಿಯನನಾಕುಳನೆಂಬುದಿಡುತ್ತರಾಸಥಂ ॥ ೧೧೦ ॥

ಗೀತೆಗೆ॥ ನಿಕ್ಕುವ ಮಿಂತು ಮಾರ್ಗಯುಗದೊಳಾ
ತಕ್ಕದನಟಾಯೆ ಪೇಟೆ ನಿನಿಸೊಂದುದ್ದೇಶಮಂ ।
ಮಿಕ್ಕಗುಣೋದಯರಾ ಕಳೆಯದೆಂತು ಸ
ಯಕ್ಕುಮಂತಾಗಿ ಬಗೆದು ಪೇಟೆ ಕಬ್ಬದೊಳಾ

* [ಮಿಕ್ಕ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮುಕ್ಯಂ ದುಷ್ಕರಂ]

॥ ದುಷ್ಕರಮುಖ್ಯ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳ ನೆಸರ್ ॥

†
...

[ಗೋಮೂತ್ರಕಂ ಸ] ಯಮಕಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಗೋಪಿತ್ರಕ್ರಿಯಂ ।
ಶ್ರೀಮದರ್ಧಭ್ರಮಂ ಚಕ್ರನಾಮಂ ಮುರಜಬಂಧಕಂ ॥ ೧೧೨ ॥

ಇವು ದುಷ್ಕರ ಕಾವ್ಯಗಳಾ (ಕ)ವಿಶೇಷವಿವರ್ತಿಗಳಾ ।
 ಸುವಿಚಾರಿತವೊತೋರ್ಪೆಮಿವ(ಪಾ) ಲಕ್ಷ್ಯಭೇದಮಂ

॥ ೧೧೩ ॥

ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಲಕ್ಷಣ ಭೇದಂಗಳ್.

ಪದಪಾದ ಸಮಸ್ತಾರ್ಥ(ತದ)ಭೇದಚತುಷ್ಟಯಂ ।
ವಿದಿತಾಲಂಕ್ರಿಯಾಧಾರಂ ನೋದಲ್ ಪೇಟ್ಟಿದು ದುಷ್ಟರಂ ॥ ೧೧೪ ॥

* ಇದೊಂದು ಪದ್ಯಭಾಗವೆಂದು ತೋರುವುದು.

† ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಪಾಠವಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ದುಷ್ಕರವಾದ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂಭವವಾದುದರಿಂದ:—

ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಂ ಗೂಢಚತುರ್ಥಂ ದ್ವೈತ್ಯಾದಿಶಂ |

ಆಕಾಲವ್ಯಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯಂ ಸರ್ವಕೋಭದ್ರಂ ನಿರುತ್ತರಂ ||

೧೦೫ ಸದ್ಭಾವಿರಬಜುದೆಂಥು ಕಾಣುವುದು,

ಪದಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ.

*ಮುನ್ನಂ ತನ್ನಂ (ತಾನೆ)ತಾನೇ ಕೆನ್ನಂ ಕೆನ್ನಂ ನಿರಂತರಂ ।
ಭಿನ್ನಂ ಬಂದಿಪ್ಪನಂತಿನ್ನಂ ತನ್ನಿಂ ತನಗಮೇವಳೊ || ೧೧೫ ||

ಪಾಪಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ.

{ ¹ಭಿನ್ನಂ ಕುಡುದಿದಕ್ಕೆಂ ಕೆಳಾದಾನಮಾನಳಿನಂ ।
ನಿನ್ನು ದಾತಾ ನಿಂತಳಿ ಜನಂಕನಾನದೇಸ ನೆದೇನದಾ || }

²ಪೀನಂ ಕಾಡು ಮದಕ್ಕೇಂ ಕೆಳಾನಮಾನಳಿನಂ ಮದಾ ।
ತಾನಿಂತಳಿಜನಂಕ...ನಾನದೇಸನೆ ದೇನನಾ || ೧೧೬ ||

ಸಮಸ್ತಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ.

ನಾದಭೇದನನಾ(ದಾನಾ) ನಾದಾನಾಮದನೋದನಾ ।
ನಾದನೋದಮನಾದಾನಾನಾದಾನಾನದಭೇದನಾ || ೧೧೭ ||

ಅರ್ಥಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ.

ನಾನಮಾನಮಸೇನಾಸೇಸೇನಾಸೇ ಮನಮಾನನಾ ।
ದೀನಮಾನಮನಾನಾದೀದೀನಾನಾಮನಮಾನದೀ || ೧೧೮ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತೋಪಾತ್ತ ಚತುಷ್ಟಯವಿಕಲ್ಪ(ಮಿಂ) ।
ಪ್ರತೀತಿದೋರ್ಪೆನಾ ಗೂಢಚತುರ್ಥ[ಂ]ಗಲ ಲಕ್ಷ್ಯಮಂ || ೧೧೯ ||

ಗೂಢಚತುರ್ಥಂ.

ಘನಸ್ತನಿತಮುಂ ಕೇಕೆಸ್ತನಮುಂ ನಿರಧಾರೆಯುಂ ।
ಮನಂಬೆರ್ಚಿಕ್ಕುಮಿಂತೆತ್ತಂ ಘನಮಿಂತು ಘನಸ್ತನಿ || ೧೨೦ ||

(ಇದು ಗೂಢಚತುರ್ಥಂ)

* ಪದಪಾದಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತವ್ವಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು.

1. ಮದ್ರಾಸ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿಯ ಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠ. 2. ಮುದ್ರಿತ ಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠ. ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಪದ್ಯಗಳು. ಲೇಖಕದೋಷದಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು.

ಏಕಾಕ್ಷರಂ.

ಗೀತಿಗ್ಗಿ ನಿಂನಿಂ ನಿಂನ್ನನೆನೆ[ಗ್ಗಿ] ನಿನ್ನಾ (ನಂ)ನಾನಾನನನಂ [ನ]ನಂ ।

ನಿಂನೆನಂನಂನನಾನಾನಾನಿನಿನಿನೇನನನಾನನಂ

|| ೧೨೧ ||

ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಂ.

ಮಾನಿನೀ ಮುಂನಮಾಂ ನೀನೆ ನೀನಾನಿನಮಮಾನಮೇಂ ।

ಮಾನಮಾನಾನಿ ಮುಂನಂನೈ ಮಾನಮಾನನಮುಂನಿನಾ

|| ೧೨೨ ||

(ಇವು ಏಕಾಕ್ಷರದ್ವ್ಯಕ್ಷರಂಗಳ್)

ಅತಾಲವ್ಯಾದಿಗಳ್.

ಕಿಡಿಪಂ ಬಾರಗೇ ಮೆಯ್ಯಂ ಕಿಡಿಪಂ ಕಿಡಿಪಂತೆ ಮುಂ ।

ಕಿಡಿಪಂ ಪ್ರೋಕುಮೇ ತಾಮುಂ ಕಿಡಿಸಲ್ಪುಡಿಸೋಲಮೇ

|| ೧೨೩ ||

ಮಾರುತೀ ಪರಮೋದಾರದಾರನೊಳ್ ಕೂಡು ನಲ್ಲನೊಳ್ ।

ಸಾರಕಾದಂಬಿನೀನಾಥನಾರೂಢಗುಣಧಾಮನೊಳ್

|| ೧೨೪ ||

(ಇದು ಅತಾಲವ್ಯಂ)

ನರನಾಯಕನಂ ನಿಂದಾನಿರದೀಗಳೆ ಕಾಂತನಂ ।

ನರದೇವದಟಾಂಬಿಲ್ಲಾ ನೆರೆದಿದಾರ್ಗಿನಾಗಿನೇ

|| ೧೨೫ ||

(ಇದು ನಿರೋಷ್ಮ್ಯಂ)

ದೀನಾದೀನಾ ನಾದಿ ನಾದೀ ನಾನಿಂ ನಾನೆನೆನಾನಿನಾ

ದೀನಾದಾನಿನಿದಾನಾದೀ ನಾನೇನಿನ ನನಿನ್ನೇನಾ

|| ೧೨೬ ||

(ಇದು ಸರ್ವತೋಭದ್ರಂ)

ಪೆಟರಾವಂ ಧರಾಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಟಿಯಂ ಕೆಳೆಯಪ್ಪವಂ ।

ನೆಟಿಯಾರೆಣೆಯೆಂಬನ್ನಂ ಕುಟಾತಬ್ಬಿಗೆ ಬನ್ನಮಂ

|| ೧೨೭ ||

(ಇದು ನಿರುತ್ತರಂ)

ಜಲದಾಗಮದಿಂ ಚಿತ್ತಸ್ಥಲಿತಂ ಕೇಕಿನರ್ತನಂ ।

[ಜಳದಾಗಮದಿಂ ಚಿತ್ತಸ್ಥಲಿತಂ ಕೇಕಿನರ್ತನಂ]

|| ೧೨೮ ||

(ಇದು ಗೋಮಾತ್ರಿಕೆ)

ಇಂ ಯಮಕಚಕ್ರಂ.

ಗೀತಿಗೆ|| ಯಮಕಂ (ಪ)ದಪಾದಾರ್ಥ ಸಮಶ್ಲೋ(ಕಾದಿ)ಗೋಚರಂ |
ಪ್ರಮಿತಾದ್ಯಂತದೂಷೋಪಕ್ರಮಾನೇಕಪ್ರಕಲ್ಪಿತಂ || ೧೨೯ ||

ತಾರಾ ಜಾನಕಿಯಂ ಪೋಗಿ ತಾರಾತರಳನೇತ್ರಿಯಂ |
ತಾರಾಧಿಪತಿತೇಜಸ್ವಿ ತಾರಾದಿವಿಜಯೋದಯಾ || ೧೩೦ ||

ಕಟಾಪಂ ತಂದು ನಿಂಕಮಿಕ್ಕಟಾಪಂ ಕಳಿವಂ ಚಲ |
ಕಟಾಪಂ ಕಂಜ ನೇತ್ರೇ ಕಟಾಪಂ ಬಟಾಕಾತನಂ || ೧೩೧ ||

ದಾರುದಾರುಣನಂ ದಾನವಾರಿವಾರಿತಲೋಕನಂ |
ಬಾರ ಬಾರಣಮಂ ನೋಡಾ ಸಾರಾಸಾರಾಂಬುದಾಭಮಂ || ೧೩೨ ||

ಸಾರಸಾರಸನಾದಾಮಸಾರಸಾರಾನಿತಂಬಿಯಂ |
ತಾರಾತಾರಾತರಂಗಾಭಾಕಾರತಾರಮಣೀಯೆಯಂ || ೧೩೩ ||

ಅಜೇಯಂ ಪೋಲ್ಕು ಮಾಮತ್ತಗಜಂ ವಾರಿಜನಾಭನಂ |
ತ್ರಿಜಗನ್ನಾದನಂ ಮತ್ತಂ ನಿಜನೀಳಫನಾಭನಂ || ೧೩೪ ||

ಲೋಕವೈದಿಕಸಾಮ್ಯಕ ಲೋಕನಾಕಾರಕಾರಕಾ |
ನಾಕಿ ನೂತಪದವ್ಯಕ್ತಿ ಶ್ರೀಕಾಂತಾ ಕಾಮಕಾಮದಾ || ೧೩೫ ||

ವಾರಿ ವಾರಿಯೊಳಾದಾನಂ ವಾರಿವಾರಿ ವಿತರ್ಕಮಂ |
ವಾರಿವಾರಿ ಜವೋದಾನಂ ವಾರಿವಾರಿಜನಾಭನೋಳಾ || ೧೩೬ ||

ಪರವಾರನಾರಿಯೊಳಾ ನೆರೆದೆವಾನೆಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿ
ಪರವಾರವಾರಿಯೊಳಾ ನೆರೆದೆವಾನೆಲ್ಲಿ ನೀಂ |
ಪರದಂತರಿಪುದು ವರಿಂತರಿಯ ನೆಲ್ಲಿಂ
ಪುರಿದು ಮಾಟದೆ ಕಾಣದುತಿರಿಸುಂಗಡಿಯೊಳಾ || ೧೩೭ ||

(ಇದು ಸರ್ವಯಮಕಂ)

ತಿಳಿಗೊಳನಂ ಪೂಗೊಳವನದಂ ನೆಗಟಿ
ಮುಳಿದುಕೊಳ್ಳ ಬಳಸಿ ನಾನದಂ ನೆ |
ಗಳಿ ತಾನೆಡಿಮನಂಗಜನೆ ರಪ್ಪಲಾ
ಗದೆ ಫಂಬವನದೊಪ್ಪುವಂ ವನೇಚರಮದಾ || ೧೩೮ ||

ನರದಾರಪರಾನೋನೇ ನರದಾರೇನಾರಮಾ ।

ಅರಿದಯ್ಯಿಂದವದಾರಿಕ್ಕುಂ ಪರಿದಾನ ಪರಾಧಿಯೇ

|| ೧೩೯ ||

(ಇದು ಅರ್ಥಭ್ರಮಣಂ)

ವರದಾರಪರಾದಾನ್ಯಂ ಪರಿದಾನಪರಾದಮಂ ।

ನಿರೇದೇವದಿರಾಜನ್ಯಂ ಪರಿಗೋನರರಾದಮಂ

|| ೧೪೦ ||

(ಇದು ಮುರಜಬಂಧಂ)

ಅರಸಿಯ ದಿವ್ಯಸೇನಾದರದಿರದೀಗಡೆ ನಿಂ ।

ನರಸಿಯನೆಯ್ದು ವಿನಂ ಪರಿಜನಮಂ ಕಳಿಸಿಂ

|| ೧೪೧ ||

(ಇದು ಕ್ರಿಯಾಗೋಪಕಂ)

ಸಂತಂ ಬಾಲ್ಯುದು ಮಿಂಟದಾನರಪನೋಳ್ ಸೌಜನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಮಥಾಂ

ಧಂ ತನ್ನಿಶ್ಚಯಮೆಚ್ಚಿನಿಂ ಪರಗುಣಾದಾರ್ಯಭಿಮಾನಂಗಳಿಂ ।

ಹಿಂತಂ ನೋಡದೆ ಪಾಟುಗೆಟ್ಟುಟಾಪಿನಿಂ ಬಾಲ್ಯಂತೆ ಬಾಲ್ಯಯ್ಯನಾ

ಸಂತಂ ತಾಂ ಪಸತಂದನಲ್ಪಾ ಪೆಟುಗುಂ ದಾನಂಗಳುಂ ಭೂಪನಾ || ೧೪೨ ||

(ಇದು ಚಕ್ರಶ್ಲೋಕಂ)

ಹೇಳಿಕಾದಿಗಳ್.

ಗೀತಿಕೆ|| ಅನುಗತಂ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ್

ನೆನೆದಿಂನುಂ ಪೇಟಿಂ ದುಷ್ಕರೋಕ್ತಿಯಂ ।

ನನುಗತಕ್ರಮದೆ ಬಗೆದು ಹೇಳಿಕೆಯೊ[ಳ್]

ಜನಿತವಿಭೇದಮುಮಂ ಪೇಟಿಂ ಕಿಟಾದಂ

|| ೧೪೩ ||

ಹೇಳಿಕೆಗಳ ನೆಸರ್.

ಭಾವೆಯುಂ ನುಸುಳುಮಸ್ವಪ್ನಾಕ್ಷರಮು

ಮಾರ್ಣವ್ಯತ್ಯಯಮುಂ ಬಿಂದುಚ್ಯುತಿಯುಂ ।

ಭಾವಿಸಿ ದೊನ್ನೊಡಿಯುಂ ವರ್ಣಚ್ಯುತಮುಂ

ಕೇವಲಮವನಿ ಭೇದಮಂ ಸುಸಮಸ್ತಕಮಂ

|| ೧೪೪ ||

ಸವಿಹಿತಮಪ್ಪ ಕರ್ಣಪೂರೋತ್ಪಲಮಂ

ಧವಳವಿಲೋಚನೆಯ ಗುಣಸುಂದರಮಂ ।

ಕಿವಿವರಂ ನೀಟ್ಟು ನಯನಯುಗದೊಳೊ

ಪ್ಪುವನವಳಾನಯವದೇಕೆ ಕಳೆಯವೇಟಿಂ ಪ್ರಿಯೆಯಂ

|| ೧೪೫ ||

(ಇದು ಭಾವೆ)

೧೯೩ಗೆ|| ತಿರುವದದೊಂದು ಚಕ್ರದೊಳೆ ನಿಂದುದಿವಾ
ಕರನೆ ಮತ್ತಟಾದು ಕಳವೊಡಂತದ ನಾನೆಡೆಯಿಂ |
ದರೆಯಮೆಯೊರಿ ನೆಲಸ ಕೆಲಕಾಲದಿ
ಸೆರೆದಿರದಬಾದ ಬಬಾಕೆ ತಾ ನೆಲದೊಳಾ

|| ೧೪೬ ||

(ಇದು ನುಸುಳಾ)

ನೆಟ್ಟನೆ ತಾಂ ಸವಿಯೊಳೊಂದಿರೆ ಭೋಜನಮಾ
ನೆಟ್ಟು ಬಡ್ಡಿಸು ನಾಮುಟಾಯದೆನಸುಂ ಸವಿಯಂ |
ಪುಟ್ಟದಾಟುನುಟಾಯದದಟ ಪೆಸರೊ
ಳುಟ್ಟದಂ ಪೇಟೆ ಕೇಳಟಾಯಂ

|| ೧೪೭ ||

(ಇದು ಅಸ್ಪಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ)

ಅವನಾಮಕತ್ವಕ್ಷ ಚಯಂ
ಕ್ರಾವನೊಚರಾಮಾಯ ದಷ್ಟಾಸಾಯದೆಗಳೊಳಾ |
ಸೇವಿಸೆವಮಲಹೈವಸುಮುಕ್ತಿಮಹಾ
ದೇವ ನಿನ್ನನ್ನನನವೊನಸಹಾಯಗುಣಂ

|| ೧೪೮ ||

(ಇದು ವರ್ಣವೃತ್ತಯಂ)

ಸೊಗಯಿಸುಗು ಮಿಂದ್ರನೀಲಮಣಿಸನ್ನಿಭದೊಳಾ
ಮಿಗೆ ಜಳನಿಧಿಯೊಳಗುದಿತದಿಂದಿರದವೊಲಾ |
ನೆಗೆದತಿಧವಳಮೂರ್ತಿಗೆ ಘನವಳಯಸದಗ್ಧ
(ಗಗನ)ದೊಳುಟಾದುಟಾದು ವಿಶಾಲಿತಾಶಾವಳಯಂ

|| ೧೪೯ ||

(ಇದು ಬಿಂದುಚ್ಯುತಕಂ)

ಅವುದು ಬಾಗಿದುದುಮಧಿಕಂ ಬಸನಂ
ಕೇವಲಮಾಗೆ ನೆಗೆವುದುಚಿತಾವಯವಂ |
ದೀವದಿಂ ನಿಂದು ಸಿತಗನಂ ನುಡಿದುವು
ಭಾವಿಸೆ ಬಗೆಗೊಳದಾರಕೋಣದಿಯಂ

|| ೧೫೦ ||

(ಇದು ಮೊಳ್ಳುಡಿ)

ತಳಮಳಗುತ್ತುಂ ಜನಿತನಿಜಭೀತಿ ಮನಂ
ಗೊಳೆ ಕಳವಳಿಸಿ ಚಲಿತ ನಿಲವಣ್ಮದೆಮೆ |
ಕೃಳವೊಳಗೆ ಸುಟಾದರರಸಂ ಮನಸೊಳಾ
ಮುಳಿದಸಿಯನೆ ನೋಡಿ ಸರಿವಾರದವರಾ

|| ೧೫೧ ||

(ಇದು ವರ್ಣಚ್ಯುತಕಂ)

೧೬೬|| ಎಗಳತರಾಗನಾವೊ ನಿನ್ನಾ ವುದಟ
 ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ ಕಟಕತ್ವಮುಂ ಸಮರ್ಥಬಲಂ |
 ಬಗೆದನಗೊಯ್ಯನೆಸೆಗೆಯ್ದು ಜದಾ
 ಲಗ (ಲ)ಲಾಟಿಸುಗು ಮದೆ ಪೇಟೆಂ ಬನದೊಳ್ || ೧೫೨ ||
 (ಇದು ಸಮಂತಿ)

ಪುಷ್ಪಿತಾಗ್ರಾ|| ಅಶಿಶಯಧವಳೋ (ವಿಫೋಕ್ತ)ಮಾರ್ಗೋ
 ಚಿತಗತಿಭಾವಿತಮಾರ್ಗಂಕ್ರಿಯಾರ್ಥಂ |
 ಚತುರಕವಿಜನಾನುಯಾತಸಾರ
 ಸ್ವತಗುಣದೊಳ್ ಬಗೆವಂತೆ ಕೊಡಲಾರ್ಕುಂ || ೧೫೩ ||

ಮಾಲಿನೀ|| ಬುಧಗುಣಗಣನಾತೀತಾಂತರಂ ಶಬ್ದ(ತ)ತ್ತಾಂ
 ಬುಧಿವಿವಿಧವಿಧಾನಾಳಂಕ್ರಿಯಾವಿಧಿ ಮಾಳಿ |
 ವಿಧುರಗತಿ ವಿಲೋಡ್ಯಂ ತಕ್ಕು ನಿಲ್ಲಪ್ಪುದಾವಾ
 ಗಧಿಪವಚನಮಾಲಾಪಾವನೀಯಂ ಗರ್ಭೇತಂ || ೧೫೪ ||

ಉ|| ಭಾವಿಸಿ ಶಬ್ದತತ್ವ ಸಮಯಸ್ಥಿತಿಯಂ ಕುಟುಕೊಂಡಶೇಷಭಾ
 ಪಾವಿಷಯೋಕ್ತಿಯಂ ಬಗೆದು ನೋಡಿ ಪುರಾಣಕವಿಪ್ರಭುಪ್ರಯೋ |
 ಗಾವಿಲ ಸದ್ಗುಣೋದಯಮ ನಾಯ್ದವಜಾಂ ಸಮೆದೊಂದುಕಾವ್ಯದಿಂ
 ಶ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭೂತಮುದಮಂ ತನಗಾಗಿಸಿದೊಂ ಕ[ವೀಶ್ವರಂ] || ೧೫೫ ||

ಗದ್ಯ

ಇದು

ಶ್ರೀ ಪರಮ ಶ್ರೀ ನೃಪತುಂಗ ದೇವಾನುಮತ

ಮಪ್ಪ

ಕ ವ ರಾ ಜ ಮಾರ್ಗ ದೊ ಳ್.

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರವರ್ಣನಾರ್ಥಯಂ.

|| ದ್ವಿತೀಯ ಪಂಚೈದಂ ||

॥ ೨ ॥

ತೃತೀಯ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ

ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಪ್ರಕರಣಂ

ಕಂ॥ ಶ್ರೀವಿದಿತಾರ್ಥಾಲಂಕಾರ
 ರಾವಳಿಯಂ ವಿವಿಧಭೇದವಿಭವಾಸ್ಪದಮಂ ।
 ಭಾವಿಸಿ ಬೆಸಸಿದನಖಿಳಧ
 ರಾವಲ್ಲಭನಿಂತನೋಭವರ್ಷ ನೃಪೇಂದ್ರಂ

॥ ೧ ॥

ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ನಾಮಂಗಳ್.

ವರಜಾತಿರೂಪಕಾರ್ಥಾಂ
 ತರವಿನ್ಯಾಸಾತಿರೇಕಯಾರ್ಥಾಸಂಖ್ಯಾ ।
 ಸ್ಥಿರದೀಪಕೋಪಮಾಬಂ
 ಧುರಾತಿಶಯಸದೃಶಯೋಗಿತಾಕ್ಷೇಪಂಗಳ್

॥ ೨ ॥

ಶ್ಲೇಷೋತ್ತೇಜ್ಞಸೂಕ್ಷ್ಮವಿ
 ಶೇಷಸಮಾಹಿತಸಮಾಸಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಾ ।
 ನೈಷವಿರೋಧಾಪ್ರಸ್ತುತ
 ಶೇಷನಿರ್ದರ್ಶನಸಹೋಕ್ತಿ ಸಂಕೀರ್ಣಂಗಳ್

॥ ೩ ॥

ನುತಪರಿವೃತ್ತಿವ್ಯಾಜ
 ಸ್ತುತಿಹೇತುವಿಭಾವನಾಲಮೋದಾತ್ತಾಪ ।
 ಹ್ನುತಿರಸವದೂರ್ಜಿತವ್ಯಾ
 ವೃತ್ತಿಪ್ರಿಯತರಾತಿಗಳ್ ಕ್ರಮಾದ್ಯುಕ್ತಂಗಳ್

॥ ೪ ॥

ಕ—11

ಕಂ|| ವಿದಿತಾರ್ಥಾಲಂಕಾರಾ

ಸ್ವದಭೇದಂಗಳ್ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಂಗಳ್ |

ತದನುಮತಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ

ನಿದರ್ಶನಂಗಳನನುಕ್ರಮೋಕ್ತಿಯೆ ಪೇಟಿಪ್ಪಂ

|| ೫ ||

(೧) ಜಾತ್ಯಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಭಾವಿಸಿ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುವಿ

ಭಾವಿತಜಾತಿಕ್ರಿಯಾಗುಣದ್ರವ್ಯಸ್ವಾ |

ಭಾವಿಕಗುಣಮಂ ಪೇಟ್ಟುದು

ಕೇವಲಮಾಜಾತಿಯೆಂಬ ಸದಳಂಕಾರಂ

|| (ಜಾತಿ)

ಜಾತ್ಯಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಧವಳಾಪಾಂಗಂ ಕೇಕಾ

ರವಮುಖರಂ ಹರಿತಶಾಖಲಾಂಕಕಳಾಪಂ |

ನವಿಲಾದಂ ಸೋಗಯಿಸುಗುಂ

ಸುವಿನೀಲಾಯತಗಳಂ ಪಯೋದಾಗಮದೋಳಾ

|| ೭ ||

(ಜಾತಿಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ)

ಅರೆಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಗಳಂ ವನ

ಕರಿ ಮೆಲ್ಲದೆ ಲಲಿತಸಲ್ಲಕೀಪಲ್ಲವಮಂ |

ಸ್ವರವಶದಿಂದಿರ್ದುದು ನಿಜ

ಕರೇಣುಪೇಚಕನಿರೂಪಿತಾಯತಹಸ್ತಂ

|| ೮ ||

(ಕ್ರಿಯಾಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ)

ಅಮಿಳನಮಂ ಕಣ್ಗಳೊ

ಳಾಮನದೊಳಗೊಸಗೆಯಂ ಶರೀರದೊಳೆತ್ತಂ |

ರೋಮಾಂಚಕಂಚುವಂ ಮದಿ

ರಾಮದವಾಗಿಸೆ ತೆಗೆಟ್ಟನಾಕೆಯ ನುಡಿಯೊಳಾ

|| ೯ ||

(ಗುಣಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ)

ಕಂ॥ ತಳಮಿತಮಧ್ಯಯನಾಯತ
ವಿಕೋಳಲೋಚನೆಯನುನ್ನ ತಸ್ತ ನಯುಗೆಯಂ ।
ಲಳಿತವಿಳಾಸಿನಿಯಂ ಕೋ
ಮಳಾಂಗಿಯಂ ಪೃಥುನಿತಂಬಬಿಂಬಿಯನುಬಾದಂ ॥ ೧೦ ॥
(ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ)

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಅವತರಣಿಕೆ.

ಅತಿ(ಶಯ) ಧವಳಧರಾಧಿಪ
ಮತದಿಂ ಜಾತಿಯೆಂಬಳಂಕಾರಮನಿಂ ।
ತತಿನಿಪುಣರಜಾಿಗೆ ತೋರ್ಪೆಂ
ಶ್ರುತಿಸುಭಗಮೆನಿಪ್ಪ ರೂಪಕಾಲಂಕೃತಿಯಂ ॥ ೧೧ ॥
(ಇಂತು ಜಾತ್ಯಲಂಕಾರಂ)

(೨) ರೂಪಕಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ರೂಪಕಮೆಂಬುದು ನೆಟನರ
ರೂಪಾದಿಗುಣಂಗಳಾನಭೇದೋಕ್ತಿಗಳಿಂ ।
ರೂಪಿಸುವುದಿಂತು ಬಾಹುಲ
ತಾಸಾದಾಂಬುಜಮುಖೇಂದುನಯನಾಳಿಗಳಿಂ ॥ ೧೨ ॥
(ರೂಪಕಂ)

ರೂಪಕಭೇದ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಸ್ಮಿತಕುಸುಮಮಧುರಪಲ್ಲವ
ಮತಿಶಯನಯನಾಳಿ ಬಾಹುಶಾಖಂ ಕಾಂತಾ ।
ಲತೆ ಯೆಂದಿಂತು ಸಮಸ್ತಾ
ಪ್ರಿತಂ ಸಮಸ್ತಂ ಸಮಸ್ತರೂಪಕಮಕ್ಕುಂ ॥ ೧೩ ॥
(ಸಮಸ್ತರೂಪಕಂ)

ಕುಸುಮಂ ಸ್ಮಿತಮಳಿ ನಯನಂ
ಕಿಸಲಯಮಧರಂ ಭುಜದ್ವಯಂ ವಿಟಪಂ ಮ ।
ತ್ತಸುವಲ್ಲಭೆ ಲತೆಯೆಂಬುದಿ
ದಸಮಸ್ತಂ ವ್ಯಸ್ತರೂಪಕಕ್ರಮನುಖಿಲಂ ॥ ೧೪ ॥
(ವ್ಯಸ್ತರೂಪಕಂ)

ಕಂ|| ಸ್ಫುರಿತಾಧರಪಲ್ಲವೆ ಬಂ
 ಧುರಲೋಚನಕುಸುಮೆ ಲೋಲಭುಜಶಾಖೆ ಮನೋ |
 ಹರೆ ಕಾಂತೆ ಯೆಂಬುದವನ
 ನಿರೂಪಣಕ್ರಮದಿ ನವಯವಂ ರೂಪಕದೊಳ್ || ೧೫ ||
 (ಸಾವಯವರೂಪಕಂ)

ತರಳತರಲೋಚನಂ ನಿ
 ಭರರಾಗರಸಂ ಮುಖಾರವಿಂದಂ ನಿನ್ನಾ |
 ದೊರೆಕೊಳಿಸಿದೊಸಗೆಯಂ ಬಂ
 ಧುರಮೆಂಬುದಿದವಯವಿಕ್ರಮಂ ರೂಪಕದೊಳ್ || ೧೬ ||
 (ಅವಯವಿರೂಪಕಂ)

ಮೃದುತರಕವೋಲಫಲಕಂ
 ವದನಾಂಬುಜಮಾಯತೋನ್ನತಭ್ರೂಜಾಪಂ |
 ಮುದಮಂ ಪಡದತ್ತಿನಗೆಂ
 ಬುದು ವಿಷಮಿತರೂಪವಿಷಮರೂಪಕಮಕ್ಕುಂ || ೧೭ ||
 (ವಿಷಮರೂಪಕಂ)

ಜಿನಚರಣನಖಾದರ್ಶಂ
 ವಿನತಾಮರರಾಜರಾಜವದನಪ್ರತಿಮಂ |
 ಮನದೊಳ್ ಸಲೆ ನಿಲೈಂಬುದು
 ನಿನ್ನಿತ್ತಿವೆ ವಿಶೇಷಣೋರುರೂಪಕಮಕ್ಕುಂ || ೧೮ ||
 (ವಿಶೇಷಣ ರೂಪಕಂ)

ಕಮಲಾಕರದೊಳ್ ಸಂಕೋ
 ಚಮನಟಲಂ ಚಕ್ರವಾಕದೊಳ್ ಮಾಡದು ನಿ |
 ನ್ನ ಮುಖೇಂದುಬಿಂಬಮಿಂದುಗೆ
 ಸಮನೆಂಬುದು ಮಿಗೆ ವಿರುದ್ಧರೂಪಕಮಕ್ಕುಂ || ೧೯ ||
 (ವಿರುದ್ಧರೂಪಕಂ)

ಕುಲಗಿರಿಯೈ ಗೌರವದಿಂ
 ನೆಲನೈ ಸೈರಣೆಯಿಂದುವೈ ಕಾಂತಿಯಿಣಾ |
 ಜಲನಿಧಿಯೈ ಗುಣ್ವಂದಿಂ
 ದಲಸದೆ ವೇಟ್ಟುಂಟು ಹೇತುರೂಪಕ ನಿಧಿಯಂ || ೨೦ ||
 (ಹೇತುರೂಪಕಂ)

ಕಂ|| ಕುಮುದಾನಂದನಕರವತಿ

ಕಮಲಾಕರರಾಗಹರಮುದಾರಂ ನಿನ್ನಾ ।

ವಿಮಲಯತೋವಿಧುವೆಂಬುದು

ಕಮನೀಯಶ್ಲಿಷ್ಠರೂಪಕಾಲಂಕಾರಂ

|| ೨೧ ||

(ಶ್ಲಿಷ್ಠರೂಪಕಂ)

ಪರಿಚಿತಸನಾಭಿರಾಗಾಂ

ಕುರಜಲಸೇಚಂ ವಿರೋಧಿತರುದವದಹನಂ ।

ಪರವೋದಯರವಿಗಗನಂ

ಪರಾಕ್ರಮವದೆನೆ ವಿಭಿನ್ನರೂಪಕಮುಕ್ಯಂ

|| ೨೨ ||

(ವಿಭಿನ್ನರೂಪಕಂ)

ವದನಾಂಬುಜರಂಗದೊಳೇ

ಮದಾಲಸಭ್ರೂಲತಾವಿಲಾಸಿನಿ ಲೀಲಾ ।

ಸ್ವದನ್ಯತ್ಯಮನಾಗಿಸಿದ

ಪುದಿದೆಂಬುದು ರೂಪಕೋರುರೂಪಕಮುಕ್ಯಂ

|| ೨೩ ||

(ರೂಪಕರೂಪಕಂ)

ವದನಮಿದಲ್ತಂಬುರುಹಂ

ಮದಲೋಲವಿಲೋಚನಂಗಳಲ್ಲಮಿವಳಿಗಳ್ಳಾ ।

ಮದಮಲ್ಲಿದು ವಿಶಸನಮೆಂ

ಬಿದನಿಂಬಿನೆ ಬಗೆಗೆ ರೂಪಕಾಪಹ್ನುತಿಯಂ

|| ೨೪ ||

(ರೂಪಕಾಪಹ್ನುತಿ)

ನೊಗಮೆಂಬುಜದಲರಾ

ನಗೆಯೆಂಬ ವಿಕಾಸನೊಪ್ಪುವದಟಕಿಳ್ಳಾ ಸುಟಾಗುಂ ।

ಮಿಗೆ ಕಣ್ಣಳಿಂಬ ತುಂಬಿಗ

ಳೊಗೆದೊಸಗೆಯಿನೆನೆ ಸುಯುಕ್ತರೂಪಕಮುಕ್ಯಂ

|| ೨೫ ||

(ಯುಕ್ತರೂಪಕಂ)

ನಗೆಯೆಂಬ ನೆವದೆ ಬೆಳಗಿನ

ನೊಗಮೆಂಬಿ ನೆವದೆ ತಿಂಗಳೊಳಗೆಸೆದಾದಂ ।

ನೊಗಯಿಸಿ ತೋರ್ಕುಂ ಲೋಚನ

ಯುಗಮೆಂಬಿನೆವದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮೆನೆ ತದ್ವ್ಯಾಜಂ

|| ೨೬ ||

(ವ್ಯಾಜರೂಪಕಂ)

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಅವತರಣಿಕೆ.

ಕಂ|| ನರರೂಪಕ ಭೇದಮನಿಂ

ತರೆ ಪೇಟ್ಟಿಂ ಕಿಟಾದನುಟಾದುದಂ ಲಕ್ಷ್ಯದೊಳಾ |

ದರದಟಾಗೆ ತೋರ್ಪೆನರ್ಥಾಂ

ತರವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಯುಗಮಂ

|| ೨೭ ||

(ಇಂತು ರೂಪಕಂ)

(೩) ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ.

ದೊರೆಕೊಳೆ ಪೇಟ್ಟಿರ್ಥಮನಾ

ದರದಿಂ ಸಾಧಿಸಲೆ ನೇಡಿ ಪೆಟತೊಂದರ್ಥಾಂ |

ತರಮಂ ಪೇಟ್ಟುದದರ್ಥಾಂ

ತರವಿನ್ಯಾಸಾಖ್ಯಮದಟದೀ ಭೇದಂಗಳ್

|| ೨೮ ||

ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾಲಂಕಾರಭೇದಂಗಳ್.

ಸಕಲವ್ಯಾಪಿ, ವಿಶೇಷ

ಪ್ರಕಾಶಕಂ, ಯುಕ್ತಕಾರಿ, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಂ |

ಪ್ರಕಟಿಕ್ಷೇಪ, ವಿರುದ್ಧಾ

ತ್ವಕಂ, ವಿರುದ್ಧಂ, ವಿಪರ್ಯಯಂ, ಯುಕ್ತಾರ್ಥಂ

|| ೨೯ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಸತತೋದಯನಪ್ರತಿಹತ

ಗತಿ ತೀವ್ರಂ ತದ್ವಿನಾಧಿನಾಥನುಮಸ್ತಂ |

ಗತನಾದನಂತೆ ನಿಯತ

ಪ್ರತೀತಿಯಂ ಕಳೆಯಲಕ್ಕುಮೇ ವ್ಯಾಪಕಮಂ

|| ೩೦ ||

(ವ್ಯಾಪಕಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)

(ಸಕಲವ್ಯಾಪಿ)

ಸರಸಿಜಬಾಂಧವನಸ್ತಂ

ತರಗತನಾಗಿರೆ ಸರೋಜಿನೀವನಮಾದಂ |

ಕೊರಗುತ್ತೆ ಮುಗಿಗುಮಿಶ್ವರ

ವಿರಹದೆ ತೋಕಾಕುಲಂ ವಿಶೇಷಾಪ್ತಜನಂ

|| ೩೧ ||

(ವಿಶೇಷಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)

-(ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾಶಕಂ)

ಕಂ|| ಮಲಯಾನಿಲನುಂ ಮಲಯಜ
ಜಲಮುಂ ಶಶಿಕರಣಮುಂ ವಿಯೋಗಿಗಳೆರ್ದೆಯೊಳ್ |
ನೆಲಸಿದುರ್ವಟಲೆ ಪಾಸದ
ಫಲಮಾದುವು ಯುಕ್ತಕಾರಿ ಕಾಮುಕ ಜನದಾ || ೩೨ ||
(ಯುಕ್ತಕಾರ್ಯಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)

ಹರಿಣಧರಂ ಸೊಗಯಿಸಿದಂ
ತಿರೆ ಕುಸುಮಿತಚೂತವಿತತಿ ಸೊಗಯಿಸಿತನಸುಂ |
ಸುರಭಿ ಸುಮನಸ್ವಿ ದೋಷಾ
ಕರವಿಲಸಿತಮವ್ವೊಡಂತು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಂ || ೩೩ ||
(ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)

ದಿನನಾಯಕನಪರದಿಗಂ
ಗನೆಯೊಳ್ ನೆರೆದುದಿತರಾಗನಾದಂ ಪೀನಂ |
ಜನಿಯಿಸುಗುಮಧಿಕರಾಗಮ
ನೆನಸುಮಪಕ್ರಮದೆ ವಾರುಣೀಸಂಶ್ಲೇಷಂ || ೩೪ ||
(ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)

ಸರಿದಧಿಪತಿಯಂ ದೋಷಾ
ಕರನಂತರ್ಮಲಿನನಾಗಿಯುಂ ಪೆರ್ಚಿಸುಗುಂ |
ಪರಿಣತಕಲಾಕಲಾಪಂ
ಪರಿವರ್ಧಕನಕ್ಕು ಮತಿವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕಮಂ || ೩೫ ||
(ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)

ಪರಿತಾಪಮನೆನೆಗೆ ನಿಶಾ
ಕರನಾಗಿಸುಗುಂ ವಸಂತಸಮಯಾನುಗತಂ |
ಸುರಭಿಸಮಯೋದಿತಂ ಹಿಮ
ಕರನಟಲಂ ಪಡೆವನೆಂಬುದಿದು ವಿಸರೀತಂ || ೩೬ ||
(ವಿಸರೀತಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)
[ವಿಪರ್ಯಯಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ]

ಉರಿಪಿತ್ತ ಶೋಕಪಲ್ಲವ
ವಿರಚಿತಶಯನೀಯಮೆನ್ನ ಮೆಯ್ಯಂ ಪೀನಂ |
ಸ್ಪೂರದನಲಪ್ರತಿಧಿ ತ
ತ್ಸ್ವರೂಪಗುಣಮಕ್ಕು ಮೆಂಬುದೆಂದು ಯುಕ್ತಂ || ೩೭ ||
(ಯುಕ್ತಾರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)
(ಇಂತು ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ)

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಅವತರಣಿಕೆ.

ಕಂ|| ಸಂತತವಿಂತೆಸೆವಪ್ಪ
ಥಾಂತರವಿನ್ಯಾಸಭೇದಮಂ ಬಗೆಗೆ ಬುಧರ್ |
ಮುಂತಣಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷ್ಯಯುಃ
ಗಾಂತರ್ಗತಭೇದಮಕ್ಕು ಮಾವೃತ್ತಿರೇಕಂ

|| ೩೮ ||

(೪) ವೃತ್ತಿರೇಕಂ.

ಅದಿಸ್ತೃತೀತಿಯಂ ಶ
ಬ್ಬಾ(ದ)ರದಿಂ ಸದೃಶಮಾದ ವಸ್ತುದ್ವಯದೊಳ್ |
ಭೇದಮನಜುಪುನುದುಚಿತಗು
ಣೋದಯಕೃತವಾಕ್ಯವಿಸ್ತರಂ ವೃತ್ತಿರೇಕಂ

|| ೩೯ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಶ್ರೀವನಿತಾಪ್ರಸವದಿನಾ
ಲಾವಣ್ಯದಿನತಿಗಭೀರಭಾವದೆ ನೀನಿಂ |
ತಾ ವಾರಿಧಿಯಂ ಪೋಲ್ವೈ
ಕೇವಲಭೇದಂ ದ್ವಿತೀಯಲಲಿತಾಕಾರಂ

|| ೪೦ ||

(ಏಕವೃತ್ತಿರೇಕಂ)

ಪರಮೋದಯರಿರ್ ಕಮಲಾ
ಕರಜೋಭಕರಿರ್ ದಿನೇಶನುಂ ನೀನುಂ ಭಾ |
ಸ್ಯ ರನನಿಯತವೃತ್ತಕ್ರಮ
ನರಸಾ ನಿನ್ನಂತೆ ನಿಯತವೃತ್ತಸ್ಥಿತನೇ

|| ೪೧ ||

(ಉಭಯವೃತ್ತಿರೇಕಂ)

ಪರಿಣತಗುಣರಿರ್ ಕಾಂತೋ
ತ್ಕರರಿರ್ ನಿಜಸೌಖ್ಯರಿರ್ ನಿಶಾನಾಯಕನುಂ |
ನರಪಾ ನೀನುಂ ದೋಷಾ
ಕರನಾ ಶಶಿ ನೀನುದಾರಗುಣಸಮುದಯನೈ

|| ೪೨ ||

ಕಂ|| ಅಲಘುಭುಜನಾಗಿಯುಂ ನಿ

ಶ್ಚಲನಾಗಿಯುಮಖಿಳಭೂಭೃದುತ್ತುಂಗತೆಯೊಳ್ |

ನೆಲಸಿಯುಮೆಯ್ದು ನಿನ್ನ

ವಿಲಸಿತಮಂ ಮೇರು ಕಠಿನಭೋಗಾಧಾರಂ

|| ೪೩ ||

ಪಾರ್ಥಿವಗುಣಯುತಮಾಗಿಯು

ಮರ್ಥಿತಫಲದಾಯಿಯಾಗಿಯುಂ ನಿನ್ನೊಳ್ ತಾಂ | .

ವೃರ್ಥತೆಯಂ ಪಡೆಗುಂ ಪರ

ಮಾರ್ಥವಚೇತನತೆಯಿಂದೆ ಕಲ್ಪಕುಜಾತಂ

|| ೪೪ ||

ಮದಮುದಿತಾಳಿಕದಂಬಂ

ಮೃದುವಿಳಸಿತಸರಸಕೇಸರಂ ಸರಸಿರುಹಂ |

ವದನಮಿದು ಲೋಲ ಲೋಚನ

ಮುದಿತಂ ಸ್ಮಿತದಶನವಸನರಾಗೋಪಚಿತಂ

|| ೪೫ ||

ಶರದಂಬರಮುಂ ಮತ್ತೀ

ಸರವರಮುಂ ವಿಳಸದತನುಧವಳಚ್ಚವಿಗಳ್ |

ಹರಿಣಾಂಕಾಲಂಕೃತಮಂ

ಬರವಿೂಕೊಳಮುಚಿತರಾಜಹಂಸೋತ್ತಂಸಂ

|| ೪೬ ||

ಅಮದಾಲಸಲೋಚನಲೀ

ಲಮಪಾಸ್ತ ಭ್ರೂಲತಾವಿಲಾಸವಿಶೇಷಂ |

ಕಮಲಮದುವೋಲದೀ ನಿ

ನ್ನ ಮುಖಮನಿಂತತ್ತಮುಕ್ತಗುಣಭೂಷಣಮಂ

|| ೪೭ ||

ಅನಲನಸಾಧ್ಯಕಳಂಕಮು

ಮನನಿಕತಪನೀಯದೂಳಿಯಾನಜಲಕ್ಷಾ |

ಳನಮನನಾಕಲತೋಷ್ಯಮು

ನನಿಯತಕರ್ದಮಮನಯಶಮಂ ತೋಟಿಗಜಾವಂ

|| ೪೮ ||

(ಇಂತು ವ್ಯತಿರೇಕಂ)

ಕ-12

ಉಪಸಂಹೃತಿ — (೫) ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ॥ ವೃತ್ತಿರೇಕ ವಿಕಲ್ಪಮನನು
ಗತಕ್ರಮವಿಶೇಷಗುಣಕೃತಾಂತಮನಟುಗೀ ।
ಮತದಿಂ ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯ
ಪ್ರತೀತಿಯಂ ತೋರ್ಪೆನನ್ನಿತಾನ(ನ್ನಿ)ತಮಂ

॥ ೪೯ ॥

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಅಳಕಾನನನಯನಂಗಳಿ
ನಳನಳನೋತ್ಪಳವಿಳಾಸಮಂ ಗೆಲ್ವದಟುಂ ।
ಕಳಹಂಸಲೀಲಗಮನೇ
ಕೊಳನಂ ನೀಂ ಪೋಲೈಯೆಂಬುದನುಗತಮಕ್ಕುಂ
(ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಾನುಗತಂ)

॥ ೫೦ ॥

ನಳನೋತ್ಪಳಾಳಿರುಚಿಗಳ
ನಳಕವಿಳೋಚನಮುಖಂಗಳೀಬ್ಬುಳಿಗೊಳೆ ನೀಂ ।
ತಿಳಿಗೊಳನನೆ ಪೋಲೈದುರ್ಫಂ
ತಿಳಿಯದುದೇಕೆಂಬುದಿಂತನನ್ನಯಮದಟುಕೊಳ್
(ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯವೃತ್ತಿರೇಕಂ)
[ಇಂತು ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಂ]

॥ ೫೧ ॥

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಅವತರಣಿಕೆ.

ನಿಗದಿತ ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಾ
ನುಗತವೃತ್ತಿರೇಕಯುಗಳಲಕ್ಷ್ಯಮಿವಕ್ಕುಂ ।
ಬಗೆದಾ ದೀಪಕದ ವಿಭಾ
ಗಗತಿಯನೀಭೇದಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಯುಗದಿಂ

॥ ೫೨ ॥

(೬) ದೀಪಕಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ.

ಜಾತಿಕ್ರಿಯಾಗುಣದ್ರ
ವ್ಯಾತಿಶಯವಿಶೇಷಯಪ್ಪ ಪದನೋರ್ಬುಳಿನಿಂ ।
ದೀತೆಟದಿನ್ನುಟಾದ ಕಾವ್ಯಸ
ಮೇತಿಗಮುಪಕಾರಯೋಗ್ಯದೀಪಕಮಕ್ಕುಂ

॥ ೫೩ ॥

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಕಂ॥ ಮಲಯಾನಿಲನೊಯ್ಯನೆ ಪ
 ಕ್ತೆಲೆಯಂ ನೆಲೆಯಂ ಕಳಲ್ವುಗುಂ ವಿಟಿಗಿಕ್ಕೊಳ್ ।
 ವಿಲಸಿತಕಳಿಕಾಕುಳಕ್ಕೋ
 ಮಲಾಂಕುರಮನಂತೆ ಪಡೆಗುಮವಟಿಡೆಯೆಡೆಯೊಳ್ ॥ ೫೪ ॥
 (ಜಾತ್ಯನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ)

ತಿರಿತರ್ಕುಮುಳಜಳನಿಧಿ
 ಪರಿಖಾವೃತಭೂಮಿಭಾಗಮಂ ಭರದೆ ಜಳಾ ।
 ಕರವಿಕ್ಷೇಪಕಕಕುದಂ
 ತರಮಂ ಸವಿಶೇಷರುಚಿರಸಂಭವವಿಧಿಯಂ ॥ ೫೫ ॥
 (ಕ್ರಿಯಾನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ)

ವಿಶದತರಮಾಯ್ತು ಗುಣಮಣಿ
 ವಿಶೇಷಭೂಷಣದಿನೀ ತ್ವದೀಯಾಕಾರಂ ।
 ಶಶಧರಕಿರಣಾಭಭವ
 ದ್ಯುಶೋವಿತಾನದಿನಶೇಷಮಾಶಾವಳಯಂ ॥ ೫೬ ॥
 (ಗುಣಾನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ)

ದಿವಸಕರನುದಯಗಿರಿಶಿಖ
 ರವಿಶೇಷವಿಭೂಷಣಂ ತಮೋರಿಪುಬಳಮಂ ।
 ಪ್ರವಿಲೀನಮಾಡಿದನನ
 ಯವದೊಳ್ ತಾರಾವಿತಾನತೇಜಮನಟುಡಂ ॥ ೫೭ ॥
 (ದ್ರವ್ಯಾನುಗತಮಾದಿದೀಪಕಂ)
 [ಇಂತು ದೀಪಕಂ]

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ದೀಪಕಮಾಜಾತ್ಯಾದಿನಿ
 ರೂಪಕಮಿಂತಕ್ಕು ಮಾದಿಯೊಳ್ ಮಧ್ಯಾಂತ
 ವ್ಯಾಪಕಮನದಂ ತಟಾಸ
 ಲ್ಗೀನೇಟ್ಟು ವಿಕಲ್ಪಲಕ್ಷ್ಯದೊಳ್ ಕವಿಮುಖ್ಯಂ ॥ ೫೮ ॥

(೭) ಉಪಮಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ॥ ನಾನಾವಸ್ತುವಿಭೇದಮು
 ನೇನಾನುಂ ತೇಜದಿ ವೋಲ್ಕೆ ಮಾಡುವುದುಸಮಾ ।
 ಮಾನಿತಸದಲಂಕಾರಮು
 ನೂನವಿಲಕ್ಷಪ್ರಪಂಚಮಿತಿಜನದಟಾ

॥ ೫೯ ॥

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ವನರುಹದಂತೆ ಮುಖಂ ಲೋ
 ಚನಮೆಸೆವೃತ್ಪದವೋಲ್ ತಳಂ ತಳಿರಂತೆಂ ।
 ದನುರೂಪಮಾಗಿ ಪೇಟಿಕ್ಕೊ
 ಡೆನಿಸುಂ ವಸ್ತ್ರಪಮಾನ ಮೆಂಬುದು ಪೆಸರಿಂ

॥ ೬೦ ॥

(ವಸ್ತ್ರಪಮೆ)

ತಳಿಗಳವೋಲ್ ಮೆಲ್ಲಿದುವೀ
 ತಳಂಗಳಳಿಕುಳದವೋಲ್ ವಿನೀಳಂಗಳ್ ನಿ ।
 ನ್ನಳಕಾಳಿಗಳೆಂಬುದನಾ
 ಕುಳಮಿಲ್ಲದೆ ವಿಬುಧರಟಾಗಿ ಧರ್ನೋಪಮೆಯಂ

॥ ೬೧ ॥

(ಧರ್ನೋಪಮೆ)

ನಿನ್ನ ಮುಖದಂತೆ ಕಮಲಮಿ
 ದುನ್ನಿದ್ರಂ ನಿನ್ನ ತಳದ ವೋಲಾರಕ್ತಂ ।
 ನಿನ್ನಯನೀಪಲ್ಲವಮೆನೆ
 ಸನ್ನ ತರೂಪಿಂ ವಿಪರ್ಯಯೋಪಮಮಕ್ಕುಂ

॥ ೬೨ ॥

(ವಿಪರ್ಯಯೋಪಮೆ)

ಕಮಳಮಿದು ನಿನ್ನ ಮುಖದಂ
 ತೆ ಮುಖಮುಮಿ ಕಮಲದಂತೆ ನಿಕ್ಕುವಮೆಂದಿಂ ।
 ತಮದೀರೆ ನೇಟ್ಟು ದನಟಾಗು
 ತ್ತಮರನ್ನೋನ್ನೋಪಮಾನನಾಮಾಂಕಿತಮಂ

॥ ೬೩ ॥

(ಅನ್ನೋನ್ನೋಪಮೆ)

ಕಂ|| ಸರಸಿಜದೊಳ್ ನಿನ್ನ ಮುಖಂ

ತರುಣೇ ಸದೃಶಂ ಸಮಂತು ಘೋಲದು ಪೆಟತಂ ।

ನಿರುತಮಿದೆಂಬುದು ನಿಯಮಾಂ

ತರಿತಂ ನಿಯಮೋಪಮಾ ವಿಕಲ್ಪಿತಭಾಗಂ

|| ೬೪ ||

(ನಿಯಮೋಪಮೆ)

ಕಮಳಮಿದನ್ನೆಗಮಿ ನಿ

ನ್ನ ಮುಖದೊಳೋರಂತೆ ಪೆಟದುಮಿದಱ್ಱೊಳ್ ಸದೃಶಂ ।

ಸಮವಾಯಮುಳ್ಳೊಡ್ಲಂ

ಸಮನಿಸುಗಂತೆಂಬುದನಿಯಮೋಪಮೆಯಕ್ಕುಂ

|| ೬೫ ||

(ಅನಿಯಮೋಪಮೆ)

ವದನಂ ಮದೀಯಲೋಚನ

ಮುದಾವಹಂ ಕಮಲಮಳಿಕುಲೋತ್ಸವಜನಕಂ ।

ವಿದಿತವಿಭೇದಕ್ರಮಮಿಂ

ತಿದಲ್ಲದಿಲ್ಲಿಂಬುದತಿಶಯೋಪಮೆ ಸತತಂ

|| ೬೬ ||

(ಅತಿಶಯೋಪಮೆ)

ಈಕೆಯ ವದನಾಕಾರಮ

ನೇಕಾಂತಂ ಘೋಲ್ವಿನೆಂಬುದರ್ಕಾಗಿ ಕನ

ತೋಕನದಕ್ಕಿಂದುಗಮುಂ

ಟಾಕಾಂಕ್ಷಣಮದಱ್ಱೊಳೆಂಬುದುಪನೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಂ

|| ೬೭ ||

(ಉಪನೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ)

ಕಮಳಂ ಲಲಿತಭ್ರೂವಿ

ಭ್ರಮಮಂ ವಿಲಸಿತವಿಲೋಲಲೋಚನಯುಗಮಂ ।

ಸಮವಾಯಮುಳ್ಳೊಡದು ನಿ

ನ್ನ ನೊಗಕ್ಕೆಣೆಯೆಂಬುದದ್ಭುತೋಪಮೆ ನಿಯತಂ

|| ೬೮ ||

(ಅದ್ಭುತೋಪಮೆ)

ಕಮಳವಿನೋಹದಿನಿ ನಿ

ನ್ನ ನೊಗಕ್ಕೆಱಗುವುದು ತೊಟ್ಟಿವುದಾ ಸರಸಿಜಮಂ ।

ಭ್ರಮರಂ ವದನಮಿದಲ್ತೆಂ

ದು ನೋಹದಿಂದೆಂಬುದಿದುವೆ ನೋಹೋಪಮಿತಂ

|| ೬೯ ||

(ನೋಹೋಪಮೆ)

ಕಂ|| ಸರಸಿಜನೋ ನೊಗನೋ ಮೇಣ್
 ದ್ವಿರೇಫನೋ ಲೋಲನಯನಯುಗನೋ ಮನದೊಳ್ |
 ಹಿರಿದುಂ ಸಂಶಯಮೆಂಬುದು
 ನಿರಂತರಂ ಸಂಶಯೋಪಮಾಲಂಕಾರಂ || ೨೦ ||
 (ಸಂಶಯೋಪಮೆ)

ಸರಸಿರುಹಮಿಂದುದೀಧಿತಿ
 ಪರಾಜಿತಶ್ರೀವಿಲಾಸವಿೂ ನಿನ್ನ ಮುಖಂ |
 ಹರಿಣಧರವಿಜಯಶೋಭಾ
 ಕರಮೆಂಬುದಿರೂರ್ಜಿತೋಪಮಾನವಿಭಾಗಂ || ೨೧ ||
 (ಉರ್ಜಿತೋಪಮೆ)

ಪರಮಶ್ರೀನಿಳಯಂ ಶಶ
 ಧರಕಾಂತಿವಿರೋಧಿರೋಚಿ ವದನಂ ನಿನ್ನಾ |
 ಸರಸಿರುಹದವೋಲೆಂಬುದು
 ನಿರುತಂ ಶ್ಲೇಷೋಪಮಾ ವಿಕಲ್ಪವಿಶೇಷಂ || ೨೨ ||
 (ಶ್ಲೇಷೋಪಮೆ)

ಸರಜಂ ಸರಸೀಜಂ ಶಶ
 ಧರಬಿಂಬಮದತಿಕಳಂಕಿತಂ ನಿನ್ನನೊಗಂ |
 ನಿರುಪಮಮಾಗಿಯುಮಿದರೊಳ್
 ದೊರೆಯೆಂಬುದನಟಾದುಕೊಳ್ಗೆ ನಿಂದೋಪಮೆಯಂ || ೨೩ ||
 (ನಿಂದೋಪಮೆ)

ಅಮೃತಭವಂ ಶಿಶಿರಕರಂ
 ಕಮಲಂ ಜಗದೇಕಪಾವನೀಯಶ್ರೀಕಂ |
 ಸಮನವಟೋಳ್ ನಿನ್ನ ಮುಖಂ
 ಕ್ರಮದೆಂಬುದನಟಾವುದಾ ಪ್ರಶಂಸೋಪಮೆಯಂ || ೨೪ ||
 (ಪ್ರಶಂಸೋಪಮೆ)

ಶರದುದಿತಶಿಶಿರಕರನುಂ
 ಸರಸಿರುಹಮುವಿೂತ್ಪದೀಯವದನಮುಮಿನಿತುಂ |
 ದೊರೆಕೊಳಿಸುವೊಡೆ ಪರಸ್ಪರ
 ಎರೋಧಿಗಳ್ ನಿರುತಮೆನೆ ಎರೋಧೋಪಮಿತಂ || ೨೫ ||
 (ಎರೋಧೋಪಮೆ)

ಕಂ|| ಅಳಿಗಳಿವು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವು

ನಳಿನಮಿ(ದುಂ) ವದನಮಲ್ಲು ನಿಜಕಾಮಿನಿಯಾ |

ತಿಳಿದಿಂತು ಪೇಟೊಡ್ಡಿದು ನೊ

ಕೈಳಮುಪಮಾಖ್ಯಾತಮಪ್ಪ ತತ್ತ್ವಾಖ್ಯಾತಂ

|| ೭೬ ||

(ತತ್ತ್ವಾಖ್ಯಾನೋಪಮೆ)

ಹರಿಣಧರಸರಸಿಜಂಗಳಾ

ದೊರೆಯಲ್ತವು ತನಗೆ ತಾನೆ ದೊರೆ ನಿನ್ನನೊಗಂ |

ನಿರುಪಮಮೆಂಬುದನಟಾವುದು

ನಿರುತಮಸಾಧಾರಣೋಪನೋದಯವಿಧಿಯಂ

|| ೭೭ ||

(ಅಸಾಧಾರಣೋಪಮೆ)

ನುತಶಿರಕಿರಣಕಾಂತಿ

ಪ್ರತಿಯನೊಡಗೂಡಿ ಮಾಡಿದವೊಲಾಯಿತ್ತಿಂ |

ತತಿಶಯವೊ ನಿನ್ನ ಮುಖಂ

ನಿತಾಂತಮೆಂಬಾಗಳುಗಭೂತೋಪಮೆಯಂ

|| ೭೮ ||

(ಅಭೂತೋಪಮೆ)

ಹರಿಣಧರನೊಳ್ ವಿಷಂ ಮಲ

ಯರುಹದೊಳನಲಾರ್ಚಿ ನಿನ್ನ ವದನೋದರದೊಳ್ |

ಪರುಷತರವಚನಮಪ್ಪುದು

ದುರವಾಸಮಿದಂತಸಂಭವೋಪಮಮಕ್ಕುಂ

|| ೭೯ ||

(ಅಸಂಭವೋಪಮೆ)

ಮಲಯರುಹಶಿರಕರಶೀ

ತಲಿಕಾಕರಕೇಂದುಕಾಂತಜಲಶೀತಲಮಿ |

ಲಲನಾಲಿಂಗನ ಸುಖಕರ

ವಿಲಾಸಮೆಂಬುದು ಬಹೂಪಮಾನವಿಕಲ್ಪಂ

|| ೮೦ ||

(ಬಹೂಪಮೆ)

ಕಂ|| 1 ವಿನಯದೊಳಜುವಿನ ವೋಲಜು

ವಿನಬ. ನೊಳುಪಶಮದವೋಲಾ? ಗುಣದವೋಲಾದಜುವಂ |

ಗುಣದೊಳ ಸಿಯೊಳ...

ತನಗೆನೆ ಮಾಲೋಪಮಾನ ಭೇದವಿಕ್ಕಲ್ವಂ

|| ೮೧ ||

(ಮಾಲೋಪಮಾಭೇದಂ)

ಜನಿತಪ್ರಗಲ್ಬದೊಳ ಮಾಂ

ತನದೊಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದೊಳ ನಿಜೋದಾರತೆಯೊಳ |

ಅನುಪಮಗುಣದೊಳ ಶ್ರೀಶಂ

ಘನಮೆನೆ ಮಾಲೋಪಮಾನ ಭೇದಮಿದಕ್ಕಂ

|| ೮೨ ||

(ಮಾಲೋಪಮಾಭೇದಂ)

ಭವದೀಯವದನಮಾಲೋ

ಲವಿಲೋಚನಮುದಿತರಾಗಮಣಿವಿಲಸಿತಮಂ |

ಪ್ರವಿಕಸಿತಾಂಬುಜನಮಂ

ಸವಿಶೇಷಂ ವೋಲ್ಗುಮೆಗೆ ವಾಕ್ಯೋಪಮೆಯಂ

|| ೮೩ ||

(ವಾಕ್ಯೋಪಮೆ)

ವಿಪರೀತಂ ತರುತತಿವೋ

ಲಪರಾಗಂ ಶುದ್ಧಭೂಮಿವೋಲಾ ಪದ್ಮಿನಿವೋ |

ಲುಪಗತವಿಭ್ರಮರಹಿತಂ

ಕುಪಿತಾಕೃತಿಯೆಂಬುದುಪಮೆ ಸಂಧಾನಾಂಕಂ

|| ೮೪ ||

(ಸಂಧಾನೋಪಮೆ)

ಪ್ರತಿವಸ್ತುಪಮಿ ತಾಲಂ

ಕೃತಮಿಂತಕ್ಕಂ ಧರಾಧಿಪಾ ನಿನ್ನನ್ನಂ |

ವಿತತಯಶನಿಲಯತಾರಾ

ತತಿ ದಿನಕರಸದೃಶತೇಜಮೆಂಬುದುಮುಂಟೇ

|| ೮೫ ||

(ಪ್ರತಿವಸ್ತುಪಮೆ)

1. ಇದು ಮದ್ರಾಸ್ ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಛಂದಸ್ಸು ತಪ್ಪಾಗಿದೆ. ೮೨ ನೆಯ ಪದ್ಯವಾದ ಮೇಲಿರಬಹುದು.

ಕಂ|| ಸುರಗಿರಿವೋಲಾ ಧೈರ್ಯದಿನಂ
ಬರಮಣವೋಲಾ ತೇಜದಿಂ ಶಶಾಂಕಂಬೋಲಾಬಂ ।
ಧುರಕಾಂತಿಗುಣದಿನಂದಿಂ
ತಿರೆ ವೇಟ್ಟುದನಜಾದುಕೊಳ್ಳಿ ಹೇತೂಪನೆಯಂ || ೮೬ ||
(ಹೇತೂಪಮೆ)

ಉಪಮಾಗುಣ ದೋಷಂಗಳ್.

ಹೀನಾಧಿಕಗುಣದೋಷ ವಿ
ತಾನಮುನುಂ ಲಿಂಗವಚನಭೇದಂಗಳುಮಂ ।
ಮಾನಧನರಜಾದು ವೇಟ್ಟುನು
ಮಾನಕ್ಕವಿರುದ್ಧಮಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗಮದೋಳಾ || ೮೭ ||

ಹೀನಾಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾಗುಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನಿನ್ನಂತೆ ಸುರೇಶ್ವರನು
ತ್ವನ್ನಮಹೈಶ್ವರ್ಯನೆಂಬುದುಂ ಜಲನಿಧಿ ತಾಂ ।
ಸನ್ನತಗಭೀರನೆಂಬುದು
ಮಿನ್ನದು ಹೀನಾಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾನುಗುಣಂ || ೮೮ ||
(ಹೀನಾಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾಗುಣಂ)

ಹೀನಾಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾದೋಷಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕೊಳದಂತಂಬರಮತಿನಿ
ಮಳವೂತಂ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನೆಂದುಂ ನಾಯ್ವೋ ।
ಲಿಳಿಯಂ ಕರಮೆಂಬುದಿದ
ಗ್ಗಲಮಾಹೀನಾಧಿಕ ಪ್ರಶಂಸಾದೋಷಂ || ೮೯ ||
(ಹೀನಾಧಿಕಪ್ರಶಂಸಾದೋಷಂ)

ಲಿಂಗವಚನಭೇದದೋಷಕ್ಕೆ.

ಪುರುಷಂಬೋಲಿಕೆ ಕರಂ
ಪುರುಷಾಕೃತಿಯೆಂಬುದಿಂತು ನಾನಾಲಿಂಗಂ ।
ನಿರತಂ ಪ್ರಾಣಂಗಳವೋಲಾ
ನೆರಪಂ ಪ್ರಿಯನೆಂಬುದಿಂತು ನಾನಾವಚನಂ || ೯೦ ||
(ಇಂತುಪಮಾಲಂಕಾರಂ)

ಕ-13

ಉಪಸಂಹೃತಿ — ಅನಂತರಣಕ.

ಕಂ|| ಇತುಸಮಾಕ್ರಮಮನಸ

ಯುತಂ ಗುಣಗಣಮನಜಾದು ಪೇಟೆಗೆ ಕವೀಶರಾ |

ಸಂತತಮೀತಕ್ಕುಂ ಕಾಂ

ತಾಂತಿಕಮತಿಕಯದ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಯುಗದಿಂ

|| ೯೧ ||

(೮) ಅಂತಿಕೆಯೋಕ್ತೃಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಮೇರಿಗಳೆದಿರೆ ವಿಶೇಷವಿ

ಚಾರವ ನಧಿಕೋಕ್ತಿರೊಳೊ ತಗುಳ್ಳುವದಕ್ಕುಂ |

ಸಾರತರಮತಿಕಯಾಲಂ

ಕಾರಂ ಮತ್ತದಟ ಲಕ್ಷ್ಯವೀತೆಜನೆಂದುಂ

|| ೯೨ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಗೈರಿಕರಸಾದ್ರಮಂ ಸಿಂ

ಧೂರದೆ ತಲೆವಜಾದುದುಂ ಕರಂ ಕಂಡಾಂ ಸಂ |

ಧ್ಯಾರಾಗದೋಜುಯದೆ ಮದ

ವಾರಣಮಂ ಸೋಂಕಿ ಕೆಲದೋಳಿಯನೆ ಪೋದೆಂ

|| ೯೩ ||

ಮಲಯಜಚರ್ಚಿತೆಯಂ ಕೇ

ವಲಧವಳಾಭರಣೆಯಂ ದುಕೂಲಾಂಬರಿಯಂ |

ಕೆಲದೋಳಿ ನಿಲೆಯುಂ ಜ್ಯೋತಸ್ಸಿ

ವಿಲಾಸದೋಳಿ ಒಗೆದನಿಲ್ಲ ನಲ್ಲಳನಿನಿಸಂ

|| ೯೪ ||

ಆಶಾವಳಯಿತಲೋಕಾ

ಕಾಶಮಿದೇನತಿವಿಶಾಲವೋ ನಿನ್ನ ಯಶೋ |

ರಾಶಿಯನಿಂದುದ್ಯುತಿಯ ನಿ

ಕಾಶಮನೋಕೊಳ್ಳು ಮಳವಿಗಜಾದಿದುರದುಮಂ

|| ೯೫ ||

[ಇಂತಿಕೆಯೋಕ್ತೃಲಂಕಾರಂ]

(೯) ಸದೃಶಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳಿಂ ಸವಿವ
ಪ್ರೀತಗುಣದೊಳ್ ಸದೃಶಮಾಗಿ ಪೇಟ್ಟುದು ಪೆಪಿತಂ |
ನುತಸದೃಶಯೋಗಿತಾಲಂ
ಕೃತಿಲಕ್ಷಣಮಕ್ಕುಮಿಂತು ತದುದಾಹರಣಂ

|| ೯೬ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಅಮರಾಧಿರಾಜಪುತವಹ
ಯಮನೈಪುತವಸುಣವಾಯುಯಕ್ಷೇಶಾನ |
ಕ್ರಮದಿನವರೆಣ್ಣುರಂತು
ತ್ತಮನೈ ನೀಂ ನವಮಲೋಕಮಾಲನೆ ಅವರೋಳ್

|| ೯೭ ||

ಜಲದದ ನೆಟಲುಂ ಪರಮುಂ
ವಿಲಾಸಮುಂ ಬೆಳಗುವುದಿತವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆಯುಂ |
ನೆಲಸವು ಚಲಂಗಳಾದಂ
ವಿಲಾಸಿನೀಜನದ ನೆಲೈಯುಂ ಸಂಗಮಮುಂ

|| ೯೮ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಉಪಮಿತಭೇದೋಕ್ತಿಕ್ರಮ
ಮಪರಿಮಿತಾಖ್ಯಾಕೃತಿ ಪ್ರಯೋಗಾನುಗತಂ |
ನೈಪತುಂಗದೇವಮತದಿಂ
ದುಪಮಾಭೇದಂಗಳಿಂದೆ ತಟಾಸಲ್ಲೆಟುವಂ

|| ೯೯ ||

(ಇವುಮುಪಮಿತಭೇದಂಗಳ್)
[ಇಂತು ಸದೃಶಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರಂ]

(೧೦) ಅಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಎದಿತಾರ್ಥವಿಪರ್ಯಾಸಾ
ಸ್ವದಮೆ ದಲಾಕ್ಷೇಪಮೆಂಬಲಂಕಾರಂ ಮು |
ತ್ತದಟ ವಿಶೇಷವಿಭಾಗಮು
ನುದಾಹರಣಮಾರ್ಗದಿಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ತೋರ್ಪೆಂ

|| ೧೦೦ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಕಂ|| ಮೃದುತರಮಾರ್ಗದೆ ಕೆನ್ನಂ
ಮದನಶರಾನೀಕನೊಯ್ಯ ನೊಲವಂ ಪಡೆಗುಂ |
ಹೃದಯಮನಳನಳಲಿಂದುಜಿ
ವಿದಾರಿಸುವುದಿಂತು ಕುಸುಮಮಯಮಲ್ಲದಜುಂ || ೧೦೧ ||
(ವೃತ್ತಾಕ್ಷೇಪಂ)

ಧನಮಂ ನೆರಪದೆ ವಿದ್ಯಾ
ಧನಮಂ ಮಾಡದೆ ತಗುಳ್ಳು ನೆಗಟದೆ ತಪದೊಳ್ |
ಮನುಜತ್ವಮಫಲಮಾಯ್ತೆಂ
ತೆನಗೆಂಬುದನಜಿವುದನುಶಯಾಕ್ಷೇಪಕಮಂ || ೧೦೨ ||
(ಅನುಶಯಾಕ್ಷೇಪಂ)

ಸರಸಿಜವಿರೋಧಿ ಕಾಂತ್ಯಾ
ಕರಮಮೃತಮಯಂ ತ್ವದೀಯಮುಖಶಶಿಯುಂಟಾ |
ಗಿರೆ ಶಶಿಯದೇವುದೆಂಬುದು
ನಿರುತಂ ಶ್ಲೇಷಾನುವಿದ್ದಮಪ್ಪಾಕ್ಷೇಪಂ || ೧೦೩ ||
(ಶ್ಲೇಷಾಕ್ಷೇಪಂ)

ವರಹಂಸಕದಂಬಕಮದು
ಶರದಂಬುದಮಲ್ಲ ಮುಖರನೂಪುರಸಂವಾ |
ದಿರವಂ ನೆಗಟ್ಟುಪ್ಪುದು ಬಂ
ಧರಮದಜುಂದಿದರೊಳೆಂಬುದುಪಮಾಕ್ಷೇಪಂ || ೧೦೪ ||
(ಉಪಮಾಕ್ಷೇಪಂ)

ಮದಕರಿಯೋ ಘನಸಮಯಾಂ
ಬುದನೋ ಘನಮಲ್ಲ ನೆಗಟ್ಟುದದಜೊಳ್ ಸಪ್ತ |
ಜ್ಞದಗಂಧಸುರಭಿ ಪದುಳಂ
ಮದಕರಿಯೆನೆ ನೆನೆಗೆ ಸಂಶಯಾಕ್ಷೇಪಕಮಂ || ೧೦೫ ||
(ಸಂಶಯಾಕ್ಷೇಪಂ)

ಕಂ|| ಮಾನಧನಾ ಪೋಗಟಾಸಲೇಂ

ದಾನಿಯೆ ನೀನುಂತೆ ನಿನ್ನ ಕಸವರಮೆಂದುಂ ।

ದೀನಾನಾಥರ ಕೆಯ್ಯದು

ದಾನಿಯದೆಂತೆಂಬುದಿಂತು ಹೇತ್ವಾಕ್ಷೇಪಂ

|| ೧೦೬ ||

(ಹೇತ್ವಾಕ್ಷೇಪಂ)

ವೃತ್ತಿರೇಕವಿಕಲ್ಪಮಿ]ದಿಂ

ದತ್ತಿಯಧವಳೋಪದೇಶಮಾರ್ಗ ಕ್ರಮದಿಂ ।

ದತ್ತಿಪುಣರಟಾದು ಕೊಳ್ಳನು

ಮತಿಯಿಂದಾಕ್ಷೇಪಮೆಂಬಲಂಕಾರಮುಮಂ

|| ೧೦೭ ||

(ಇಂತಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ)

(ಇದು ವೃತ್ತಿರೇಕವಿಕಲ್ಪಂ)

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಗೀತಿಕೆ|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥತತ್ವಭೇದದೊಳೊ

[ಪ್ರತಿಪೇಧಮಂನೇಗಟ್ಟುವುನಿತಿ ಮಾಟಕ್ಕಿಯಿಂ ।

ದತ್ತಿಯಾಕ್ಷೇಪಗಣನಾಂವೃತಿ

ಗತಿ ನೃಪತುಂಗದೇವಮಾರ್ಗದೊಳೊ

|| ೧೦೮ ||

(೧೧) ಶ್ಲೋಕಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ನಾನಾರ್ಥಮೇಕರೂಪಾ

ಧೀನವಚೋರಚಿತಮಪ್ಪೊಡಕ್ಕುಂ ಶ್ಲೇಷಂ ।

ಮಾನಿತಮಳಂಕ್ರಿಯಾನಂವಿ

ಧಾನಂ ಮೃತ್ತಿಂತು ತಮಪಲಕ್ಷ್ಯವಿಕಲ್ಪಂ

|| ೧೦೯ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಣ.

ಉದಯಾರೂಢಂ ಕಾಂತ್ಯಾ

ಸ್ವದ ನನುರಕ್ತಾತ್ಮನುಂಡಳಂ ಕುಮುದಕರಂ ।

ಮೃದುತರಕರಂಗಳಿಂದತಿ

ಮುದಮಂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪಡೆಗುಮಿಂತಿರಾಜಂ

|| ೧೧೦ ||

ಕಂ|| ವಿವುಳತ [ರಕಟಕನುದ್ಯ

ದ್ವಿಪಹರೆ (೦) ಮಹಿಷೇನಿವೈವ್ಯನುನ್ನತಪಾದಂ ।

ವ್ಯಸನೀತಶ್ರೀಫಲದಂ

ವಿಪರೀತಕನಸ್ಪನಂತು ಭೂಭೃನ್ನಾಥಂ

|| ೧೧೧ ||

(ಅವಿರುದ್ಧ ಶ್ಲೋಕಂ)

ನೇರಿದ ವಿಸಂವಾದಂ ಪಂ

ಜರಶುಕತತಯೋಳಾ ಕುಲಾಲಗೇಹಂಗಳೊಳಂ ।

ಪರಚಕ್ರಭ್ರಾಂತಿಗಳ

ಧ್ವರದೊಳ ನೆಗಟ್ಟುಂ ಮಾಹಾಹವಧ್ವನಿನಿಯತಂ

|| ೧೧೨ ||

(ನಿಯಮಿತ ಶ್ಲೋಕಂ)

ಅರಿಗೋತ್ರಭೇದಿ ವಿಬುಧೇ

ಶ್ವರನಲ್ಲಂ ಧೃತಕಳಾಕಳಾಪಂ ದೋಷಾ ।

ಕರನಲ್ಲಂ ವಿದಿತೋಮಾ

ವರನಾತ್ತಭುಜಂಗನಲ್ಲನೀಭೂಪಾಳಂ

|| ೧೧೩ ||

(ವಿರುದ್ಧ ಶ್ಲೋಕಂ)

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ವರರೂಪಕಾದ್ಯಳಂಕಾ

ರರಚನೆಯೊಳಾ ಮುನ್ನೆ ಪೇಟ್ಟು ಬಂದೆಂ ಕೆಲವಂ ।

ದೊರೆಕೊಳ ಬಗೆಗೀ ತೆಪದಿಂ

ನಿರಂತರವಿರುದ್ಧನಿಯಮಿತಶ್ಲೋಕಗಳಂ

|| ೧೧೪ ||

(ಇಂತು ಶ್ಲೋಕಾಲಂಕಾರಂ)

(೧೨) ಉತ್ತೇಷ್ಣಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ತಟುಸಂದು ಪಲವು ತೆಪದಿಂ

ತೆಪದಿದರೆ ನೆಗಟ್ಟುರ್ದುರ್ದೊಂದು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯಂ ।

ಮಹಿಷ ಪೆಪತೊಂದು ಮಾಟಕ್ಕಿಯಿ

ನಪಾಪುವುದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂಬುದಿಂತದಪ ತೆಪಂ

|| ೧೧೫ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಕಂ|| ನಡೆವಗಲ ಬಿಸಿಲ್ ಶನ್ನಂ
 ಸುಡೆ ವನಕರಿ ಕಮಲಬಂಧವೊಳ್ ದಿನಕರದೊಳ್ |
 ಕಡುಗಾಯ್ನೆ ಸರಸಿಜಮಂ
 ಕಿಡಿಸಲ್ ತಾಂ ಪೊಕ್ಕುದಾಗ ಬಗೆಗಾ ಕೊಳನಂ || ೧೧೩ ||

ನೆಲಸಿ ಕಿವಿಯೊಳ್ ಮದಾಯತ
 ವಿಲೋಕದೊಳ್ ಪೊಳೆವುದೊಳ್ಳನೆಂದೀ ಕರ್ಣೋ |
 ತ್ವಲಮುಮನಾಕ್ರಮಿಸುವುದಿದು
 ವಿಲಾಸಿನೀ ನಿನ್ನ ಲೋಲಲೋಚನಯುಗಳಂ || ೧೧೪ ||
 (ಇಂತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಕಂಕಾರಂ)

(೧೫) ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಬಗೆದಿಂಗಿತಚೇಷ್ಟಾಕಾ
 ರಗತಂಗಳನಂತರಂಗದೊಳ್ ಮುಟಿಸಿದುದಂ |
 ಮಿಗೆ ಸೂಚಿಸುವುದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ
 ನುಗತಾಳಂಕಾರಮಿಂತು ತದುದಾಹರಣಂ || ೧೧೫ ||

ತಿಳಿಪಲಡಿಗಿಟಗಿದೋಪನ
 ತಳಂಗಳಾ ತೀಟದಿಂ ಪದಂಗಳೊಳೊಗೆದಾ |
 ಪುಳಕಜಯಂಗಳ್ ಕಳೆದುವು
 ಮುಳಿಸಂ ನಲ್ಲಕ್ಕೆ ಬಿಳೊಗಂಗೆಯ್ದಿರೆಯುಂ || ೧೧೬ ||

ಪರುಷಾಳಾಪಮುಮತಿನಿ
 ಸ್ಮರವೀಕ್ಷಣಮುಖವಿಕಾರಮುಂ ಮುಟಿಸಿರೆಯುಂ |
 ತರಳಾಪಾಂಗಮುಮಾಕೆಯ
 ದರಹಸಿತಮುಮುಟಾಯೆ ಪೇಟ್ಟು ಮುಟಕಮನೆರ್ದೆಯೊಳ್ || ೧೧೭ ||
 (ಇಂತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರಂ)

(೧೯) ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಗುಣಜಾತ್ಯಾದಿಗಳೊಳಗನು
 ಗುಣಮಾಗರೆ ಪೇಟದವಟ ವಿಕಳತೆಯಂ ಸೆ ।
 ಯೆಡಿಸಿ ವಿಶೇಷಮನಪುವು
 ಗಣನೆ ವಿಶೇಷಾನುಭಾವಸದಳಂಕಾರಂ

|| ೧೭೧ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಅಲರಂಬು ಕರ್ಬುವಿಲ್ ಕೋ
 ಮಲಸರಸಿಜನಾಳತಂತು ತಿರು ಮತ್ತಿವಜ್ಜಾ ।
 ಬಲದಿನಗಲ್ಲರನೆಚ್ಚಾ
 ತ್ರಿಲೋಕಮಂ ಕಂತು ಬಸಕೆ ಬರಿಸುವನೆಂತುಂ

|| ೧೭೨ ||

ಸ್ಪೂರ್ಯಿಸದೆ ದಶನವಸನಾಂ
 ತರಮಾರಕ್ತಂಗಳಾಗದನೆಯಂ ಕಣ್ಣಿಳ್ ।
 ಭರಿತಭೂಕುಟಿ ಕಲಮಾ
 ಗರದೆ ಮುಖಂ ಗೆಲ್ಲನಿಂತುವರಿನೈಪಬಲಮಂ

|| ೧೭೩ ||

(ಇಂತು ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ)

(೧೫) ಸಮಾಹಿತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಪರವಸದ ಬಗೆಯೊಳೊಂದಂ
 ದೊರೆಕೊಳಿಸುವುದಜಾಗತರ್ಕತೋಪಸ್ಥಾನಂ ।
 ನಿರುತಂ ಸಮಾಹಿತಾಲಂ
 ಕರಣಾಂತರಮಕ್ಕು ಮಿಂತು ತದುದಾಹರಣಂ

|| ೧೭೪ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಮುಳಿದಿರ್ವ ನಲ್ಲಳಲ್ಲಿಗೆ
 ತಿಳಿಸಲ್ ಪೋಪೆನ್ನ ಬಗೆಗೆ ದೊರೆಕೊಳಿ ಮತ್ತಿಂ ।
 ತೆಳವೆಟಿ ಗಗನಾಂತರದೊಳ್
 ಪೊಳಿದತ್ತೆತ್ತಂ ವಸಂತ ಸಮಯೋತ್ತಂಸಂ

|| ೧೭೫ ||

ಕಂ|| ತಡೆತಡೆದು ಕಾಂತನಲ್ಲಿಗೆ
 ನಡೆಯಲಾ ಬಗೆದೆನೆಗೆ ಕಾರ ಕಾರಿರುಳೊಳ್ ಸ |
 ಯ್ದಿವಡಿಕ್ಕೆಗಳಿ ತೊಡೆದ
 ತ್ತೆಡೆವಟಾಯದೆ ಪೊಳೆವ ಮಿಂಚು ಮುಗಿಲೆಡೆಯೆಡೆಯೊಳ್ || ೧೨೬ ||
 (ಇಂತು ಸಮಾಹಿತಾಳಂಕಾರಂ)

(೧೬) ಸಮಾಸೋಕ್ತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ತಟಾಸಂದು ಮನದೊಳೊಂದಂ
 ಪೆಟತಂ ಮತ್ತದನೆ ಪೊಲ್ವುದಂ ಕುಟಾಪುಗಳಂ |
 ಕುಟಾಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಪೆಟ್ಟುದು
 ನೆಟಿಯೆ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಯೆಂಬುದಿಂತದಟ ತೆಟಂ || ೧೨೭ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ತಾಮರೆಯಲರೊಳ್ ಸರಸನಿ
 ಜಾನೋದದೊಳೊಂದಿ ನಲಿದು ಮಕರಂದ [ರಜೋ] ¹
 ವ್ಯಾ[ಮುಗ್ಧದೊ]ಳಿ ಮುಗುಳೊಳ
 ಮಾಮಾಪ್ತಿಯಿನಟಸಿ ಸುಟಾವುದಳಿ ಕೆಲಗೆಲದೊಳ್ || ೧೨೮ ||

(1) ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಸಮನ್ವಯಂ.

ನೆರೆದತಿವಿದಗ್ಧಗಣಿಕಾ
 ಸುರತಾಸವಸೇವನಾಕೃತಾದನನಾಗಿ |
 ದಿರದೆ ತರುಣೀರತಾಂತರ
 ಸರಾಗಮಂ ಪೆಟ್ಟುದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಯ ನೆವದಿಂ || ೧೨೯ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಾಂತರಂ.

ದಾನಪರನಂ ನಿಜೋನ್ನತ
 ಮಾನನನಾರೂಢವಿಪುಳವಂಶನನಂತೊಂ |
 ದಾನೆಯನಪಾಯಪಂಕದೊ
 ಕೇನುಂ ತಳ್ಳಿಲ್ಲದಿರ್ದುರ್ದಂ ಕಾಣಿಸಿದಂ || ೧೩೦ ||

1. ಈ ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೀಗೆಯೇ ಸಮನ್ವಯವುಂಟು.

(೧) ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ.

ಕಂ|| ತ್ಯಾಗಾದಿಗುಣಗಣೋದಯ

ಭಾಗಿಯನೇನಾನುಮೊಂದುಪಾಯಾಂತರಮಂ |

ನೀಗಲ್ ನೆಟಿಯದೆಯನುಪಮ

ನೀಗಣಿದದಿನಾನೆಮಾಡಿ ನುಡಿದಂ ಬಗೆಯಂ

|| ೧೩೧ ||

[ಇಂತು ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ]

(೧೭) ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಬಗೆದರ್ಥಮನುಪದೇ ಮೆ

ಲ್ಲಗೆ ತಿರ್ದುವ ಬಗೆಯನದಟ ನೆಪದಿಂ ನೆಟತಂ |

ನಿಗದಿಸುವುದು ಪರ್ಯಾಯೋ

ಕ್ತಗತಾಳಂಕಾರಮದಟ ಪಾಂಗಿಂತಕ್ಕುಂ

|| ೧೩೨ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ನೀಮಿರ್ಬರುಮನ್ನೆಗಮಿಂ

ತೀಮಾಟಕ್ಕಿಯೊಳಿನಿಸುವೊಟ್ಟು ನುಡಿವುತ್ತಿರಮಾ |

ನಾನೋದಕುಸುಮಸಮಿತಿಯ

ನಾನುರಗಕೊಳಾಯ್ದು (ಕೊಯ್ದು)ಮಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರ್ವೆಂ

|| ೧೩೩ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಸಮನ್ವಯಂ.

ಕೆಳದಿಯಮುಖಮತ(ನು)ಮನೊ

ಬುಳಿಗೂಡಿ ವಿದಗ್ಧೆ ಸುರತಸೇವನಮಂ ಮೊ |

ಕೃಳಮವರ್ಗ ಮಾಡಲೆಂದಾ

ಗಳೆ ಪೋಗಲ್ ಬಗೆದು ನುಡಿದಳಂತೀಮಾತಂ

|| ೧೩೪ ||

(ಇಂತು ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಾಲಂಕಾರಂ)

೧. ಕಾವ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆದಿಯಿಂದಲೂ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಆ ಪದ್ಯತಿಯು ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಒಂದೆರಡು ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

(೧೮) ವಿರೋಧಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಒಂದೊಂದಕ್ಕೊಳೊಂದದುವಂ
ತಂದೊಬ್ಬಳಮಾಡಿ ತದ್ವಿಶೇಷಾಂತರಮಂ |
ಸಂದೇಹಮಿಲ್ಲದಜುಪುವು
ದೊಂದೆ ವಿರೋಧಾಭಿಧಾನಮದುಮಿಂತಕ್ಕುಂ

|| ೧೩೫ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಶರದಾಗಮದೊಳಾ ಕಳಹಂ
ಸರವಂ ಪೆರ್ಚಿತ್ತು ಕಿವಿಗೆ ಸೊಗಯಿಸಿ ಹೀನಂ |
ವಿರಳತರಮಾಯ್ ಬರ್ಹಿಣ
ವಿರಾವಮುರುಮುದವಿರಾವವಿರಸವಿರಾಗಂ

|| ೧೩೬ ||

ಮಲಯಾನಿಳನಿಸಕದಿನುದಿ
ವರ್ಲರ್ಗಳ ಮಕರಂದಮಾಲೆಗಳ್ ಪರೆದೆತ್ತಂ |
ನೆಲದೊಳಾ ಬಿಟ್ಟುಂ ಪಡೆದುವು
ವಿಲೋಚನಾಂಬುಗಳನ್ನೆಗಳಂ ವಿರಹಿಗಳಾ

|| ೧೩೭ ||

(ಉಪಸಂಹೃತಿ)

ದೊರೆಕೊಳ್ಳಂತಿರೆ ಮುನ್ನಂ
ವಿರೋಧಗತಮಾರ್ಗಭೇದಮಂ ತೋಟಾದಿನಾ |
ದರದಿನುಪಮಾದಿಗಳೊಳಂ
ನಿರುತಮನುಕ್ತಮುಮನಟಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಾಂತರದೊಳಾ
[ಇಂತು ವಿರೋಧಾಲಂಕಾರಂ]

|| ೧೩೮ ||

(೧೯) ಅಪ್ರಸ್ತುತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಪ್ರಸ್ತುತಮಲ್ಲದನೆ ಮಿಗೆ
ವಿಸ್ತಾರಿಸಿ ನೆಗೆಟಿ ಪೇಟಿಡಕ್ಕುಂ ಮತ್ತ |
ಪ್ರಸ್ತುತಮೆಂಬುದಲಂಕೃತಿ
ವಿಸ್ತರಮಿಂತಕ್ಕುಮದಟ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಭಾಗಂ

|| ೧೩೯ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಮೃಗಗಣಮೆ ಸುಖಂ ಬಾಲ್ಯಂ
ಸೋಗಯಿಸುವ ವನ್ಯಾಂತರಾಳದೊಳ್ ಬಹುತ್ಯಣದೊಳ್ |
ಬಗೆದಳಿಪಿ ಸುತಾದು ನೋಡದೆ
ಮೋಗಮಂ ವಸುಮದವಿರಾಮಕಲುಷಾಯತರಾ || ೧೪೦ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಯಂ.

ಸಂತಂ ಮೃಗಗಣವೃತ್ತಿಯ
ನಿಂತಪ್ರಸ್ತುತಮನಟುಪಿದಂ ಪರಸೇವಾ |
ಚಿಂತಾವಿಷಾದಿತಾಂತ
ಸ್ವಾಂತಂ ಸಂಶೈಸಲೆಂದು ತನ್ನಂ ತಾನೇ || ೧೪೧ ||
[ಇಂತಪ್ರಸ್ತುತಾಲಂಕಾರಂ]

(೨೦) ನಿರ್ದರ್ಶನಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಗುಣದೋಷಾದಿಗಳಿಂದನು
ಗುಣಮಾಗಿರೆ ಪೇಟ್ಟು ತದನುಸದೃಶದಿನೊಂದಂ |
ಪ್ರಣಿಹಿತನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ರಮ
ದಿಣಿಸುವುದಕ್ಕುಂ ನಿರ್ದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಂ || ೧೪೨ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಅಮಳನಗುಣವೃತ್ತಿಗಳಿಂ
ಸಮುಪಸ್ಥಿತಸಕಳಜನರ್ಗಳುಪಚಿತಗುಣಮಂ |
ಸಮನಾಗಿರುವರ್ ಕನ್ನಡಿ
ಕಮನೀಯಾಕಾರಬಿಂಬಮಂ ತಾಳ್ದು ವವೋಲ್ || ೧೪೩ ||

ಜನಮಟುಯದನ್ನೆಗಂ ಮು
ನ್ನೆ ನಯಮನಟುಪಟುಪಲಾವೋಡದು ಮಂತ್ರಿಗುಣಂ |
ಜನನಾದಂ ನೆಗಟಿ ನಗ
ಧ್ವನಿವೋಲನುಕರಣವಾರ್ತೆ ಮಂತ್ರಿಯ ಗುಣಮೇ || ೧೪೪ ||

ಕಂ॥ ತಲೆಸೂಡಿ ಮುನ್ನೆ ಕಜ್ಜದ
ಫಲಮಂ ಬೆಸಗೊಂಡುಮೇವನಲ್ಲಿಂ ಬಟಾಯಂ ।
ತಲೆಯಂ ಕಿರಿಯಿಸಿ ದಿವಸಮು
ನಲಸದೆ ಬೆಸಗೊಪ್ಪನಂತು ಗಾವಿಲನಕ್ಕುಂ
॥ ೧೪೫ ॥

ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಿ ನಿಲೆ ವಿಧಿ
ಮತನಯನುನುಕೂಲಮಾಗಿ ನಿಲೆಯುಂ ಕಾರ್ಯ ।
ಸ್ಥಿತಿಯಂ ಸಾಧಿಸಲಾಗದು
ಮೃತಕೃತೋಪಕೃತಿಯವೊಲನರ್ಥಾಯಾಸಂ
॥ ೧೪೬ ॥

ಪದೆದುದಯಿಸಲೆಂದುಂ ಕಾ
ಲದೊಳಲ್ಲದುದಾರತೇಜನರ್ಕನುಮಲ್ಲಿಂ ।
ಸದುದಿತಗುಣನದಟಾಂ ನಯ
ವಿದನಪ್ಪಂ ಕಾಲಮಂ ನೆರೆಂ ತೋರ್ಕೆ ನೃಪಂ
॥ ೧೪೭ ॥

ಪಡೆಯುಟಾಯಲಾದೊಡಟಾಯಂ
ಕಿಡಿಸುಗುಮಂತಕಳಂಕನೃಪಮಂಡಳಮಂ ।
ತಡೆಯದೆ ತಮಸ್ವಭಾವಂ
ಕಿಡಿಸುವವೊಲಟಾದು ರಾಡು ಶಶಿಮಂಡಳಮಂ
॥ ೧೪೮ ॥

ಕಿಟಾದೆಂದೇಟುಸಿ ಪಗೆಯಂ
ಪಟುಪಡೆ ಕಿಡಿಸದೊಡೆ ಪೆತ್ತು ಕಾಲದ ಬಲಮಂ ।
ನೆಟಿದಿಟುಗುಂ ನೆಟಿದನುವಿಂ
ಮಟಸುವವೋಲ್ ದಿವಸಕರನನಂಬುದನಿವಡೆಂ
॥ ೧೪೯ ॥

ಒಳಗಿರ್ದ ನೈರಿಗಳ್ ಮೊ
ಕ್ಕಳಮೊಯರ್ ವೆರ್ಚಲಧಿಕವಿಭವರ್ಕಳುಮಂ ।
ತಳರದೊಡನಿರ್ದು ಬಡವಾ
ನಳನೆಂದುಂ ವೆರ್ಚಲೀಯದಂತಂಬುಧಿಯಂ
॥ ೧೫೦ ॥

ಕಂ|| ಪರಪಕ್ಷಮುಳ್ಳಿನಂ ತನ

ಗಿರವುಬ್ಬಸಮದಟುನಟುವುದನೇಗೆಯ್ದಂ |

ಪರೆದ ಪುಡಿಯೆಲ್ಲಮಂ ನೀರ್

ನೆರೆದು ಕೆಸರ್ಮಾಡದನ್ನೆಗಂ ನೆಲಸುಗುಮೇ

|| ೧೫೧ ||

ಕುಟುಗೊಂಡು ನೆಗಟ್ಟುನಿಜೈಯ

ನಟುಯದೆ ತನ್ನಿಜೈಯಿಂದೆ ಕಜ್ಜಂ ಬೇಟ್ಟಂ |

ತಟುಸಲಿಸಲಾಟನಾರ್ತನ

ತೆಟುನಟುಯದೆ ಮರ್ದುವೇಟ್ಟು ಬಿಜ್ಜನ ತೆಟದಿಂ

|| ೧೫೨ ||

ಪರಿಣಾಮಪಥ್ಯಮಂ ಸುಖ

ಪರಿಕರಮಂ ಮೆಚ್ಚದನ್ನರಾರೀ ಮಾತಂ |

ನಿರತಿಶಯರಸಸಮೇತಮ

ನರೋಚಕಂ ಮೆಚ್ಚದಂತೆ ಸೊಗಯಿಸುವುಣಿಸಂ

|| ೧೫೩ ||

ಉಪಸಂಹೃತಿ.

ಇಂತುದಿತಭೇದಮಂ ದೃ

ಷ್ಟಾಳಂಕಾರಮಾರ್ಗಮಂ ಕನ್ನಡದೊಳ್ |

ಸಂತತ ಗುಣಮಂ ಕೆಯ್ಯೊ

ಳ್ಳಂತಾಗಿರೆ ಬಗೆದು ಪೇಟ್ಟಿಗೆ ಪರಮಕವೀಶರ್

|| ೧೫೪ ||

¹[ಇಂತು ದೃಷ್ಟಾಂತಾಳಂಕಾರಂ]

(೨೧) ಸಹೋಕ್ತೃಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಗುಣಜಾತ್ಯಾದಿಗಳಿಂ ದೊರೆ

ಯೆಣಿಸುವುದು ಸಹೋಕ್ತಿಯೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ನಾನಾ |

ಗಣನಾ ವಿಶೇಷಮಾಗಿ

ಗಣದದಿನಾರಯ್ದು ಕೊಳ್ಳೆ ಲಕ್ಷ್ಯಮನದಟಾ

|| ೧೫೫ ||

1. ಈ ಅಲಂಕಾರದ ಹೆಸರನ್ನು ಮೊದಲು ನಿದರ್ಶನೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಉಪಸಂಹೃತಿಯಲ್ಲಿ “ಇಂತು ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ ಮಾರ್ಗಂ” ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ‘ಇದು ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಸಂತತಗುಣಮಂ ಕೈಕೊಳ್ಳಂತಾಗಿರೆ ಪೇಟ್ಟಿದು’ ಎಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ವುಂಟೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವನು. ದಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನಾಭೇದವು ಇಷ್ಟು ವಿಶದವಾಗಿಲ್ಲ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಅತಿಧವಳಮಾಯ್ತು ಗುಣಸಂ
ತತಿಯೊಡನೆ ಯಶೋವಿತಾನಮಾಶಾಧೀನಂ ।
ಸತತಂ ವರ್ಚಿತ್ತು ನಿಜಾ
ಯತಿಯೊಡನೆ ಮಹಾವಿಭೂತಿ ಪರವೋದಯನಾ || ೧೫೬ ||
[ಇಂತು ಸಹೋಕ್ತೃಲಂಕಾರಂ]

(೨೨) ಸಂಕೀರ್ಣಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಸಂಕೀರ್ಣಮೆಂಬುದುಕ್ತಾ
ಕಂಕಾರಸಮೂಹಸಂಕರಕ್ರಮಮುಕ್ಯಂ ।
ಶಂಕಾವಿರಹಿತಚಿತ್ತರ
ದಂ ಕಾವ್ಯದೊಳಿಂತು ವೇಬ್ಬಿ ಕವಿವೃಷಭರ್ಕಳಾ || ೧೫೭ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಅಪರಾಗಂ ಮುನಿಪತಿವೋ
ಲಸಗತಗುಣನಾಗಿಯುಂ ನಿಜಾಯತದೋಷಂ ।
ವಿಪುಳಯಶೋಧನರೋಭಂ
ನೃಪವೃಷಭನರಾಶಿನಿಕರತರುದನದಹನಂ || ೧೫೮ ||
(ಇಂತು ಸಂಕೀರ್ಣಾಲಂಕಾರಂ)

(೨೩) ಪರಿವೃತ್ತಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಪರಿವೃತ್ತಿ ಯೆಂಬುದಕ್ಕುಂ
ನಿರುಪಮಮರ್ಥಸ್ವರೂಪವಿನಿಮಯವಚನಂ ।
ಪರಮಗುಣೋದಯಮದಜಾ
ಸ್ವರೂಪಮಂ ಬಗೆದು ಕೊಳ್ಳಿ ಮತ್ತಿತೇಜದಿಂ || ೧೫೯ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಅರಿಗೆ ದುರಾಹವರಂಗಾಂ
ತರದೊಳಭೀತಂ ನಿಜಾರಿಸಮಿತಿಗಳಿಂದಂ ।
ನೆರೆದ ಜಯಂಗೊಂಡಾಗಡೆ
ಸುರಾಂಗನಾಸುರತವಿಷಯಸುಖಮಂ ಕೊಟ್ಟುಂ || ೧೬೦ ||

(೨೪) ವ್ಯಾಜಸ್ತುತ್ಯಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಅತಿಶಯಮಾಗಿರೆ ಗುಣಸಂ

ತತಿಯಂ ದೋಷಮನೆ ಪೇಟ್ಟನೋಲಾ ಪೇಟ್ಟುದು ನಿ ।

ಶ್ಚಿತ್ತಶಬ್ದಾರ್ಥವ್ಯಾಜ

ಸ್ತುತಿಯೆಂಬುದುಮದಟ ಮಾಟಕ್ಕಿ ಮತ್ತಿತಕ್ಕುಂ

|| ೧೬೧ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಜಲರಾಶಿಪ್ರಭವೆಯನವಿ

ಕಲಕೃಷ್ಣ ಗುಣಾನುಸಕ್ತಿಯಂ ಮಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ।

ಲಲನೆಯನಾಂತುಂ ವಕ್ಷ

ಸ್ಥೂಲದೋಷ ಪೇಟಿಂತುದಾರಚರಿತನೆ ಅಪ್ಪೈ

|| ೧೬೨ ||

ಸತತಂ ಭುಜಂಗಭೋಗಾ

ಶ್ರಿತೆ ನಿನ್ನ ಕಳತ್ರನೊಧರಾವಧು ಮತ್ತೆಂ ।

ತತಿಯದೆ ಮಹಾವುರುಷ

ವ್ರತಮಂ ತಾಳ್ದು ವಳುದಾರಚರಿತಕ್ರಮದಿಂ

|| ೧೬೩ ||

[ಇಂತು ವ್ಯಾಜಸ್ತುತ್ಯಲಂಕಾರಂ]

(೨೫) ಜೇತ್ವಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಾರ(ಣ) ಮಾಗಿರ್ಪುದಳಂ

ಕಾರಂ ಹೇತೂಕ್ತಿಯೆಂಬುದದು ತಾರ ನಾನಾ ।

ಕಾರಂ ಜ್ಞಾಪಕ ಸದಳಂ

ಕಾರಸುಮಾರ್ಗಪ್ರಯೋಗಮೊತೆಟನದಟಾ

|| ೧೬೪ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಇಂದುಕಿರಣಂಗಳಿಂದಂ

ಚಂದನರಸದಿಂದೆ ಮಾಗಿಯಾ ನೀರಿಂದಂ ।

ನೆಂದದು ಪರಿತಾಪಾನಳ

ನೆಂದಟಾದೆ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ಯ ಕಾಮಜ್ವರಮಂ

|| ೧೬೫ ||

ಕಂ॥ ಅಜ್ಞಾನವರೋಚಾ ಬೆರಸದು
 ದಜ್ಞಾನದಮಜ್ಞಾನದರೋಚಾ ಪರಿಚಯದಿಂದಂ ।
 ನೆಲೆಯಿಂದ್ರಿಯಮಂ ಗೆಲ್ಲದು
 ದಜ್ಞಾನದಮಕ್ಕುಂ ಜನಕ್ಕೆ ಪೀನಂ ಬೆಸನಂ

॥ ೧೬೬ ॥

ಬೆಳೆದೊಳಗಿದ ಕಲವೆಗಳುಂ
 ತಿಳಿಗೊಳದೊಳಗಲರ್ಥ ಸರಸಜಪ್ರತತಿಗಳುಂ ।
 ಕಳಹಂಸೆಗಳ್ಗೆ ಕೋಮಳ
 ವಿಳಾಸವತಿಗಳ್ಗೆ ಪಡೆಗುನೊಸಗೆಯನಾಗಳಾ

॥ ೧೬೭ ॥

ತಿಳಿಗೊಳಗಳುಮುಮಳಾಶಾ
 ವಳಯಮುಮತಿಧವಳಜಳದ ಜಳಧರಪಥಮುಂ ।
 ತೊಳವೆಳವೆಲೆಯುಂ ತಳೆದುವು
 ಮುಳಸಂ ಕಾಮಿಗಳ ಚಿತ್ತದೊಳಾ ನೆಲಿಸಿದುದಂ

॥ ೧೬೮ ॥

(ಇಂತು ಹೇತ್ವಲಂಕಾರಂ)

(೨೬) ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಾರಣಮನಟಾವೆ ನಿಜಸಂ
 ಸ್ಕಾರಗುಣಾತಿಶಯದೊಳಾ ತಗುಳ್ಳುವುದಕ್ಕುಂ ।
 ಸಾರಂ ವಿಭಾವನಾಲಂ
 ಕಾರಂ ಮತ್ತದಟ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಂತೆಜನಕ್ಕುಂ

॥ ೧೬೯ ॥

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಸಮಜುಗೆಯಿಲ್ಲದ ಮಜುಕಮು
 ಮಮದಿರೆ ಕೆಯ್ಯೆಯ್ಯದೊಪ್ಪುವಂದಮುಮವಳಾ ।
 ನೆವಮಿಲ್ಲದ ದರಹಸಮುಂ
 ಸಮದಾಲಸಲಿತಿಗಮನಮುಂ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ

॥ ೧೭೦ ॥

(ಇಂತು ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ)

(೨೭) ಲೇಶಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಕಂ|| ಗುಣದೊಳಮುಟ್ಟುವುದಿನಿಸವ

ಗುಣಮಂ ದೋಷದೊಳಮಿನ್ನಿಸುಗುಣಮಂ ತಂದಿ |

ದೇವಿಸುವುದು ಲೇಶಮೆಂಬುದು

ಗಣದದಿನಂತಕ್ಕುಮದಜ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಭಾಗಂ

|| ೧೭೧ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಮಾನಿಯುಮುದಾರಚರಿತನು

ಮಾನತರಿವುನಿಕರನುಂ ಮುನಸ್ವಿಯುಮಿಂತಾ |

ಮಾನಸರನಾರುಮಂ ಮನ

ಕೇನುಂಮುಟ್ಟಿಲ್ಲದಂತು ಬಗೆವುದು ದೋಷಂ

|| ೧೭೨ ||

ಕುಲಜನುಮುಲ್ಲಂ ನಡ್ವಿನ

ಬಲಮುಂ ತನಗಿಲ್ಲ ಕಣ್ಮೇಟಾದನಾರೊಳ್ |

ನೆಲಸಿರನೆಲ್ಲಿಯುಮನವಂ

ಚಲನೆಂದಂ ಪತ್ತುವಿಡವದೊಂದುಂಟು ಗುಣಂ

|| ೧೭೩ ||

(ಇಂತು ಲೇಶಾಲಂಕಾರಂ)

(೨೮) ಉದಾತ್ತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಮಿಗೆ ಮನದ ಪೆಂಪುಮಂ ಕೈ

ಮಿಗೆ ವಿಭವದ ಪೆಂಪುಮಂ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಪೇಟಲ್ |

ಬಗೆವುದುದಾತ್ತಾಲಂಕಾರ

ರಗುಣೋದಯಮದಜದಿಂತು ಸದುದಾಹರಣಂ

|| ೧೭೪ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಚಲದೆಡೆಗೆ ಪಿರಿದು ರಜಮುಂ

ನೆಲನುಂ ಪ್ರಿಯದೆಡೆಗೆ ಕಿಟಾದು ಕೊಳಲುಂ ಕುಡಲುಂ |

ಚಲಮುಂ ಪ್ರಿಯಮುಂ ಬಟಾ ಸಮ

ಬಲನಾಗರೆ ನೆಗಟ್ಟು ಬಗೆಗೆ ಕಿಜಾದೇಂ ಪಿರಿದೇಂ

|| ೧೭೫ ||

ಕಂ|| ಅಟಾಢಟಾಪಿ ಬಟಾಯ ನುಟಾಯದೆ
ಪಟಾವರುಮಂ ತವಿಸಿ ಕಟಾಯದುಟಾವಳನಾದಂ |
ಪಟಾಕೆಯ್ದು ತೊಟ್ಟುನುಟಾದಂ
ತುಟಾದ ಮಹಾಪುರುಷರಟಾಯದುಟಾದರೆ ಸೀಯಂ || ೧೭೬ ||

ಕಸವರಮೆಂಬುದು ನೆಟಿ ಸೈ
ರಿಸಲಾವೊಡೆ ಪರವಿಚಾರಮುಂ ಧರ್ಮಮುಮಂ |
ಕಸವೇಂ ಕಸವರಮೇನು
ಬ್ಬಸಮಂ ಬಸಮಲ್ಲದಿದುರ್ಮ ಮೂಡುವರೆಲ್ಲಂ || ೧೭೭ ||

ಪಾಟಾ ನಿಲೆ ನೆಗಟಾ ಬಾಟ್ಟುದು
ಬಾಟಿಂಬುದು ನಿಕ್ಕುವಂ ಗುಣಗ್ರಾಮಣಿಗಳ್ |
ಪಾಟಾಗೆ ತೆಗಟಿ ಬಾಟ್ಟಾ
ಬಾಟಿ(ನಾಚಂದ್ರತಾರನೋ ಮಾನಸರಾ || ೧೭೮ ||

ಪೊಲ್ಲಮೆಯುಂ ಗುಣಮುಂ ತಮ
ಗಲ್ಲದೆ ಪುದುವಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ತನಗುಂ ಪೆಟರ್ಗಂ |
ನಿಲ್ಲದೆ ಜನಮುಂ ತಾಗಿಯು
ಮೆಲ್ಲಂ ಮುನಿಸೊಸಗೆವೆರಸು ಪಟಗುಂ ಪೊಗಲ್ಗುಂ || ೧೭೯ ||

ಮಿಗೆ ಪಟಾವರೆನ್ನನೆನ್ನದೆ
ಪೊಗಲ್ವರ್ ನೆರೆದೆಲ್ಲರೆನ್ನನೆನ್ನದೆ ತನ್ನೊಳ್ |
ಬಗೆದುಭಯಲೋಕಹಿತದೊಳ್
ನೆಗಟ್ಟಿ ಜನಂ ಪಟಾಗೆ ಪೊಗಟ್ಟಿ ತನಗೇನದಟೊಳ್ || ೧೮೦ ||

ಪ್ರಣತಾರಿ ¹ಪ್ರತಿತಮುಕ್ತಾ
ಮಣಿಗಳ್ ಮಾತ್ರ್ತಾಂಕದಿಂ ಕಟಲ್ಪುದಿರೆ ಸಭಾಂ |
ಗಣನೊಪ್ಪೆ ವೀರನಾರಾ
ಯಣನಾ ತಾರಕಿತನಭದವೋಲ್ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ || ೧೮೧ ||

1. ಪ್ರತಿತ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಎಂಬಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಶೈಫಿಲ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು ಇದು ವ್ಯಾಕರಣ ಶುದ್ಧವಲ್ಲ.

ಕಂ ಪರಚಕ್ರಭೂಪರಟ್ಟಿದ

ಕರಿಗಳ್ ಬಿಡುತರ್ಪ್ಪ ಮದದ ಪೊನಲಿದೆತ್ತಂ ।

[ನರಲೋಕ ಚಂದ್ರನಾ] ಮಂ

ದಿರದೊಳಗೆಲ್ಲಕಾಲಮುಂ ಕೆಸಜಕ್ಕುಂ

|| ೧೮೨ ||

(ಇಂತುದಾತ್ತಾಳಂಕಾರಂ)

(೨೯) ಅಸಹ್ಯತ್ಯಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಅತಿಶಯಿತವಸ್ತುವಿಷಯ

ಪ್ರತೀತಿಯಂ ಮೆಟಿಸಿ ನಿಟಿಸಿ ಪೇಟ್ಟುದು ಪೆಟತಂ ।

ಸತತಮಸಹ್ಯತಿ ಸದಳಂ

ಕೃತಿ ಮತ್ತಿತಕ್ಕುಮದಟ ಲಕ್ಷ್ಯನಿಕಲ್ಪಂ

|| ೧೮೩ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಅಮೃತಮಯಕಿರಣನೆಂಬುದು

ಮಮರದು ಶಿಶಿರಾಂಶುವೆಂಬುದುಂ ಶಶಿಗೆಂದುಂ ।

ಸಮನಿಸಿ ವಿಷಕಿರಣನುಮನ

ಲಮರಿಚಿಯುಮೆಂದೆನಲೈ ನೋಡಾಪೋಹಂ

|| ೧೮೪ ||

(ನೋಡಾಪೋಹಂ)

ಕುಸುಮಂಗಳೆಂಬ ಮಾತದು

ಪುಸಿ ದಹನಮಯಂಗಳಂಬುಗಳ್ ಮನಸಿಜನಾ ।

ಜಸಮಲಾಯೆ ಸುಡುವುದೆದೆಯಂ

ಬಿಸಿಯವಿವೆಂದಿತೆ ಪೇಟಿ ಧರ್ಮಾಪೋಹಂ

|| ೧೮೫ ||

(ಧರ್ಮಾಪೋಹಂ)

ಸ್ಮರಣಸ್ತು ಸಮಿತಿಯದು ನಿ

ಭರಮಂಗಳಮನರ್ಚಿ ಪೋಗೆಯುಂ ಪೋಬಲಾಯಂ ।

ದೊರೆಕೊಳಿಸಲಾಗದದಜುಂ

ಶರತತಿಯಲ್ಲಿಂಬುದಿಂತು ಧರ್ಮಾಪೋಹಂ

|| ೧೮೬ ||

(ಧರ್ಮಾಪೋಹಂ)

ಕಂ|| ಸ್ಮರನೈದಂಬುಗಳಲ್ಲಿವು
 ಶರಕೋಟಿಗಳಲ್ಲದಾಗಂತೀ ಲೋಕಾಂ ।
 ಶರವರ್ತಿ ವಿರಹಿಗಣಮಂ
 ನಿರುತಂ ಮರ್ದಿಸುವವನೆನೆ ಸುಗುಣಾಪೋಹಂ ॥ ೧೮೭ ॥
 (ಸುಗುಣಾಪೋಹಂ)
 [ಇಂತಪಕ್ಷುತ್ಯಲಂಕಾರಂ]

(೨೦) ರಸವದಲಂಕಾರಂ.

ನವವಿಧರಸಂಗಳಂ ಮನ
 ಕೆವರೆ ನಿರೂಪಿಸುವವಚನವಿರಚನೆ ರಸವ ।
 ತ್ಯವಿಧಾಲಂಕಾರಂ ಕುಟು
 ತು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ ತೋರ್ಪೆನದಟ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ರಮಮಂ ॥ ೧೮೮ ॥

ರಸಭೇದಂಗಳ.

ವೀರಾದ್ಭುತಕರುಣಾಶ್ಯಂ
 ಗಾರಭಯಾನಕಸರೌದ್ರ ಬೀಭತ್ಸಮಹಾ ।
 ಸಾರತರಹಾಸ್ಯ ಶಾಂತಾ
 ಧಾರಂ ನವವಿಧವಿಕಲ್ಪಮಾರಸಮಾಗಂ ॥ ೧೮೯ ॥

ರಾವಣನಂ ಕೊಂದು ಜಯ
 ಶ್ರೀವಧುವಂ ತಾಳ್ದಿ ಮುಯ್ಯುನೊಳ್ ವರಸೀತಾ ।
 ದೇವತೆಯಂ ತರ್ಪನ್ನಿಗೆ
 ನೋವದೆ ಪುರುಷಬ್ರತೋಚಿತಂ ವೀರರಸಂ ॥ ೧೯೦ ॥
 (ವೀರರಸಂ)

ಜಲನಿಧಿಯಂ ಪಾಯ್ದೊರ್ವನೆ
 ನಿಲಿಕಿ ದಶಾನನನ ಪೊಟಲನಾಲಂಕೆಯನಾ ।
 ಕುಲಮಿಲ್ಲದಿಡಿದು ನಿಂದಂ
 ಕಲಿಯಾವಂ ಬಗೆದು ನೋಟಕ್ಕೊಡ್ಡಪ್ಪತಮಾದಂ ॥ ೧೯೧ ॥
 (ಅದ್ಭುತರಸಂ)

ಕಂ|| ಕರೆಕರೆದು ಮನೋಧೃತಿಯಿಂ
 ನೆರೆವಾಸೆಯೊಳದಳಲ್ಲದುಬಾಡೊಡೆ ನಿನ್ನಾ |
 ವಿರಹಾನನಾತಾಪದೆ
 ಕೊರಗುಗುಮಿನ್ನಾ ಕೆಗಿನಿಸು ಕರುಣಿಸು ಮನದೊಳಾ || ೧೯೨ ||
 (ಕರುಣರಸಂ)

ಪುಳಕಿತಕವೋಳಫಳಕಂ
 ವಿಳಸಿತಮದಿರಾರುಣೇಕ್ಷಣಂ ಸ್ಫುರಿತೋಷ್ಠಂ |
 ಕೆಳದೀ ನಿನ್ನ ಮುಖಂ ತಳ
 ಮಳಗೊಳಿಸುಗುಮಿಂತು ನಿಭೃತಶೃಂಗಾರಂ¹ || ೧೯೩ ||
 (ಶೃಂಗಾರರಸಂ)

ತಾಳತರುವಿತತಿಯೊಳಾ ಬೇ
 ತಾಳಂಗಳಾ ಮೊಟಕಿದು ತೆಟಕಿದು ಬಾಯ್ಗಳನಾಪಾ |
 ತಾಳಬಿಲಂಗಳವೋಲಾ ತಳ
 ತಾಳಲಯಕ್ರಮದೆ ಕುಣಿಯೆ ಭಯಮಯನಾದೆ || ೧೯೪ ||
 (ಭಯಾನಕರಸಂ)

ಕೊಂದು ಜಟಾಯುವನಾತಂ
 ಮುಂದಿಟ್ಟಾ ಜನಕಸುತೆಯನೊಯ್ದುಂ ಮತ್ತಾ |
 ಸಂದಿಯನಂತಕಮುಖದೊಳಾ
 ತಂದಿಟ್ಟಿಂದಲ್ಲದುಬಾಗುಮೇ ರೌದ್ರರಸಂ || ೧೯೫ ||
 (ರೌದ್ರರಸಂ)

ನವವಿವರಾವೃತಪೂತ
 ದ್ರವತ್ಸಗಾವೃತವಿಮಿಶ್ರಮಾಂಸೋಪಚಿತಂ |
 ಧ್ರುವಮಸುಚಿತ್ರಭ್ರಮಿತ
 ಕ್ರಿವಹಂ ಮೆಯಾ ಬಗೆವೊಡಂತು ಕಿಸುಗುಳಮಾದಂ || ೧೯೬ ||
 (ಬೀಭತ್ಸರಸಂ)

1. ಮದ್ರಾಸ್ ಲೈಬ್ರರಿ ತಾಳಸತ್ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಪತ್ರಗಳು
 ಗಳಿತವಾಗಿವೆ.

ಕಂ|| ಪರಪುರುಷಸೇವನಾಕೃತ
ಸುರತವಿಕಾರಂಗಳೆಲ್ಲಮಂ ನಿಜಪತಿಯೊಳ್ |
ನೆರೆದಾಗಳೆ ಮಜೆಯಲ್ ಬಗೆ
ದಿರವದು ನೆಗಿಸಿತ್ತು ಪೀನಮುಖಿಸಾರಿಕೆಯಾ

|| ೧೯೭ ||

(ಹಾಸ್ಯರಸಂ)

[ಮೃಗಗ]ಣದೊಳ್ ಪರಿಚಿತಮಂ
ದ್ವಿಗುಣಮದೋರಂತೆ ಮಟ್ಟಮಿದುರ್ದು ಮುತ್ತಂ |
ವಿಗತವಿಕಾರಾಕಾರಂ
ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ ನಿನ್ನ ರೂಪು ಶಾಂತಾಧಾರಂ

|| ೧೯೮ ||

(ಶಾಂತರಸಂ)

(೩೭) ಉರ್ಜಿತಾಳಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಆರೂಢನಿಜಮನೋಹಂ
ಕಾರೋತ್ಕರ್ಷಪ್ರಕಾಶ ಮೂರ್ಜಿತಸದಳಂ¹ |
ಕಾರಂ ತದ್ರಿಯ ಭೇದ] ವಿ
ಚಾರಮನೀತೆಜವಿನಟಾದು ಕೊಳ್ಳೆ ಕವೀಶರ್

|| ೧೯೯ ||

ಕೊಲ್ಲಿಂ ಬಿಸುಡಾಯುಧಮಂ
ಪುಲ್ಲಂ ಕರ್ಜೀಟು ಪುತ್ತನಡಿಗೊಗೊನ್ನಾ |
ನಿಲ್ಲದೆ ತೊಲಗಿದಿರಿಂದಂ
ತಲ್ಲದೊಡೆಜ್ಜಾದುರ್ ಕೆಯ್ದುಗೆಯ್ ನೀನೀಗಳ್

|| ೨೦೦ ||

(೩೮) ವ್ಯಾವೃತ್ತಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ. ೨

ಮಗುಟ್ಟುಂ ಮ[ತ್ತಿನ] ಮಾತಂ
ನೆಗಟ್ಟುರೆ ಪೇಲ್ಪುಗಳಕ್ಕು ಮಾವ್ಯಾವೃತ್ತಿ |
ಸ್ವಗತಾಳಂಕಾರಂ ಬಗೆ
ಗಗಾಧಮನರದಟ ತೆಜನನೀಕುಟುಪುಗಳಿಂ

|| ೨೦೧ ||

1. ಮೂರ್ಜಿಸ್ತದಳಂ - ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಸಮ್ಮತವಾತ್ಯವು.

2. ಈ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ದಂಡಿಯು ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್.

ಕಂ|| ವಿರಹಂ ಪರಿತಾಪಮನಾ

ಪರಿತಾಪಮುಮಳಿಪನಳಿಪು[ಮಾ] ವಲ್ಲಭನೋಳ್ |

(ನೆರೆ)ದಿರ್ಪ ಬಗೆಯನಾನೆರೆ

ದಿರವುಂ ಸುರತಾನುರಾಗಮಂ ಪೆರ್ಚಿಸುಗುಂ

|| ೨೦೨ ||

ನುಡಿಯಂ ತಗುಳ್ಳೆ ನೋಟಂ

ನುಡಿ ಪರಿಚಯಮಂ ತಗುಳ್ಳೆ ಪರಿಚಯಮಳಿಪಂ |

ತಡೆಯದೆ ತಗುಳ್ಳೆ ಮನದಳಿ

ಪೊಡಗೂಡಿಡುದುಂ ತಗುಳ್ಳುಗುಂ ಕಾಮಿಗಳಾ

|| ೨೦೩ ||

(೨೨) ಪ್ರಿಯತಮಾಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಪ್ರಿಯಕುಶಲಪೂರ್ವಕೋಚಿತ

ನಯವಿನಯೋದಾರರುಚಿರವಚನಪ್ರಾಯಂ |

ಪ್ರಿಯತರಮೆಂಬುದು ಸಕಳ

ಕ್ರಿಯಾನುಗಮಿತಾರ್ಥಮಿಂತು(ತ)ದುದಾದರಣಂ

|| ೨೦೪ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಗುರುಜನದ ಪರಕೆಯಂ ಬಂ

ಧರಪುಣ್ಯಫಲಾನುಬಂಧಮಂ ನೆರೆದೆನ್ನೊಳ್ |

ಪರಮಾನುಭಾವಭರಮಂ

ದೊರೆಕೊಂಡು(ಡು)ವದಿದು ಬರವಿನೊಳ್ ನಿಮ್ಮಡಿಯಾ

|| ೨೦೫ ||

(೨೪) ಅಪೀರಲಂಕಾರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ದೊರೆಕೊಂಡು ಮನದ ಬಗೆಯಂ

ಪಿರಿದಾಗಿರೆ ಪಿರಿಯರೊಸಗೆಯಂ [ಬಗೆದಂ]ದುಂ |

ಪರಮಾಶೀರಾರ್ಥಂ

ಕರಣಾಂತರಮದಟ ಲಕ್ಷ್ಯವೊತೆನಕ್ಕುಂ

|| ೨೦೬ ||

ಲಕ್ಷ್ಯಂ.

ಕಂ|| ಆಯುಂ ಶ್ರೀಯುಂ ವಿಜಯಮು
ಮಾಯತಿಯುಂ ನೃಪತಿ ನಿನಗೆ ನಿಜಸಂತತಿಯುಂ |
ನ್ಯಾಯದೆ ವೇರ್ಚುವುದಕ್ಕೇ
ತೋಯಧಿಧರ[ಣೀಧ]ರಾಧರಸ್ಥಿತನರೆಗಂ

|| ೨೦೭ ||

(೩೫) ಭಾವಿಕಾಲಂಕಾರಂ.

ಗೀತಿಕೆ|| ಭಾವಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ಕವಿಗಳಾ
ಭಾವಿಸಿ ಮನದ ಬಗೆಯೊಂದಿದರ್ಥಂ |
ಕೇವಳಮದಟೊ[ಳ]ಳಂಕೃತಿ
ಭಾವಿಕಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ನೃಪತುಂಗದೇವಮತದಿಂ

|| ೨೦೮ ||

(೩೬) ಧ್ವನ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಕಂ|| ಧ್ವನಿಯೆಂಬುದಳಂಕಾರಂ
ಧ್ವನಿಯಿಸುಗುಂ ಶಬ್ದದಿಂದಮರ್ಥದೆ ದೂಷ್ಯಂ |
ನೆನೆವುದಿದನಿಂತು ಕಮಳದೊ
ಳನಿಮಿಷಯುಗವೊಪ್ಪಿ ತೋರ್ಪುದಿಂತಿದು ಜೋಡ್ಯಂ

|| ೨೦೯ ||

(ಮಹಾಕಾವ್ಯನಿಷ್ಕಮಾದ ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನೆಗಳ ವಿವರಣಂ).

ಮಾಲಿನೀವೃತ್ತಂ|| ಅತಿಶಯಮಿತಿಹಾಸೋಪಾಶ್ರಯಂ ಮೇಣ್ ಕಥಾವಿ
ಶ್ರುತಚತುರವಿ [ಕಾ] ಶೋ^೧ತ್ವಾದಿತಾರ್ಥೋತ್ಕರಂ ಮೇ |
ಣತಿಕುಶಲಬಲೀಲಾಚಾರಲೋಕೋಪಕಾರೋ
ದಿತಪರಮಗುಣೈಕೋದಾರಧೀರಾಧಿಕಾರಂ

|| ೨೧೦ ||

ಪರಮಸುಖಪದಶ್ರೀಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥನೋಕ್ಷ
ಸ್ಥಿರವಿಷಯವಿಶೇಷಾಖ್ಯಾನವಿಖ್ಯಾತತತ್ತ್ವಂ |
ಪುರಜನಪದಶೈಲಾದಿತ್ಯಚಂದ್ರೋದಯಾಸ್ತಾಂ
ತರಸಮೃಗಗಣಭ್ಯಾವರ್ಣನಾನಿರ್ಣಯಾರ್ಥಂ

|| ೨೧೧ ||

ಮಾಲಿನೀವೃತ್ತಂ || ಸಮುದಿತಕುಸುಮಾನೋದೋದಯೋದ್ಯಾನಲೀಲಾ

ಕ್ರಮವಿಹಿತಜಲಕ್ರಿಡಾವಿನೋದಾದಿನೀಶಂ |

ಪ್ರಮದಮದನಮಾದ್ಯದ್ಯಾವನೋದ್ಯಾನರಾಮಂ

ರಮಣ ರಣಿ(ತ) ಗೋಷ್ಠೀಬಂಧಸಂಧಿಪ್ರಬಂಧಂ

|| ೨೧೨ ||

ವಿವಿಧವಿಭವಶೋಭಾರಂಭಲಂಭಪ್ರಲಂಬೋ

ದ್ಭವವಿಹಿತವಿವಾಹೋತ್ಸಾಹ ಸಾಕಲ್ಯಕಲ್ಪಂ |

ಪ್ರವರನೈಪಕುಸುಮಾರಾತ್ಮೋದಯಾವಿಪ್ರಮೋದಾ

ಸವಸಮುದಿತಸೇವಾರಾತಿವೃತ್ತಾಂತವೃತ್ತಂ

|| ೨೧೩ ||

ನಯವಿನಿಮಯನಾನಾಮಂತ್ರದೂತಪ್ರಯಾಣಾ

ಕ್ಷಯಸಮಯವಿಳಾಸೋಲ್ಲಾಸ ಸಂಗ್ರಾಮಿತಾಂಗಂ |

ಭಯವಿರಹಿತವೀರ್ಯದಾರ್ಯಗಂಭೀರಕಾರ್ಯಾ

ಶ್ರಯವಿಶದಗುಣಶ್ರೀನಾಯಕೋತ್ಕರ್ಷವೇದ್ಯಂ

|| ೨೧೪ ||

ವಿಕಸಿತಸದೃಶಕಾರಾದಿಸಂಸಾಧಿತಾರ್ಥಂ

ಕುಳವಿದಿತಪದೋದ್ಯತೋಮಳಾಳಾಪಶೀಳಂ |

ಸುಳಲಿತಗುಣನಾನಾವೃತ್ತಜಾತಿಪ್ರವೃತ್ತಾ

ಸ್ಪಳಿತರಸವಿಶೇಷೋಪಾಶ್ರಯ ಶ್ರೀನಿವೇಶಂ

|| ೨೧೫ ||

ನಯವಿದುದಿತಯುಕ್ತವೈಕ್ತಿಲೋಕಪ್ರತಿತ್ಯಾ

ಶ್ರಯಸಕಳಕಳಾಲೀಲಾಕರಾಲೋಪಜಲ್ಪಂ |

ನಿಯತಸಮಯಸಾರಾಸಾ(ರಾ)ಧನೀಯಾದಿತಾರಾ

ನ್ವಯಪರಮತವೋನುಷ್ಠಾನಮಿಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಂ

|| ೨೧೬ ||

ವಿಗತಮಳಮುಪಾತ್ತಾರಾತಿ ರಾ(ಸಾ)ರ್ಥಾರ್ಥವೀರಂ

ಸ್ಥಗಿತಮಮಿತನಾನಾಶಬ್ದವೀಚಿಪ್ರಸಂ(ಪಂ)ಚಂ |

ನಿಗದಿತಗುಣರತ್ನೈಕಾಕರಾ(ರಂ) ಸಾಗರಂಜೋಲಾ

ಸೋಗಯಿಸಿ ಧರಣೀ [ಚಕ್ರಾಂಬ]ರಾಕ್ರಾಂತಮಕ್ಕುಂ

|| ೨೧೭ ||

ಗೀತಿಕೆ || ಇಂತು ಮಿಕ್ಕ ವರ್ಣನೆಗಳ್

ಸಂತತಮೊಂದಾಗಿ ಪೇಟ್ಟ ಕಾವ್ಯಂ ಧರೆಯೊಳ್ |

ಸಂತತಿ ಕಿಡದೆ ನಿಲ್ಲು ಮಾಕ

ಲ್ಪಾಂತಂಬರಮನೋಭವರ್ಷಯಶಂಬೋಳ್

|| ೨೧೮ ||

ಗ್ರಂಥೋಪಸಂಹೃತಿ.

ನೈಪತುಂಗ ಸಭಾಸದಪ್ರಕಾಶಂ.

ದ್ರುತವಿಳಂಬಿತಂ || ಸಕಲಲೌಕಿಕಸಾಮಯಿಕೋರುನೈ
ದಿಕವಿಶೇಷವಿವೇಕಪರಾಯಣಂ |
ಪ್ರಕಟಿತೋಕ್ತಿವಿವಿಕ್ತಕಳಾಕಳಾ
ಪರಮುಪಾಹಿತಸಾಹಿತವಿದ್ಯೆಯೊಳ್

|| ೨೯೯ ||

ಆತಿಶಯಪ್ರ(ವಿ)ತಿಭಾವಿಭವಂ ಮಹಾ
ಚತುರವೃತ್ತಿ ನಿತಾಂತಮನಾಕುಳಂ |
ಪ್ರತಿವಿತರ್ಕಿತಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷ್ಯಮಾ
ಶ್ರಿತಮಹಾನೈಪತುಂಗಸಭಾಸದಂ

|| ೨೯೦ ||

*ವೃ|| ಭಾವಿಸಲ್ ಬಗೆದವಂ ಮಿಗೆ ಜಾಣನಶೇಷಭಾ
ಷಾವಿಶೇಷವಿವಯಾತಿಶಯಾಮಳಕೌಶಲಂ |
ದೇವತಾಗುರುಗುಣೋದಯವೃದ್ಧಜನೋಪಸಂ
ಸೇವನಾಪರನಪಾಕೃತವೈಕೃತಚಾಪಳಂ

|| ೨೯೧ ||

*ವೃ|| ಪರಮಕಾರು(ರ)ಣಿಕನಪ್ಪನಪಾಕೃತದೋಷನಾ
ದರಮನಾಗಿಸುವನಪ್ಪನಶೇಷಜನಂಗಳೊಳ್ |
ಪರಗುಣಾಸ್ತ (ಸ) ಹನನಲ್ಲದನಾತ್ಮಗುಣೋದಯಾಂ
ತರಸರೂಪನ.....ಪಾರಪರಾಯಣಂ

|| ೨೯೨ ||

ಮಂಗಲವೃತ್ತಂ || ಬಗೆದು ಮೇಣ್ ಪರಮಧರ್ಮಮನರ್ಥಿಯನನ್ವಯ
ಪ್ರಗ(ತಿ)ಣಿತಾಭ್ಯುದಯನೋಕ್ಷಮುಪಾಶ್ರಯಹೇತುವಂ |
ನೆಗಟ್ಟಿ ಮೇಣುದಿತನಿರ್ಮಳಕೀರ್ತಿವಿತಾನಮಂ
ಜಗದಗಾಧವಿನರೋದರದೀಪವಿಕಲ್ಪಮಂ

|| ೨೯೩ ||

ಗೀತಿಕೆ|| ಕೂಡೆ ಪೇಟ್ಟ ನುತಕಾವ್ಯಮನಿತಭಿಮಾನಿ ತಾ(ಂ) ನಿ(ರ)
ಗೀಡಿತಮಹಾಪುರುಷವ್ರತನಿಶ್ಚಿತಂ |
ಕೂಡದಂತೆ ಪೆಟರೊ ಮೆಚ್ಚಿನೋಳೆತೆಟನಪ್ಪೊಡಂ
ನೋಡದಂ ಕುಟಾತಾವನಮೇನುಮಂ

|| ೨೯೪ ||

* ಈ ವೃತ್ತಗಳ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಛಂದೋಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ.

JAGADGURU VISHWARADHYA
JANA SIMHASAN JIANAMANDIR
LIBRARY

*ವೃ॥ ಅಂತು ಬಿಟ್ಟು ತೆಟದಿಂ ವರಗೀತಗುಣೋದಯೈ
 ಕಾಂತ.....ವಿಷಯಾಶಯರಾಗಿ ನಿರಾಕುಳಂ ।
 ಸಂತತಂ ನುಡಿಗಳೊಳ್.....
ಬಗೆದು ಪೇಟ್ಟುದುದಾರ ಕವೀಶ್ವರಂ || ೨೨೫ ||

ಗೀತಿಕೆ॥ ಪಾರ್ಥಿವಲೋಕನಪ್ಪನೆಂದುಂ ಕವಿ ವರ್ಣಿಕುಂ
 ಸ್ವಾರ್ಥಚಯಂ ನುತಸರಸ್ವತೀ ।
 ತೀರ್ಥಾವತಾರ ಮಾರ್ಗನೇಸಕಂ
 || ೨೨೬ ||

*ವೃ॥ ಕುಲಜಾತಿ ದೇಶವಿಶದಂ ವಿನಯೋಪಚಾರಂ
 ನಿಲಯೈಕ ವೃತ್ತಿ..... ।
 ವಿಲಸದ್ಗುಣಗುಣವಿವರ್ತಿ ಗುರೂಪದೇಶಾ
 ಮಲಿನಾವಬೋಧವಿದಿತಾಖಿಳಜೋದ್ಯವಿಂ]ದೇಂ || ೨೨೭ ||

ಮದಮಾನಮಾಯಭಯಲೋಭವಿಷಾದ ಹರ್ಷಾ
 ಭೃದಿತಾಂತರಂಗರಿಪುರ್ವಗ್ಗಜಯಾವತಾರಂ ।
 ವಿದಿತ.....ವಿಭವ ಭಾವಿತ ವಿಶ್ವಲೋಕಂ
 ಬುಧಗೋಳತು ಕಾವನನುನೀತಗೃಹೀತವಾಕ್ಯಂ || ೨೨೮ ||

ಪರಮಾನುಭಾವನಭಿಮಾನಿ ವಿನೋದಶೀಲಂ
 ಪರನತ್ಯು ದಾರಚರಿತೋದಯನೇಕರೂಪಂ] ।
 ಸರಸಾಶ್ರಯಪ್ರವರಮೂರ್ತಿ ಪರೋಪಕಾರಂ]
 ನಿರುತಂ ಗುಣೋದಯನಕಾರಣಧುರ್ಯಮಿತ್ರಂ || ೨೨೯ ||

ಅಸಹಾಯಸಾಹಸ ವಿನೋದಿ ವಿವಿಕ್ತಚಿತ್ರ
 ಪ್ರಸವ ಪ್ರಕಾಶಿತಮಹೋದಯತತ್ವಸತ್ವ ।
 ವ್ಯಸನವ್ಯವೇತಮಪನೀತಕಲಾಕಲಾಸಂ
 [ಸ]ಶಶಿ ಖಂಡನಿಮ್ಮಲಯಶೋವಿವಿಧಾವತಂಸಂ || ೨೩೦ ||

* ಈ ವೃತ್ತಗಳ ಹೆಸರು ಈಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಛಂದೋಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಪುಷ್ಪಿತಾಗ್ರಾವೃತ್ತಂ॥ ಪರಿವೃತ ನೈಪತುಂಗ ದೇವಮಾಗ್ಗಂ
ತರಗತಬೋಧವಿಶೇಷಯಾನಪಾತ್ರಂ ।
ಪರಮಗುಣಪರಿತಕಾವ್ಯರತ್ನಾ
ಕರದುರುಪಾರಮನೆಯ್ದುಗುಂ ಮಹಾತ್ಮಂ ॥ ೨೩೧ ॥

*ಕಂ॥ ದ್ವಿಪ್ರಾಸಂಸುಭಗಂ ದ್ವಂ
ದ್ವಿಪ್ರಾಸಂ ಕಾವ್ಯರಚನೆ(ಗುಚಿ)ತ(ಮೆ)[ನಿ] ಪ್ಪಾ ।
ತ್ರಿಪ್ರಾಸಂ [ಸಲೆಯಂತಾ
ದಿಪ್ರಾಸಂ] ಬೇಟಿ ನಾಲ್ಕು ತೆಟನಾಗಿಕ್ಕುಂ ॥ ೨೩೨ ॥

†ಅರಸರೊಳೆ ನೀಂ ಸರಸಮ
ನರಸಿಯವೊಲಾಡುತಿರ್ಪೆ ನಿನೆಗಿದು ಗುಣಮೇ ।
ಅರಸರ್ ಸರಸಮನಟಾವರೆ
ಸರಸಮನಾಡರಸರಲ್ಲದವರೊಳಾ ಮಗಳೇ ॥ ೨೩೩ ॥

*ಒಂದೊಂದಟ ಸೌಂದರ್ಯಮ
ನೊಂದೊಂದೀಕ್ಷಿಸಲೊಡಚ್ಚಿ ನಾಸಿಕಮಡ್ಡಂ ।
ಬಂದಂದಮನೀಕ್ಷಿಸಿ ಪೆಟ
ಗಿಂ[ದಂ]ದೀಕ್ಷಿಸು[ವು]ವನಳ ನಿಡಿಯೆಸಕ್ಕಣ್ಣಳಾ ॥ ೨೩೪ ॥

ನುಡಿಸಿದನೆನ್ನಂ ನಲ್ಲಂ
ಬಿಡಿಸಿದನೆನ್ನಂತರಂಗದನುತಾಪಮನೊ ।
ಲ್ಪುಡಿಸಿದನುಳ್ಳೊಳ್ಳುಡಿಯಂ
ತುಡಿಸಿದನೆನಗರಕೆಯಪ್ಪ ಮಣಿಭೂಷಣಮಂ ॥ ೨೩೫ ॥

* ಈ ಪ್ರಾಸವಿಚಾರವು ಗ್ರಂಥದ ಉಪಸಂಹಾರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಅಸ್ಥಾನೀಕೃತ ದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಅಧುನಿಕರು ಸೇರಿಸಿರಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಭಾಗವು ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಪ್ರಾಸ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿರುವ ೪೨ ನೆಯ ಕಂದದ ಮುಂದಾದರೂ ಇರಬೇಕು.

† ಇದು ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದೆ.

* ಇದು ಲೀಲಾವತೀಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಪಾತವು ಕುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯವಾಗಿರು ವುದು. (ಆ. ೩. ಪ. 42).

ಗೀತಿಕೆ ತಾರಾಪತಿವತ್ಸೀರ್ನಿಹಾರಾ
 [ಹಾರ] ಪ್ರಭಯಾ ನಿಜತನುಪೂರಾ ।
 ಪೂರಾಶ್ರಿತಹೃತ್ಕೇಶನಿದೂರಾ
 ದೂರೀಕೃತ ಬಲವಿಸ್ತಾರಾ

॥ ೨೩೬ ॥

ವ॥ ಇವು ಕ್ರಮದಿಂ ದ್ವಿಪ್ರಾಸ, ದ್ವಂದ್ವಪ್ರಾಸ, ತ್ರಿಪ್ರಾಸ, ಅಂತಾದಿಪ್ರಾಸ
 ಈ ಸಾಲ್ಕುಬೇಟೆ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗಲಕ್ಷಣಂ.

ವೃ॥ ನಿರವದ್ಯಾನ್ವಯನುಧ್ವಮುದ್ಧತಮ[ಹಾಕ್ಷೇ]ರಾಬ್ಧಿ ಡಿಂಡೀರಪಾಂ
 ಡುರಮಾಕ್ರಾಂತ ಸಿ[ಸು]ಶೈಲಸಾಗರಧರಾಶಾಚಕ್ರವಾಳಂಬರಂ ।
 ಪರಮಪ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭೂತಿಜಯಶಂ]ಪ್ರೀಬಾಲವೃದ್ಧಾಹಿತಂ
 ಪರಮಾನಂದಿತಲೋಕನೊಪ್ಪೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಾಚಂದ್ರತಾರಂಬರಂ ॥ ೨೩೭ ॥

ಇದು

ಪರಮ ಸರಸ್ವತೀ ತೀರ್ಥಾರ್ಥವತಾರ ನೃಪತುಂಗ ದೇವಾನುನುತ

ಮಪ್ಪ

ಕ ವಿ ರಾ ಜ ಮಾರ್ಗ ದೊ ಳ್

ಆತ್ಮಾಲಂಕಾರ ಪ್ರಕರಣಂ.

॥ ತೃತೀಯ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ॥

ಕ ವಿ ರಾ ಜ ಮಾರ್ಗ ಅಂ ಕಾರಂ

ಸಮಾಪ್ತಂ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟಂ ೧.

ನೃಪತುಂಗ, ದಂಡಿ, ಭಾಮಹ ಇವರುಗಳು ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳ ಹೆಸರು, ಸಂಖ್ಯೆ
ಕ್ರಮ ಇವುಗಳ ಕಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪಟ್ಟಿ.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅಲಂಕಾರಗಳ		ಶಾಸ್ತ್ರಾದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅಲಂಕಾರಗಳ		ದಂಡಿಯು ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಹೆಸರು, ಸಂಖ್ಯೆ.	ಭಾಮಹನು ಹೇಳಿರುವ ಅಲಂಕಾರಗಳ	
ಸಂಖ್ಯೆ.	ಹೆಸರು.	ಸಂಖ್ಯೆ.	ಹೆಸರು.		ಸಂಖ್ಯೆ.	ಹೆಸರು.
1	ಜಾತಿ	1	ಸ್ವಭಾವಾವ್ಯಾಸಂ	1	ಜಾತಿ	ಇಲ್ಲ
2	ರೂಪಕಂ	2	ಉಪಮಾ	7	" (ಉಪಮಾನಂ)	...
3	ಅರ್ಥಾಂತರವಿನ್ಯಾಸಂ	3	ರೂಪಕಂ	2	"	...
4	ಅತಿರೇಕಂ (ವ್ಯತಿರೇಕ)	4	ದೀಪಕಂ	8	"	...
5	ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಂ	5	ಅನ್ವೃತ್ತಿ	32	ವ್ಯಾನ್ವೃತ್ತಿ (ಅನ್ವೃತ್ತಿ)	...
6	ದೀಪಕಂ	6	ಅಕ್ಷೇಪಃ	10	"	ಇಲ್ಲ
7	ಉಪಮೆ (ಉಪಮಾನಂ)	7	ಅರ್ಥಾಂತರನಾಸಃ	3	ಅರ್ಥಾಂತರವಿನ್ಯಾಸ	...
8	ಅತಿಶಯಂ	8	ವ್ಯತಿರೇಕಃ	4	ಅತಿರೇಕ (ವ್ಯತಿರೇಕ)	...
9	ಸದೃಶಯೋಗತೆ	9	ವಿಭಾವನಾ	26	"	...
10	ಅಕ್ಷೇಪಂ	10	ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಃ	16	ಸಮಾಸೋಕ್ತಂ	...
11	ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ	11	ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಃ	8	ಅತಿಶಯಂ	...
12	ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ	12	ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾ	13	"	...
13	ವಿಶೇಷಂ	13	ಜೇತುಃ	25	"	...
14	ಸಮಾಸತಂ	14	ಸೂಕ್ಷ್ಮಃ	18	"	...
15	ಸಮಾಸೋಕ್ತಂ	15	ಲವಃ	27	(ಲವ) ರೇಕ, ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಂ	...
16	ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ	16	ಕ್ರಮಃ	5	ಪ್ರಿಯತರಂ	...
17	ವಿರೋಧಂ	17	ಪ್ರೇಯಃ	33	"	...
18		18	ರಸವತ್	30	"	...

19.	ಅಪ್ರಸ್ತುತಂ	19	ಉಪಾಸ್ಮಿತ	81	ಉಪಾಸ್ಮಿತಂ	13	...
20.	ನಿರ್ದರ್ಶನಂ	20	ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ	17	...	14.	...
21.	ಸಮೋಕ್ತಿ	21	ಸಮಾಹಿತಂ	15	...	15	ಇಲ್ಲ
22.	ಸಂಕೀರ್ಣಂ	22	ಉದಾತ್ತಂ	28
23.	ಪರಿವೃತ್ತಿ	23	ಅಪಮೃತಿ	29	...	16	...
24.	ವ್ಯಾಜಸ್ಪತಿ	24	ಶ್ರೇಷ್ಠಃ	11	...	17	ಶ್ರೇಷ್ಠ
25.	ಹೇತು	25	ವಿಶೇಷಃ	14	...	18	ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ
26.	ವಿಭಾವನೆ	26	ಕುಲ್ಕಯೋಗಿತಾ	9	...	19	ಸದೃಶಯೋಗಿತಾ
27.	ಲವಂ (ಲೇಶಂ) *	27	ವಿರೋಧಃ	18	...	20	ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಪುನಃ
28.	ಉದಾತ್ತಂ	28	ಅಪ್ರಸ್ತುತಸೋಕ್ತಂ	19	...	21	...
29.	ಅಪಮೃತಿ	29	ವ್ಯಾಜಸ್ಪತಿ	24	...	22	...
30.	ರಸವಲಂಕಾರಂ	30	ನಿರ್ದರ್ಶನಾ	20	...	23	...
31.	ಉಪಾಸ್ಮಿತಂ	31	ಸಮೋಕ್ತಿ	21	...	24	...
32.	(ಉಪಾಸ್ಮಿತಲಂಕಾರ)	32	ಪರಿವೃತ್ತಿ	23	...	25	...
33.	ವ್ಯಾನ್ವೃತ್ತಿ (ಅನ್ವೃತ್ತಿ)	33	ಅಶ್ರೀ	34	...	26	...
34.	ಪ್ರಿಯತರ	34	ಸಂಕೀರ್ಣಂ	22	...	27	...
35.	ಅಶ್ರೀ	35	ಭಾವಿಕಂ	35	...	28	...
36.	ಭಾವಿಕಂ	...	ಇಲ್ಲ	ಇಲ್ಲ
	ಧ್ವನಿ					30	ಸಂದೇಹ
						31	ಅನನ್ವಯ
						32	ಉಪಮೇಯೋಪಮಾ

* ಸಂಗ್ರಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಲವ ಎಂದೂ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಲೇಶ ಎಂದೂ ಬಿರಿದರೆ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವವನು.

* 35, 36 ನೆಯ ಈ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (ಪಂ. III. ಪ. 2. 3. 4.) ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 34 ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವವನು—36. (ಧ್ವನಿ) ಇದನ್ನು ದಂಡಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ, ಭಾಸುಹನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

† ಭಾಸುಹನು ಪಾತಿ, ಅನ್ವೃತ್ತಿ, ಲವ, (ಲೇಶ), ಹೇತು, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸಮಾಹಿತ, ಈ ೭ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಸಂದೇಹ, ಅನನ್ವಯ, ಉಪಮೇಯೋಪಮಾ, ಈ 3 ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳುವವನು.

ದಂಡಿಯು ಹೇಳುವುದು—35 ಅಲಂಕಾರಗಳು.

ನೈಪತುಂಗಾನುಮತೋಕ್ತವಾದುದು. 34 ಅಥವಾ 36 ಅಲಂಕಾರಗಳು.

ಭಾಸುಹನು ಹೇಳುವುದು 32 ಅಲಂಕಾರಗಳು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟಂ ೨.

A

(ಭಿನ್ನ ಪಾಠಗಳು)

ಮೈಸೂರ್ ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಪುಸ್ತಕ.

No. 125.

(ಉಕಾರ ಇದೆ)

I

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ.

1. ನಾವನನಗಲಳಾ	44. ದಾಗದುಮುದಾರ
2. ಶಯಧವಲಂ	45. ಕಾಣೆಗೆಯ್ದುಂ
3. ವರ್ನ್ಮೆ, ಹಂಸವಿಭಾವದೆ	46. ದೇಸೆಬೇಜಿ
6. ನೇಕವಿನೇಕ...ತಪ್ಪಂ	49. ರವನೆನೆ ಬೆಳ್ಳಡೆಯದು
7. ಮೃಗಪತಿ, ರೋಳಮ ಪ್ರತಿಹತವಚನ	50. ರಸಿಕತೆಯೊಳಾ
9. ಅದರಿಂ	54. ನಿತಸ್ತುತಂ
10. ಬಡಜನಮು ... ಯಲ್ಲೆಯತುದೆಂವು	63. ದೂರಮೆಡೆತನಮರ್ಪೂರಂ
ವಲ್ತೆ	64. ರೇತಾತೀವ್ರ
11. ಮತಿಭಾವತ್ವ...ತಕ್ಕುಂ...ಯಿಂ	66. ವಿದಿದಾರ್ದು
13.ಅದರ	72. ವಿಪರೀತಮನದು ಮಾಡುಗು
14. ಕೃತಿಯೊಳಿಡುವನಂ	73. ಪೋಟಿಡ್ಡ...
ಲಡಲಡಿಸಿ ದಲಸಡಂ.....
19. ಲವುಕೆಕಸಾಮೈಕೋ	75. ದೇಸೆಯನೆ
24. ವಿವಿಧಮೆನಿಕ್ಕು	83. ಹರ ಮಿಂನ್ನ (ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ
ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟಿದೆ)
28. ಸಾಮೈಕಾದಿ	84. ದಪತಾತ್ಥಂ—ದೀ ಸ್ವಾಂತಂ
29. ನೆಗಳ್ತಿಗದ್ಯಾ	85. ದಳ್ತು
32. ನುಡಿಗಲ್ಲಂ—(ಎಂಬಕಂದಲ್ಲ)	86. ದ್ವೇಶಿಯ ನುದೇಶಿ—
ಕೀರ್ಯಥಾಸಂ—
34. ಬೆದಂಡಗಬ್ಬ	87. ಬುಧ ತತಮದಜಾಂ
35. ಮತ್ತಂ ದಲ್ ಗೀತಿಕೆ	88. ದೊಳಗೆನಂ—ನಿಂ ಮೊಲ
41. ಪಾಗದಮುವನಕ್ಕುಂ...	89. ಮೊಂದು ದೊಳ್ಳಂ—
ಅನರವಜಿ ಲಕ್ಷ್ಯ	
43. ನೆದೆವೆತ್ತ	

91. ಧಿಪ—ತ್ವತ್ಯೇ—ಯಂ
—ಲೈ ದರ್ಶಸಂ
94. ನೇನಿನನ
95. ವಿಸಂಧಿ ಎಂಬು—
96. ತಿರ್ಪ ಆಗಲ್ತಾ
98. ತರೆಯಂತಕ್ಕುಂ
100. ಸಂಖ್ಯೆ 100 ಇದೆ. 99 ಇರಬೇಕು.
101. ದಲಿಲ್ಲದದುಮುಮನಣು
103. ದರದರೆ...
104. ಮತ್ತಾಗ ವಚನಂ
106. ಕ್ರಮವಿ ವ್ಯಕ್ತಂನ್ಯಾಯ
107. ವಿಸಿಷ್ಟಜನ
109. ಭೇದಂ ಏಕ್ಕು
110. ವರನಾಷ್ಟಾದಿ—ಕರ್ತುಗೆ
111. ಇಂತಿಂ ನಂತಾತ್ಮಕ
112. ವಧುವ ಪೇಸದೆ—
114. ದಯಾವಚನ ದಿಂದೆ ಯೆ
115. ನಿತವನೀಶ—ರನಾಧಿಯೆ—
116. ಷಪ್ತವಕ್ಕೆ - ಕೃರಿಷಪ್ತವಕ್ಕೆ
117. ಮನುಗದರಿಂ—ಕಾರಣವಿಭಕ್ತಿ
118. ಬಂದಲು ಪಾವುಡಂ—
119. ಭಾಗಮುಂ—ಯರ್ಕಸಂಖ್ಯಾ
120. ವಲೆ—ಕುದು ಏಟಿ
121. ಕ್ರಿಮಾದಿಬಂದಿದೆಯು ಮೆಕವಾಕು
ಕಾವ್ಯ
122. ನೊಡುಲಿ ಮುಂ—ಕಲ್ಪದಂಮಂತರೆ
123. ಪನಂ ಸುಭಟಿ—
124. ಕ್ಲಳಂ — ಕೆಯುಂ—ಬೆಳ್ಳಗೆ — ಗನಾ
ನಮನಂ
126. ಮಣಿವಿಭೂಷಣಂ—
ಅರಮೆ—ದೋಷಮುಂ ವಿಶೇಷ
127. ಗುರುದೋಗ—ದೆಂಬುದು—ನಂಬು
ಗೀಳಾ ವದೋಷ
128. ಬಗೆದವನಾವನೊದನಟ್ಟಿದೆ—
ಮರಿಮಾನಸ—ರೆಗೆಮೆಂನ ನರ್ಪಿಬಾ
ಟಿದೆ—ನವನಂದವಂ
129. ಕೈ ತಮಿತಿಟ—
130. ಮೆಲ್ಲಮೆಳರಲೆ—ಪಾಡರಿವಂದಮಂ
131. ಬೇಟಿವೆರೆ — ಕೀಟಲ್ಲಿಯ ಪಮಾ
132. ದ್ಧರುನಾರತಂ—ಮಂ ವರಬಗೆಯ
133. ಗೊರವರುಂ ಗುಣವೃದ್ಧಮಂ ಯಕ್ಕು
ಪಿತದೋರು
134.—ತಗುಳ್ಳು—ಟಾ ಕ್ಕವಗುಣಂ—ವೆಂಪಂ
ಣಿದೊ—
135.—ರೆಲ್ಲರ ಮಂತೆಬ — ಸಂಕೆಸದೆ ನಂಬು
ಮಿಕ್ಕ
136. ಪಳಿಯಿಗೆ—ನೆವವಿದೊಡಿತು
137. ವಿಕಲ್ಪದೊಲೆಟದೊಳೆ
138. ದ್ವುತವಿಳಂಬಿತಂ — ಮಿದಾಯತವಧಾ
ರಣ—
139. ಕುಲನೀತನೆ—ನೇಲಸವೀಯ
143.—ಕ್ರಮದಾ ತುಳಾ ಜಳದ — ಹರಂ॥
ನಿಯಮಿ—ದುಪವಪ್ರತಿ - ದಳ್ಳಿ ಇನಿ
ದುರ್—ಯಾರ್ಯ ಮಿದಭ್ಯುಪಗವೋ
ಜಳದ ಸಂಹತಿಯಂತಿರೆ — ಹವಂ ॥
ಉಪಮಿ
146. ಕ್ರಮದಕ್ಕು—
147. ಕ್ರಮನಮನಾಭ
148.—ಧವಳೋರ್ವಿಶೋ ತಾಳಂ
149.—ಮಿಗಲಿಂದ ನಾಳ್ಳುಡಿ—ಳ್ಳುದು—
150.—ಳಾಪಕಳಾಪಕಧಿತ—
(ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯಗದ್ಯದಲ್ಲಿ)
ವರ್ಣನಾನಿರ್ಣಯಂ
ಪರಿಚ್ಛೇದಂ II.
3. ಪೇಳ್ವಿ ಮಾಳ್ವೆ
6. ಕೂಸಿಕತ್ತಲೆಯೋಳಾ

- 7.—ದೂ ತಿಯಂಬರಿಸಿ—
 9.—ತಂಸಂ ಪೇಳ್ತೊ—
 12. ಮೇಣೈಟಂ —
 13. ಸ್ವಯವರಂ—ನಪವಾದು ವಾದರೆನ—
 15. ಯೊಳಮೂಟ—ಮಾತುಗೆ—
 19. ರಣೆಯೊಳಿಭೆಷ್ಟಮಳಿದೆಡೆ—
 20.—ಡೆತ್ತ
 26. ವಿಶೇಷದೊಳಾವೊದ್ದೇಶ
 28. ಪಣಗುಣ—ಡಂಕಚಾರಣೆ ಗಳಂಪಂತಂ
 31. ಸಾತೋಪ—
 32. ಮಾದಟ ದಿನ—ದಾವುದದನ—ಕ್ರಮ
 ದಿವಿಚಾರತೋರು—
 31.—ದಿಂಬಿನೆ — ಲಿದಂ — ನಿಂತೆ ಕಳಿದು
 ವೋದ ”
 32.—ಪುತ್ತಿಕೆಯಲಿ—
 44.—ತಟಾಸಲದೊಡಾ ನೀನೆಲಕೆಲ್ಲಂ ಪಾವ
 ನಿಯ ಚರಿತನೆಯಾದೊ||೬೭ ಸುಕು
 ಮಾರತರಾಕ್ಷರ
 71.—ಕರಲ್ಯಿಕಳಿದುದು—
 74.—ವಿನಿಹರತಿ—
 75.—ದಿಗಳಿಂ—ಳಿ ನೆ
 76.—ನಿಜ ಹುಯುಗದಿ
 77.—ದೊಳಹಿಮ—ನೆ ತ್ತಂಬುದಾ
 79.—ಳ್ಳೊಡಕ್ಕು — ಗದುಮೊಳಟಪಾಂ
 ತಕ್ಕುಂ
 80. ಇದದಪ್ಪಿ—ಗರ್ ದೀಚ್ಚ—ವಿಶೇಷ್ಯಣ—
 82.—ಯುಗಂಗಳ್
 84. ಎಂದಿಂತೆ — ದಾಗಿ ಗಿವೇಟ್ಟು—ನಿಸಿಲ್ಲಿ
 85.—ಸೈತಾಗಿ ಸಮಟಾವೇಟ್ಟಿ — ಗದ್ಯ
 ಕ್ರಿಯಾಮಸಮೇತಂ
 86.—ಸಮಮಿತಪ್ರ—
 87.—ಯೆಯು ನಟಾದೆ
 90.—ಳೊಂದೂದೊಳಜಸ್ತಿ—ಕೈಕೊಡೆಯೂ
 —ಸುಕರಕರ
 91. } ಈ ಪದ್ಯಗಳಿಲ್ಲ—(ನಿರಂತರವಾಗಿದೆ)
 92. }
 97.—ದನಂತದಂತ ಭೇದಂ
 101. ಳಾವುವಾನುಪ ವರ್ನಿತಮಾರ್ಗಯುಪ್ಪ
 —ನಿರ್ನಿತೆ—
 103. ನೋಡುವೆ ನರ್ತ್ತಿಗು—ಮನದಳ್ಳಟಾ
 ನೋಕ್ಕಿ—ನೊದಿ ಡುವೆನೆಂಬು—
 106. ವನಾಸನಾ | ರತಸುಖ
 107.—ದಾಂಪರ ನೆಂಬುದಿದಾ
 108.—ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯವಾ | ಮನದೊಳಗಾಗ
 ದುಂ—
 109.—ನಿಷೇದಿಗಳೊಳಾ
 111.—ಗುಣೋದಯಕ್ಕವಿಯದೆಂ
 113.— ಮಿಕ್ಕ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮಕ್ಕುಂದುಕಂ
 ಮುಸಯಮಕಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಗೋಪಿತ
 ತ್ತುಯಂ ಶ್ರೀಮದಧ್ವಜಮಂ ಚಕ್ರ
ವ್ಯಂಗಲ್ ಕವಿಶೇಷ ಮೊತ್ತೊ
 ಪ್ಪಿಮವಟಿ ಲಕ್ಷ್ಯಭೇದಮಂ
 114.—ಮೊದಲೊಳಾ ಪೇಟ್ಟುದು ದುಕರಂ
 115.—ಕೆನ್ನಂ ನಿರಂತರಮ
 116.—ಪೆನ್ನಂ— ದಕ್ಕಿಂಕೆ — ತಾಳಿಂತಳಿಜ
 ನಂಕನಾನದೆ
 117.—ಶ್ಲೋಕಂ ನಾದ—
 —ದಮಸಾಧಿನಾ
 118.—ನಾನಮಾನ ಮಸೇನಾನೀ ಸೇನಾ
 ಸೇಮನನಾದಿ ನಾ || ಮಾನ ಸೇನ
 ಮನಾನಾದಿ ದಿನನಾಮನಮಾನದಿ
 119.—ತೋಪತ್ತಾ—ಚತುರ್ಥಿಳಿಪ ಲಕ್ಷಮಂ
 —ನಿಂನಿಂ ನಿಂನನೆ ನಿಂನಾನಾ...||
 121.—ನಂನಿನೇನಂನನಾನಾನೆ ನಿಂನಿನೆನನ
 ನೂನನಂ ||

- 122.—ನೀ—ನಿನಾಂನಿಂ ನನನನು
 123.—ಕಿಡಿ ಕಿಡಿಪಂತೆ—
 124.—ನೂರೂಢಗುಣ—
 131.—ನೇತ್ತ ಕೈಳಿವಂ—ಅತಾಭ್ಯಂ
 132.—ದಾರುಣದಾರುಣ—
 133.—ತಾರತಾರಕ ರಾಗಾಭಾತರಮಣೀಯೆ
 ಯಂ
 134.—ಅಜೇಯಂ — ಮಮತ್ತ — ತ್ರಿಜಗ
 ದೂದನಂ
 135.—ಸಾಮಯಿಕ—
 137.—ನೆರೆದಾನೆಲ್ಲ—ದಾನೆಲ್ಲನೀಂ
 138.—ಲಾಗದೇನೆಂಬವನ—
 (ಅರ್ಥಭ್ರಮಣ) ಇಲ್ಲ
 140.—ನೈಂಪರಿಗೊನರಾದಮಂ
 142.—ಮಿಣಿ ದಾನಪನೋಳ್ — ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ಮದುಂತಂ
 143.—ಬಗೆದುಮೊಳಿಕೆಯೊಜ
 146.—ಕಾಲದಿ—ಬಟಾ ನೆಲದೊಳ್
 148.—ಕ್ಷುಚಯಂ—
 148.—ಅವುದಂ ಬಾಗಿದಂದು ಮಥತಂ-ವುದಂ
 'ಚಿತ್ತಾವಯವಂ ದಿವದಿನಿದುಗಿತ ಗಗ
 ನಂನುಡಿವವು—ಗೊಳ್ಳದಾ
 151.—ವಕ್ಕಳ—
 152.—ದಪಳಂ ಬನದೊಳ್
 153.—ಮಾರ್ಗೋಪಚಿತ — ಮಾರ್ಗಾಳಂ
 ಕಾರಂ ಕ್ರಿಯನಾ—ಗುಣದೊಳೆ—
 154.—ಗುಣವಿಮಲಾಂಬು ಗಣನಾ — ಧಾನ
 ಲಂಕ್ರಿಯಂ—ಮಾಳ—
 155.—ಯ್ದ ವಟಾ
 ಪರಿಚ್ಛೇದಂ III.
 1.—ವಿಬುಧಾಸ್ಪದ—
 2.—ಧುರತಿಶಯ—
 4.—ವ್ಯಾಸ್ತುತಿ — ವ ನಾಂವೊದತ್ತಾಪ—
 7.—ಹತಶಬಜಾತಂತ ಕಳಾಪಂ
 ನವಿಲಾಂ—
 9.—ರೋಮಾಂಚಕಂ ಭುವಂ—
 —ಮದವಾಸೆ—
 10.—ನುಳಿ ||
 14.—ರೂಪಗಂ ಕ್ರಮಂ
 20.—ಶಾಂತಿಯನಾಜಲ—
 22.—ಜರಶ್ವಜಂ—
 —ಕ್ರಮವ ಭಿನ್ನ—
 24.—ಲ್ಲಿದುಕಸನ—
 25.—ಮೆಂಬಬುಜದಲರಾ — ದೊಪ್ಪುವ
 ಬತುಂ ಗೆದೊಸಗೆ—
 28.—ಲೆನೇಡಿ ಟತೊಂದ—
 29.—ಸವಿರುತ್ಮಕಂ—
 30.—ಕಳೆಯಲಕ್ಕು—
 33.—ದೋಷಾಕ ಮಪ್ಪೊಡಿಂ
 36.—ಕರನಾಗಿ ವಸಂತ—ನೆಂಬ ವಿಪರೀತಂ
 38.—ಬಗೆ ದರ್—
 39.—ತಿಯಂ ಶಬ್ದಾರದಿಂ — ಗುಣೋದಯ
 ಕೃತ ವಿಸ್ತರಂ—
 41.—ಲಾಕರ ಕರಿರ್—
 43.—ಸಿತಮ ಕರಿಣಭೋ—
 45.—ಕದಂಬಂ ಚಿತರಾಜ—
 46.—ಮಂಬ ಚಿತರಾಜ—
 47. | —ಮಪಸ್ತಕಳಂ ಕಮಲನನಿಲ—ಮನ
 48. | ನಾತಳ ಪಾಪ್ಯ ಮನನಿನಿಯತ — ದ್
 ಮನ ಶಯನಂ—
 49. ವೈತಿರೇಕ ತಗತ—
 50.—ಲಿಲಳನಂ ನೀಂ ಪೋಲೆ
 51.—ತಿಳಿಗಳನನೆ—
 52. ಯಾಥಾ—ಲಕ್ಷಮಿವಕ್ಕುಂ
 ಬಗೆಗಾದೀಪಕದ—

- 53.—ಷಿಯಪ್ಪ ಪಳಗಿಂದೀ—ಳವ—
 54.—ಮಳಾಂಕು ನಂತೆ—
 55.—ಕ್ಕುಮಮಳ—ಮೊಮ್ಮತ—
 56.—ತರಮಾಯ್ತು
 57.—ಬಳ ಮಾಡಿದ—
 59.—ತೆಟದೆ ಡೊದುಪಮಾ—
 60.—ವೆಸ್ತೊಪಮಾ ಂಬುದು
 62.—ತಳದವೊ ನಿನ್ನಯನೀವಲ್ಲವಮೆಲೆನೆ
 63. } —ನಾಮಾಂಕಿತ ರಸಿಜ
 64. }
 65.—ಪೆಟದು ಲ್ಲದ್ವಶಂ
 66. } —ದಲ್ಲದೆಲ್ಲೆಂಬ—ಯೋಪಯೋಕೆ—
 67. }
 67.—ನೆಂಬುತಕ್ಕಾಗಿ—ಕನದ ಮಿಂದುಗಂ—
 68.—ಲೋಚನ ಸಮವಾಯ
 69.—ಮೋಹದಿಂದೆ ಮೋಹೋಪಮಿತಂ
 71.—ಜಿತಶ್ರಿ ನಿನ್ನಮುಖಂ—
 72.—ಸಮಾ ಪಂ
 74.—ದೇಕ ಯಶೀಕಂ||—ಮುಖಂ—
 75.—ಸ್ವರ ಗಳ್ಳಿರುತ—
 77. } —ಗಳ್ಳೊರೆ ವುತನಗೆ — ಮುಖಂ
 78. } ನಿತಾಂತಮೆಂಬಾ—
 79.—ಪ್ಪುದುದುರು—ತಸಂ ಮೋಪ—
 80.—ಮಳಯರ್ಡ—
 81.—ಮಾಹಾ ನಿಜೋದಾ ಶ್ರಸಂ
 83.—ತಾಂಬುಜಸುಮನುಂ — ಲ್ಕುಮೊಂದೊ
 ಡರಿಗೆ ವಾ—
 84.—ಶುದ್ಧ ಭೂಮಿಯೋಳಾ—
 85.—ಥರಾನಿನ್ನ—ಯಶನಿಲತಾರಾ—
 86.—ಕೊಳ್ಳೆ ಪಮೆಯಂ
 87.—ಮಾನದರನಟಾದು—
 88.—ಬುದು ಮಿನ್ನದು—ಪ್ರಸಂನಾ
 89.—ಪ್ರಸಂ ಪಂ
 91.—ಣಮನಟಾದು ಶರಾ
 92.—ತಗುಳುವು—
 93. ಗೈರಿ ದ್ರುಮಂ—
 96.—ವಿವಕ್ಷಿತ—ಯೋಗ್ಯತಾಲಂಕೃತತಿಲಕ್ಷ—
 97.—ನೆಯವರೋಳಾ
 98.—ಪರವೂ—ಸಂಗಮುಮಾ
 99.—ತಟಾಸಲಟಾವಂ
 100.—ಸಾಸ್ವದನೊದಲಾ —
 102.—ತಗುಳ್ಳು ವೇಗದೆ ತಪದೋಳಾ — ದತಿ
 ಶಯಾ—
 103.—ಕಾಂತಾಕರ—
 105.—ನೆಗಳ್ಳ—
 106.—ನಿನುಂತೆ—ನಾದರ
 107.—ದೇವಕ್ಷಸ—
 111.—ಪಹಲೆ—ನಿಸೇವ್ಯ
 112.—ದೇಹಂಗಳೊಳೀ
 113.—ಕಳಾಕಂ—
 119.—ಗಾಯಿಸೆನೆ—
 120.—ಪೇಟ್ಟು ದೆಜಕ—
 121.—ಸೈತೆಡಿಸಿ—
 126.—ಸೈತಡಿವಡಿಕೆಗಳಂ ತೊಡೆದ—
 128.—ವುದಳಿ ದೋಳಾ ||
 129.—ದತಿವಿರುದ್ಧ—
 130.—ನಪಾಯ ದೋಳಿ—
 132.—ನಟಾಯಿಪವೆನ್ನೆಗೆ—
 134.—ಯಮುಭಿಮತಮ—ಬುಳಿಗುಡೆ
 138.—ವಿರಹಿಗಳೋಳಾ
 139.—ವಿಸ್ತಾರಿ (ಓಲೆಒಡೆದಿದೆ) ಮತ್ತಂಪ್ರ
 140.—ವನಾಂ () ವುತ್ಪಣ—
 141.—ತ್ತಿಯ () ತಮಟಾ—
 146.—ತಿಯ () ಯಾಸಂ—
 147.—ತೋರ್ಕೆ () ಯಟಾಯ

148. } —ಳಮಂ () ಪಗೆಯಂ
149. }
150.—ಕರ್ಕಮಂ—ಲೀಯ ತಂಬುಧಿ
151.—ಪಿರೆದ—
155.—ಮಾದೀಗಣಿದ—ಕೊಳೆ—
170.—ದದಟರಸಮ
172.—ಮುಟ್ಟಿಲದಂತು—
173.—ದೊಂದುಂ ಗುಣಂ
175.—ಜಲಮುಂನೆ ಪ್ರಿಯ—
177.—ಮೇನುಣ್ಣುಸನಂ—
178.—ಮೇರಮೇ—
184.—ತಿಶಿರಾಂಶುವೆಂದು ಮಿಶಶಿಗಿಂದುಂ—
ಇನ್ನುಮಲ್ಲದಮಂಚಿ—ನಲೆ—
186.—ದದಟ ತತಿ—
187.—ಸರಕೋಟಿ—
188.—ಗಳಂ ನಮನಕೆ—
ರೂದವಚನ—ಸತ್ಯವಿದಾ—
189.—ಬೀಭತ್ಸು—
190.—ಯ್ವಿನೊ...ಪುಂನೆಗ
191.—ದಿಟಾದನಿಂದಂ—ಲಿವಂಬ—
...ದ್ವುತ—
192.—ರಹಾನಳನಾಳಾಪದೆ—
193.—ತಳಮಳಿಸುಗುಂ—ತ ಗಾರ—
195.—ಟ್ಟಜ ಸುತೆಯ
198. ...ಣದೊಳಾ—
199.—ತದಿ ವಿಚಾರ—
200.—ಲ್ಲದೊಡೆಳಾದು—
201.—ಮ...ಳಾ ಗಳಕ್ಕು—
202.—ತಾಸಮು...ಬಗೆದಿರ್ಪ
203.—ಡಗೂ ದಂ—
204.—ರುಚಿತ—
205. ಗ ದಪರಕೆ—
—ಕೊಂಡ ವದಿದು—
206.—ಗೆಯಂದುಂಪರ—
208.—ಕೇವಳಮದ...ಭಾವಕ—
209.—ಕಮಳದೊ...ಯುಗ
210.—ರವಿಶೋ—ತೋ...ಲಬಲೀ—
211.—ವಿಶೇ ... || ಪುರ—
211.—ಲೀಲಾ...ದಾದಿನೀಕಂ || ರಮಣರಣಿ
ಗೋಷ್ಠಿ—
213.—ದ್ವವ...ತ್ನಾಹ—ಸೇವಾರಾತಿ
214.—ಮಂ...ಪ್ರಯಾಣ
215.—ಸುಲ...ನಾವೃತ್ತ
216.—ಜಲ್ಮಂ ... ಯಸಾರಾ — ಪರ...
ನುಷ್ಠಾನ—
217.—ರಾತ್ರ್ಯ — ಶಬ್ದ ... ಣರಶೈಕಾಕ
ರಾಸಾ...ಧರಣೀಚ ರಾಕ್ರಾಂತ—
218.—ಕಾವ್ಯ...ದಿನಿಲ್ಯು
219.—ವೇಕ...ಕ್ತಿಕಳಾ—
220.—ಪ್ರವಿ—ಪ್ರ...ತಮಹಾ
221.—ಗುರುಗು...ಸೇವನಾ
222.—ರಣಿಕ—ಗಣಾಸ್ತಹ...ಯಾಂತರಸರೂ
ಪನಪಾರ—
223.—ಶ್ರಯ—...ಣುದಿಶ—
224.—ನಿಂತಭಿ...ಡಿತಮ
ಹಾ—ಪೆಟರೊಮೆಚ್ಚ
—ವನುಮೇನುಮಂ ||
225.—ಳ್ಳ...ಣೊದಯ್ಯಕಾಂತವಿಷಯಾಶಯ
—ವರ್ ನೃಪತುಂಗ...

ಮುಂದೆ ಗ್ರಂಥವಿಲ್ಲ

B

ಮೈಸೂರ್ ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಪುಸ್ತಕ

No. 110.

(ಅಕಾರವಿದೆ)

I

ಶ್ರೀಮದ್ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ

- 1.—ನಾವನನಗಲಳಾ
- 3.—ವಿಭಾವದಿ
- 4.—ರೋಚಿತರಚನೆ
- 5.—ನಪ್ಪವನತಿ
- 6.—ನೇಕವಿವೇಕ
- 7.—ಮೃಗಪತಿ
—ಮಪ್ರತಿಹತವಚನ
- 8.—ಜನಂಗಳಾ
- 10.—ಯಲ್ತದಂ ಕಲ್ಪೊಡನೋಡುವ ಬಲ್ಮಿ—
- 11.—ಶ್ರುತಸಂಚಯ—ತಕ್ಕುಂ—ತಿಯಿಂ—
- 13.—ದಯತಾಲ್ಮೀ—
- 14.—ಚನಂ ನಗದಗೃಹಾ—
- 15.—ಬಗೆಯಂ ಬರದಿರೆ
- 18.—ಕವೀಶಪ್ರಧಾನ—
- 20.—ಬುಧಜನವಾವಿವಿಕ್ತ
- 24.—ವಿವಿಧಮೆನಿಕ್ಕುಂ—
- 26.—ಸಂಸ್ಕೃತಕಾವ್ಯದ—ಹರುಷಚರಿ—
- 28.—ಸಾಂ ಮೈಕಾದಿ—
- 29.—ನೆಗಲ್ಪಿಗದ್ಯಾ—
- 30.—ವಿದ್ಯಾಪಾದಸರ—ಯುಕ್ತಂ
- 32.—ತಾಣಮುಂಬೆ ಡಿಯು—
- 33.—ಪಾಲಾದಿಗಳೇ
- 34.—ಬೆದಂಡಗಬ್ಬ

- 35.—ಮುತ್ತಂದಲಿತಿಕ್
- 36.—ವಿಷದವಿಷಯ—
- 39.—ಕಮಂಮಾಮಾತುಗಳಂ
- 43.—ನೆರ್ದೆನೆತ್ತ—
- 44.—ಪೇಳ್ವದಾಗದುಮುದಾರ—
- 46.—ಬೇಸರುನಂ—
- 50.—ರಸಿಕತೆಯೊಳಾ—
- 52.—ಅಹರಹರುಚ್ಚೈ ” ಎಂಬ ಈ ಕಂದವು
ಇದರಲ್ಲಿಲ್ಲ
- 59.—ನಾನಾಭರದಿ—
- 63.—ಲ್ಪಾರುಂ ದೂರಮಡಿ—ಜ್ಞಂದಂದ
- 72.—ರೀತಮನದು॥ ಮಾಡುಗು—
- 75.—ದೇಸಿಯನೆ—
- 77.—ಚತುಃಪದಪದವಿ—
- 86.—ಮನನುಮದಂತುಪೇಟಿ
- 93.—ನ್ಯೂನಾ ಮದಪಾಂ—
- 106.—ಉಕ್ತಿ ವಿಚಾರನ್ಯಾಯನಿಯುಕ್ತಂ
- 108.—ವಿನೇ ಕಿಗರುಹಿತ—
- 112.—ಸಿರ್ಕುಮಾಣಂ—
- 117.—ಕಾರಣವಿಭಕ್ತಿ—
- 118.—ನಾಡೆ
- 122.—ಮಂತರೆ—ಳಾದುದಂ—
- 126.—ಬಗೆದವನಾವನೋಡಲಟ್ಟಿದೆ—ದಾನು
ಡಿವರ್ಸೀವೆನ್ನ ನರ್ಸಿ
- 129.—ಸರೆಯಲಾಬಲಮೆಲ್ಲ—

180. ತರನೆಲೊಡ್ಡಳಿ—

182.—ಚ್ಚಯೋದ್ಭಾವಿತ—

185.—ನೆತನೆ ಪೂಣ್ಣ—

143. } ದುಪಚಿತಕ್ರಮದಾ ತುಗಳ್ ಜಳದ?—
144. }

144.—ದಭ್ಯಪಗನೋ.....೧೪೪

144.

ಜಳದಸಂಹಿತೆಯಂತಿರೆಹಸ್ತಿಗಳ್ |

ಗಳತಧಾರೆಗಳಂತಿರೆ ಪತಿಗಳ್ ||

ಬಳಸಿಕಾರ್ಗಣೆಯಾಯ್ತು ಮಹಾಹವಂ.

(ಮೂರುಪಾದಮಾತ್ರ)

148. ಕೋರ್ವಿಶೋದಿತಾ —

ಅಂತು ಪ್ರಥಮಪರಿಚ್ಛೇದ ೧-ಕ್ಕೆ ಕಂದ,
ವೃತ್ತ, ಗೀತಿಕೆ, ದ್ರುತವಿಳಂಬಿತ ಸಹಿತಾ
೧೫೦-ಕ್ಕೆ ಮಂಗಳ ಮಹಾ (ಎಂದಿದೆ).

II ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ.

ಶ್ರೀಮದ್ವೇದ ವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ.

14.—ಚಪಳದ್ವಜ—

18.—ವುದುಮನೊಂದು ಬಾರದ.

20.—ಯೊಳಲಿಳು ಚ್ಚರನೆಯ —

(ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆತಪ್ಪಿದೆ)

33.—ಕುಡಲಿದಂ—

36.—ಪುತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳ್ಳ —

40.—ಕೇತನಾಭತರಲೋಚನೆಯಂ—

42.—ಜನಿತಮುಂ ಮಾದಲತಿಲತನಯನ—

44.—ನೊಲವಿಂಪೆತ್ತಂ —

46.—ತಣಿಸಲಲಾಗದಾ—

48.—ಪೊರದಿರೆಯೊಂದೊಂದ—

52.—ಬಗೆವಾಗಳೆರಡೆ.

62.—ಮುದಿತವಿಧಾನಂ—

68.—ಶ್ಯಾರದ—

85.—ಪುಷ್ಪಾಕರಂ.

67.—ದಿನಕರಖರ.

72.—ಪರ್ಯಾಯ ವಿವಿಧಾಕ್ಷರ—

73.—ಒಂದರ ಹತ್ತುಗಳಂ—ಳಿಟ್ಟುಕೂಡಿ.

74.—ವಿಂದವಲನಲಕ್ಷ್ಮೀದಿನ—ವಿನಹರ —

79.—ನೆಗಟ್ಟಿಗದು ಮದರ—

78.—ಲೀಲಾಂಬುಜ

85.—ಗದ್ಯಕ್ರಿಯಾಮ

98.—ಪ್ರಗುಣ ಗುಣೋದಯರ್ಕಳ್

101.—ವೃತ್ತಿವಿ ತಮಂತದೀಯ

102.—ಮನದಳ್ಳಿ ನೋಟವಿನಲ್ಪ

104.—ಸುಖಸಂಗತ

105.—ಮೆಂದುಪವನಾಂತರ

107.—ಮಾರ್ಗಗತಿಯಂ

111.—ಕೃಲಿಯದ

110. } ಮಿಕ್ಕ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮಕ್ಕುಂರದುತಂ

112. } ಮುನಿಯಮತಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಗೋಪಿತ
ತದ್ವಶ್ರಮಂ ನಕ್ರನಾಮಂ ಮುರಜ
ಬಂಧಕಂ ೧೧೧ ||

113.—ಮಿವರೆಲಿಪ್ಪ

114.—ಸಮಸ್ತಾರ್ಥ — ನೊದಲೊಳ್ಳೀಳ್ಳೊ
ಡದು

115.—ತಾನೆತಾನೇ —ಕೆನ್ನಂ (ಕೆನ್ನಂ)

116.—ವದಕ್ಕೆಂ ಕೆಳಾಡಾನಮಾನಳಿ

—ನಂಕನಾನದೆ ಸನೆದೇನನಾ

117.—ಮನಾದಿನಾನಾದಾನದಭೇದನಾ ||

118.—ನಾನಮಾನಸನಾಗಿಸೆನಾ ಸೆಮನಾ—

ಮಾನಸೇನಮನಾನಾದಿ ದಿನಾನಾ

119.—ಗೊಡಸಮದ್ಧಿಳಿಪ—

120.—ಫನಸ್ತನಂ—

121.—ನೀನೇನಂತನ—

122.—ನೀನೆ ನಾನಿಂನ್ನನುಮಾನ—

123.—ಕೇಡಪಂಬಾರ—ಕೇಡಪಂ—ಕೇಡಪಂ

—ಕೇಡಸಲ್ಪಡಿ—ಮೇ

- 124.—(ಲತಾಭ್ಯಂ)
 125.—ದಿದ್ದನಾಗನೇ ||
 126.—ದೀನಾ—ನಾನಿನ್ನನಾನೇನಾ ||
 ದೀನಾ—ನೀನಿನಿನ್ನ
 130.—ಮಿಕ್ಕ ಏಕಂ—ನೇತ್ರಕ್ಕ ಏಕಂ
 132.—ದಾಭನಂ—
 133.—ಫಾದಾಮಾ—ನಿತಂಬಂ ||—
 ಕರಾಗಾಭತಾರ ತಾರಮು...
 134.—ಲ್ಯಮಮತ್ತಾಗಜಂ — ತ್ರಿಜಗದೂ
 ದನಂ
 135.—ಲೋಕನಾ ಕಾಸರಕೋರಕಾ ||
 137.—ನಾನೆಲ್ಲಿನೀಂ || ೧೩೪ ||¹
 ನಾಣದಂತಿ ರಿಸಂಗಡಿಯೊಳ್ಳವೆಯಮ
 ಕಂ || ೧೩೫ ||
 138.—ಗಜನೆ ನೆರಪ್ಪಲಾಗ ದೇನೆಂಬಂಧನ
 ದೊಪ್ಪಮ ವನೇಚರಮದಾ (ಅರ್ಥ
 ಭ್ರಮಣಂ)
 139.—ನರದಾನಸರಾನೋ ನೆರದಾಕೆನರಾಕಮ
 —ತಂದವಧಾರಿಕ್ಕುಂ.
 140.—ಸರಾದಾನೆಂ—ಪರಿಜನರರಾಧಮಂ ||
 (ಮುರಜಬಂಧಂ)
 141.—ದಿವ್ಯ ಸೇವಾದರದಿಗಡೆ ನೀನರಸಿ
 142.—ಮದಂ ದಂತಂ—ನೀಂ ಕಾದಾರ್ಯಾ—
 ಳೆಂ—
 143.—ವಕವಿಗಳನೆನೆ ವಿನಿಂಪೇಟ್ಟಿಂ ದುಷ್ಕ
 —ಬಗೆದು ನೊಳಿಕೆಯೊ—
 144.—ಭಾವಿಸ—
 146.—ಕಳೆವಾಡು ತದ—
 147.—ನೆತನೆ ತಾಂ—
 148.—ತ್ವಕ್ಷುಜಯೆಂ
 150.—ಅವುದಂ—ದಂದು — ದಂಚಿತಾ—
 ದಿನದಿನಾದುಗಿತಂಗಳಗನಂ — ವವು—
 ಕೊರ್ನುಡಿಯಂ

152. } —ಲಾಟಸುಗುಮ ವೆಳಂಬ
 153. } ವಳಂಬುಗಣನಾತಿ
 154. } ತಾಂ—ವಿಧಾನನಲಂ

ಕ್ರಿಯಾ—ಗಭೇತಂ || ೧೫೦ ||

(ಇಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಗದ್ಯವಿದೆ)

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಂತುಧಂ ಶ್ರೀಹರಯೋನಮಃ
 ಶೋಭನಮಸ್ತು ನಾರಾಯಣಾಯನಮಃ

ಪರಿಚ್ಛೇದಂ III.

ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾಯನಮಃ

- 1.—ಶ್ರೀವಿಧಿ ವಿಖುಧಾಸ್ವದ—
 4.—ಹೇತುಭಾವನಾಂ ವೋದತ್ತಾ—
 ರಾದಿಗ—
 —ನವಿಲಾಟಂ
 7.—ಲಾಯತಂಗಳಂ—
 8.—ನಲಿವಸಲ್ಲಕೀ —
 9.—ಕಂಚಕಂ—
 10.—ಬಿಂಬೆಯ || ೧೦ ||
 16.—ದೊಸಗೆಯಂ—
 19.—ಸಮಮೆಂಬು—
 22.—ರಾಕ್ರಮ ರೂಪಕಮಕ್ಕುಂ
 24.—ಲ್ಲಿದುಕಸನ—
 25.—ಳೆಂಬತುಂ ಗೆದೊಸಗೆ—
 26.—ತದ್ವಾಪಿ || ೨೬ ||
 28.—ದರ್ಥಾಂತರವಿನ್ಯಾಸಾಖ್ಯಂ ಪೇಳ್ವುದ
 ರ್ಥಾಂತರ—
 33.—ಭೂತತತಿ ಸೊಗಯಿಸಿ—
 ಕರ ಮವ್ವೊಡಿತು—
 35.—ಲಿನನಾಗಿ ವೆಚ್ಚ

1. ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ೨ ಪದ್ಯವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ,

- 36.—ನೆಂಬು ವಿಪರೀತಂ
 37.—ತತ್ಸರೂಪ—
 38.—ಬಗೆ ಮುಂತಣ
 39.—ಕೃತ ವಿಸ್ತರಂ
 41.—ವೃತ್ತಂಕ್ರಮನರಸಾ—
 42.—ತ್ಯರನಿರ್ನಿಜ—ಕನುಂ ನೀನುಂ—
 43.—ಸಿತಮ ಕರಿನ—
 45.—ಕದಂಬಂ ತಸರಸಕೇಸ—
 46.—ಮಂಬ ಚಿತರಾಜ—
 47.—ಲೋಚನಲೀಲಮಪಾಸಕ್ತಲಂಕ—ತೊರೆ
 ಗರವಂ || ೪೭ ||
 49.—ವೃತ್ತಿರೇಕ ತಗತಕ್ರಮ —
 50.—ಲೀಲ ಕನಂ ನೀಂ—
 52.—ಸಂಖ್ಯಾನುಗಮ—
 53.—ಯಪ್ಪ ಛಿನಿಂದೀ — ನುಟಾವ —
 54.—ವಿಟಪಿಗಳಾ ||
 56.—ತರಮಾಯು—
 57.—ರಿಪುಬಲ ಮಾಡಿದ—
 59.—ತೆರದೆ ಡೂದುಪಮಾನಿ—
 60.—ಸ್ತೂಪಮಾ ಬುದುಪೆಸರಿಂ—
 62.—ತಳವೊ ನಿನ್ನಯನೀಪಲ್ಲಮೆಲೆನೆ
 65.—ಪೆರೆದು ಕ್ಲದೃಶಂ —
 66.—ಛಿಕುಳೋಛ್ಛವಜನಕಂ — ದತಿಶ
 ಯೋಪ || ೧೬೫ ||
 67.—ನೆಂಬುತಕ್ಯಾಗಿ—ಕನದಮಿಂದುಗಂ—
 68.—ಲೋಚನ ಸಮವಾಯು
 69.—ನೋಹದಿಂ ನೋವೋಪ—
 71.—ಶ್ರೀ ನಿನ್ನಮುಖಂ —
 72.—ಶ್ಲೇಷೋಪಮಾನ
 73.—ಸರಸಿಜಂ ಸರಸಿಜಂ—
 74.—ದೇಕ ಯಶ್ರೀಕಂ—
 75.—ರಸ್ಪರ ಗಳ್ಳಿರತ—
 77.—ದೊರೆ ವುತನಗೆ—
 78.—ವೊಲಾ ತಂತತಿ—
 81.—ಮಾಣಾ ನಿಜೋದಾರ—ಶ್ರೀಸಂ
 83.—ವೋಲ್ಕುಮೆಂ ವಾಕ್ಯೋಪ
 84.—ತತಿಯಾಲಪ
 85.—ಧರಾ ನಿನ್ನಂ ಯಶನಿಲತಾರಾ
 86.—ಕೊಳ್ಳೆ ಪಮೆಯಂ
 87.—ಮಾನದರನೊಂದು—
 88.—ಜಲ ಸನ್ನುತ—ಪ್ರಸಂನಾ —
 89.—ಪ್ರಸನ್ನ ಪಂ ||
 90.—ನೇರಪಂ—
 91.—ಗಣಮನಟಾದು ಶಿರ್
 93.—ಗೈರಿ ದ್ರುಮಂ
 96.—ಸದೃಶಯೋಗ್ಯತಾಲಂ—
 98.—ನೇಲುಂ ಪರಪುಂ—
 102.—ದತಿಶಯಾಕ್ಷೇಪ
 103.—ಕಾಂತಾಕರ
 105.—ನೆಗಟ್ಟದದ—ಪ ಮದುಕರಿಯನೆನೆನ—
 107.—ದಾವೇಕ್ಷ್ಯಪಮೆಂಬ—
 112.—ಗೇಹಂಗಳೊಳೇ
 116.—ಪೆಡಿಸಲ್ತಾಂ—
 126.—ಸಯ್ತಡೆವಡಿಕೆ
 128.—ವುದಳಿ ದೊಳಾ ||
 130.—ನಪಾಯ ದೊಳೆ
 137.—ವಿರಹಿಗಳೊಳಾ
 150.—ಗರ್ವಮಂ—ಯ ತಂಬುಧಿ—
 151.—ಪರೆದವುಡಿ—
 152.—ಜೈಯ ಯದೆ
 153.—ಚಕಂಮೆ ದಂತೆ—
 164.—ಕಾರಂಜಾಪಕಸದಳಂ—
 170.—ವಂಮವಳಾ ನೆನೆಮಿಲ್ಲದದರರಸ
 173.—ದೊಂದುಂ ಗುಣಂ ||

- 176.—ಮುಂನೆ ಪ್ರಿಯಡೆಡೆಗೆ—
 177.—ಪರವಿಭಾರಮು—ಮೇನುಣ್ಣುಪ
 178.—ನೇಗೆಳೆ—ತಾರಮೇ—
 184.—ವಿಶನಿಗೆಂದು—ನುಮಲ್ಲದಮರೀಚಿ
 186.—ದಜುಂ ತತಿಯಲ್ತೆ—
 187.—ನಿರುತರ್ಮದಿಸುವನೆನೆ—ಏ ವೋಹಂ
 188.—ನಿರೂ ವವಚನವಿ—
 189.—ಶಾಂತ ರಂನವ—
 192.—ನಿನಾ ನಳನಾಳಾಪ—
 193.—ನಿಭೃತಂ ಗಾರರಸಂ ||—
 195.—ನಂತಕ ದೊತಂದಿಟ್ಟು—
 196.—ದ್ರವಮಸು—ಕ್ರಿ ವಹಂ—
 198.—ಏದೊಳಾಪರಿ
 199.—ತದಿ ನೈವಿಜಾರ—
 200.—ದೇಳ್ವಾರ್ದು
 201. ಮಗುಳ್ಳುಂವು ಮಾತಂ—
 202.—ಮಳಿವು ವಲ್ಲಭ—ಬಗೆದಿರ್ಪ
 203.—ಪೊಡಗುಂ ದಂತಗುಳ
 205. ಗು ದಪರಕೆಯಂ—
 —ಭಾವ ರಮಂದೊರೆ
 206.—ಸಗೆಯಂ ದುಂಪರ—
 206.—ಪೆಚ್ಚೊದಕ್ಕೆ—ಧರ ರಾಧರ—
 208.—ದರೊಳಂಕೈತಿ—
 210.—ವಿಶೋತ್ಪಾದಿ
 211.—ವಿಶಯ—
- 212.—ರಣಿ ಗೋಷ್ಠೀ—
 213.—ಸೇನಾರಾತಿ—
 214.—ವಿರಾಧಾರ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಶ್ರಯ
 215.—ಳಾಪಸೀಲಂ—
 217.—ರಾತಿರಾರ್ಥಾರ್ಥ — ಸಂಜಂಕಾಕರಾ
 ಸಾಗ—ದರಣಿಚ ರಾಕಾಂ—
 218.—ಶಯಪ್ರವಿಭಾ—
 221.—ಮಳಕೋಶಳಂ—
 222.—ಪರಮಾಕಾರ—ಣಾಸ್ತಹನ ಸರೂಪ
 ನಪಾರಸರಾಯಣಂ
 224.—ಪರರೊಮೆಚ್ಚಿ
 225.—ಕಾಂತವಿಶಯಾಶಯರಾಗಿ — ನುಡಿಗ
 ಕೊಳ ಬಗೆದು ಪೆಳ್ಳುದುದಾರ ಕವೀ
 ಶ್ವರಂ || ೨೨೨ ||
 227.—ವೃತ್ತಿ ವಿಲಸದ್ಗುಣಾ — ನಾವ
 ಜೋದ—
 228.—ವಿದಿತ ವಿಭವ—
 229.—ನೇಕರೂಂಸರಸಾ—ಪರೊನಿರತಂ—
 232.—ರಚನೆ ಘಟಿತಮಪ್ಪಾತ್ರಿಪ್ರಾಸಂ
 ಬೇರೆ—
 234.—ಪೆರಗಿಂದೀಕ್ಷಿಸುವವಳ—
 236.—ವಿಹಾರಾಪ್ರಭಯಾ—
 237.—ತಮ ರಾಬ್ಧಿ—ತಸಿಶೈಲ—ಯಣ್ಣಿಸ್ತ್ರೀ
 —ತಾರಾಂಬರಂ || ೧೩೪ ||

ಪರಿಶಿಷ್ಟಂ ೩.

(ಈ ಕವಿಯು ಅನುನಾದಮಾಡಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಕರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪಟ್ಟಿಕೆ)

೧. ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದ ಅನುನಾದಗಳು.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ.

ಪಂಕ್ತೀದ. ಪದ್ಯ.

1	10	ಗುರೂಪದೇಶಾದಧ್ಯೇತುಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಜಡಧಿಯೋಽಪ್ಯಲಂ ।
ಕಾವ್ಯಂ ತು ಜಾಯತೇ ಜಾತು ಕಸ್ಯ ಚಿತ್ಪ್ರತಿಭಾವತಃ ॥ ೧-೫ ॥
,,	12	ಅಕವಿತ್ವಮಧರ್ಮಾಯ ವ್ಯಾಧಯೇ ದಂಡನಾಯ ನಾ ॥ ೧-೧೨ ॥
(ಇದರ ಛಾಯೆಯಿದೆ)
,,	14	ಸರಪ್ರತ್ಯಯತೋ ಯತ್ತು ಕ್ರಿಯತೇ ತೇನ ಕಾ ರತಿಃ ॥ ೬-೪ ॥
,,	20	ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮನೋಕ್ಷೇಷು ವೈಚಕ್ಷಣ್ಯಂ ಕಲಾಸು ಚ ।
ಪ್ರೀತಿಂ ಕರೋತಿ ಕೀರ್ತಿಂ ಚ ಸಾಧುಕಾವ್ಯನಿಷೇವಣಂ ॥ ೧-೨ ॥
,,	21	ಅತೋಭಿನಾಂಭತಾ ಕೀರ್ತಿಂ ಸ್ಥೇಯಸೀಮಾ ಭುವಃ ಸ್ಥಿತೇಃ ।
ಯತ್ನೋವಿದಿತವೇದ್ಯೇನ ವಿಧೇಯಃ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಃ ॥ ೧-೮ ॥
,,	22	ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸಹಿತೌ ಕಾವ್ಯಂ..... ॥ ೧-೧೬ ॥
,,	24	ಗದ್ಯಂ ಪದ್ಯಂ ಚ ತದ್ವಿಧಾ ॥ ೧-೧೬ ॥
,,	43	ತದಲ್ಪಮಪಿ ನೋವೇಕ್ಷ್ಯಂ ಕಾವ್ಯೇ ದುಷ್ಟಂ ಕಥಂಚ ನ ।
(ಸಾದ್ವೃತಃ ಸುಂದರಮಪಿ ಪ್ರೀತೀಣೈಕೇನ ದುರ್ಭಗಂ ॥ ೧-೭ ॥
,,	62	ಶ್ರುತಿದುಷ್ಪಾರ್ಥದುಷ್ಟೇಚ ಕಲ್ಪನಾದುಷ್ಟಮಿತ್ಯಪಿ ।
ಶ್ರುತಿಕಷ್ಟಂ ತಥೈವಾಹುರ್ವಾಚಾಂ ದೋಷಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ ॥ ೧-೪೭ ॥

ಸಂಖ್ಯೆ. ಸದ್ಯ.

- 1 69 ¹ಅಪಾರ್ಥಂ ²ವ್ಯರ್ಥಮೇಕಾರ್ಥಂ ³ಸಸಂಶಯಮಪಕ್ರಮಂ ||
⁶ಶಬ್ದಹೀನಂ ⁷ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ ⁸ಭಿನ್ನವೃತ್ತಂ ⁹ವಿಸಂಧಿ ಚ ||
- ,, 70 ¹⁰ದೇಶಕಾಲಕಲಾಲೋಕ ನ್ಯಾಯಾಗಮವಿರೋಧಿ ಚ |
 (ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹೇತುದೃಷ್ಟಾಂತಹೀನಂ ದುಷ್ಟಂ ಚ ನೇಷ್ಯತೇ) || ೪-೨ ||
- ,, 71 ಯತಿಶ್ಚಂದೋನಿರೂಢಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ |
 ತದವೇತಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಮಿತಿ ನಿರ್ದಿಶ್ಯತೇ ಯಥಾ || ೪-೨೪ ||
- ,, 78 ಸಮುದಾಯಾರ್ಥಶೂನ್ಯಂ ಯತ್ತದಪಾರ್ಥಕಮಿಷ್ಯತೇ |
 (ದಾಡಿನಾನಿ ದಶಾಪೂಪಾಃ ಷಡಿತ್ಯಾದಿ ಯಥೋದಿತಂ || ೪-೮ ||
- ,, 81 ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಂ ಮತಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ವಿರುದ್ಧಂ ತೂಪದಿಶ್ಯತೇ |
 ಪೂರ್ವಾಪರಾರ್ಥವ್ಯಾಘಾತಾತ್ ವಿಪರ್ಯಯಕರಂ ಯಥಾ || ೪-೯ ||
- ,, 84 ಯದಭಿನ್ನಾರ್ಥಮನ್ಯೋನ್ಯಂ ತದೇಕಾರ್ಥಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ |
 ಪುನರುಕ್ತಮಿದಂ ಪ್ರಾಹುರನ್ಯೇ ಶಬ್ದಾರ್ಥಭೇದತಃ || ೪-೧೨ ||
- ,, 86 ಯಥೋಪದೇಶಂ ಕ್ರಮತೋ ನಿರ್ದೇಶೋಽತ್ರ ಕ್ರಮೋಮತಃ |
 ತದವೇತಂವಿಪರ್ಯಾಸಾದಿತ್ಯಾಖ್ಯಾತಮಪಕ್ರಮಮ್ || ೪-೨೦ ||
- ,, 90 ¹ಸೂತ್ರಕೃತ್ಪದಕಾರೇಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗಾದ್ಯೋಽನ್ಯಥಾಭವೇತ್ |
 ತಮಾಪ್ತಶ್ರಾವಕಾಸ್ತಿದ್ಧೇಃ ಶಬ್ದಹೀನಂ ವಿದುರ್ಯಥಾ || ೪-೨೨ ||
- ,, 92 ಗುರೋರ್ಲಘೋಶ್ಚ ವರ್ಣಸ್ಯ ಯೋಽಸ್ಯಾನೇ ರಚನಾವಿಧಿಃ |
 ತನ್ನೋನಾಧಿಕತಾ ವಾಽಪಿ ಭಿನ್ನವೃತ್ತಮಿದಂ ಯಥಾ || ೪-೨೬ ||

* ಕೆಲವು ದೋಷಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

1. ನೇಯಾರ್ಥಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟಮನ್ಯಾರ್ಥಮವಾಚಕಮಯುಕ್ತಿಕಮ್ |

ಗೂಢಶಬ್ದಾಭಿಧಾನಂ ಚ ಕವಯೋ ನ ಪ್ರಯುಂಜತೇ ||

ಎಂದು ಭಾಮಹನು ಹೇಳಿರುವನು. ದಂಡಿಯು ಈ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಸರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 1 95 ಇದರ ಉದಾಹರಣಮಾತ್ರವಿದೆ, || ೪-೨೮ ||
- ,, 101 ಶ್ರುತೇಃ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮಾಣಾಂ ವಿಶೇಷಸ್ಯಾನುದಾಹೃತೇಃ |
ಅಪ್ರತಿಷ್ಠಂ ಯದೇಕತ್ರ ತಜ್ಞಾನ್ಯಾನಂ ಸಂಶಯಂ ವಿದುಃ || ೪-೨೮ ||
- 1ನೇಯಾರ್ಥಂ ನೀಯತೇ ಯುಕ್ತೋ ಯಸ್ಯಾರ್ಥಃ ಕೃತಿಭಿರ್ಬಲಾತ್ |
ಶಬ್ದನ್ಯಾಯಾನುಪಾರೋಧಃ ಕಥಂಚಿತ್ಸಾಭಿಸಂಧಿನಾ || ೧-೩೮ ||
- ,, 104 *ಆಗಮೋ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಲೋಕಸೀಮಾ ಚ ತತ್ಕೃತಾ |
ತದ್ವಿರೋಧಿ ತದಾಚಾರ ವ್ಯತಿಕ್ರಮಣತೋ ಯಥಾ || ೪-೪೮ ||
- ,, 106 ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಂ ತ್ರಿವರ್ಗೋಕ್ತಿದರ್ಶನೀತಿಂ ಚ ತಾಂ ವಿದುಃ |
ಆತೋನ್ಯಾಯವಿರೋಧೀಷ್ಟಂ ಅಪೇತಂ ತತ್ತಯಾಯಥಾ || ೪-೩೯ ||
- ,, 107 ಕಲಾ ಸಂಕಲನಾ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಶಿಲ್ಪಾನ್ಯಸ್ಯಾಶ್ಚಗೋಚರಃ |
ವಿಪರ್ಯಸ್ತಂ ತಥೈವಾಹುಃ ತದ್ವಿರೋಧಿಕರಂ ಯಥಾ || ೪-೩೩ ||
- ,, 108 ಷಣ್ಮಾಂ ಋತುನಾಂ ಭೇದೇನ ಕಾಲಃ ಷೋಢೈವ ಭಿದ್ಯತೇ |
ತದ್ವಿರೋಧಿಕೃದಿತ್ಯಾಹುಃ ವಿಪರ್ಯಾಸಾದಿದು ಯಥಾ || ೪-೩೧ ||
- ,, 109 ಸ್ಥಾಸ್ತು ಜಂಗಮಭೇದೇನ ಲೋಕಂ ತತ್ಪವಿದೋ ವಿದುಃ |
ಸ ಚ ತದ್ವ್ಯವಹಾರೋಕ್ತತ್ರ ತದ್ವಿರೋಧಿಕರಂ ಯಥಾ || ೪-೩೬ ||
- ,, 110 ಯಾ ದೇಶೇ ದ್ರವ್ಯಸಂಭೂತಿರಪಿ ವಾ ನೋಪದಿಶ್ಯತೇ |
ತತ್ತದ್ವಿರೋಧಿ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಸ್ವಭಾವಾತ್ತದ್ವಿರುದ್ಯತೇ || ೪-೨೯ ||
- 2 4 ಏತದ್ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಸುರಭಿಕುಸುಮಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಮೇತನ್ನಿಧೇಯಂ |
ಶೋಭಾಂ ಧತ್ತೇ ವಿರಚಿತಮಿದಂ ಸ್ಥಾನಮಸ್ಯೈತದಸ್ಯ || ೧-೫೯ ||

1. (ವಿಸಂಧಿಗ ಭಾಮಹನು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನಿತ್ತಿರುವನು. ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ.) ಲಕ್ಷಣವು ಹಸ್ತ ಲಿಖಿತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರಬಹುದು. 2. ನೇಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯವಹಿತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದಹೀನದೋಷವನ್ನೂ ಭಾಮಹನು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಭಿನ್ನವಾಗುವವು. ದಂಡಿಯೂ ಕೂಡ ಶಬ್ದಹೀನದೋಷವನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವನು. ಈ ಕವಿಯು ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಹಿತವೆಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು.

* ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕರ್ತೃವು ಜೈನನಾದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಮತದ ಸಂಕೇತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 2 23 ಭಯತೋಕಾಭ್ಯಸಾಯಾಸು ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯಯೋರಪಿ ।
ಯದಾಹ ಗಚ್ಛಗಚ್ಛೇತಿ ಪುನರುಕ್ತಂ ನ ತದ್ವಿದುಃ ॥ ೪-೧೪ ॥
- 3 12 ಉಪಮಾನೇನ ಯತ್ತತ್ವಮುಪಮೇಯಸ್ಯ ರೂಪ್ಯತೇ ।
ಗುಣಾನಾಂ ಸಮತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರೂಪಕಂ ನಾಮ ತದ್ವಿದುಃ ॥ ೨-೨೧ ॥
- ,, 58 ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತವಿಷಯಂ ತ್ರಿಧಾ ದೀಪಕಮಿಷ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೫ ॥
- ,, 87 ಹೀನತಾಸಂಭವೋ ಲಿಂಗವಚೋಭೇದೋ ವಿಪರ್ಯಯಃ ।
ಉಪಮಾನಾಧಿಕತ್ವಂಚ ತೇನಾಸದೃಶತಾಪಿ ಚ ॥ ೨-೨೯ ॥
ತ ಏತ ಉಪಮಾದೋಷಾಃ (ಸಪ್ತ ಮೇಧಾವಿನೋದಿತಾಃ) ॥ ೨-೪೦ ॥
- ,, ,, ಅಥ ಲಿಂಗವಚೋಭೇದಾದುಚ್ಯೇತೇ ಸವಿಪರ್ಯಯೌ ।
ಹೀನಾಧಿಕತ್ವಾತ್ಸ ದ್ವೇಧಾ ತ್ರಯಮಪ್ಯುಚ್ಯತೇ ಯಥಾ ॥ ೨-೫೨ ॥
- ,, 89 ಸರಃ ಶರತ್ಪ್ರಸನ್ನಾಂಭೋ ನಭಃಖಂಡಮಿವೋಜ್ವಲತಂ ॥ ೨-೫೧ ॥
- ,, 39 ಉಪಮಾನವತೋಽರ್ಥಸ್ಯ ಯದ್ವಿಶೇಷನಿರ್ದರ್ಶನಂ ।
ವ್ಯತಿರೇಕಂ ತಮಿಚ್ಛಂತಿ ವಿಶೇಷಾಪಾದನಾದ್ಯಥಾ ॥ ೨-೬೫ ॥
- ,, 127 ಯತ್ರೋಕ್ತೋಗಮ್ಯತೇನ್ಯೋರ್ಥಸ್ತತ್ಸಮಾನ ವಿಶೇಷಣಃ ।
ಸಾ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ ರುದ್ದಿಷ್ಟಾ ಸಂಕ್ಷೇಪಾರ್ಥತಯಾಯತಃ ॥ ೨-೬೯ ॥
- ,, 91 ನಿಮಿತ್ತತೋವಚೋ ಯತ್ತು ಲೋಕಾತಿಕ್ರಾಂತ ಗೋಚರಂ ।
ಮನ್ಯತೇತಿಶಯೋಕ್ತಿಂ ತಾಂ ಅಲಂಕಾರತಯಾ ಯಥಾ ॥ ೨-೮೧ ॥
- ,, 49 ಭೂಯಸಾಮುಪದಿಷ್ಟಾನಾ ಮರ್ಥಾನಾಮಸಧರ್ಮಣಾಂ ।
ಕ್ರಮತೋ ಯೋಽನುನಿರ್ದೇಶೋ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ತದುಚ್ಯತೇ ॥ ೨-೮೯ ॥
- ,, 187 ರಸವದ್ವರ್ತಿತಃ ಸ್ಪೃಷ್ಟಶೃಂಗಾರಾದಿರಸಂ ಯಥಾ ॥ ೨-೯೬ ॥
- ,, 182 ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ಯದನ್ಯೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣಾಭಿಧೀಯತೇ ॥ ೨-೮ ॥
- ,, 114 ಲಕ್ಷಣಂ ರೂಪಕೇಫೇದಂ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ ಕಾಮಮತ್ಸು ತು ॥ ೨-೧೫ ॥

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 121 ಏಕದೇಶಸ್ಯ ವಿಗಮೇ ಯಾ ಗುಣಾಂತರಸಂಸ್ಥಿತಿಃ |
ವಿಶೇಷಪ್ರಥನಾಯಾಸೌ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿರ್ಮತಾಯಥಾ || ೩-೨೨ ||
- ,, 135 ಗುಣಸ್ಯವಾ ಕ್ರಿಯಾಯಾ ವಾ ವಿರುದ್ಧಾನ್ಯಕ್ರಿಯಾಭಿಧಾ |
ಯಾ ವಿಶೇಷಾಭಿಧಾನಾಯ ವಿರೋಧಂ ತಂ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ || ೩-೨೪ ||
- ,, 96 ನ್ಯೂನಸ್ಯಾಪಿ ವಿಶಿಷ್ಟೇನ ಗುಣಸಾಮ್ಯವಿವಕ್ಷಯಾ |
ತುಲ್ಯಕಾರ್ಯಕ್ರಿಯಾಯೋಗಾದಿತ್ಯುಕ್ತಾ ತುಲ್ಯಯೋಗಿತಾ || ೩-೨೬ ||
- ,, 139 ಅಧಿಕಾರಾದಪೇಶಸ್ಯ ವಸ್ತು ನೋಽನ್ಯಸ್ಯಯಾ ಸ್ತುತಿಃ |
ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಶಂಸೇತಿ ಸಾಚ್ಛೇವಂ ಕಥ್ಯತೇ ಯಥಾ || ೩-೨೮ ||
- ,, 161 ದೂರಾಧಿಕಗುಣಸ್ತೋ ತ್ರವ್ಯಪದೇಶೇನ ತುಲ್ಯತಾಂ |
ಕಿಂಚಿ ದ್ವಿಧಿತ್ಸೋರ್ಯಾನಿಂದಾ ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿರಸೌಯಥಾ || ೩-೩೦ ||
- ,, 159 ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ಯದಾದಾನಮನ್ಯಾಪೋಹೇನ ವಸ್ತುನಃ |
ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸವತೀ ಪರಿವೃತ್ತಿರಸೌ ಯಥಾ || ೩-೪೦ ||

೨. ದಂಡಿಯ ಕಾನ್ಯಾದರ್ಶದ ಅನುನಾದಗಳು.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 1 3 (ಚತುರ್ಮುಖ ಮುಖಾಂಭೋಜ) ವನಹಂಸವಧೂರ್ಮಮ |
ಮಾನಸೇ ರಮತಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಶುಕ್ಲಾ ಸರಸ್ವತೀ || ೧-೧ ||
- ,, 4 ಇಹ ಶಿಷ್ಟಾನುಶಿಷ್ಟಾನಾಂ ಶಿಷ್ಟಾನಾಮಪಿ ಸರ್ವಥಾ |
ವಾಚಾಮೇವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಲೋಕಯಾತ್ರಾ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೧-೩ ||
- ,, 5 ಪೂರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಸಂಹೃತ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಾನುಪಲಕ್ಷ್ಯ ಚ |
(ಯಥಾಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಸ್ತಾಭಿಃ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ || ೧-೨ ||
- ,, 8 ಗುಣದೋಷಾನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಃ ಕಥಂ ವಿಭಜತೇ ಜನಃ |
(ಕಿಮಂಧಸ್ಯಾಧಿಕಾರೋಽಸ್ತಿ ರೂಪಭೇದೋಪಲಬ್ಧಿಷು || ೧-೪ ||

ಕ-19

ಸಂಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 1 11 ನೈಸರ್ಗಿಕೇ ಚ ಪ್ರತಿಭಾ ಶ್ರುತಂ ಚ ಬಹುನಿರ್ಮಲಮ್ ।
ಅಮಂದಶ್ಚಾಭಿಯೋಗೋಽಸ್ಯಾಃ ಕಾರಣಂ ಕಾವ್ಯಸಂಪದಃ ॥ ೧-೯ ॥
(ಇದರ ಛಾಯೆಯಿದೆ)
- ,, 23 ತೈತ್ತರೀರಂ ಚ ಕಾವ್ಯಾನಾಮಲಂಕಾರಾಶ್ಚ ದರ್ಶಿತಾಃ ॥
- ,, 22 ಶರೀರಂ ತಾವದಿಷ್ಟಾರ್ಥವ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನಾ ಪದಾವಲಿಃ ॥ ೧-೧೦ ॥
- ,, 30 ಪದ್ಯಂ ಚತುಷ್ಟದೀತಚ್ಚ ವೃತ್ತಂ ಜಾತಿರಿತಿ ದ್ವಿಧಾ ॥ ೧-೧೧ ॥
- ,, 69 ಅಪಾರ್ಥಂ ವ್ಯರ್ಥಮೇಕಾರ್ಥಂ ಸಸಂಶಯಮಪಕ್ರಮಂ ।
ಶಬ್ದಹೀನಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತಂ ವಿಸಂಧಿಕಂ ॥ ೪-೨ ॥
- ,, 70 ದೇಶಕಾಲಕಲಾಲೋಕನ್ಯಾಯಾಗಮವಿರೋಧಿ ಚ ।
(ಇತಿದೋಷಾ ದಶೈವೈತೇ ವಜ್ರಾರ್ಥಃ ಕಾವ್ಯೇಷು ಸೂರಿಭಿಃ ॥ ೪-೩ ॥
- ,, 71 ಶ್ಲೋಕೇಷು ನಿಯತಸ್ಥಾನಂ ಪದಚ್ಛೇದಂ ಯತಿಂ ವಿದುಃ ॥
- ,, 73 ತದಸೇತಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ ಶ್ರವಣೋದ್ವೇಜನಂ ಯಥಾ ॥ ೪-೨೯ ॥
- ,, 78 ಸಮುದಾಯಾರ್ಥಶೂನ್ಯಂ ಯತ್ತದಪಾರ್ಥಕಮಿಷ್ಯತೇ ॥ ೪-೫ ॥
- ,, 80 ತನ್ನತೋನ್ಮತ್ತಬಾಲಾನಾಮುಕ್ತೇರನ್ಯತ್ರ ದುಷ್ಯತಿ ॥ ೪-೫ ॥
- ,, ,, ಇದಮಸ್ತಸ್ಯ ಚಿತ್ತನಾಮಭಿಧಾನಮನಿಂದಿತಂ ।
ಇತರತ್ರ ಕವಿಃ ಕೋ ನಾ ಪ್ರಯುಂಜೀಶೈವಮಾದಿಕಂ ॥ ೪-೭ ॥
- ,, 81 ಏಕವಾಕ್ಯೇ ಪ್ರಬಂಧೇ ನಾ ಪೂರ್ವಾಪರಪರಾಹತಂ ।
ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥತಯಾ ವ್ಯರ್ಥಮಿತಿ ದೋಷೇಷು ಪಠ್ಯತೇ ॥ ೪-೮ ॥
- ,, 82 ಜಹಿ ಶತ್ರುಕುಲಂ ಕೃತ್ಸಂ ಜಯ ವಿಶ್ವಂಭರಾಮಿನಾಂ ।
ತವ ನೈಕೋಽಪಿವಿದ್ವೇಷ್ಟಾ ಸರ್ವಭೂತಾನುಕಂಪಿನಃ ॥ ೪-೯ ॥
- ,, 84 ಅವಿಶೇಷೇಣ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಯದಿ ಭೂಯೋಽಪಿಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।
ಅರ್ಥತಶ್ಯಬ್ಧತೋ ವಾಪಿ ತದೇಕಾರ್ಥಂ ಮತಂ ಯಥಾ ॥ ೪-೧೨ ॥

ಸಂಖ್ಯೆ. ಸದ್ಯ.

- 1 86 ಉದ್ದೇಶಾನುಗುಣೋಽರ್ಥಾನಾಮನೂದ್ದೇಶೋ ನ ಚೇತ್ಯತಃ |
ಆಪಕ್ರಮಾಭಿಧಾನಂ ತಂ ದೋಷಮಾಚಕ್ಷತೇ ಬುಧಾಃ || ೪-೨೧ ||
- „ 90 ಶಬ್ದಹೀನಮನಾಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಃ |
ಪದಪ್ರಯೋಗೋಽಶಿಷ್ಟೇಷ್ಟಃ ಶಿಷ್ಟೇಷ್ಟಸ್ತು ನ ದುಷ್ಯತಿ || ೪-೨೫ ||
- „ 92 ವರ್ಣಾನಾಂ ನ್ಯೂನತಾಧಿಕ್ಯೇ ಗುರುಲಘ್ವಯಥಾಸ್ಥಿತಿಃ |
ಯತ್ರ ತದ್ವಿನ್ನವೃತ್ತಂ ಸ್ಯಾದೇಷದೋಷಸ್ಸುನಿಂದಿತಃ || ೪-೩೩ ||
- „ 95 ನ ಸಂಹಿತಾಂ ವಿವಕ್ಷಾಮಿತ್ಯಸಂಧಾನಂ ಪದೇಷು ಯತ್ |
ತದ್ವಿಸಂಧೀತಿನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ (ನ ಪ್ರಗೃಹ್ಯಾದಿಹೇತುಕಂ) || ೪-೩೬ ||
- „ 101 ನಿರ್ಣಯಾರ್ಥಂ ಪ್ರಯುಕ್ತಾನಿ ಸಂಶಯಂ ಜನಯಂತಿ ಚೇತ್ |
ವಚಾಂಸಿ ದೋಷ ಏವಾಸೌ ಸ ಸಂಶಯ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ || ೪-೪೬ ||
- * (ನೇಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋಲಿಕೆಯಿದೆ)
- „ 106 } ಹೇತುವಿದ್ಯಾತ್ಮಕೋ ನ್ಯಾಯೋ ಸಶ್ರುತಿಸ್ಸ್ಮೃತಿರಾಗಮಃ |
- „ 104 } ತೇಷುತೇಷ್ವಯಥಾರೂಢಂ ಯದಿ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೪-೪೭ ||
- „ 107 ನೃತ್ಯಗೀತಸ್ರಭೃತಯಃ ಕಲಾಃ ಕಾಮಾರ್ಥಸಂಪ್ರಯಾಃ || ೪-೪೦ ||
- „ 108 ^೨ಕಾಲೋ ರಾತ್ರಿಂದಿವರ್ತನಃ
- „ 109 ^೩ಚರಾಚರಾಣಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ಲೋಕ ಸಂಜ್ಞಿತಾ ||
- „ 110 ದೇಶೋದ್ರಿವನರಾಷ್ಟ್ರಾದಿ^೧
- „ 112 ತದಲ್ಪಮಪಿ ನೋಪೇಕ್ಷ್ಯಂ ಕಾವ್ಯೇ ದುಷ್ಟಂ ಕಥಂಚನ || ೧-೭ ||

* ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿರನೇಯತ್ವಮರ್ಥಸ್ಯ (ಹರಿಣೋದ್ಯುತಾ) |

ಭೂಃ ಕ್ಷುರಕ್ಷುಣ್ಣನಾಗಾಸ್ಯಗ್ಲೋಹಿತಾದುದಧೀರಿತಿ || ೧-೭೩ ||

ಎಂದು ದಂಡಿಯು ನೇಯಾರ್ಥವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ ಗುಣವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

(ನೇಯಾರ್ಥಂ) ಮಹೀ ಮಹಾವರಾಹೇಣ ಲೋಹಿತಾದುದ್ಧೃತೋದಧೇಃ |

ನ ಹ ಪ್ರತಿತಿಃ ಸುಭಗಾ ಶಬ್ದನ್ಯಾಯವಿಲಂಛನೀ ||

ಸಂಕ್ಷೇಪ. ಸದ್ಯ.

- 2 1 ಕಾವ್ಯಶೋಭಾಕರಾರ್ಥ ಧರ್ಮಾನಲಂಕಾರಾರ್ಥ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ।
 ,, ತೇಜಾದ್ಯಾಪಿ ವಿಕಲ್ಪಾಂತೇ ಕಸ್ತಾಕಾಸ್ತೇನ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ॥ ೨-೧ ॥
- ,, 49 } ಅಸ್ತ್ರನೇಕೋಗಿರಾಂ ಮಾರ್ಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭೇದಃ ಪರಸ್ಪರಂ ।
 ,, 47 }
- ,, 51 ತತ್ರವೈದರ್ಭಗೌಡೀಯೌ ವರ್ಣ್ಯತೇ ಪ್ರಸ್ಫುಟಾಂತರೌ ॥ ೧-೪೦ ॥
- ,, 54 ಶ್ಲೇಷಃ ಪ್ರಸಾದಃ ಸಮತಾ ಮಾಧುರ್ಯಂ ಸುಕುಮಾರತಾ ॥ ೧-೪೦ ॥
 ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿರುದಾರತ್ವ ನೋಜಃಕಾಂತಿಸಮಾಧಯಃ ॥ ೧-೪೧ ॥
 ಇತಿ ವೈದರ್ಭಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾ ದಶ ಗುಣಾಃ ಸ್ತೂತಾಃ ॥
- ,, 55 ಏಷಾಂ ವಿಪರ್ಯಯಃ ಪ್ರಾಯೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಗೌಡವತ್ಕ್ರಮಿ ॥ ೧-೪೨ ॥
- ,, 56 } ಸಮಂ ಬಂಧೇಷ್ಟವಿಷಮಂ ತೇ ಮೃದುಸ್ಫುಟಿ ಮಧ್ಯಮಾಃ ।
 ,, 57 } ಬಂಧೇ ಮೃದುಸ್ಫುಟೀನ್ಮಿಶ್ರವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸಯೋನಯಃ ॥ ೧-೪೩ ॥
- ,, 60 ಮಧುರಂ ರಸವದ್ವಾಚಿ ವಸ್ತುನ್ಯಪಿ ರಸಸ್ಥಿತಿಃ ।
 ಯೇನ ಮಾದ್ಯನ್ತಿ ಧೀಮನ್ತೋ ಮಧುನೇವ ಮಧುವ್ರತಾಃ ॥ ೧-೪೪ ॥
- ,, 62 } ಶಿಷ್ಟಮಸ್ಪೃಷ್ಟಶೈಥಿಲ್ಯಮಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರೋತ್ತರಂ ।
 ,, 64 } ಅನುಪ್ರಾಸಧಿಯಾಗೌಡೈಸ್ತದಿಷ್ಟಂ ಬಂಧಗೌರವಾತ್ ॥ ೧-೪೫ ॥
- ,, 66 ಕಾಂತಂ ಸರ್ವ ಜಗತ್ಕಾಂತಂ ಲೌಕಿಕಾರ್ಥಾನತಿಕ್ರಮಾತ್ ।
 (ತಚ್ಚವಾರ್ತಾಭಿಧಾನೇಷು ವರ್ಣನಾಸ್ವಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ) ॥ ೧-೪೬ ॥
- ,, 68 ಲೋಕಾತೀತ ಇವಾತ್ಯರ್ಥಮಧ್ಯಾರೋಹ್ಯ ವಿವಕ್ಷಿತಃ ।
 ಯೋರ್ಥಸ್ತೇನಾತಿತುಷ್ಯಂತಿ ವಿದಗ್ಧಾ ನೇತರೇ ಜನಾಃ ॥ ೧-೪೭ ॥
- ,, 69 ದೇವಧಿಷ್ಟಮಿವಾರಾಧ್ಯಮದ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿ ನೋ ಗೃಹಂ ।
 ಯುಷ್ಮತ್ಪಾದರಜಃಪಾತ ಧೌತನಿಶ್ಯೇಷ ಕಲ್ಮಷಂ ॥ ೧-೪೮ ॥
- ,, 70 ಅನಿಷ್ಕರಾಕ್ಷರಪ್ರಾಯಂ ಸುಕುಮಾರಮಿಹೋಚ್ಛತೇ ।
 (ಬಂಧಶೈಥಿಲ್ಯ ದೋಷೋಪಿ ದರ್ಶಿತಸ್ಸರ್ವಕೋಮಲೇ ॥ ೧-೪೯ ॥
- ,, 72 ದೀಪ್ತಮಿತ್ಯಪರೈರ್ಭೂಮ್ನಾ ಕೃಘ್ನೋದ್ಯಮಪಿ ಬದ್ಧತೇ ॥ ೧-೫೦ ॥

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 2 73 ಅನ್ಯಧರ್ಮಸ್ತತೋಽನ್ಯತ್ರ ಲೋಕಸೀಮಾನುರೋಧಿನಾ ।
ಸಮ್ಯಗಾಧೀಯತೇ ಯತ್ರ ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ್ಮೃತೋ ಯಥಾ ॥
- „ 74 ಕುಮುದಾನಿ ನಿಮಿಲಂತಿ ಕಮಲಾನ್ಮುನಿಷ್ಠಾನ್ ಚ ॥
- „ 75 ಇತಿ ನೇತ್ರಕ್ರಿಯಾಧ್ಯಾಸಾಲ್ಲಭಾ ತದ್ವಾಚಿನೀ ಶ್ರುತಿಃ ॥
- „ 77 ಪ್ರಸಾದವದ್ವಸಿದ್ಧಾರ್ಥ (ಮಿಂದೋರಂದೀವರದ್ವ್ಯತಿ ।
ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯೈಃ ತನೋತಿತಿ ಪ್ರತೀತಿ ಸುಭಗಂ ವಚಃ ॥ ೧-೪೫ ॥
- „ 79 ಉತ್ಕರ್ಷವಾಃ ಗುಣಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಅಸ್ಮಿನ್ನುಕ್ತೇ ಪ್ರತೀಯತೇ ।
ತದುದಾರಾಹ್ವಯಂ ತೇನ ಸನಾಥಾ ಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿಃ ॥ ೧-೭೬ ॥
- „ 81 ಶ್ಲಾಘೈರ್ವಿಶೇಷಣೈರ್ಯುಕ್ತಮುದಾರಂ ¹ಕೈಶ್ಚಿದಿಷ್ಟತೇ ।
ಯಥಾ ಲೀಲಾಂಬುಜಕ್ರೇಡಾಸರೋ ಹೇಮಾಂಗದಾದಯಃ ॥ ೧-೭೯ ॥
- „ 83 ಕನ್ಯೇ ಕಾಮಯಮಾನಾಂ ಮಾಂ ನ ತ್ವಂ ಕಾಮಯಸೇ ಕಥಮ್ ।
(ಇತಿ ಗ್ರಾಮೋಯಮರ್ಥಾತ್ಮಾ ವೈರಸ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ) ॥ ೧-೮೩ ॥
- „ 84 ಕಾಮಂ ಕಂದರ್ಪಚಂಡಾಲೋ ಮಯಿ ವಾಮಾಕ್ಷಿ ನಿರ್ದಯಃ ।
ತ್ವಯಿ ನಿರ್ಮತ್ಸರೋದಿಷ್ಟೈತ್ಯ ಗ್ರಾಮೋರ್ಥೋ ರಸಾವಹಾ
॥ ೧-೮೪ ॥
- * ಶಬ್ದೇಪಿ ಗ್ರಾಮ್ಯತಾಸ್ತೇವ ಸಾ ಸಭೈತರಕೀರ್ತನಾತ್ ।
ಯಥಾ ಯಕಾರಾದಿಸದಂ ರತ್ನುತ್ಪನ್ನನಿರೂಪಣೇ ॥ ೧-೮೫ ॥
- „ 85 ಓಜಸ್ಸಮಾಸಭೂಯಸ್ತ್ವಂ (ಏತದ್ಗದ್ಯಸ್ಯ ಜೀವಿತಂ) ॥
- „ 86 (ಪದ್ಯೇಽಪ್ಯದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯಾನಾಮಿದಮೇಕಂ ಪರಾಯಣಂ) ॥ ೧-೮೦ ॥

1. (ಕೈಶ್ಚಿತ್ - ಅಚಾರ್ಯೈಃ - ನಿರದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ) - ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಂತೆ ಉದೀಚ್ಯ ರಂದಿಲ್ಲ.

* ಈ ಶಬ್ದ ಗ್ರಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕರ್ತೃವು ಶ್ರುತಿದುಷ್ಕಾರದಷ್ಟು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

2 97 ಇತಿ ಮಾರ್ಗದ್ವಯಂ ಭಿನ್ನಂ ತಸ್ವೈರೂಪ ನಿರೂಪಣಾತ್
ತದ್ವೇದಾಸ್ತು ನ ಶಕ್ಯಂತೇ ವಕ್ತುಂ ಪ್ರತಿಕವಿ ಸ್ಥಿತಾಃ |
ಇಹುಕ್ಷೀರಗುಡಾದೀನಾಂ ಮಾಧುರ್ಯಸ್ಯಾಂತರಂ ಮಹತ್
ತಥಾಪಿ ನ ತದಾಖ್ಯಾತುಂ ಸರಸ್ವತ್ಯಾಪಿ ಶಕ್ಯತೇ || ೧-೧೦೨ ||

,, 112 *ನರ್ಕಾನಾಮೇಕರೂಪತ್ವಂ ಯತ್ವೇಕಾಂತರಮರ್ಥಯೋಃ |
ಗೋಮೂತ್ರಕೇಶಿ ತತ್ಪ್ರಾಹುದುಷ್ಕರಂ ತದ್ವಿದೋ ಯಥಾ || ೩-೭೮ ||

ಆಹುರರ್ಥಭ್ರಮಂ ನಾಮ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಭ್ರಮಣಂ ಯದಿ |
ತದಿಷ್ಟಂ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಂ ಭ್ರಮಣಂ ಯದಿ ಸರ್ವತಃ || ೩-೮೦ ||

ಯಸ್ವೈರಸ್ಯಾನವರ್ಕಾನಾಂ ನಿಯಮೋ ದುಷ್ಕರೇಷ್ವಸೌ |
ಇಷ್ಟಶ್ಚತುಷ್ಟಭೃತ್ಯೇಷು ದೃಶ್ಯತೇ ಸುಕರಃ ಪರಃ || ೩-೮೩ ||

,, 148 ಇತಿದುಷ್ಕರಮಾರ್ಗೇಷು ಕಶ್ಚಿದಾದರ್ಶಿತಃ ಕ್ರಮಃ |
ಪ್ರಹೇಳಿಕಾಪ್ರಕಾರಾಣಾಂ ಪುನರುದ್ದಿಶ್ಯತೇ ಗತಿಃ || ೩-೯೬ ||

ಕ್ರೀಡಾಗೋಷ್ಠೀವಿನೋದೇಷು ತಜ್ಞೈರಾಕೀರ್ಣ ಮಂತ್ರಣೇ |
ಪರವ್ಯಾಸೋಹನೇ ಚಾಪಿ ಸೋಪಯೋಗಾಃ ಪ್ರಹೇಳಿಕಾಃ || ೧-೯೭ ||

ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ೩.

3 1 ಕಿಂತು ಬೀಜಂ ವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯೈಃ ಪ್ರದರ್ಶಿತಂ |
(ತದೇವ ಪರಿಸಂಸ್ಕರ್ತುಮಯಮಸ್ಮತ್ಪರಿಶ್ರಮಃ || ೨-೨ ||

,, 25 ಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಮಪಮಾ ರೂಪಕಂ ದೀಪಕಾವೃತ್ತೀ |
ಅಕ್ಷೇಪೋಽರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸೋ ವ್ಯತಿರೇಕೋ ವಿಭಾವನಾ || ೨-೪ ||

ಸಮಾಸಾತಿಶಯೋತ್ಪೇಕ್ಷಾ ಹೇತುಸ್ಸೂಕ್ಷ್ಮೋಲವಃ ಕ್ರಮಃ |
ಪ್ರೇಯೋರಸವದೂರ್ಜಸ್ವಿ ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ಸಮಾಹಿತಂ || ೨-೫ ||

* ಭಾಮಹನು ದುಷ್ಕರಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಕರಕಾವ್ಯವಾದ ಯಮಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕರ್ತೃವು ದಂಡಿಯ ಕ್ರಮ ವಕ್ಷ್ಯಮಸರಿಸಿ ಗೋಮೂತ್ರಕಾದಿ ಎರಡು ಮೂರು ಜಾತಿಯ ದುಷ್ಕರಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 25 ಉದಾತ್ತಾ ಪಹ್ನು ತಿಶ್ಲೇಷವಿಶೇಷಾಸ್ತು ಲ್ಯಯೋಗಿತಾ ।
ವಿರೋಧಾಪ್ರಸ್ತುತಸ್ತೋತ್ರೇ ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿನಿದರ್ಶನೇ ॥ ೨-೬ ॥
- ಸಹೋಕ್ತಿಃ ಪರಿವೃತ್ಯಾಶೀಃ ಸಂಕೀರ್ಣಮಥ ಭಾವಿಕಂ ।
ಇತಿ ವಾಚಾನುಲಂಕಾರಾಃ ಸ್ವರೂಪತೇ ಪೂರ್ವಸೂರಿಭಿಃ ॥ ೨-೭ ॥
- ” 6 ನಾನಾವಸ್ಥಂ ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ರೂಪಂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿ ವೃಣ್ವತೀ ।
ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಶ್ಚ ಜಾತಿಶ್ಚೇತ್ಯಾದ್ಯಾ ಸಾ ಲಂಕೃತಿಯಥಾ ॥ ೨-೮ ॥
- ಜಾತಿಕ್ರಿಯಾಗುಣ ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಮೊದ್ದಶಂ ।
(ಶಾಸ್ತ್ರೇಷ್ಟಸ್ಯೈವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಕಾವ್ಯೇಷ್ಟಪ್ರೇತ ದೀಪ್ತಿಕಂ ॥ ೨-೧೩ ॥
- ” 7 (ತುಂಡೈರಾತಾಮ್ರಕುಟಿಲೈಃ ಕಕ್ಷೈರ್ಹರಿತಕೋಮುಲೈಃ ।
ತ್ರಿವರ್ಣರಾಜಿಭಿಃ ಕಂಠೈರೇತೇ ಮಂಜುಗಿರಾಶ್ಚುಕಾಃ) ॥ ೨-೯ ॥
- ” 8 (ಕಲಕ್ಷಣಿತಗರ್ಭೀಣ ಕಂಠೇನಾಘೂರ್ಣಿತೇಕ್ಷಣಃ ।
ಪಾರಾವತಃ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯುರಿಸುಶ್ಚುಂಬತಿ ಪ್ರಿಯಾಂ) ॥ ೨-೧೦ ॥
- ” 9 ಬಧ್ನನ್ನಂಗೇಷು ರೋಮಾಂಚಂ ಕುರ್ವನ್ಮನಸಿ ನಿರ್ವೃತಿಂ ।
ನೇತ್ರೇ ಜಾಮಿಲಯನ್ನೇಷ ಪ್ರಿಯಾಸ್ಪರ್ಶಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥ ೨-೧೧ ॥
- ” 10 *ಕಂಠೇ ಕಾಲಃ ಕರಸ್ಥೇನ ಕಪಾಲೇನೇಂದುಶೇಖರಃ ।
ಜಟಾಭಿಸ್ಸಿಗ್ಧತಾಮ್ರಾಭಿ ರಾವಿರಾಸೀದ್ವೃಷಧ್ವಜಃ ॥ ೨-೧೨ ॥
- ” 12 ಉಪವೈವ ತಿರೋಭೂತಭೇದಾ ರೂಪಕಮುಚ್ಯತೇ ।
ಯಥಾಬಾಹುಲತಾ ಪಾಣಿಸದ್ವಂ ಚರಣಪಲ್ಲವಂ ॥ ೨-೧೬ ॥
- ” 17 ಅಂಗುಲ್ಯಃ ಪಲ್ಲವಾನ್ಯಾಸ ಕುಸುಮಾನಿ ನಖಾರ್ಚಿಷಃ ।
ಬಾಹೂ ಲತೇ ವಸಂತಶ್ರೀಃ ತ್ವಂ ನಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಚಾರಿಣೀ ॥ ೨-೧೭ ॥

* ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಅದರ್ಶದಲ್ಲಿನ ಜಾತ್ಯಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕವಿಯು ಮಾರ್ಪಡಿ ಸಿರುವನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೂಲವನ್ನು ಈ ಕವಿಯು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರ ಅವ ಗಾಹನೆಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅವರಣಿಸಿರುವೆವು ಮತ್ತು ಬರೆದಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕರಣ ದಲ್ಲಿ ದಂಡಿಯು ಗೀತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರೆ ಈತನು ಸವಲನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವನು. ಹೀಗೆಯೇ ಪಾರಾವತಕ್ಕೆ ಕರೇಣುಪ್ರಣಯಿಯಾದ ವನಕರಿಯನ್ನೂ, ಈಶ್ವರನ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಸುಂದರಿಯು, ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯಾ ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ ಮದಿರಾಮದವನ್ನೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು.

ಸರಿಚ್ಛೇದ. ಸದ್ಯ.

- 3 14 ತಾಮ್ರಾಂಗುಲಿದಲಶ್ರೇಣಿ ನಖದೀಧಿತಿಕೇಸರಂ ।
ಧ್ರಿಯತೇ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಭೂಪಾಲೈ ಭವಚ್ಚರಣಪಂಕಜಂ ॥ ೨-೬೯ ॥
- ,, 15 (ಅಕಸ್ಮಾದೇವ ತೇ ಚಂಡಿ ಸ್ಫುರಿತಾಧರಪಲ್ಲವಂ ।
ಮುಖಂ ಮುಕ್ತಾರುಜೋ ಧತ್ತೇ ಘರ್ಮಾಂಭಃಕಣ ಮಂಜರೀಃ ॥ ೨-೭೦ ॥
ಮಂಜರೀಕೃತ್ಯ ಘರ್ಮಾಂಭಃ ಪಲ್ಲವೀಕೃತ್ಯ ಚಾಧರಂ ।
ನಾನ್ಯಥಾಕೃತಮತ್ರಾಸ್ಯ ಮತೋ (ವಯವರೂಪಕಂ ॥ ೨-೭೧ ॥
- ,, 16 ವಲಿತಭು ಗಲದ್ಭುಮ್ಜಲಮಾಲೋಹಿತೇಕ್ಷಣಂ
ವಿನ್ಯಣೋತಿ ಮದಾವಸ್ಥಾಮಿದಂ ವದನಪಂಕಜಂ ।
ಅವಿಕೃತ್ಯ ಮುಖಾಂಗಾಢಿ ಮುಖಮೇವಾರವಿಂದತಾಂ
ಅಸೀದ್ಗಮಿತಮತ್ರೇದಂ ಅತೋವಯವಿರೂಪಕಂ ॥ ೨-೭೨ ॥
- ,, 17 ರೂಪಣಾದಂಗಿನೋಂಗಾಢಾಂ ರೂಪಣಾರೂಪಣಾ ಶ್ರಯಾತ್ ।
ರೂಪಕಂ ವಿಷಮಂ ನಾನು ಲಲಿತಂ ಜಾಯತೇ ಯಥಾ ॥ ೨-೭೩ ॥
- ,, 17 *ಮದರಕ್ತಕಪೋಲೇನ ಮನ್ಮಥಸ್ತನ್ಮುಖೇಂದುನಾ ।
ನರ್ತಿತಭ್ರೂಲತೇನಾಲಂ ಮದಿ೯ತುಂ ಭುವನತ್ರಯಂ ॥ ೨-೭೪ ॥
- ,, 18 *ಹರಿಪಾದಶ್ಚಿರೋಲಗ್ನ ಜಹ್ನು ಕನ್ಯಾಜಲಾಂಶುಕಃ
ಜಯತ್ಯ ಸುರನಿಶ್ಯಂಕಸುರಾನಂದೋತ್ಸವಧ್ವಜಃ ।
*ವಿಶೇಷಣಸಮಗ್ರಸ್ಯ ರೂಪಂ ಕೇತೋರ್ಯದೀ ದೃಶಂ
ಪಾದೇ ತದರ್ಪಣಾದೇತತ್ ಸವಿಶೇಷಣರೂಪಕಂ ॥ ೨-೭೫ ॥
- ,, 19 ನಿಮಿಲಯತಿ ಪದ್ಮಾಢಿ (ನ ನಭೋಪ್ಯವಗಾಹತೇ) ।
ತ್ವನ್ಮುಖೇಂದುರ್ಮನಾಸೂಢಾಂ ಹರಣಾಯೈವ ಕಲ್ಪತೇ ॥ ೨-೭೬ ॥
(ಅಕ್ರಿಯಾ ಚಂದ್ರಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಅನ್ಯಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಚ ಕ್ರಿಯಾ ।
ಅತ್ರ ಸಂದಿಶ್ಯತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ ವಿರುದ್ಧಂ ನಾಮ ರೂಪಕಂ) ॥ ೨-೭೭ ॥

2. ದಂಡಿಯು ಮುಖೇಂದುವೆಂದು ರೂಪಣಮಾಡಿದ್ದರೆ ಈ ಕವಿಯು ವದನಾಂಜುಜನೆಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು.

3. ಹರಿಪಾದವನ್ನು ಜಿನಪರಣವೆಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು.

4. ದಂಡಿಯ ಅವಾಂತರಾಲಂಕಾರಲಕ್ಷಣಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕವಿರಾಜ ಪೂರ್ಗದ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಲಕ್ಷಣಸಮನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸಾಲಭ್ಯವೆಂಟು.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 20 ಗಾಂಭೀರ್ಯೇಣ ಸಮುದ್ರೋಸಿ ಗೌರವೇಣಾಸಿ ಪರ್ವತಃ |
(ಕಾಮದತ್ವಾಚ್ಚ ಲೋಕಾನಾಮಸಿ ತ್ವಂ ಕಲ್ಪಪಾದಪಃ || ೨-೮೫ ||
- ಗಾಂಭೀರ್ಯಪ್ರಮುಖೈರತ್ರ ಹೇತುಭಿಃ ಸ್ವಾಗರೋಗಿಣಿಃ |
ಕಲ್ಪದ್ರುಮಶ್ಚ ಕ್ರಿಯತೇ ತದಿದಂ ಹೇತುರೂಪಕಂ || ೨-೮೬ ||
- 21 (ರಾಜಹಂಸೋಪಭೋಗಾರ್ಹಂ ಭ್ರಮರಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಸೌರಭಂ |
ಸಖಿನಕ್ರಾಂತುಜಮಿದಂ ತನೇತಿ ಶಿಷ್ಟರೂಪಕಂ) || ೨-೮೭ ||
- 22 ಮುಖಪಂಕಜರಂಗೇಽಸ್ಮಿ ಭ್ರೂಲತಾನರ್ತಕೇ ತವ |
ಲೀಲಾನ್ಯತ್ಯಂ ಕರೋತಿತಿ ರಮ್ಯಂ ರೂಪಕರೂಪಕಮ್ || ೨-೯೩ ||
- 24 ನೈತನ್ಮುಖಮಿದಂ ಪದ್ಮಂ ನ ನೇತ್ರೇ ಭ್ರಮರಾವಿನಮ್ |
ಏತಾನಿ ಕೇಸರಾಣ್ಯೇವ ನೈತಾ ದಂತಾರ್ಚಿಷಸ್ತ ವ || ೨-೯೪ ||
- (ಮುಖಾದಿತ್ವಂ ನಿವರ್ತ್ಯೈವ ಪದ್ಮಾದಿತ್ವೇನ ರೂಪಣಾತ್ |
ಉದ್ಭಾವಿತಗುಣೋತ್ಕರ್ಷಂ ತತಾಪಜ್ಞವರೂಪಕಂ) || ೨-೯೫ ||
- 25 ಸ್ಥಿತಪುಷ್ಪೋಜ್ಜ್ವಲಂ ಲೋಲನೇತ್ರಭೃಂಗಮಿದಂ ಮುಖಂ |
ಇತಿ ಪುಷ್ಪದ್ವಿರೇಫಾಣಾಂ ಸಂಗತ್ಯಾ ಯುಕ್ತರೂಪಕಮ್ || ೨-೯೬ ||
- 27 ನ ಪರ್ಯಂತೋ ವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ರೂಪಕೋಪಮಯೋರತಃ |
ದಿಜ್ಞಾತ್ರಂ ದರ್ಶಿತಂ ಧೀರೈರನುಕ್ತಮನುವಿಯತಾಂ ||
- 28 ಜ್ಞೇಯಸ್ತೋಽರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಃ ವಸ್ತುಪ್ರಸ್ತುತ್ಯ ಕಿಂಚನ |
ತತ್ಸಾಧನಸಮರ್ಥಸ್ಯ ನ್ಯಾಸೋ ಯೋಽನೈವ ವಸ್ತುನಃ || ೨-೧೦೯ ||
- 29 ವಿಶ್ವನ್ಯಾಪೀ ವಿಶೇಷಸ್ಥಃ ಶ್ಲೇಷಾವಿದ್ವೋ ವಿರೋಧವಾಃ |
ಅಯುಕ್ತಕಾರೀ ಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತೋ ವಿಪರ್ಯಯಃ || ೨-೧೧೦ ||
- (ಇತ್ಯೇವಮಾದಯೋ ಭೇದಾಃ ಪ್ರಯೋಗೇ ಸ್ಪಷ್ಟಲಕ್ಷಿತಾಃ |
ಉದಾಹರಣ ಮಾಲ್ಪೇಷಾಂ ರೂಪವ್ಯಕ್ತಾ ನಿಗದ್ಯತೇ || ೨-೧೧೧ ||

5. ಮುಖಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಪದಿಯಾಗಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕರ್ತೃವು ಯತೋವಿಧುವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿರುವನು,

ಕ-20

ಸಂಕ್ಷೇಪ. ಪದ್ಯ.

- 3 30 ಭಗವಂತೌ ಜಗನ್ನೇತ್ರೇ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸಾವಪಿ ।
ಪಶ್ಯ ಗಚ್ಛತ ಏವಾಸ್ತಂ ನಿಯತಿಃ ಕೇನ ಲಂಘ್ಯತೇ ॥ ೨-೧೭೨ ॥
- ,, 31 ಉತ್ಪಾದಯತಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಪ್ರೀತಿಂ ದಕ್ಷಿಣಮಾರುತಃ ।
ನನು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಸಂಪನ್ನಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಭವತಿ ಪ್ರಿಯಃ) ॥ ೨-೧೭೪ ॥
- ,, 32 ಮಧುಪಾನಕಲಾತ್ಕಂಠಾತ್ ನಿರ್ಗತೋಪ್ಯಲಿನಾಂ ಧ್ವನಿಃ ।
ಕಟುರ್ಭವತಿ ಕರ್ಣಸ್ಯ ಕಾಮಿನಾಂ ಪಾಪಮಿದೃಶಂ ॥ ೨-೧೭೬ ॥
- ,, 33 ಕ್ಷಿಣೋತು ಕಾಮಂ ಶೀತಾಂಶುಃ ಕಿಂ ವಸಂತೋ ಧುನೋತಿ ಮಾಂ ।
ಮಲಿನಾಚರಿತಂ ಕರ್ಮ ಸುರಭೇರ್ನನ್ವಸಾಂಪ್ರತಂ ॥ ೨-೧೭೮ ॥
- ,, 35 (ಜಗದಾನಂದಯತ್ಯೇಷ ಮಲಿನೋಪಿ ನಿಶಾಕರಃ ।
ಅನುಗೃಹ್ಣಾತಿ ಹಿ ಪರ್ವಾ ಸದೋಷೋಪಿ ದ್ವಿಜೇಶ್ವರಃ) ॥ ೨-೧೭೫ ॥
- ,, 36 (ಕುಮುದಾನ್ಯಪಿ ದಾಹಾಯ ಕಿಮಂಗ ಕಮಲಾಕರಃ ।
ನ ಹಿಂದುಗೃಹ್ಯೇಷೂಗ್ರೇಷು ಸೂರ್ಯಗೃಹ್ಯೋ ವೃದ್ಧುರ್ಭವೇತ್)
- ॥ ೨-೧೭೯ ॥
- ,, 37 ಅಯಂ ಮಮ ದಹತ್ಯಂಗಮಂಭೋಜದಳಸಂಸ್ತರಃ ।
ಹುತಾಶನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ದಾರ್ಹಾತ್ಮಾನನು ಯುಜ್ಯತೇ ॥ ೨-೧೭೭ ॥
- ,, 39 ಶಬ್ದೋಪಾತ್ತೇ ಪ್ರತೀತೇ ವಾ ಸಾದೃಶ್ಯೇ ವಸ್ತುನೋರ್ವರ್ಧಯೋಃ ।
ತತ್ರ ಯದ್ಭೇದಕಥನಂ ವ್ಯತಿರೇಕಸ್ಸ ಕಥ್ಯತೇ ॥ ೨-೧೮೦ ॥
- ,, 40 ಧೈರ್ಯಲಾವಣ್ಯಗಾಂಭೀರ್ಯಪ್ರಮುಖೈಸ್ತ್ವಮುದನ್ವತಃ ।
ಗುಣೈಸ್ತುಲ್ಯೋಪಿ ಭೇದಸ್ತು ವಪುಷೈವೇದೃಶೇನ ತೇ ॥ ೨-೧೮೧ ॥
- ,, 41 (ಅಭಿನ್ನವೇಲೌ ಗಂಭೀರಾವಂಬುರಾಶಿರ್ಭವಾನಪಿ
ಅಸಾವಂಜನಸಂಕಾಶಃ ಸ್ತ್ವಂತು ಚಾಮಿಕರದ್ಭುತಿಃ ।
ಉಭಯನ್ಯತಿರೇಕೋಯಮುಭಯೋರ್ಭೇದಕೌ ಗುಣೌ
ಕಾಷ್ಠೈಃ ಪಿಶಂಗತಾ ಚೋಭೌ ಯತ್ಪುಥಗ್ಧರ್ಶಿತಾವುಭೌ
॥ ೨-೧೮೪ ॥

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 42 (ತ್ವಂ ಸಮುದ್ರಶ್ಚ ದುರ್ವಾರಾ ಮಹಾಸತ್ವಾ ಸತೇಜಸಾ ।
ಅಯಂ ತು ಯುವಯೋರ್ಭೇದ ಸ್ನಜಡಾತ್ಮಾ ಪಟುರ್ಭವಾಃ
|| ೨-೧೮೫ ||
- ,, 42 ಸ ಏಷ ಶ್ಲೇಷರೂಪತ್ವಾತ್ ಸಶ್ಲೇಷ ಇತಿ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ।
ಸಾಕ್ಷೇಪಶ್ಚ ಸಹೇತುಶ್ಚ ದೃಶ್ಯತೇ ತದುಭಾವಸಿ || ೨-೧೮೬ ||
- ,, 43 (ಸ್ಥಿತಮಾನಸಿ ಧೀರೋಪಿ ರತ್ನಾ ನಾಮಾಕರೋಪಿ ಸಃ ।
ತವ ಕಕ್ಷಾಂ ನ ಯಾತ್ಯೇವ ಮಲಿನೋ ಮಕರಾಲಯಃ || ೨-೧೮೭ ||
- ,, 44 (ವಹನ್ನ ಪಿ ಮಹೀಂ ಕೃತ್ಸಾಂ ಸಶೈಲದ್ವೀಪಸಾಗರಾಂ ।
ಭರ್ತೃಭಾವಾದ್ಭುಜಂಗಾನಾಂ ಶೇಷಸ್ತತ್ತ್ವೋ ನಿಕೃಷ್ಯತೇ || ೨-೧೮೮ ||
- ,, 46 (ತ್ವನ್ಮುಖಂ ಕಮಲಂ ಚೇತಿ ದ್ವಯೋರಪ್ಯನಯೋರ್ಭಿದಾ ।
ಕಮಲಂ ಜಲಸಂರೋಹಿ ತ್ವನ್ಮುಖಂ ತ್ವದುಪಾತ್ರಯಂ || ೨-೧೯೦ ||
- ,, 47 ಅಭ್ರಾವಿಲಾಸಮಸ್ಪೃಷ್ಯಮದರಾಗಂ ಮೃಗೇಕ್ಷಣಂ ।
ಇದಂ ತು ನಯನದ್ವಂದ್ವಂ ತವ ತದ್ಗುಣಭೂಷಿತಂ || ೨-೧೯೧ ||
- ,, 48 ಅರತ್ನಾ ಲೋಕಸಂಹಾರ್ಯಮಹಾರ್ಯಂ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಭಿಃ ।
ದೃಷ್ಟಿರೋಧಕರಂ ಯೂನಾಂ ಯೌವನಪ್ರಭವಂ ತಮಃ || ೨-೧೯೨ ||
- ,, 49 ಉದ್ದಿಷ್ಟಾನಾಂ ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಅನುದೇಶೋಯಥಾಕ್ರಮಂ ।
ಯಥಾಸಂಖ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಂಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಮ ಇತ್ಯಪಿ || ೨-೨೦೨ ||
- ,, 53 ಜಾತಿ ಕ್ರಿಯಾಗುಣದ್ರವ್ಯವಾಚಿನೈಕತ್ರವರ್ತಿನಾ ।
ಸರ್ವವಾಕ್ಯೋಪಕಾರಶ್ಚೇತ್ ತದಾಹುದೀಪಕಂ ಯಥಾ || ೨-೨೦೩ ||
- ,, 54 ಪವನೋ ದಕ್ಷಿಣಃ ಪರ್ಣಂ ಜೀರ್ಣಂ ಹರತಿ ವಿರುಧಾಂ ।
ಸ ಏವಾನನತಾಂಗೀನಾಂ ಮಾನಭಂಗಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೨-೨೦೪ ||
- ,, 58 ಇತ್ಯಾದಿ ದೀಪಕಾನ್ಯುಕ್ತಾನೈವಂ ಮಧ್ಯಾಂತ ಯೋರಪಿ
ವಾಕ್ಯಯೋರ್ದರ್ಶಯಿಷ್ಯಾಮಃ ಕಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ತದ್ಯಥಾ || ೨-೨೦೫ ||
- ,, 59 ಯಥಾಕಥಂಚಿತ್ಸಾದೃಶ್ಯಂ ಯತ್ರೋದ್ಭೂತಂ ಪ್ರತಿಯತೇ ।
ಉಪಮಾ ನಾಮ ಸಾ ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಪಂಚೋಯಂ ಪ್ರದರ್ಶತೇ || ೨-೨೦೬ ||

ಸರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 60 ರಾಜೀವಮಿವ ತೇ ವಕ್ತ್ರಂ ನೇತ್ರೇ ನೀಲೋತ್ಪಲೇ ಇವ ।
ಇಯಂ ಪ್ರತೀಯಮಾನೈಕಧರ್ಮಾ ವಸ್ತುಸಮೈವಸಾ || ೨-೧೬ ||
- ,, 61 (ಅಂಭೋರುಹಮಿವಾತಾಮ್ರಂ ಮುಗ್ಧೇ ಕರತಲಂ ತವ ।
ಇತಿ ಧರ್ಮೋಪಮಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತುಲ್ಯಧರ್ಮಪ್ರಕಾಶನಾತ್ || ೨-೧೭ ||
- ,, 62 ತ್ವದಾನನಮಿವೋನ್ನಿದ್ರಮರವಿದಮುಭೂದಿತಿ ।
ಸಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವಿಪರ್ಯಾಸಾದ್ವಿಪರ್ಯಾಸೋಪಮೇಷ್ಯತೇ || ೨-೧೮ ||
- ,, 63 ತ್ವದಾನನಮಿವಾಂಭೋಜಮಂಭೋಜಮಿವ ತೇ ಮುಖಂ ।
ಇತ್ಯನ್ಯೋನ್ಯೋಪಮಾ ಸೇಯಮನ್ಯೋನ್ಯೋತ್ಕರ್ಷಶಂಸಿನೀ || ೨-೧೯ ||
- ,, 64 ತ್ವನ್ಮುಖಂ ಕಮಲೇನೈವ ತುಲ್ಯಂ ನಾನೈನ ಕೇನ ಚಿತ್ ।
ಇತ್ಯನ್ಯಸಾಮ್ಯವ್ಯಾ ವೃತ್ತೇರಿಯಂ ಸಾ ನಿಯಮೋಪಮಾ || ೨-೨೦ ||
- ,, 65 ಪದ್ಮಂ ತಾವತ್ತವಾನ್ವೇತಿ ಮುಖಮನ್ಯಚ್ಚ ತಾದೃಶಂ ।
ಅಸ್ತಿ ಜೇದಸ್ತು ತತ್ಕಾರೀತ್ಯಸಾವನಿಯಮೋಪಮಾ || ೨-೨೧ ||
- ,, 66 (ತ್ವಯ್ಯೇವ ತ್ವನ್ಮುಖಂ ದೃಷ್ಟಂ ದೃಶ್ಯತೇ ದಿವಿ ಚಂದ್ರಮಾಃ ।
ಇಯತ್ಯೇವಭಿಧಾ ನಾನೈತ್ಯಸಾವತಿಶಯೋಪಮಾ || ೨-೨೨ ||
- ,, 67 ಮಯ್ಯೇವಾಸ್ಯಾ ಮುಖಶ್ರೀರಿತ್ಯಲಮಿಂದೋರ್ವಿಕತ್ಥನೈಃ ।
ಪದ್ಮೇಪಿ ಸಾ ಯದಸ್ತಿನೇತ್ಯಸಾವುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿತೋಪಮಾ || ೨-೨೩ ||
- ,, 68 ಯದಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಭವೇತ್ಪದ್ಮಂ ಸುಭು ವಿಭ್ರಾಂತಲೋಚನಂ ।
ತತ್ತೇ ಮುಖಶ್ರೀಯಂ ಧತ್ತಾಂ ಇತ್ಯಸಾವದ್ಭುತೋಪಮಾ || ೨-೨೪ ||
- ,, 69 (ಶಶೀತ್ಯುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ತನ್ವಂಗಿ ತ್ವನ್ಮುಖಂ ತ್ವನ್ಮುಖಾಶಯಾ ।
ಇನ್ದಮಪ್ಯನುಧಾವಾಮೋತ್ಯೇಷಾ ನೋಹೋಪಮಾಸ್ಮೃತಾ || ೨-೨೫ ||
- ,, 70 ಕಿಂ ಪದ್ಮಮನ್ತರ್ಭ್ರಾನ್ತಾಲಿ ಕಿಂ ತೇ ಲೋಲೇಕ್ಷಣಂ ಮುಖಂ ।
ಮಮ ಡೋಲಾಯತೇ ಚಿತ್ತಮೀತೀಯಂ ಸಂಶಯೋಪಮಾ || ೨-೨೬ ||

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 71 ನ ಪದ್ಮಸ್ಯೇನ್ದನಿರ್ಗಾಹ್ಯಸ್ಯೇಂದ್ರಲಜ್ಜಾ ಕರೋದ್ಯುತಿಃ |
ಅತಸ್ತನ್ಮುಖಮೇವೇದಮಿತ್ಯಸೌ * ನಿರ್ಣಯೋಪಮಾ || ೨-೨೭ ||
- ,, 72 ಶಿಶಿರಾಂಶುಪ್ರತಿಧ್ವಂದ್ವಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುರಭಗಂಧಿ ಚ |
ಅಂಭೋಜಮಿವ ತೇ ವಕ್ತ್ರಮಿತಿ ಶ್ಲೇಷೋಪಮಾಸ್ತೃತಾ || ೨-೨೮ ||
- ,, 73 ಪದ್ಮಂ ಬಹುರಜಶ್ಚಂದ್ರಃ ಕ್ಷಯೀ ತಾಭ್ಯಾಂ ತವಾನನಂ |
ಸಮಾನಮಪಿ ಸೋತ್ಸೇಕಮಿತಿ ನಿಂದೋಪಮಾ ಮತಾ || ೨-೨೯ ||
- ,, 74 (ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಪ್ಯುದ್ಭವಃಪದ್ಮಶ್ಚಂದ್ರಶ್ಚಂಭು ಶಿರೋಧೃತಃ |
ತೌ ತುಲ್ಯೌ ತ್ವನ್ಮುಖೇನೇತಿ ಸಾ ಪ್ರಶಂಸೋಪಮಾ ಮತಾ || ೨-೩೦ ||
- ,, 75 ಶತಪತ್ರಂ ಶರಚ್ಚಂದ್ರಸ್ತದಾನನಮಿತಿ ತ್ರಯಂ |
ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧೀತಿ ಸಾ ವಿರೋಧೋಪಮಾ ಮತಾ || ೨-೩೧ ||
- ,, 76 ನಪದ್ಮಂ ಮುಖಮೇವೇದಂ ನ ಭೃಂಗೌ ಚಕ್ಷುಷೀ ಇಮೇ |
ಇತಿ ವಿಸ್ಪಷ್ಟಸಾದೃಶ್ಯಾತ್ ತತ್ಪಾಶ್ಚಾನೋಪಮೈ ವ ಸಾ || ೨-೩೨ ||
- ,, 77 ಚಂದ್ರಾರವಿಂದಯೋಃ ಕಕ್ಷ್ಯಾಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಮುಖಂ ತವ |
ಆತ್ಮನೈವಾಭವತ್ತಲ್ಯ ಮಿತ್ಯಸಾಧಾರಣೋಪಮಾ || ೨-೩೩ ||
- ,, 78 (ಸರ್ವಪದ್ಮಪ್ರಭಾಸಾರಃ ಸಮಾಹೃತ ಇವ ಕ್ವಚಿತ್ |
ತ್ವದಾನನಂ ವಿಭಾತೀತಿ ತಾಮಭೂತೋಪಮಾಂ ವಿದುಃ || ೨-೩೪ ||
- ,, 79 ಚಂದ್ರಬಿಂಬಾದಿವ ವಿಷಂ ಚಂದನಾದಿವ ಪಾನಕಃ |
ಪರುಷಾ ವಾಗಿತೋ ವಕ್ತ್ರಾತ್ ಇತ್ಯಸಂಭಾವಿತೋಪಮಾ || ೨-೩೫ ||
- ,, 80 ಚಂದನೋದಕಚಂದ್ರಾಂಶು ಚಂದ್ರಕಾಂತಾದಿಶೇಷಃ |
ಸ್ವರ್ಗಸ್ತನೇತ್ಯತಿಶಯಂ ಬೋಧಯಂತೀ ಬಹೂಪಮಾ || ೨-೪೦ ||

* ಕವಿರಾಜನಾರ್ಗದಲ್ಲಿ " ಊರ್ಜಿತೋಪಮಾ " ಎಂದು ಹೆಸರು ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 81 } ಪುಷ್ಪಾಶ್ರಿತಪ ಇನಾಹ್ನೀನ ಪೂಷಾ ಮೋಮ್ನೋನ ವಾಸರಃ ।
 ,, 82 } ವಿಕ್ರಮಸ್ತಸ್ಯಯ್ಯಧಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಮಿತಿ ಮೂಲೋಪಮಾ ಮತಾ || ೨-೪೨ ||
- ,, 83 ತ್ವದಾನನಮಧೀರಾಕ್ಷಮಾವಿರ್ದಶನದೀಧಿತಿ ।
 ಭ್ರಮದ್ಭೃಂಗಮಿವಾಲಕ್ಷ್ಯಕೇಸರಂ ಭಾತಿ ಪಂಕಜಂ || ೨-೪೪ ||
- ,, 85 (ನೈಕೋಪಿ ತ್ವಾದ್ಯಶೋಃ ದ್ಯಾಪಿ ಜಾಯಮಾನೇಷು ರಾಜಸು ।
 ನನು ದ್ವಿತೀಯೋ ನಾಸ್ರೇವ ಪಾರಿಜಾತಸ್ಯ ಸಾದಸಃ || ೨-೪೭ ||
- ,, 86 ಕಾಂತ್ಯಾ ಚಂದ್ರಮಸಂ ಧಾಮ್ನಾ ಸೂರ್ಯಂ ಧೈರ್ಯೇಣಚಾರ್ಣವಂ ।
 ರಾಜನ್ನನುಕರೋಷೀತಿ ಸೈಷಾ ಹೇತೂಪಮಾ ಮತಾ || ೨-೫೦ ||
- ,, 87 ನ ಲಿಂಗವಚನೇ ಭಿನ್ನೇ ನ ಹೀನಾಧಿಕತಾಃಪಿ ವಾ ।
 ಉಪಮಾದೂಷಣಾಯಾಲಂ ಯತ್ರೋದ್ವೇಗೋ ನ ಧೀಮತಾಂ || ೨-೫೧ ||
- ,, 88 ಭವಾನಿವ ಮಹೀಪಾಲ ದೇವರಾಜೋ ವಿರಾಜತೇ ।
 (ಅಲಮಂಶುಮತಃ ಕಕ್ಷಾನ್ಮಾರೋಧುಂ ತೇಜಸಾ ನೃಪಃ || ೨-೫೩ ||
- ,, 89 ಹಂಸೀವ ಧವಳಶ್ಚಂದ್ರಃ ಸರಾಂಸೀವಾಮಲಂ ನಭಃ ।
 ಭರ್ತ್ವಭಕ್ತೋ ಭಟಃ ಶ್ವೇವ ಖದ್ಯೋತೋ ಭಾತಿ ಭಾನುವತಾ || ೨-೫೫ ||
- ,, 90 ಸ್ತ್ರೀವ ಗಚ್ಛತಿ ಪಂಡೋಯಂ ವಕ್ತ್ರೇಷಾ ಸ್ತ್ರೀ ಪುಮಾನಿವ ।
 ಪ್ರಾಣಾ ಇವ ಪ್ರಿಯೋಽಯಂ ಮೇ ವಿದ್ಯಾ ಧನಮಿವಾರ್ಜಿತಾ || ೨-೫೭ ||
- ,, 92 ವಿವಕ್ಷಾ ಯಾ ವಿಶೇಷಸ್ಯ ಲೋಕಸೀಮಾತಿವರ್ತಿನೀ ।
 ಅಸಾವತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಸ್ನಾತ್ ಅಲಂಕಾರೋತ್ತಮಾ ಯಥಾ || ೨-೬೧ ||

3 81 ಈ ಪದ್ಯವು ಹಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಈ ಉದಾಹರಣವೇ ದಂಡಿಯ ಮಾಲೋಪಮೆಯ ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಹೋಲುವುದು. ದಂಡಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಸೂರ್ಯಾದಿವಸ್ತುಗಳು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿನಯಾದಿ ಗುಣಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

3 82 ಈ ಉದಾಹರಣಕ್ಕೂ ದಂಡಿಯ ಉದಾಹರಣಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಾಮ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 94 ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಮಲಭಾರಿಣ್ಯಃ ಸರ್ವಾಂಗೀಣಾರ್ದ್ರಚಂದನಾಃ |
ಕೌಸ್ತುಭಮವತ್ಕೋ ನ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೈಃ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಯಾಮಭಿಸಾರಿಕಾಃ || ೨-೨೧೫ ||
- 95 ಅಹೋ! ವಿಶಾಲಂ ಭೂಪಾಲ ಭುವನತ್ರಯೋದರಂ |
ಮಾತಿ ಮಾತುಮಶಕ್ಯೋಪಿ ಯಶೋರಾಶಿಯದತ್ತ ತೇ || ೨-೨೧೬ ||
- 96 ವಿವಕ್ಷಿತಗುಣೋತ್ಪ್ರಸ್ಟೈರ್ಯತ್ ಸಮೋತ್ಪತ್ಯ ಕಸ್ಯ ಚಿತ್ |
ಕೀರ್ತನಂ ಸ್ತುತಿನಿಂದಾರ್ಥಂ ಸಾ ಮತಾ ತುಲ್ಯಯೋಗಿತಾ || ೨-೨೧೭ ||
- 97 ಯಮಃ ಕುಬೇರೋ ವರುಣಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷೋ ಭವಾನಪಿ |
ಬಿಭ್ರತ್ಯನನ್ಯವಿಷಯಾಂ ಲೋಕಪಾಲ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಮ್ || ೨-೨೧೮ ||
- 98 ಸಂಗತಾನಿ ಮೃಗಾಕ್ಷೀಣಾಂ ತಟದ್ವಿಲಸಿತಾನಿ ಚ |
ಕ್ಷಣದ್ವಯಂ ನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಘನಾರಬ್ಧಾನ್ಯಪಿ ಸ್ವಯಂ || ೨-೨೧೯ ||
- 100 (ಪ್ರತಿಷೇಧೋಕ್ತಿ ರಾಕ್ಷೀಪಸ್ತ್ರೈ ಕಾಲ್ಯಾಣೇಕ್ಷಯಾ ತ್ರಿಧಾ |
ಅಥಾಸ್ಯ ಪುನರಾಕ್ಷೀಪ್ಯಭೇದಾನಂತ್ಯಾದನಂತತಾ || ೨-೧೨೦ ||
- 101 ಅನಂಗಃ ಪಂಚಭಿಃ ಪೌಷ್ಪೈಃ ವಿಶ್ವಂ ವೃಜಯತೇಷುಭಿಃ |
ಇತ್ಯಸಂಭಾವ್ಯಮಥವಾ ವಿಚಿತ್ರಾ ವಸ್ತುಶಕ್ತಯಃ || ೨-೧೨೧ ||
- (ಇತ್ಯನಂಗಜಯಾಯೋಗಬುದ್ಧಿಹೇತುಬಲಾದಿವ |
ಪ್ರವೃತ್ತೈವ ಯದಾಕ್ಷಿಪ್ತಾ ವೃತ್ತಾಕ್ಷೇಪಃ ಸಕಾದೃಶಃ || ೨-೧೨೨ ||
- 102 ಅರ್ಥೋ ನ ಸಂಭೃತಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ನ ವಿದ್ಯಾ ಕಾಚಿದರ್ಜಿತಾ |
ನ ತಪಸ್ಸಂಚಿತಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಗತಂ ಚ ಸಕಲಂ ವಯಃ || ೨-೧೨೩ ||
- 103 ಅಸಾವನುಶಯಾಕ್ಷೇಪೋ ಯಸ್ಯಾದನುಶಯೋತ್ತರಂ |
ಅರ್ಥಾರ್ಜನಾದೇವ್ಯಾವೃತ್ತಿಃ ದರ್ಶಿತೇಹ ಗತಾಯುಷಾ || ೨-೧೨೪ ||
- ಅಮೃತಾತ್ಮನಿ ಪದ್ಮಾನಾಂ ದ್ವೇಷ್ವರಿ ಸ್ನಿಗ್ಧತಾರಕೇ |
ಮುಖೇಂದೌ ತವ ಸತ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಆಪರೇಣ ಕಿಮಿಂದುನಾ || ೨-೧೨೫ ||
- ಇಹ ಮುಖ್ಯೇಂದುರಾಕ್ಷೀನೈಃ ಗುಣಾಃ ಗೌಣೇಂದುವರ್ತಿನಃ
ತತ್ಸಮಾ ದರ್ಶಯಿತ್ವೇಹ ಶ್ಲಿಷ್ಠಾಕ್ಷೇಪಸ್ತಥಾವಿಧಃ || ೨-೧೨೬ ||

ಸಂಚೋದ. ಪದ್ಯ.

- 3 104 } * ಕಿಮಯಂ ಶರದಂಭೋದಃ ಕಿಂವಾ ಹಂಸಕದಂಬಕಂ ।
 ,, 105 } ರುತಂ ನೂಪುರಸಂವಾದಿ ಶ್ಲೂಯತೇ ತನ್ನ ತೋಯದಃ ॥ ೨-೧೬೭ ॥
- ಇತ್ಯಯಂ ಸಂಶಯಾಕ್ಷೇಪಃ ಸಂಶಯೋಯನ್ನಿವಾರ್ಯತೇ ।
 ಧರ್ಮೇಣ ಹಂಸಸುಲಭೇನಾಸ್ಪೃಷ್ಟಘನಜಾತಿನಾ ॥ ೨-೧೬೮ ॥
- ,, 106 ನ ಸ್ತೂಯಸೇ ನರೇಂದ್ರ ತ್ವಂ ದದಾಸೀತಿ ಕದಾಚನ ।
 ಸ್ವಮೇವ ಮತ್ಪ್ವಾ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಯತಸ್ತ್ವದ್ಧನಮರ್ಥಿನಃ ॥ ೨-೧೬೯ ॥
- ಇತ್ಯೇವಮಾದಿರಾಕ್ಷೇಪೋ ಹೇತ್ವಾಕ್ಷೇಪ ಇತಿ ಸ್ಪೃತಃ ।
 ಅನಯೈವ ದಿಶಾಃ ನೋಪಿ ವಿಕಲ್ಪಶ್ಚಕೃ ಉಹಿತುಂ ॥ ೨-೧೭೦ ॥
- ,, 109 ಶ್ಲಿಷ್ಟಮಿಷ್ಟಮನೇಕಾರ್ಥಮೇಕರೂಪಾನ್ವಿತಂ ವಚಃ ।
 (ತದಭಿನ್ನಪದಂ ಭಿನ್ನಪದಪ್ರಾಯಮಿತಿ ದ್ವಿಧಾ ॥ ೨-೨೧೦ ॥
- ,, 110 ಅಸಾವುದಯಮಾರೂಢೋ ಕಾಂತಿರ್ಮಾರ್ಗ ರಕ್ತಮಂಡಲಃ ।
 ರಾಜಾ ಹರತಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ಮೃದುಕೈಃ ಕರೈಃ ॥ ೨-೨೧೧ ॥
- ,, 111 ಮಹಿಭೃದ್ಭೂರಿಕಟಕಃ (ತೇಜಸ್ವೀ ನಿಯತೋದಯಃ ।
 ದಕ್ಷಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಶ್ಚಾಸೀತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಶಕ್ತಿಧರಶ್ಚ ಸಃ ॥ ೨-೨೧೨ ॥
- ,, 112 (ನಿಸ್ತಂಶತ್ವಮಸಾವೇವ ಧನುಷ್ಯೇವಾಸ್ಯ ವಕ್ರತಾ ।
 ಶರೇಷ್ಟೇವ ನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮಾರ್ಗಣತ್ವಂ ಚ ವರ್ತತೇ ॥ ೨-೨೧೩ ॥
- ,, 113 ಅಚ್ಯುತೋಽಪ್ಯವೃಷಜೈದೀ ರಾಜಾಽಪ್ಯವಿದಿತಕ್ಷಯಃ ।
 ದೇವೋಽಪ್ಯವಿಬುಧೋ ಜಜ್ಞೇ ಶಂಕರೋಽಪ್ಯ ಭುಜಂಗವಾಃ
 ॥ ೨-೨೧೪ ॥
- ,, 114 ಉಪಮಾರೂಪಕಾಕ್ಷೇಪವ್ಯತಿರೇಕಾದಿಗೋಚರಾಃ ।
 ಪ್ರಾಗೇವ ದರ್ಶಿತಾಃ ಶ್ಲೇಷಾ ದರ್ಶ್ಯಂತೇ ಕೇಚನಾಸರೇ ॥ ೨-೨೧೫ ॥

* ಅದರ್ಶಕಾರಣ ಉಪಮಾಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಸಂಶಯಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಅದರ್ಶಕಾರಣ ಕೂಟ ರುವ ಹಂಸಕದಂಬದ ವಿಷಯಕವಾದ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಈ ಕವಿಯು ಉಪಮಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕೂಟ ಸಂಶಯಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದನ್ನು ಬಾಹರಿಸಿರುವನು.

ಪಂಚದ. ಪದ್ಯ.

- 3 115 ಅನ್ಯಥೈವ ಸ್ಥಿತಾ ವೃತ್ತಿಶ್ಚೇತನಸ್ಯೇತರಸ್ಯ ನಾ ।
ಅನ್ಯಥೋಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯತೇ ಯತ್ರ ತಾಮುಪ್ರೇಕ್ಷಾಂ ವಿದುರ್ಯಥಾ
॥ ೨-೨೨೧ ॥
- ,, 116 ಮಧ್ಯಂದಿನಾರ್ಕಸಂತಪ್ತಃ ಸರಸೀಂ ಗಾಹತೇ ಗಜಃ
ಮನ್ಯೇ ಮಾತೃಂಡಗೃಹ್ಯಾಣಿ ಪದ್ಮಾನ್ಯದ್ಧರ್ತುಮುದ್ಯತಃ
॥ ೨-೨೨೨ ॥
- ,, 116 (ಸ್ನಾತುಂ ಪಾತುಂ ಬಿಸಾನ್ಯತ್ತುಂ ಕರಿಣೋಜಲಗಾಹನಂ ।
ತದ್ವೈರನಿಷ್ಕ್ರಿಯಾಯೇತಿ ಕವಿನೋಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ವರ್ಣ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೨೩ ॥
- ,, 117 ಕರ್ಣಸ್ಯ ಭೂಷಣಮಿದಂ ಮದಾಯತಿವಿರೋಧಿನಃ ।
ಇತಿ ಕರ್ಣೋತ್ಪಲಂ ಪ್ರಾಯಃ ತವ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ವಿಲಂಘ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೨೪ ॥
ಅಪಾಂಗಭಾಗಪಾತಿನ್ಯಾ ದೃಷ್ಟೇರಂಶುಭಿರುತ್ಪಲಂ ।
ಸ್ಪೃಶ್ಯತೇ ನಾ ನ ವೇತ್ಯೇವಂ ಕವಿನೋಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ವರ್ಣ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೨೫ ॥
- ,, 118 ಇಂಗಿತಾಕಾರಲಕ್ಷ್ಯೋರ್ಥಃ ಪೌರ್ದಾತ್ಯತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ
॥ ೨-೨೨೬ ॥
- ,, 121 ಗುಣಜಾತಿ ಕ್ರಿಯಾದೀನಾಂ ಯತ್ತು ವೈಕಲ್ಯದರ್ಶನಮ್ ।
ವಿಶೇಷದರ್ಶನಾಯೈವ ಸಾ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿರಪ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೨೭ ॥
- ,, 122 ನ ಕಲೋರಂ ನ ನಾ ತೀಕ್ಷ್ಣಮಾಯುಧಂ ಪುಷ್ಪಧನ್ವನಃ ।
ತಥಾಪಿ ಜಿತಮೇವಾಸೀದಮುನಾ ಭುವನತ್ರಯಂ ॥ ೨-೨೨೮ ॥
- ,, 123 ನ ಬದ್ಧಾ ಭುಕ್ತುರ್ನಾಪಿ ಸ್ಫುರಿತೋ ದಶನಚ್ಚದಃ ।
ನ ಚ ರಕ್ತಾಽಭವದ್ಧೃಷ್ಟಿಃ ಜಿತಂ ಚ ದ್ವಿಷತಾಂ ಕುಲಂ ॥ ೨-೨೨೯ ॥
- ,, 124 ಕಿಂಚಿದಾರಭಮಾಣಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ದೈವವಶಾತ್ ಪುನಃ ।
ತತ್ಸಾಧನಸಮಾಪತ್ತಿರ್ಯಾ ತದಾಹುಃ ಸಮಾಹಿತಮ್ ॥ ೨-೨೩೦ ॥
- ,, 125 ಮಾನಮಸ್ಯಾ ನಿರಾಕರ್ತುಂ ಪಾದಯೋರ್ಮೇ ಪತಿಷ್ಯತಃ ।
ಉಪಕಾರಾಯ ದಿಷ್ಟೈತದುದೀರ್ಣಂ ಘನಗರ್ಜಿತಮ್ ॥ ೨-೨೩೧ ॥
- ,, 127 ವಸ್ತು ಕಿಂಚಿದಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯಾನ್ಯವಸ್ತುನಃ ।
ಉಕ್ತಿಃ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತರೂಪತ್ವಾತ್ ಸಾ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿರಪ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೩೨ ॥

ಸರಿಚ್ಛೇದ. ಸದ್ಯ.

- 8 128 ಪಿರ್ಫ ಮಧು ಯಥಾಕಾಮಂ ಭ್ರಮರಃ ಫುಲ್ಲಸಂಕಜೇ ।
ಅಪ್ಯಸನ್ನದ್ಧಸೌರಭ್ಯಂ ಪಶ್ಯ ಚುಂಬತಿ ಕುಟ್ಮಿಲಂ ॥ ೨-೨೦೬ ॥
- ,, 129 ಇತಿಪ್ರಾಧಾಂಗನಾಬದ್ಧರತಿಲೀಲಸ್ಯ ರಾಗಿಣೀ ।
ಕಸ್ಯಾಂ ಚಿದಪಿ ಬಾಲಾಯಾಮಿಚ್ಛಾನ್ವೃತ್ತಿರ್ವಿಭಾವ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೦೭ ॥
- ,, 132 ಅರ್ಥಮಿಷ್ಟಮನಾಖ್ಯಾಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಂಸ್ಥಿತವ ಸಿದ್ಧಯೇ ।
ಯತ್ಪ್ರಕಾರಾಂತರಾಖ್ಯಾನಂ ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ತದಿಷ್ಟತೇ ॥ ೨-೨೦೮ ॥
- ,, 133 (ದಶತ್ಯಸೌ ಪರಭೃತಃ ಸಹಕಾರಸ್ಯ ಮಂಜರೀಮ್) ।
ತಮಹಂ ವಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ) ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ಸ್ವೈರ ಮಾಸ್ಯತಾಂ ॥ ೨-೨೦೯ ॥
- ,, 134 ಸಂಗಮಯ್ಯ ಸಖೀಂ ಯೂನಾ ಸಂಕೇತೇ ತದ್ರತೋತ್ಸವಂ ।
(ನಿರ್ವರ್ತಯಿತುಮಿಚ್ಛನ್ತ್ಯಾ ಕಯಾಪ್ಯಪಸ್ಯತಂ ತತಃ ॥ ೨-೨೧೦ ॥
- ,, 135 ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಯತ್ರಸಂಸರ್ಗದರ್ಶನಮ್ ।
ವಿರೋಧದರ್ಶನಾಯೈವ ಸವಿರೋಧಃ ಸ್ತುತೋ ಯಥಾ ॥ ೨-೨೧೧ ॥
- ,, 136 ಕೂಜಿತಂ ರಾಜಹಂಸಾನಾಂ ವರ್ಧತೇ ಮದಮಂಜುಲಮ್ ।
ಕ್ಷೀಯತೇ ಚ ಮಯೂರಾಣಾಂ ರತಮುತ್ಕ್ರಾಂತ ಸೌಷ್ಟವಂ ॥ ೨-೨೧೨ ॥
- ,, 137 ಉದ್ಯಾನಮಾರುತೋದ್ಭೂತಾಶ್ಚ ತಚಂಪಕರೇಣವಃ ।
ಉದಶ್ರಯಂತಿ ಪಾಂಥಾನಾಮಸ್ಪೃಶಂತೋಽಪಿ ಲೋಚನೇ ॥ ೨-೨೧೩ ॥
- ,, 139 ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸಾ ಸ್ಯಾದಪಕ್ರಾಂತೇಷು ಯಾ ಸ್ತುತಿಃ ॥ ೨-೨೧೪ ॥
- ,, 140 ಸುಖಂ ಜೀವಂತಿ ಹರಿಣಾ ವನೇಷ್ವಪರಸೇವಿನಃ ।
ಅನ್ನೈರಯತ್ನ ಸುಲಭೈಸ್ತುಣದರ್ಭಾಂಕುರಾದಿಭಿಃ ॥ ೨-೨೧೫ ॥
- ,, 141 ಸೇಯಮಪ್ರಸ್ತುತೈವಾತ್ರ ಮೃಗವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ।
(ರಾಜಾಢುವರ್ತನ) ಕ್ಲೇಶ ನಿರ್ವಿಣ್ಣೇನ ಮನಸ್ಸಿನಾ ॥ ೨-೨೧೬ ॥

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 8 142 ಅರ್ಥಾಂತರ ಪ್ರವೃತ್ತೇನ ಕಿಂಚಿತ್ತತ್ಸದೃಶಂ ಫಲಂ ।
* (ಸದಸದ್ವಾ ನಿರ್ದರ್ಶಿತ ಯದಿ ಸ್ಯಾತ್ಸನ್ನಿರ್ದರ್ಶನಮ್ ॥ ೨-೨೪೩ ॥
- ,, 155 ಸಹೋಕ್ತಿಃ ಸಹಭಾವಸ್ಯ ಕಥನಂ ಗುಣಕರ್ಮಣಾಂ ॥ ೨-೨೫೧ ॥
- ,, 156 † (ಸಹ ದೀರ್ಘಾ ಮಮ ಶ್ವಾಸೈರಿಮಾಸ್ಸಂಸ್ತೃತಿ ರಾತ್ರಯಃ ।
ಪಾಂಡುರಾಶ್ಚ ಮಮೈವಾಂಗೈಃ ಸಹ ತಾಶ್ಚಂದ್ರಭೂಷಣಾಃ ॥
- ,, 157 ನಾನಾಲಂಕಾರಸಂಸ್ಕಷ್ಟೈಃ ಸಂಸ್ಕಷ್ಟಿಸ್ತು ನಿಗದ್ಯತೇ ।
(ಅಂಗಾಂಗಿಭಾವಸಂಸ್ಥಾನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಮಕಕ್ಷ್ಯತಾ ॥
ಇತ್ಯಲಂಕಾರಸಂಸ್ಕಷ್ಟೈಃ ಲಕ್ಷಣೀಯಾ ದ್ವಯಿಗತಿಃ) ॥ ೨-೨೬೦ ॥
- ,, 159 ಅರ್ಥಾನಾಂ ಯೋ ವಿನಿಮಯಃ ಪರಿವೃತ್ತಿಸ್ತು ಸಾ ಮತಾ ॥ ೨-೨೫೧ ॥
- ,, 160 (ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಹಾರಂ ದದತಾ ಭುಜೇನ ತವ ಭೂಭುಜಾಂ ।
ಚಿರಾರ್ಜಿತಂ ಹೃತಂ ತೇಷಾಂ ಯಶಃ ಕುಮುದಸಾಂಡುರಂ ॥ ೨-೨೫೬ ॥
- ,, 161 ಯದಿ ನಿಂದನ್ನಿವ ಸೌತಿ ನ್ಯಾಜಸ್ತುತಿರಸೌ ಸ್ತುತಾ ।
(ದೋಷಾಭಾಸಾ ಗುಣಾ ಏವ ಲಭಂತೇ ಹೃತ್ ಸನ್ನಿಧಿಮ್ ॥ ೨-೨೪೩ ॥
- ,, 162 (ಪುಂಸಃ ಪುರಾಣಾದಾಚ್ಛಿದ್ಯ ಶ್ರೀಸ್ತ್ವಯಾ ಪರಿಭುಜ್ಯತೇ ।
ರಾಜನ್ನಿಕ್ಷ್ವೇಕುವಂಶಸ್ಯ ಕಿಮಿದಂ ತವ ಯುಜ್ಯತೇ ॥ ೨-೨೪೫ ॥
- ,, 163 ಭುಜಂಗಭೋಗಸಂಸಕ್ತಾ ಕಳತ್ರಂ ತವ ಮೇದಿನೀ ।
ಅಹಂಕಾರಃ ಪರಾಂ ಕೋಟಿಮಾರೋಹತಿ ಕುತಸ್ತವ ॥ ೨-೨೪೬ ॥

* ನಿರ್ದರ್ಶನಾಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ವಿಶೇಷಭೇದವಿದೆ. ದಂಡಿಯು ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಎರಡೇ ಉದಾಹರಣವಿತ್ತಿರುವನು. ಒಂದು ಶುದ್ಧ, ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ಲೇಷಮಿಶ್ರ. ಈತನು 13 ಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಸಂಹಾರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ “ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ” ವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಅಲಂಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಗುಣಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

† ಕವಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿರಹಿಣಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮೋದಯನ ಯಶೋವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವನು.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 8 164 ಇತಿ ಲಕ್ಷ್ಯಃ ಪ್ರಯೋಗೇಷು ರಮ್ಯಾ ಜ್ಞಾತಕಹೇತವಃ ।
(ಅಭಾವಹೇತವಃ ಕೇಚಿತ್ ವ್ಯಾಕ್ರಿಯಂತೇ ಮನೋಹರಾಃ ॥ ೨-೨೪೬ ॥
- ,, 165 ಅವಧ್ಯೈರಿಂದುಪಾದಾನಾಮಸಾಧ್ಯೈಶ್ಚಂದನಾಂಭಸಾಂ ।
ದೇಹೋಷ್ಮಭಿಸ್ಸುಬೋಧಂ ತೇ ಸಖಿ ಕಾಮಾತುರಂ ಮನಃ ॥ ೨-೨೪೭ ॥
- ,, 166 ಅನಭ್ಯಾಸೇನ ವಿದ್ಯಾನಾಮಸಂಸರ್ಗೇಣ ಧೀಮತಾಂ ।
ಅನಿಗ್ರಹೇಣ ಚಾಕ್ಷಣಾಂ ಜಾಯತೇ ವ್ಯಸನಂ ನೃಣಾಂ ॥ ೨-೨೪೮ ॥
- ,, 169 ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೇತುವ್ಯಾಪ್ತತ್ಯಾ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕಾರಣಾಂತರಂ ।
ಯತ್ರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕತ್ವಂ ವಾ ವಿಭಾವ್ಯಂ ಸ್ನಾದ್ವಿಭಾವನಾ ॥ ೨-೨೪೯ ॥
- ,, 170 ಅನಂಜಿತಾಸಿತಾ ದೃಷ್ಟಿಭ್ರೂರನಾವರ್ಜಿತಾನತಾ ।
ಅರಂಜಿತೋರುಣಶ್ಚಾಯಮಧರಸ್ತನ ಸುಂದರಿ ॥ ೨-೨೫೦ ॥
- ,, 171 * ಲೇಶಮೇಕೇ ವಿದುರ್ನಿಫಂದಾಂ ಸ್ತುತಿಂ ವಾ ಲೇಶತಃ ಕೃತಾಂ ॥
- ,, 172 (ಯುವೈಷ ಗುಣವಾ ರಾಜಾ ಯೋಗ್ಯಸ್ತೇ ಪತಿ ರೂರ್ಜಿತಃ ।
ರಣೋತ್ಸವೇ ಮನಃ ಸಕ್ತಂ ಯಸ್ಯ ಕಾಮೋತ್ಸವಾದಪಿ) ॥ ೨-೨೫೧ ॥
- ವೀರ್ಯೋತ್ಕರ್ಷಸ್ತುತಿರ್ನಿಫಂದೈವಾಸ್ತೀ ಭಾವನಿವೃತ್ತಯೇ ।
ಕನ್ಯಾಯಾಃ ಕಲ್ಪತೇ ಭೋಗಾನ್ನಿವಿವಿಕ್ಷೋರ್ನಿರಂತರಂ ॥ ೨-೨೫೨ ॥
- ,, 174 ಅಶಯಸ್ಯ ವಿಭೂತೇರ್ವಾ ಯನ್ಮಹತ್ವಮನುತ್ತಮಂ ।
ಉದಾತ್ತಂ ನಾಮ ತಾಂ ಪ್ರಾಹುರಲಂಕಾರಂ ಮನೀಷಿಣಃ ॥ ೨-೨೫೩ ॥
- ,, 188 ಅಪಹ್ನುತಿರಪಹ್ನುತ್ಯ ಕಿಂಚಿದನ್ಯಾರ್ಥದರ್ಶನಂ ॥ ೨-೨೫೪ ॥
- ,, 184 ಅಮೃತಸ್ಯಂದಿಕಿರಣಶ್ಚಂದ್ರಮಾ ನಾಮ ನಾಮತಃ ।
ಅನ್ಯ ವಿವಾಯಮರ್ಥಾತ್ಮಾ ವಿಷನಿಷ್ಯಂದಿ ದೀಧಿತಿಃ ॥ ೨-೨೫೫ ॥
- (ಇತಿ ಚಂದ್ರ ತ್ವಮೇವೇಂದೌ ನಿಹ್ನುತ್ಯಾರ್ಥಾಂತರಾತ್ಮತಾ ।
ಉಕ್ತಾ ಸ್ಮರಾರ್ತೇನೇತ್ಯೇಷಾ ಸ್ವರೂಪಾಪಹ್ನುತಿಸ್ತು ಸಾ ॥ ೨-೨೫೬ ॥

* ಲೇಶೋ ಲೇಶೇನ ನಿರ್ಭಿನ್ನವಸ್ತು ರೂಪನಿಗೂಹನಂ ।

ಉಪಾಹರಣ ವಿವಾಸ್ಯ ರೂಪಮಾವಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ

॥ ೨-೨ ॥

ಪಂಚೇದ. ಸದ್ಯ.

- 3 187 ನ ಪಂಚೇಷುಃ ಸ್ಮರಸ್ತಸ್ಯ ಸಹಸ್ರಂ ಪತ್ರಿಣಾಮಿತಿ : ೨-೨೦೪ ||
- ,, 188 (ಪ್ರೇಯಃ ಪ್ರಿಯತರಾಖ್ಯಾನಂ) ರಸವದ್ರಸಪೇಶಲಂ |
(ಊರ್ಜಸ್ವಿ ರೂಢಾಹಂಕಾರಂ) ಯುಕ್ತೋತ್ಕರ್ಷಂಚತತ್ತಯಂ
|| ೨-೨೨ ||
- ,, 199 ಊರ್ಜಸ್ವಿ ರೂಢಾಹಂಕಾರಂ (ಯುಕ್ತೋತ್ಕರ್ಷಂಚತತ್ತಯಂ
|| ೨-೨೨ ||
- ,, 200 ಅಪಕರ್ತಾಹಮಸ್ತೀತಿ ಹೃದಿ ಮೇ ಮಾಸ್ಮಭೂದ್ಭಯಂ |
ವಿಮುಖೇಷು ನ ಮೇ ಖಡ್ಗಃ ಪ್ರಹರ್ತುಂ ಜಾತು ವಾಂಛತಿ
|| ೨-೨೯೩ ||
- (ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಪರೋಯುದ್ಧೇ ನಿರುದ್ಧೋ ದರ್ಶಶಾಲಿನಾ |
ಪುಂಸಾ ಕೇನಾಪಿ ತಜ್ಞೇಯಮೂರ್ಜಸ್ವೀತ್ಯೇವಮಾದಿಕಂ
|| ೨-೨೯೪ ||
- ,, 204 ಪ್ರೇಯಃ ಪ್ರಿಯತರಾಖ್ಯಾನಂ (ರಸವದ್ರಸಪೇಶಲಂ) ||
- ,, 206 ಆಶೀರ್ವಾಮಾಭಿಲಷಿತೇ ವಸ್ತುನ್ಯಾಶಂಸನಂ ಪುನಃ ||
- ,, 208 (ಭಾವಿಕಂ ತಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುಃ ಪ್ರಬಂಧವಿಷಯಂ ಗುಣಂ |
ಭಾವಃ ಕವೇರಭಿಪ್ರಾಯಃ ಕಾವ್ಯೇಷ್ವಸ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ೨-೩೬೩ ||
- ,, 210 (ಸರ್ಗಬಂಧೋ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮುಚ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ) |
ಆಶೀರ್ವಮಸ್ಕ್ರಿಯಾವಸ್ತುನಿದೇಶೋ (ವಾಪಿ ತನ್ಮುಖಂ) || ೧-೧೪ ||
- ಇತಿಹಾಸಕಥೋದ್ಭೂತಮಿತರದ್ವಾ ಸದಾಶ್ರಯಂ || ೧-೧೫ ||
- ,, 211 ಚತುರ್ವರ್ಗಫಲಾಯತ್ತಂ ಚತುರೋದಾತ್ತನಾಯಕಂ || ೧-೧೫ ||
- ನಗರಾರ್ಣವಶೈಲರ್ಪಚಂದ್ರಾಕೋದಯವರ್ಣನೈಃ || ೧-೧೬ ||
- ,, 212 ಉದ್ಯಾನಸಲಿಲಕ್ರೀಡಾಮಧುಪಾನರತೋತ್ಸವೈಃ |

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

- 3 213 ವಿಪ್ರಲಿಂಭೈರ್ವಿನಾಹೈಶ್ಚ ಕುಮಾರೋದಯವರ್ಣನೈಃ || ೧-೧೬ ||
- ,, 214 ಮಂತ್ರದೂತಪ್ರಯಾಣಾಜಿನಾಯಕಾಭ್ಯುದಯೈರಪಿ ||
- ,, 215 ಅಲಂಕೃತಮಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ ರಸಭಾವನಿರಂತರಂ || ೧-೧೭ ||
- (ಸರ್ಗೈರನತಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೈಃ) ಶ್ರಾವ್ಯವೃತ್ತೈಃ ಸ್ವಗಂಧಿಭಿಃ ||
- ,, 216 (ಸರ್ವತ್ರ ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತೈ) ರುಪೇತಂ ಲೋಕರಂಜನಂ || ೧-೧೮ ||
- ,, 218 ಕಾವ್ಯಂ ಕಲ್ಪಾಂತರಸ್ಥಾಯಿ ಜಾಯೇತ ಸದಲಂಕೃತಿ || ೧-೧೯ ||
-

ಪರಿಶಿಷ್ಟಂ ಲ.

ಅ		ಅಮಳನಗುಣವೃತ್ತ	3—143
ಅಜೇಯಂ ಪೋಲ್ಕು	2—134	ಅಮೃತಭವಂ ಶಿಶಿರ	3—74
ಅಂತಧಿಕವಿಶೇಷ	2—29	ಅಮೃತಮಯಕಿರಣ	3—184
ಅಂತುಂ ಭೇದಮು	2—51	ಅರಮರಸಂ	1—99
ಅಂತುಂ ಯತಿಯಂ	1—77	ಅರವಿಂದೋತ್ಪಲ	2—65
ಅಂತು ಬಿಟ್ಟ ತೆಟದಿಂ	3—225	ಅರಸರೊಳಲೆ ನೀಂ	3—233
ಅತಿಧನಳಮಾಯ್ತು	3—156	ಅರಸಿಯ ದಿವ್ಯ	2—141
ಅತಿವಿಶದಯಶೋ	2—44	ಅರಸುಕುಮಾರನನಾಯಕ	1—59
ಅತಿಶಯಧನಳಧರಾಧಿಪ	3—11	ಅರಿಗೆ ದುರಾಹವ	3—160
ಅತಿಶಯಧನಳೋರ್ವಿವೋಕ್ತ	2—153	ಅರಿಗೋತ್ರಭೇದಿ	3—113
ಅತಿಶಯಧನಳೋರ್ವಿವೋದಿತಾ	1—148	ಅರಿದಾದಂ ಕನ್ನಡ	1—42
ಅತಿಶಯಪ್ರತಿಭಾ	3—220	ಅರಿನೈಪಬಲಮಂ	1—82
ಅತಿಶಯಮಾಗರೆ	3—161	ಅರೆಮುಚ್ಚಿಕಣ್ಣಳಂ	3—8
ಅತಿಶಯಮಿತಿಹಾಸೋ	3—210	ಅಟಾದು ಪೀನಂ	2—46
ಅತಿಶಯಿತವಸ್ತು	3—183	ಅಟಾವುಳ್ಳವರೋಕ್ತ	3—166
ಅದಟಾಂದಲಸದೆ	1—44	ಅಲಘುಭುಜನಾಗಿ	3—43
ಅದಟಾಂ ಪರಮಾಗಮ	1—9	ಅಲರಂಬು ಕರ್ವವಿಲ್	3—122
ಅದಟೋಳಗಂ	1—37	ಅವಗುಣಮಿನ್ನಿತಾದೊಡ	1—43
ಅಧಿಕೃತಸತ್ಪುರುಷ	1—20	ಅವನಾಮಕತ್ವ	2—148
ಅನಲನಸಾಧ್ಯಕಳಂಕ	3—48	ಅವಟ ವಿಸರ್ಯಯ	2—55
ಅನುಗತಂ ಪೂರ್ವ	2—143	ಅವಟೋಕ್ತ ಶರೀರ	1—24
ಅನುಸಮನಂ	2—106	ಅಸಹಾಯಸಾಹಸ	3—230
ಅನ್ನೆ ಗಮದಟೋಳಗೆ	2—3	ಅಹರಹರುಚ್ಚೈ	1—52
ಅಪರಾಗಂ ಮುನಿ	3—158	ಅಳಕಾನನನಯನಂಗಳಿನಳ	3—50
ಅಪರಮೇಯ	1—143	ಅಳಕಾನನನಯನಂಗಳೊಳಳ	1—89
ಅಮದಾಲಸಲೋಚನ	3—47	ಅಳಗಲವು ಕಣ್ಣಳಲ್ತವು	3—76
ಅಮರಾಧಿರಾಜ	3—97	ಅಳನಳನೋತ್ಪಳ	1—83

ಅಟಾದಟಾಪಿ	3—176	ಇದು ದಲ್ ವರ್ಗ	2—39
ಅಟಾಪಿದವರುಂ	2—25	ಇದು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ	2—81
		ಇದು ನಿಬಿಡಶಿಥಿಲ	2—66
ಆ		ಇದು ವಿದಿತ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ	1—88
ಆ ಕಪಿಲಸುಗತ	1—105	ಇನ್ನಂತೆ ಮತ್ತೆ	2—18
ಆಗಮಸಮಯನ್ಯಾಯ	1—70	ಇಲ್ಲಿಗದು ತಕ್ಕುದಿಲ್ಲಗೆ	2—4
ಆಗಕುಂ ಗುರು	1—127	ಇವು ದುಷ್ಕರ ಕಾವ್ಯಂಗಳ್	2—113
ಆದಿಪ್ರತೀತಿಯಿಂ	3—39	ಈ	
ಆದಿಸ್ವರಪದ	2—16	ಈ ಕುಟಾಪುಗಳಿಂ	2—77
ಆಮಿಳನಮಂ	3—9	ಈಕೆಯ ವದನಾಕಾರ	3—67
ಆಯುಂ ಶ್ರೀಯುಂ	3—207	ಉ	
ಆರುಮಿಗುರುಲಘಾದಿತ	1—126	ಉಕ್ತಿ ವಿಚಾರಂ	1—106
ಆರೂಢನಿಜಮನೋಹಂ	3—199	ಉತ್ಸವದಿಂದೆ	2—100
ಆವುದು ಬಾಗಿ	2—150	ಉದಯಾರೂಢಂ	3—110
ಆಶಾವಳಯಿತ	3—95	ಉಪಮಿತಭೇದೋಕ್ತಿ	3—99
ಇ		ಉಪಮಿತಾಕ್ಷರ	1—146
ಇಂತಿಂತೆ ಪೇಟ್ಟು	1—111	ಉರಿಪಿತ್ತಶೋಕ	3—37
ಇಂತಿದನುಪ್ರಾಸಂ	2—43	ಎ	
ಇಂತಿದು ದಕ್ಷಿಣ	2—68	ಎಂದಿಂತೀಗ್ರಾನ್ಯೋಕ್ತಿ	2—84
ಇಂತಿದು ಸಮಬಂಧ	2—59	ಎಂದಿಂತು ಪೇಟ್ಟು ಮಾಟಕ್ಕಿ	2—90
ಇಂತಿರೆ ಮಾರ್ಗದ್ವಿತಯ	2—97	ಎಂದಿಂತು ಪೇಟ್ಟು ಮಾಟಕ್ಕಿ	2—19
ಇಂತು ಕಾರಕಂಗಳ	1—125	ಎಂದಿಂತು ಸಮಾಸಪ್ರಾಸ	2—41
ಇಂತುದಿತಭೇದ	3—154	ಎಂದಿಂತು ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ	1—61
ಇಂತುಪಮಾಕ್ರಮ	3—91	ಎಂಬುದು ವಿಢುತ	2—84
ಇಂತುಂ ಪುರಾಣಕವಿಗಳ	1—47	ಒ	
ಇಂತು ಪೇಟಿಕ್ಕೊಡಿದು	1—129	ಒಂದಂ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ	2—9
ಇಂತು ಮಿಕ್ಕವರ್ಣನೆ	3—218	ಒಂದಟ ಮಾತುಗಳಂ	2—73
ಇಂತು ವಿಶೇಷ್ಯಂಕ್ರಿಯೆ	2—94	ಒಂದೊಂದಟ ಸೌಂದರ್ಯ	3—234
ಇಂದು ಕಿರಣಂಗಳಿಂದಂ	3—165	ಒಂದೊಂದಟಕ್ಕೊಳೊಂದದುಮಂ	3—185
ಇದಟ ವಿಪರ್ಯಯ	2—72	ಒನೆಗೆ ಮೇಣ್ ಮುನಿಗೆ [ವಂ	1—185
ಇದು ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ	2—62	ಒಳಗಿರ್ಥ ನೈಂ	3—150

ಕ

ಕಂದಂಗಳ್ ಪಲವಾಗಿರೆ	1—35
ಕಂದಮುಮಮಳಿನ	1—34
ಕಮಲಾಕರದೋಳ್	3—19
ಕಮಳಂ ಲಳಿತಭ್ರೂ	3—68
ಕಮಳಮಿದನ್ನೆ ಗವಿಾ	3—65
ಕಮಳಮಿದು ನಿನ್ನ	3—63
ಕಮಳ ವಿನೋಹದಿ	3—69
ಕರಚರಣ ಶರೀರೋದರ	2—47
ಕರಿಕರೆದು ಮನೋ	3—192
ಕವಿಗಳು ಮನಾದಿ	2—49
ಕವಿಭಾವಕೃತಾನೇಕ	1—22
ಕಸವರಮೆಂಬುದು	3—177
ಕಟಾಸಂ ತಂದು	2—131
ಕಾಣನೇಗೆಯ್ದುಂ	1—45
ಕಾರಕದೋಷಮು	1—113
ಕಾರಕಮಾಲು	1—114
ಕಾರಕಮುಂ ಕ್ರಿಯೆಯುಮನಟಾ	2—87
ಕಾರಣಮನಟಾಸೆ	3—169
ಕಾರಣಮಾಗಿರ್ಪುದಲಂ	3—164
ಕಾಲಮಹೋರಾತ್ರಾ	1—108
ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ	1—36
ಕಡಿಪಂ ಬಾರಗೇ	2—123
ಕಿಟಾದೆಂದೇಟಾಸಿ	3—149
ಕುದುರೆ ತಗುಳ್ಳು	1—120
ಕುಮುದಾನಂದನಕರ	3—21
ಕುಟಾಗೊಂಡು ನೆಗೆಟ್ಟು	3—152
ಕುಟಾತಂತು ಪೆಟರ	1—15
ಕುಟಾತಂತೆ ಪೇಟ್ಟು	1—101
ಕುಟಾತಂತೆ ಪೇಟ್ಟು ನಾಲ್ಕುಂ	1—67
ಕುಟಾತವರಲ್ಲದೆ	1—39
ಕುಟಾತು ಸಮುಚ್ಚಯ	1—137

ಕ—22

ಕುಲಗಿರಿಯೈ ಗೌರವ	3—20
ಕುಲಜನೀತನೆ	1—139
ಕುಲಜನುಮಲ್ಲಂ	3—173
ಕುಲಜಾತಿ ದೇಶವಿಶದಂ	3—227
ಕುಸುಮಂಗಳೆಂಬ	3—185
ಕುಸುಮಂ ಸ್ಥಿತಮಳಿ	3—14
ಕೂಡೆ ಪೇಟ್ಟು ನುತ	3—224
ಕೃತಕೃತ್ಯಮಲ್ಲ	1—2
ಕೇಳಿದಿಯನಭಿ	3—134
ಕೇಡಡಸಿದಂದು ಬಗೆಯಂ	1—72
ಕೇಡಡಸಿದೊಡಂ ಬಗೆಯಂ	1—74
ಕೊಂದು ಜಟಾಯು	3—195
ಕೊಲ್ಲಿಂ ಬಿಸುಡಾಯುಧ	3—200
ಕೊಳದಂತಂಬರಮತಿ	3—89
ಕ್ಷಿತಿಪತಿಯಂ	2—8

ಗ

ಗಡೆದದೊಳೊಂದಿ	1—122
ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಂ	2—119
ಗಟಾಯಿಸಿದರ್ಥಂ	2—5
ಗುಣಜಾತ್ಯಾದಿಗ	3—121
ಗುಣಜಾತ್ಯಾದಿಗಳಿಂ	3—155
ಗುಣದೊಳಮುಪ್ಪುವು	3—171
ಗುಣದೋಷಾದಿಗಳಿಂ	3—142
ಗುಣಮಿದು ದೋಷ	1—8
ಗುಣಯುತನಪ್ಪನಂ	1—123
ಗುರುಜನದ ಪರಕೆ	3—205
ಗುರುಲಘುವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮ	1—92
ಗೈರಿಕರಸಾದ್ಯ	3—93
ಗೋಪಾಳಬಾಳಲಳನಾ	2—82
ಗೋಮೂತ್ರಕಂ ಸಯಮಕಂ	2—112

ಘ

ಘನಮೆರಡನೆಯ	2—15
ಘನಸ್ತನಿತಮುಂ ಕೇಕೆ	2—120

	ಜ		ತಳಿಗಳವೋಲಾ	3—61
ಚಲದೆಡೆಗೆ ಪಿರಿದು	3—175		ತ್ಯಾಗಾದಿಗುಣಗಣ	3—131
ಚ್ಯುತಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಂ	1—87		ತಾಮರೆಯಲರೋಳಾ	3—128
		ಛ	ತಾರಾ ಜಾನಕಿಯಂ	2—130
ಛಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದೆಂದು	1—95		ತಾರಾಪತಿವತ್ಸೀರ್ತಿ	3—236
			ತಾಳತರುವಿತತಿ	3—194
		ಜ	ತ್ರಿದಶಗಣೇಶ	2—109
ಜಡಜನಮುಮೆಲ್ಲ	1—10		ತ್ರಿದಶಸುರಲೋಕ	1—85
ಜನಪತಿಗೆಯೊಸಗೆ	1—96		ತಿರಿತರ್ಕುಮಮಳ	3—55
ಜನಮುಖಾಯದನ್ನೆಗ	3—144		ತಿರಿವುದದೊಂದು	2—146
ಜನವಿನುತನನಘ	2—42		ತಿಳಿಗೊಳಗಳುಮಮಳಾಶಾ	3—168
ಜನಿತಪ್ರಗಲ್ಬದೊಳಾ	3—82		ತಿಳಿಗೊಳನುಂ	2—138
ಜನಿತವಿಭಾಗಂಗಳಾ	2—50		ತಿಳಿಪಲಡಿಗೇಟಗಿ	3—119
ಜಲದದ ನೆಲಲುಂ	3—98		ತೊಳಪೆಳವೆಟಿ	2—71
ಜಲದಾಗಮದಿಂ	2—128			
ಜಲನಿಧಿಯಂ	3—191		ದಾನಪರಂ ನಿಜೋನ್ನತ	3—130
ಜಲರಾಶಿಪ್ರಭವೆ	3—162		ದಾರು ದಾರುಣಂ	2—132
ಜಾಣರ್ಕಳಲ್ಲದವರುಂ	1—40		ದಿನಕರಕರನಿಕರಂ	2—67
ಜಾತಿಕ್ರಿಯಾಗುಣ	3—53		ದಿನನಾಯಕನುಂ	3—84
ಜಾತಿವಿಭಾಗಮುಂ	1—119		ದಿವಸಕರನುದಯ	3—57
ಜಿನಚರಣನಪಾದರ್ತಂ	3—18		ದಿವಿಜನೋ ಫಣಿ	1—141
		ತ	ದೀನಾನದಿನಾನೇ	2—126
			ದೀಪಕಮಾಜಾತ್ಯಾದಿ	3—58
ತಡೆತಡೆದು ಕಾಂತ	3—126		ದ್ವಿಪ್ರಾಸಂ ಸುಭಗಂ	3—232
ತಡತಡಿಸಿ ಯತಿಯನಿಂತರಿ	1—73		ದೆಸೆಗಳಾ ವಿಶಾಲಮಾದುವು	2—61
ತರಳತರಲೋಚನಂ	3—16		ದೇವರುಂ ಗೊರವರುಂ	1—132
ತಟಾಸಂದಾ ಸಕ್ಕದ	1—58		ದೇಶಂ ವರರಾಷ್ಟ್ರಾದಿ	1—110
ತಟಾಸಂದು ಪಲ	3—115		ದೊರೆಕೊಂಡಿರೆ	1—50
ತಟಾಸಂದುಮನದೊಳೊಂದಂ	3—127		ದೊರೆಕೊಂಡು ಮನದ	3—206
ತಲೆಸೂಡಿ ಮುನ್ನೆ	3—145		ದೊರೆಕೊಳೆ ನೋಡಿದ	2—58
ತಳಮಳಗುತ್ತುಂ	2—151		ದೊರೆಕೊಳೆ ಪೇಟ್ಟ	3—28
ತಳಮಿತಮಧ್ಯಯ	3—10		ದೊರೆಕೊಳ್ವಂತಿರೆ	3—138
			ದೋಷಂಗಳಿಂತ್ತು	1—100

ದೋಷಮಿಮಿತ್ತೇಂದು	1—46	ನಿನ್ನ ಮುಖದಂತೆ	3—62
ದೋಷಮನೆ ಗುಣದ	1—75	ನಿನ್ನಿಂ ನಿನ್ನನೆ	2—121
ದೋಷಮೇನಾನುಂ	1—112	ನಿಯತೋದ್ದೇಶಿಯ	1—86
ಛ		ನಿಯಮಿತಾಕ್ಷರ	1—145
		ನಿಯಮಿತಾನ್ವಯ	1—138
		ನಿರತಿಶಯಮಕ್ಕುಮದು	1—76
		ನಿರವದ್ಯಾನ್ವಯ	3—277
		ನಿರುಪಮಗಂಧರ್ವ	1—107
ಛನಮಂ ನೆರಪದೆ	3—102	ನಿರಸಿ ಲಘು	2—6
ಛವಳ ಜಲಧರ	2—63	ನೀಮಿರ್ಬರುಮನ್ನೆಗೆ	3—133
ಛವಳಾಪಾಂಗಂ	3—7	ನಿಲೋಕಂ ಬರ್ಪುದು	1—63
ಛ್ವನಿಯೆಂಬುದಳಂಕಾರಂ	3—209	ನುಡಿಗೊಡಂಬಡಲ್	1—149
ಞ		ನುಡಿಗೊಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲದ	1—32
		ನುಡಿಯಂ ಛಂದದೊಳೊಂದಿರೆ	1—16
ಞಗೆಯೆಂಬ ನೆವದೆ	3—26	ನುಡಿಯಂ ತಗುಳ್ಳಿ	3—203
ಞಡುವಗಲವಿಸಿಲ್	3—116	ನುಡಿಸಿದನೆನ್ನಂ ನೆಲ್ಲಂ	3—235
ಞಯವಿನಿಮಯನಾ	3—214	ನುತಪರಿವೃತ್ತಿ	3—4
ಞಯವಿದುದಿತ	3—216	ನುತಶಬ್ದಲಂಕಾರ	2—30
ಞರದಾರಪರಾನೋನೆ	2—139	ನುತಶಿರಕಿರಣ	3—78
ಞರನಾಯಕನಂ	2—125	ನೃಪಕನ್ಯಕಾಸ್ವಯಂಬರ	2—14
ಞರಪತಿತನಯನನಾಯತ	1—60	ನೃಪತೀ ಪರೋಪಕಾರ	2—24
ಞರಪತಿ ಬಂದ	1—115	ನೃಪನನಭಿಮಾನ	2—17
ಞರಪತಿಯಂ ಕಪಿ	2—91	ನೃಪನ ನರಪಾಲ	2—22
ಞರಲೋಕಚಂದ್ರ	1—23	ನೃಪನಾನಭಿನುತ	2—18
ಞವವಿಧರಸಂಗಳಂ	3—188	ನೃಪನಾ ನೃಪನಂದನನಾ	2—21
ಞವವಿರಾವೃತ	3—196	ನೃಪನುಮಂ ಪ್ರಜೆ	1—133
ಞಳನೋತ್ಪಳಾಳಿ	3—51	ನೇಗಲ್ಪಾರ್ಧ ಕನ್ನಡಂ	1—57
ಞಾದಭೇದನ	2—117	ನೇಗದ ಮುಗಿಲ್ಲಳುಂ	1—124
ಞಾನಮಾನಮಸೇನಾ	2—118	ನೆಟ್ಟನೆ ತಾಂ ಸವಿ	2—147
ಞಾನಾರ್ಥಮೇಕರೂಪ	3—109	ನೆನೆದಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ	2—83
ಞಾನಾವಸ್ತು ವಿಭೇದ	3—59	ನೆನೆನೆದು ಪೆಜರ	1—14
ಞಿಕ್ಕು ವಮಿಂತುಮಾರ್ಗ	2—111	ನೆರೆದತಿವಿಡಗ್ಗಣೆಕಾ	3—129
ಞಿಕ್ಕು ವಮಿಂತು	1—117		
ಞಿಗದಿತಕಾವ್ಯೋಕ್ತಿ	2—52		
ಞಿಗದಿತ ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯಂ	3—52		
ಞಿನ್ನಂತೆ ಸುರೇಶ್ವರ	3—88		

ನೆರೆದ ವಿಸಂವಾದಂ	3—112	ಪರಿಣತಗುಣರಂ	3—42
ನೆರೆದು ಬಂದಪ	1—130	ಪರಿಣಾಮಪದ್ಯಮಂ	3—153
ನೆರೆದೂರ್ಧ್ವರೇತನೋಳಾ	1—64	ಪರಿತಾಪಮನೆನಗೆ	3—36
ನೆಲಸಿದ ಕಾವ್ಯಂ	1—48	ಪರಿದೆಯ್ವಿ ತಾಗಿದಂ	2—93
ನೆಲಸಿ ಕಿವಿಯೋಳಾ	3—117	ಪರಿದೆಯ್ವಿ ತಾಗಿದಂ	2—96
ನೋಡುವೆನಾಮಹೀಪತಿ	2—102	ಪರಿವಾರವಾರವನಿತಾ	2—12
		ಪರಿವಾರವಾರವನಿತಾ	2—10
ಪ		ಪರಿವೃತ ನೃಪತುಂಗ	3—231
ಪಡೆಯಲಿಯ	3—148	ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂಬು	3—159
ಪತ್ತಿ ಪ್ರಮಾದಫಲಕಮ	2—36	ಪರುಷಾಳಾಪಮುಮತಿ	3—120
ಪದನಟಾದು ನುಡಿ	1—38	ಪರೆದಿರೆ ರಾಗಂ	1—102
ಪದನಟಾದೊಂದಂ	2—11	ಪರೆದಿರೆ ಸಂಧ್ಯಾ	1—103
ಪದಪಾದವಿಯುತ	1—25	ಪಲವುಮನೊಡಗೂಡಿರೆ	2—20
ಪದಪಾದಸಮಸ್ತಾರ್ಥ	2—114	ಪಸರಿಸಿದಾ ಬಗೆ	1—12
ಪದೆದುದಯಿಸಲೆಂದು	3—147	ಪಟಿಗೆ ಮೇಣಾ	1—136
ಪದ್ಯಂ ಸಮಸ್ತಜನತಾ	1—30	ಪಾದದೊಳೆರಡನೆಯ	2—32
ಪರಚಕ್ರಭೂಪರಟ್ಟಿದ	3—182	ಪಾಪಮಿದು ಪುಣ್ಯಮಿದು	1—18
ಪರದರ್ಗಾಪಾರ್ವರ್ಗಾ	1—65	ಪಾಟು ನಿಲೆ ನೆಗಟ	3—178
ಪರಪಕ್ಷಮುಳ್ಳಿನಂ	3—151	ಪಾರ್ಥಿವಗುಣಯುತ	3—44
ಪರಪುರುಷಸೇವನಾ	3—197	ಪಾರ್ಥಿವಲೋಕ	2—225
ಪರಮಕಾರುಣಿಕ	3—222	ಪೀನಂ ಕಾಡುವುದಕ್ಕೆ	2—116
ಪರಮಸುಖಪದ	3—211	ಪುನರುಕ್ತಮೆಂಬುದಕ್ಕಂ	1—84
ಪರಮ ಶ್ರೀಕೃತಿ	2—2	ಪುರುಷಂಜೋಲಿಕೆ	3—90
ಪರಮಶ್ರೀನಿಲಯಂ	3—99	ಪುರುಷೋತ್ತಮರಾರಾ	2—80
ಪರಮಶ್ರೀವಿಜಯ	1—33	ಪುಲಿಪುಲಿ ಪರಿಸರ	2—26
ಪರಮಾನುಭಾವಭಾಸುರ	2—89	ಪುಳಕಿತಕಪೋಳ	3—193
ಪರಮಾನುಭಾವ	3—229	ಪೆಟಿರಾವಂ ಧರಾಚಕ್ರ	2—127
ಪರಮಾಲಂಕಾರೋಚಿತ	1—4	ಪೊಡವಿಸತಿಗೊರವ	1—49
ಪರನೋದಯರಾರಾ	3—41	ಪೊಲ್ಲಮೆಯುಂ	3—179
ಪರವಸದ ಬಗೆಯಿಂ	3—124	ಪೊಳೆವ ಮಿಂಚುಗಳಂತಿರೆ	1—144
ಪರಸುವೆನೆನ್ನದಾಂ	2—107	ಪ್ರಣತಾರಿತ್ರುಟಿತ	3—181
ಪರಗೀತಾರ್ಥಂ	1—81	ಪ್ರಣುತ ಗುಣಸೂರಿ	1—31
ಪರಿಚಿತಸನಾಭಿ	3—22	ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಿ ನಿಲೆ	3—146

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವ	3—108	ಭಾವಿಸಿ ಶಬ್ದ ತತ್ತ್ವ	2—155
ಪ್ರತಿಭಾವತ್ವಮುಮಕೃತ	1—11	ಭಾವಿಸಿ ಸಮಸ್ತವಸ್ತು	3—6
ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮಿತಾಲಂಕಾರ	3—85	ಭಾವೆಯುಂ ನುಸುಲು	2—144
ಪ್ರಸ್ತುತಮಲ್ಲದುದನೆ	3—139	ಭಿನ್ನಂ ಕುಡದಿಕೆ	2—116
ಪ್ರಾಸಾನಃಪ್ರಾಸ	2—45		
ಪ್ರಿಯಕುಶಲಪೂರ್ವ	3—204	ಮ	
ಬ		ಮಗುಟ್ಟುಂ ಮತ್ತಿನ	3—201
ಬಗೆದರ್ಥಮನಜುಪದೆ	3—132	ಮದಕರಿಯೋ	3—105
ಬಗೆದಿಂಗಿತಜೇಷ್ಠಾ	3—118	ಮದಮಾನಮಾಯ	3—228
ಬಗೆದು ಮಾರ್ಗದ್ವಿತಯ	2—98	ಮದಮುದಿತಾಳಿ	3—45
ಬಗೆದು ಮೇಣ್ ಪರಮ	3—223	ಮನದೆ ನೆನೆವರ	1—91
ಬಗೆಬಗೆದು ಕೇಳ್ದು	1—13	ಮನದೊಳಗಾಗಳುಂ	2—108
ಬಂದುವು ಪಾವುಡಂ	1—118	ಮನೆಗಿಂದು ಬರ್ಕು	2—33
ಬರಮೆಮಗೀಗೆ	1—116	ಮಲಯಜುಚರ್ಚಿತೆ	3—94
ಬರಿಸೆನನೋಘ	2—105	ಮಲಯರುಹತಿರ	3—80
ಬರಿಸಿ ಕ್ಷಿತಿಪತಿಯಂ	2—7	ಮಲಯಾನಿಳನುಂ	3—32
ಬರಿಸುವೆನಿಂದು	2—104	ಮಲಯಾನಿಳನೆಸಕ	3—137
ಬಹಿರಂತರುಪವನಂ	1—54	ಮಲಯಾನಿಲನೊಯ್ಯನೆ	3—54
ಬಹಿರುದ್ಯಾನಾಂತರದೊಳಾ	1—56	ಮಸಗಿ ಬೆಸಿದಿರ್ದು	1—66
ಬುಧಗುಣಗಣನಾ	2—154	ಮಾತಜುಮರ್ ಕೆಲಬರ್	1—17
ಬೆರಸಿರೆ ಕನ್ನಡದೊಳಿ	1—53	ಮಾತುಗಳಾವುವಾನುಮುಪ	2—101
ಬೆರಸಿರೆಮುಂಸಂಯೋಗಾಕ್ಷರಂ	2—35	ಮಾನಧನಾ ಪೊಗಲುಸಲೆಂ	3—106
ಬೆರಸಿರೆ ಮುಂ ಸಮುಚ್ಚಯ	1—121	ಮಾನಿಯುಮುದಾರ	3—172
ಬೆರಸಿರೆ ಸಮಾಸ	2—92	ಮಾನಿನಿ ಮುನ್ನ	2—122
ಬೆಳೆದೊಳಿದ	3—167	ಮಾರುತೀ ಪರಮೋದಾರ	2—124
ಬೇಟಿ ವೇಟಿ ನಿಲೆ	1—134	ಮಿಗೆ ಕನ್ನಡಗಬ್ಬಂ	1—27
ಬೇಟಿ ವೇಟಿ ವಿಕಲ್ಪ	1—131	ಮಿಗೆ ದುಷ್ಕರ ಕಾವ್ಯಂ	1—68
ಭ		ಮಿಗೆ ನಿಬಿಡಬಂಧ	2—64
ಭವದೀಯ ವದನ	3—83	ಮಿಗೆ ಪದ್ಯದೊಳಂ	2—86
ಭಾವಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ	3—208	ಮಿಗೆ ಪಲಾವರೆನ್ನ ನೆನ್ನದೆ	3—180
ಭಾವಿಸಲ್ ಬಗೆದನಂ	3—221	ಮಿಗೆ ಮನದ ಪೆಂಪುಮಂ	3—174
		ಮಿಗೆ ವಸ್ತುಗತ	2—79

ಮುನಿ ವೀತರಾಗನೆಂದು	1—79	ವ	
ಮುನ್ನಂ ತನ್ನಂ	2—115	ವದನಂ ಮದೀಯ	3—66
ಮುನ್ನಂ ಪೇಟ್ಟು	1—97	ವದನಮಿಡಲ್ತುಂಬುರುಹ	3—24
ಮುಳಿದಿದ್ ನಲ್ಲ	3—125	ವದನಾಂಬುಜ	3—23
ಮೃಗಗಣದೊಳಾ	3—198	ವನರುಹದಂತೆ ಮುಖಂ	3—60
ಮೃಗಗಣಮೆ ಸುಖಂ	3—140	ವನರುಹದಳನಯನೇ	1—94
ಮೃಗಪಶು ಶಕುನಿ	1—7	ವರಜಾತಿರೂಪಕಾರ್ಥಾಂತರ	3—2
ಮೃದುತರಕಪೋಳ	3—17	ವರದಾರಪರಾದಾನ್ಯಂ	2—140
ಮೃದುತರವರ್ಣಾನು	2—57	ವರರೂಪಕಭೇದ	3—27
ಮೃದುತರಮಾರ್ಗದೆ	3—101	ವರರೂಪಕಾದ್ಯಳಂಕಾರ	3—114
ಮೇರಿಗಳೆದಿರೆ	3—92	ವರವಾರನಾರಿಯೊಳ	2—137
ಮೊಗಮೆಂಬುಂಬುಜ	3—25	ವರಶಬ್ದಾಳಂಕಾರ	2—48
ಮೊದಲಪದಂ ನ್ಯೂನಾಕ್ಷರ	1—93	ವರಹಂಸಕದಂಬಕ	3—104
ಮೊದಲೊಳಾ ಸಮಾಸ	2—88	ವಾರಿವಾರಿಯೊಳಾ	2—136
		ವಿಗತಮಳಮುಪಾತ್ತಾ	3—217
		ವಿಗಳಿತರಾಗನಾವೊ	2—157
ಯ		ವಿದಿತ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತೋದಿತ	1—55
ಯತಿಭಂಗಮರ್ಥಶೂನ್ಯಂ	1—69	ವಿದಿತಾರ್ಥವಿಪರ್ಯಾಸಾಸ್ಪದ	3—100
ಯತಿಯೆಂಬುದುಸಿರ್ವ	1—71	ವಿದಿತಾರ್ಥಾಲಂಕಾರ	3—5
ಯಮಕಂ ಪದ	2—129	ವಿನಯದೊಳುಂವಿನೋ	3—81
		ವಿನಿಮಿಳನಾದಿಗಳಿವು	2—75
ರ		ವಿನಿಮಿಳಿತಕುಮುದವನಂ	2—74
ರಾಗಾದಿ ದೋಷವಿರಹಿತ	1—104	ವಿನಿಹಿತ ಸಮಸ್ತರಿಪು	2—76
ರಾವಣನಂ ಕೊಂದು	3—190	ವಿನುತ ಪ್ರಾಸಂ	2—31
ರೂಪಕದೊಳಂ	2—27	ವಿಪರೀತಂ ತರುತತಿ	3—84
ರೂಪಕಮೆಂಬುದು	3—12	ವಿಪುಳತರಕಟಕ	3—111
		ವಿಮಲೋದಯ ನಾಗಾರ್ಜುನ	1—29
ಲ		ವಿರಹಂ ಪರಿತಾಪಮ	3—202
ಲೋಕದೊಳದಲುಂ	1—21	ವಿವಿಧವಿಭವ	3—213
ಲೋಕಮದೂರ್ವಾರ್ಥೋ	1—109	ವಿಶದತರಮಾಯು	3—56
ಲೋಕ ವೈದಿಕಸಾ	2—135	ವಿಳಸಿತಭವದಭ್ಯಾ	2—69
ಲೌಕಿಕಸಾಮಯಿಕೋರು	1—19	ವಿಳಸಿತದಳಂಕಾರ	3—215
		ವಿಳಸಿತಸಸ್ಯಸಂಪದ	2—110

ವೀರರಸಂ ಸ್ಫುಟೋಕ್ತಿ	2—99	ಸತತಂ ದಕ್ಷಿಣ	2—53
ವೀರಾದ್ಭುತ ಕರುಣಾ	3—189	ಸತತಂ ಭುಜಂಗ	3—163
ವ್ಯತಿರೇಕ ವಿಕಲ್ಪಮು	3—49	ಸತತೋದಯ	3—30
ವ್ಯತಿರೇಕವಿಕಲ್ಪಮಿದಂದರಿ	3—107	ಸದಮಳಸಂಸ್ಕೃತ	1—26
ವ್ಯಾಕರಣ ಕಾವ್ಯ	1—6	ಸಂಧಿಗಳುಂ ಕೆಲನೆಡೆ	1—98
ತ		ಸಂಬೋಧನೆ ದೀರ್ಘ	2—23
		ಸಮಬಂಧಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ	2—56
ಶರದಂಬರಮಂ	3—46	ಸಮನಿಸೆ ಸಾಸೇ	2—95
ಶರದಮಲಾಂಬರ	2—78	ಸಮಮಧುರ	2—54
ಶರದಾಗಮದೊಳಾ	3—186	ಸಮಾಂ ಸಮಾಸ	2—85
ಶರದುದಿತಶಿಶಿರ	3—75	ಸಮಲುಗಿಲುಲ್ಲದ	3—170
ಶಶಧರಬಿಂಬಾಧರಿಯಂ	2—40	ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂಗಳೊಳಾ	1—51
ಶಾಂತ ಪ್ರಾಸದ	2—37	ಸಮುಚಿತ ನೃಪ	1—147
ಶೂರನೀತನೆ ಕುಲ	1—140	ಸಮುದಾಯಾರ್ಥಮನಾರಯೆ	1—78
ಶ್ರೀ ತಳ್ಳುರದೊಳಾ	1—1	ಸಮುದಿತ ಕುಸುಮಾನೋದ	3—212
ಶ್ರೀವನಿತಾಪ್ರಸವದಿ	3—4	ಸರಸಿಜದೊಳಾ	3—64
ಶ್ರೀವಿದಿತಾರ್ಥಾಲಂಕಾರ	3—1	ಸರಸಿಜಬಾಂಧವ	3—31
ಶ್ರೀವಿಶದವರ್ಣೆ	1—3	ಸರಸಿಜನೋ	3—70
ಶ್ರುತದುಷ್ಟಮರ್ಥದುಷ್ಟಂ	1—62	ಸರಸಿಜವಿರೋಧಿ	3—103
ಶ್ರುತದೊಳಾ ಭಾವಿಸಿ	1—5	ಸರಸಿರುಹಮಿಂದು	3—71
ಶ್ಲೇಷೋತ್ತೇಕ್ಷಾ	3—3	ಸರಜಂ ಸರಸಿಜಂ	3—73
ಸ		ಸರಿದಧಿಪತಿ	3—35
		ಸವಿವೊಡೆ ಮಧುರ	2—60
ಸಕಲಜನ ವಿನುತ	2—38	ಸವಿತೇಷಾಲಂಕಾರೋದ್ಭವ	1—90
ಸಕಳವ್ಯಾಪಿ	3—29	ಸವಿಹಿತಮಪ್ಪ	2—145
ಸಕಳಕಳಾಭಾಷಾ	1—28	ಸಂಕೀರ್ಣಮೆಂಬು	3—157
ಸಕಳಕಳಾಳಾಪ	1—150	ಸಾದುಗೆತ್ತು	1—128
ಸಕಳಲಾಕಿಕಸಾಮೈ	3—219	ಸಾರಶ್ರೀನ್ಯಪತುಂಗ	2—2
ಸಕ್ಕದಮುಂ ಪಾಗದಮುಮು	1—41	ಸಾರಸಾರಸ	2—133
ಸಂತಂ ಬಾಲ್ಯುದು ಮೊರದಾ	2—142	ಸುಕುಮಾರತರಾ	2—70
ಸಂತಂ ಮೃಗಗಣ	3—141	ಸುಭಟರ್ಕಳಾ	2—28
ಸಂತತವಂತೆನೆ	3—38	ಸುರಗಣಾಧಿಪ	1—142

ಸುರಗಿರಿವೋಲಾ	3—86	ಸ್ತೂರನೈದಂಬು	3—187
ಸೂಡುವೆನೆಂಬುದಲ್ಲ	2—103	ಸ್ತೂತಕುಸುಮ	3—13
ಸೋಗಯಿಸುಗುಮಿಂದ್ರ	2—149		
ಸ್ತುತಿಢಿದೆಗಲಿಂ	3—96	ಹ	
ಸ್ಥಿರಮರ್ಥಶೂನ್ಯ	1—80	ಹರಿಣಧರಂ	3—33
ಸ್ಫುರಯಿಸದೆ	3—123	ಹರಿಣಧರನೋಳಾ	3—79
ಸ್ಫುರಿತಾಧರ	3—15	ಹರಿಣಧರಸರಸಿಜ	3—77
ಸ್ತೂರನಸ್ತ	3—186	ಹೀನಾಧಿಕಗುಣ	3—87

ವ ರಿ ಶಿ ಸ್ವ ಖಿ.

ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಪದ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು.

(A) ಪದ್ಯಾನುವಾದ.

೧. ನಾಗವರ್ಮನ ಛಂದೋಂಬುಧಿ.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ.

ಛಂದೋಂಬುಧಿ.

ಪಂಚ್ಯಾದ, ಪದ್ಯ.

ಸಂಜ್ಞಾಧಿಕಾರ.

ಪು. 16—18.

೨ ೨೦

ನುತರಬ್ಬಾ ಲಂಕಾರದೊ
ಳತಿಶಯ (೨) (ಮದು) ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸತತಂ ಪ್ರಾಸಂ ।
(ಕೃತಕೃತ್ಯಮಪ್ಪುದೆಲ್ಲರ
ಮತದಿಂದದು ತನ್ನೆ ಕಾವ್ಯಮೇಂ ಶೋಭಿಪುದೇ)

॥ 5 ॥

೨ ೨೧

ವಿನುತಪ್ರಾಸಂ ಶಾಂತೋ
ಪನತಂ ವರ್ಗೋದಿತಂ ಸಮೀಪಗತಂ ಮ ।
ತ್ತನುಗತ (ಮಂತಗತಂ ಸಂ
ಜ್ಞಿತಂ ವಿಭವೋಕ್ತಿಯಿಂದಿವಂ) ತಾಪುತೇಷಂ

॥ 6 ॥

1 ೨ ೨೨

(ಇಲ್ಲ)

೨ ೨೩

ಮನೆಗಿಂದು ಬರ್ಕುಮೆಂದಾ
ನನೇಕ (ವಿಧ) ವಸ್ತುವಾಹ(ನಂಗಳ)ನೊಸೆದಿಂ ।
(ಬ)ನೆ ಪಸರಿಸಿ (ಕುಳ್ಳಿದೆಂ)
ಜನೇಶನಿಂ(ತೇ)ಕೆ ಕಳೆದು ಪೋದನೋ ಪೇ(ಟಾ)

॥ 7 ॥

(೨) ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಪಾಠಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾದುವನ್ನು () ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ.

1. ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿನುತಪ್ರಾಸಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯವು ಪ್ರಾಮಾದಿಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

ಸಂಕ್ಷೇಪ. ಪದ್ಯ.

೨ ೩೪

ಎಂಬುದು ವಿಢುತಪ್ರಾಸಂ
ಸಂಬಂಧಾಕ್ಷರದೊಳಿಲ್ಲ ಮಾತೃಗಳುಂ ತ ।
ಛತ್ತಿಬಾಗಿ ಜೆರೆಸೆ ಶೋಭಾ
ಡಂಬರಮಂ ಪಡೆಗುಮುಚಿತಕಾವ್ಯೋಕ್ತಿಗಳೊಳಾ

॥ 8 ॥

,, ೩೫

ಬೆರಸಿರೆ (ಮುಂದಂ) ಯೋಗಾ
ಕ್ಷರಂಗಳೇಕಸ್ವರಂಗಳಿಂ ಸುಪ್ರಾಸಂ ।
ನೆರೆ(ದು) ವಿಸರ್ಯಾಸಕ್ರಮ
ಮಿರೆ ಸತತಂ ಶಾಂತಪೂರ್ವಮಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಸಂ

॥ 9 ॥

2 ,, ೩೬

(ಇಲ್ಲ)

,, ೩೭

ಶಾಂತಪ್ರಾಸದ ಭೇದಮು
ದಿಂತಕ್ಕುಂ ವರ್ಗದಕ್ಕರಂಗಳಾ ನಾಲ್ಕುಂ ।
(ಶಾಂತ)ಮಿರೆ ಪೇ(ಬ್ಬ) ತಾಣದೊ
ಳಂತಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಕ್ತನೋಕ್ತವರ್ಗಪ್ರಾಸಂ

॥ 10 ॥

,, ೩೮

ಸಕಲಜನವಿಢುತನಂ ಶತ
ಮುಖಸದೃಶವಿಶಾಲವಿವಿಧವಿಭವೋದಯನಂ ।
(ಸುಗುಣಗುಣಯುತನ)ನರಿಬಲ
ವಿಘಟನನಂ ಕಂಡನಣುವನಾರಾಘವನಂ

॥ 11 ॥

,, ೩೯

ಇದು (ಸದೃ)ರ್ಗ ಪ್ರಾಸ
ಕ್ಕುದಾಹೃತಂ ಕುಟಾತ ಶ ಷ ಸ ವರ್ಣ (ಕ್ರಮಮಂ) ।
ವಿದಿತಪ್ರಾಸ (ವಿಯುಕ್ತಾ)
ಸ್ವದದೊಳಾ ನಿಲೆ ಪೇಟ್ಟೊಡದು ಸಮೀಪಪ್ರಾಸಂ

॥ 12 ॥

,, ೪೦

ಶಶಧರಬಿಂಬಾನನೆಯಂ
ಝಷಕೇತನ (ಮಾತೆಯಂ ಸರೋಜಾಂಬಕೆಯಂ) ।
ಬಿಸವಿತದವರ್ಣೆಯಂ ಕಂ
ಡೊಸೆದಂ ಬನದೊಳಗೆ ಜನಕತ(ನುಜೆಯ)ನಣುವಂ

॥ 13 ॥

2; ಇಲ್ಲಿ ಶಾಂತಪ್ರಾಸದ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯವೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ;

ಪರಿಚ್ಛೇದ ಪದ್ಯ.

೨ ೪೧

ಎಂದಿಂತು ಸಮೀಪಪ್ರಾ
ಸಂ ದರ್ಶಿತ(ಮಾಯು ಮತ್ತ)ನುಪ್ರಾಸಮುಮಂ ।
ಸಂಧಿಸಿಪಿಣೆಯಕ್ಕರವೊಂ
ದೊಂದಪಿಃಫಲವ¹(ಡಿ ಯುಸಿದೊ)ಡನುಗತಮಕ್ಕುಂ ॥ 14 ॥

,, ೪೨

ಜನವಿನುತನನಘನನುಪಮ
²ನನುನಯಪರನರಸನಿಸು ನೆನೆನೆದು ಮನೋ ।
ಜನಿತಮುದನನಿಲತನಯನ
ನನ್ಯತವಚನ(ರಚನ)ನಂತಿರೆ(ನೆ) ನುಡಿದ(ನವ)ಂ ॥ 15 ॥

,, ೪೩

ಇಂತಿದನುಪ್ರಾಸಂ ಪಾ
ದಾಂತದೊ(ಳಿ)ದಾವುದಾನುವಿಟ್ಟಕ್ಕರಮಂ ।
ಮುಂತಣ ಪಾದಾಂತಂಗಳೊ
ಳಂ ತಡೆಯದೆ ಪೇಟೊಡಂತದಂ(ತ) ಪ್ರಾಸಂ ॥ 16 ॥

,, ೪೪

ಅತಿವಿಶದಯಶೋವೃತ್ತಂ
ನತಸಕಳಾರಾತಿ ಜನವಿತಾನಂ ಮತ್ತಂ ।
ವಿತತ ಶ್ರೀಸಂಪತ್ತಂ
ಶತಮಖಸದೃಶಾನುಭಾವ (ವಿಭವಂ)ಬೆತ್ತಂ ॥ 17 ॥

,, ೪೫

ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಾಂತ
ಪ್ರಾಸಂಗಳ್ ಮೂ(ಱುವ)ತಿಶಯಂಗಳ್ (ಮತ್ತಂ) ।
ಪ್ರಾಸಾಭಾಸಂ) ಮೂಱುಂ
ಭಾಸುರ (ಕಂಜಾಯತಾಪ್ತಿ ಕೇಳದನೊರೆವೆಂ) ॥ 18 ॥

೩ ೨೩೨

ದ್ವಿಪ್ರಾಸಂ ಸುಭಗಂ ದ್ವಂ
ದ್ವಿಪ್ರಾಸಂ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗುಚಿತಮೆನಿಸ್ಪ ।
ತ್ರಿಪ್ರಾಸಂ ಸಲೆಯಂತಾ
ದಿಪ್ರಾಸಂ ಬೇಟಿ ನಾಲ್ಕು ತೆಟನಾಗಿರ್ಕುಂ ॥ 19 ॥

1. ವಡಿಪಿ ಪೇಟಲನುಗತ.

2. ನನುಪ್ರುತಂ ವಚನಂ.

ಸಂಕ್ಷೇಪ. ಪದ್ಯ.

೩ ೨೩೩

¹ಅರಸರೊಳೆಲೆ ನೀಂ (ಸರಸರ)

ನರಸಿ (ಮೆಟಿವೊಲಾಡುತಿರ್ಪ) ನಿನಗಿದು ಗುಣವೇ ।

ಅರಸ(ರ) ಸರಸ(ವಬಲ್ಲರೆ)

ಸರಸವನಾಡರಸರಲ್ಲದವರೊಳ್ ಮಗಳೇ

॥ 20 ॥

(ಇದು ದ್ವಿಪ್ರಾಸಂ

²,, ೨೩೪

(ಇಲ್ಲ)

,, ೨೩೫

(ಇಲ್ಲ)

³,, ೨೩೬

ವಿಮಲರಮಿತ್ರಂ ವಿಮಲಂ

ವಿಮಲವಿನುತಮೂರ್ತಿ ವಿಮಲರೊಳಗತಿವಿಮಲಂ ।

ವಿಮಲ ನ್ಯಾಯದೆ ವಿಮಲಂ

ವಿಮಲರುಚಿನಯಂ ನಿರಂತರಕ್ಕಂ ವಿಮಲಂ

॥ 21 ॥

೨. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ

೧ ೧೫

⁴ಕಿಟಾದಟೊಳೆ ಪಿರಿದುಮರ್ಥಮ ।

ನಟಾಪಲ್ ನೆಟಿನಾತನಾತನಿಂದಂ ಜಾಣಂ ॥ (ಅರ್ಥಕಂದ)

ಪುಟ-೯೭

,, ೩೨

ನುಡಿಗೆಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲದ ಕ

ನ್ನಡದೊಳ್ ಚೆತ್ತಾಣಮುಂ ಬೆದಂಡೆಯುಮೆಂಬೀ ।

ಗಡಿನ ನೆಗೆಟ್ಟಿಯ ಕಬ್ಬದೊ

ಳೊಡಂಬಡೆಮಾಡಿದರ್ ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳ್ ॥

ಪುಟ-೮೬

(ಪಾಠಾಂತರ)

1. ಅರಸರೊಳಲಗೆಯ ಸರಸವ

ನರಸಿಯರವೊಲಾಡುತಿರ್ಪ..... ।

ಅರಸಂ ಸರಸಂಬಲ್ಲರೆ

.....ಮರಾಳೇ ॥ 4

2. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಈ ಉದಾಹರಣ ಪದ್ಯವು ಲೀಲಾವತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

3. ಈ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯವನ್ನು ನಾಗವರ್ಮನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು.

ಸರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

೧

೫೯

ಅರಸುಕುಮಾರನನಾಯಕ
ತರಕಡೆಗಣ್ಣೆಂದೆ ನೋಡಿ ಕೆಳದಿಸಮೇತಂ ।
ಪರಿಗತನಗೆಯಿಂದಿರ್ಬೆಂ
ಗುರುನಾಣ್ಣರದಿಂದಮೆಟಗಿ ಮುಖತಾವರೆಯಂ ॥

ಪುಟ-೬೯

೨

೨

ಬರಿಸಿ (ಪ್ರಧಾನರಂ ಕು
ಳ್ಳಿರಿ)ಸಿ ಪ್ರಿಯಕುಶಲವಾರ್ತೆಯಂ (ನೆಟಿ ಕೇಳ್ತು) ।
ಸ್ಥಿರಮಿದು ಪ್ರಭು ನುಡಿಯೆ
ಪ್ರರೂಢಮುದನಾತನಾದನೆಂಬುದನಾಗಂ ॥

ಪುಟ-೪೭

೩. ಶಬ್ದಾನು ಶಾಸನ

೩

೨೩೩

ಪಾದ—ಸೂತ್ರ

೨—೨೦೨

ಅರಸರೊಳೆಲೆ ನೀಂ ಸರಸಮ
ನರಸಿಯವೋಲಾಡುತಿರ್ಪೆ ನಿನ್ನಗಿದು ಗುಣವೇ ।
ಅರಸರ್ ಸರಸಮನಟುವರೆ
ಸರಸಮನಾಡರಸರಲ್ಲದವರೊಳ್ ಮಗಳೇ ॥

೪. ಲೀಲಾವತಿಯಲ್ಲಿ

೩

೨೩೪

ಒಂದೊಂದಟ ಸೌಂದರ್ಯಮು
ನೊಂದೊಂದಿಕ್ಷಿಸ(ಲೆ ಬಯಸಿ) ನಾಸಿ(ಕೆಯ)ಡ್ಡಂ ।
(ಬಂದಿರೆ ವೊಟವಳಸಿಂಧಂ
ಬಂದಪುವೆನೆ ನಿಮಿದು)ವವಳ ನಿಡಿಯಲರ್ಗಣ್ಣಳ್ ॥ ೮-೩-42 ॥

(b) ಛಾಯಾನುವಾದಗಳು

೧. ಆದಿಪುರಾಣ

೩

೨೦೯

ಧ್ವನಿಯೆಂಬುದಲಂಕಾರಂ

ಆ - ಪ

॥ 9-119 ॥

೨. ಶಾಂತಿ ಪುರಾಣ

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಪದ್ಯ.

೨ ೪ ಸಾರತರೋಕ್ತಿಗೆ ನೆಲ್ಲಂ
ಮೋರಂ ಕುಡಿದಂತೆ ನೇಟಾತಲ್ಪಾರ್ಪರವ ।
ಕೋರೇ ನಿಬಂಧನೆ ಟೀಕಾ
ಕಾರಂಗಳ್ಲದೆ ಪೆಟಂಗೆ ಕೋಟ್ಯೋದವುದೇ || ೮-X-ಪ-182 ||

” ೫ ಪಟಗಾಂಪರ ನುಡಿ ಮುತ್ತುಂ
ಮೆಟಸುಂಗೋದಂತದಕ್ಕೇ ಭಾಷ್ಯಮನೋವಂ ।
ಕಟಾಯೋದಿದಾತನಲ್ಲದೆ
ಬಟಾವಟಾಯಂ ಬಂದು ಬರೆಯಲಾಗದಗಣ್ಯಂ || X-181 ||

೩. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ

೧ ೪೩ ಕೃತಿಸತಿಯ ಮೆಯ್ಯೊಳೆಳೆನಿ
ತುತಾನದೊಂದಟಾಯೆ ದೋಷಮಾಗಿ ತದಾವ ।
ಜ್ಞತಮಪ್ರಕೀರ್ತಿಯುಂ ನಿಂ
ದಿತಮಕ್ಕುಂ ದರ್ಪಣಾರ್ಪಿತಚ್ಚಾಯೆಯವೋಲಾ || 428 ||

” ೪೪ ಅದಟಾಂದುವೇಕ್ಷೆಗೆಯ್ಯದೆ
ಸದಭಿಮತೋದಾತ್ತಕೀರ್ತಿಯಂ ಬಯಸುವವಂ ।
ಪದವಾಕ್ಯಾರ್ಥಂಗಳೊಳೊಂ
ದದಂತು ಪಿಂಗಿಸುಗೆ ದೋಷಮಂ ಕೃತಿಯಿಂದಂ || 429 ||

” ೨೪ 1ಸಂಧಿಸಿರೆ ಕಂದಮುಂ ಪೆಟ
ತೊಂದಟಾಕೆಯ ವೃತ್ತಜಾತಿಯುಂ ಪದಮವು ತ ।
ಳ್ಳೊಂದಿರೆ ಪನ್ನೆರಡುವರಂ
ಸಂದುದು ಮೆಲ್ವಾಡೆನಿಕ್ಕುಮದು ಕನ್ನಡದೊಳಾ || 952 ||

1. ನಾಗವರ್ಮನು ಈ ಕಂದದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ವಾಡಿನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದನ್ನೇ ಬಿಡದೆಗಟ್ಟುವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಪರಿಚ್ಛೇದ. ಸದ್ಯ.

ಪದನೆಯ್ದು ಮಿಸ್ತಯ್ಯಂ
 ಪದಂ ಯಥಾಸಂಭವಂ ಪ್ರಬಂಧದ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ |
 ಪುದಿದೊದವಿ ನೆಗಟ್ಟಿಡಂತದು
 ಸದಲಂಕಾರಂ ರಸಾಸ್ಪದಂ "ಪಾಡ" ಕ್ಯುಂ || 953 ||

ಪಾಡುಗಳಿಂದಂ ತಟಾಸಲೆ
 ಮಾಡಿದುದಂ ಪಾಡುಗಟ್ಟಮೆಂದು ಬುಧರ್ ಕೊಂ |
 ಡಾಡುವರದಟಾಂ ದಲ್ ಮೆ
 ಲ್ಪಾಡುಂ ರೂಢಿಯ "ಬೆದಂಡೆ" ಗಟ್ಟುಮುಮಕ್ಕುಂ || 954 ||

೧ ೨೫ ಪಲತೆಟದ ಸದ್ಯದಿಂದಂ
 ಲಲಿತವಜೋರಚನನಿಚಯಪದಪದ್ಧತಿಗೆಗಳಂ |
 ಸಲೆ ನಿಲೆ ಸಮೆದುದು ಸರಸಾ
 ಖಿಲವರ್ಣನಮಾಡೊಡದುನೆ ¹ "ಬಾಜನೆ" ಗಟ್ಟುಂ || 955 ||

೪. ಶಬ್ದಮಾಣಿದರ್ಪಣ

೧ ೫೬ ಕರಡೆಯ ಮರ್ಧಲೆಯ ಧ್ವನಿಗಳವೊಲಮರವನೆಂದುಂ ||
 ಸೂ-63.

1. ಚತ್ವಾರಿವಸ್ತು ಈ ನಾಗವರ್ತನು ಬಾಜನೆಗಟ್ಟುವೆಂದು ಹೇಳುವನು:

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೬.

ಈ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕರ್ತೃವು ಜೈನನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾದ
ಆಧಾರಗಳು

—: * :—

1. ಲೌಕಿಕ ಸಾಮಯಿಕೋರುವಿ ।
ವೇಕಮುಮಭ್ಯುದಯ..... I-19 ॥
2. ಸಕಳಕಳಾಭಾಷಾಲೌ ।
ಕಿಕಸಾಮಯಿಕಾದಿ ವರ್ಣನಾ..... I-28 ॥
3. ಅಳಿನಳಿನೋತ್ಪಳರುಚಿಗಳ ।
ನಳಕಾನನನಯನಯುಗಳದಿಂ..... I-88 ॥
4. ಮನದೆ ನೆನೆದವರ ಕಿಡುಗುಂ ।
ಜಿನಾಧಿಪಾ ನಿನ್ನ..... I-91 ॥
5. ರಾಗಾದಿದೋಷವಿರಹಿತ
ವಾಗತಿಶಯನಖಿಳವಸ್ತುವಿಸ್ತರವಿಷಯಂ ।
ಯೋಗಿಗುಣಾನುಗತಂ ಮ
ತ್ತಾಗಮ..... I-104 ॥
6. ಲೋಕಮದೂರ್ಧ್ವಾಧೋ ಮ ।
ಧ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಿತ ಭೇದರೂಪದಿಂ..... I-109 ॥
7. ತ್ರಿದಶಗಣೇಶಮೌಳಮಣಿಹಿತನಿಷೇವಿಗಳೋಕ್ ಮುನೀಂದ್ರನಾ II-109 ॥
8. ಲೋಕವೈದಿಕ ಸಾಮೈಕ ಲೋಕ..... II-135 ॥
9. ವಿಗಳಿತರಾಗನಾವೊನಿನಾವುದು II-152 ॥
10. ಚಿನ್ನಚರಣ ಕವಾದರ್ಶಂ III-18 ॥

11. ದಿವಸಕರನುದಯಗಿರಿತಿಖ |
ರವಿಶೇಷ ವಿಭೂಷಣಂ..... III-57 ||
12. ಸರಜಂ ಸರಸೀಜಂ ಶಶ |
ಧರಬಿಂಬಮದತಿಕಳಂಕಿತಂ..... III-73 ||
13. ಆಶಾವಳಯಿತಲೋಕಾಕಾಶಂ III-95 ||
14. ಅಪರಾಗಂ ಮುನಿಪತಿವೋಲಾ III-158 ||
15. ಪಟಾಕೆಯ್ದು ತೊಟ್ಟು ನುಟಾದಂ |
ತುಟಾದ ಮಹಾಪುರುಷರಜಾಯದುಟಾದರೆ ಸಿರಿಯಂ III-176 ||
16. ಮೈಗಗಣದೊಳ್ ಸರಿಚಿತಮಂ III-198 ||
17. ಮದಮಾನ ಮಾಯಭಯ ಲೋಭವಿಷಾದಹರ್ಷಾ |
ಭೃದಿತಾಂತರಂಗ III-228 ||

ವಿವರಣೆ

1. 'ಸಾಮಯಿಕ' ಶಬ್ದವು ಜೈನರಲ್ಲಿ 'ಮತಾಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದು' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಶಬ್ದವು—ಈ ವಿಷಯವು ಯಶಸ್ತೀಲಕ ಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಆದೌ ಸಾಮಯಿಕಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರೋಷಧೋಪಾಸನಕ್ರಿಯಾ
ಸೇವ್ಯಾಥ ನಿಯಮೋ ದಾನಂ ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಚತುಷ್ಟಯಂ |
ಆಪ್ತಸೇವೋಪದೇಶಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಸಮಯಃ ಸಮಯಾರ್ಥಿನಾಂ
ನಿಯುಕ್ತಂ ತತ್ರ ಯಕ್ಕರ್ಮ ತತ್ಸಾಮಯಿಕಮುಚಿರೇ ||

ಯಶಸ್ತೀಲಕ ಚಂಪು II ಭಾಗ ಅ-8-ಪು-377 ||

2. ಈ ಸಾಮಯಿಕ (ಸಾಮೈಕ) ಶಬ್ದವೇ ಮತ್ತೆ 2-8 ರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

3. ಯಾಥಾಸಂಖ್ಯವೈತ್ಯಯಕ್ಕೆ ದಂಡಿಯು :—

ಸ್ಥಿತಿನಿರ್ಮಾಣಸಂಹಾರಹೇತವೋ ಜಗತಾಮನಿಃ |
ಶಂಭುನಾರಾಯಣಾಂಭೋಜಯೋನಯಃ ಪಾಲಯಂತು ನಃ ||

ಎಂದು ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನೂ, ಅವಕ್ಕೆ ನಾರಾಯಣಶಂಭು ಬ್ರಹ್ಮರು ಹೇತುವೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು ಜೈನಮತಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ (ಈ ಲೋಕವು ಅನಾದ್ಯನಿಧನವು, ಸ್ವಭಾವತಃ ಪರಿಣಾಮಿಯು ಎಂಬುದು ಜೈನಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಂಡಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕವಿಯು, ಈ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಅಳಿನಳಿನೋತ್ಪಳ' ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು.

4. ದಂಡಿಯು :—

“ಅವತೇ ಭವತೇ ಬಾಹುಃ” ಎಂದು ರಾಜನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಈತನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದನ್ನುಳಿದು—‘ಜನಾಧಿಪನ ವಿಷಯವನ್ನು’ ಹೇಳುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು.

5. (9) (14) ತೀರ್ಥಕರನು ವೀತರಾಗನೆಂದೂ, ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿ ವಾಣಿಯೇ ಆಗಮವೆಂದೂ ಜೈನರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು. ಔಪನಿಷದಮತದಲ್ಲಿ ಅಪೌರುಷೇಯ ವಾದ ವೇದವೂ, ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ ಆಗಮವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವು.

6. ಲೋಕವು ಮೂರೇ ಎಂಬುದು ಜೈನಸಿದ್ಧಾಂತವು.

“ಭೂರ್ಭೂವ ಸ್ವಸ್ತ್ರಯಂ ಯತ್ರ” (ಯಶಸ್ತೀಲಕ ಚಂಪು I ಭಾಗ
[ಪು-೩-ಪ-೯

ಇದರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ:— ಭೂಃ=ಪೃಥ್ವೀಲೋಕಃ, ಭುವಃ = ಅಥೋಲೋಕಃ,
ಸ್ವಃ = ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಃ.

ಔಪನಿಷದಮತದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶ (ಹದಿನಾಲ್ಕು) ಭುವನವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವು.

7. ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಆತನು ಕೂಡ ತೀರ್ಥಕರರನ್ನು ವಂದಿಸುವನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಉಪನಿಷತ್ತಿದ್ದಾಂತದಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರನಿ ಗಿಂತ ಮೇಲೆ ಅವನ ಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ, ಅವನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಈ ಭುವನಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಇರುವರೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು.

7. (9) (14)—ಮುನಿ, ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಜನನಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಾದುದು. “ಮುನಿಃ ಪುರ್ಮಾವಸಿಷ್ಠಾದ್ವಾ ವಂಗಸೇನತತಾಜಿನೇ” ಎಂದು ಮೇದಿನೀಕೋಶವು. ಮುನಿಸತಿ, ಜನಸತಿ ಇವೆರಡೂ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳು.

10. ದಂಡಿಯು ವಿಶೇಷಣೋರುರೂಪಕಕ್ಕೆ:—

“ ಹರಿಸಾದತ್ತಿರೋಲಗ್ನ ಜನ್ತು ಕನ್ಯಾ ಜಲಾಂಶುಕಃ ।

ಜಯತ್ಯಸುರನಿಶ್ಯಂಕಸುರಾನ್ದೋತ್ಸವಧ್ವಜಃ ॥ ”

ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ವಿಷ್ಣು ಪಾದದ ವಿಷಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಇದು ಜೈನಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿಯು “ ಜಿನಚರಣನಖಾದರ್ಶ ” ಎಂದು ಜಿನನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನು.

11. ದಂಡಿಯು ಹೇಳಿರುವ “ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಕ್ರಮಸ್ಥೇನ ” ಎಂಬ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಸೂರ್ಯನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿರುವನು.

12. ಕಮಲದಿಂದ (ವಿಷ್ಣು ವಿನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ) ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು ಎಂಬ ವಿಷಯವುಳ್ಳ ದಂಡಿಯ ಉದಾಹರಣ ಪದ್ಯವನ್ನು ಈ ಕವಿಯು, “ ಸರಸೀಜಂ ಸರಸೀಜಂ ” ಎಂದು ಕೇವಲ ಕಮಲವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವನು.

13. ಲೋಕಾಕಾಶವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಜೈನಪದ್ಧತಿ.

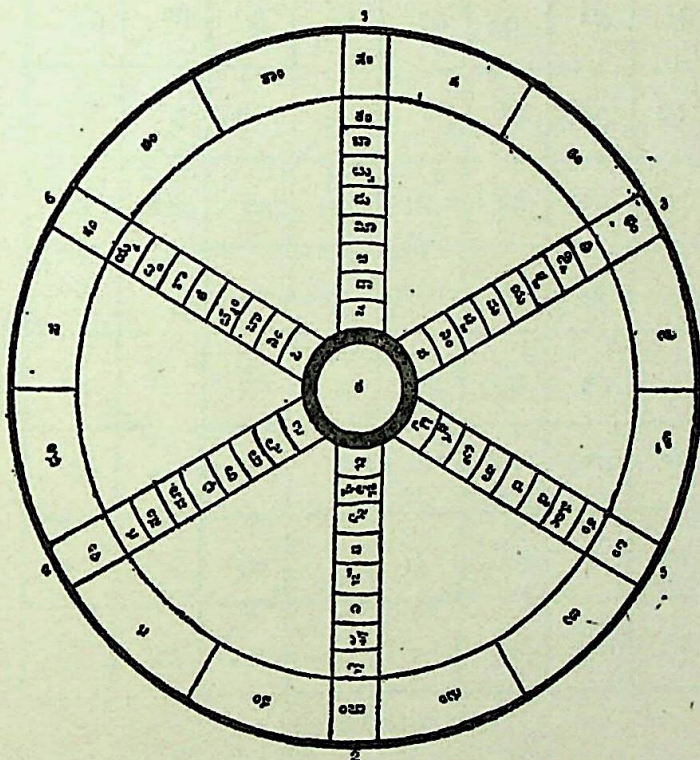
15. 16. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಉತ್ತಮನಾದ ಅರಸನೂ ತನ್ನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೇಸಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದು ಜೈನಪುರಾಣದ ವಿವರಣೆ.

17. ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯವೆಂಬ ಅರಿ ಷಡ್ವರ್ಗವನ್ನು ಜೈನರು ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಲೋಭಮಾನ ಮದಹರ್ಷವೆಂದು ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳುವರು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು “ ಲೀಲಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನಮತದವನಾದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು. ಅಶ್ವಾಸ ೪ ಪದ್ಯ ೪೧ ರಿಂದ ೪೭ ರವರೆಗೂ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭಮಾನ ಮದಹರ್ಷಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ೪೭ ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ “ ಅದಱಾನೊಳವಗೆಗಳಾಟುವು । ನದಿಪಿದ್ಯೆ.....

ಇವೇ ಅರಿ ಷಡ್ವರ್ಗ (ಅಂತರ ಶತ್ರುಗಳು) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೨.

ಬಂಧಗಳ ಉದಾಹರಣೆ

ಇದು ಚಕ್ರಬಂಧಂ

ಸಂತಂ ಬಾಬ್ಬುದು ವೀಟದಾನರಪನೋಳ ಸೌಜನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಮದಾಂ
ಧಂ ತನ್ನಿಶ್ಚಯಮಚ್ಚಿನಿಂ ಪರಗುಣೌದಾರ್ಯಭಿಮಾನಂಗಳಿಂ ।
ಹಿಂತನೋಡದೆ ಪಾಟಿಗೆಟ್ಟಿಟುಪಿನಿಂ ಬಾಬ್ಬಂತೆ ಬಾಬ್ಬಯ್ಯನಾ
ಸಂತಂ ತಾಂಪಸತಂದನಲ್ಪಪೆಟುಗುಂದಾ ನಂಗಳಿಂ ಭೂಪನಾ ॥

ಈ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಸ್ಥೂಲಾಕ್ಷರಗಳು ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆವೃತ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿರು
ವುವು. ಆದರೆ ಮೂರನೆ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳ “ನಾ” ಎಂಬಕ್ಷರವು ಸಂ
ಎಂದಿರಬೇಕು. ತಪ್ಪಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

ಈ ಚಕ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅರಗಳ ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಸ್ಥಾನದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಂಯೋಜನ
ದಿಂದ ಕವಿಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರವು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರಿಯದ ಚಕ್ರಬಂಧ

ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 4-6 ನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ವೈದ್ಯನಾಥಂಕೃತಪ್ರತಾಪರುದ್ರಯ ಶೋಭಾಪಣ ಎಂಬ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ಆದರೆ ಈ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವಿಷಯವು ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. (ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಬಹುದು. ಬಿಡಬಹುದು. ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣ, ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದು).

ವೀ	ನಾ	ದೀ	ವಾ	ನಾ	ದಿ	ನಾ	ದೀ
ನಾ	ನಿಂ	ನಾ	ನ	ನ	ನಾ	ನಿ	ನಾ
ದೀ	ನಾ	ದಾ	ನಿ	ನಿ	ದಾ	ನಾ	ದಿ
ನಾ	ನೇ	ನಿಂ	ನ	ನ	ನಿಂ	ನ	ನಾ
ನಾ	ನೇ	ನಿಂ	ನ	ನ	ನಿಂ	ನ	ನಾ
ದೀ	ನಾ	ದಾ	ನಿ	ನಿ	ದಾ	ನಾ	ದಿ
ನಾ	ನಿಂ	ನಾ	ನ	ನ	ನಾ	ನಿ	ನಾ
ದೀ	ನಾ	ದೀ	ನಾ	ನಾ	ದಿ	ನಾ	ದೀ

ಇದು ಸರ್ವಶೋಭದ್ರಂ

ದೀನಾನದಿನಾನೇನಾನಾ ನನಿನ್ನಂನಾನೆ ನಾನೇನಾ ।

ದೀನಾದಾನಿನಿದಾನಾದಿನೀನೇನಿನ್ನಂ ನನಿನ್ನೇನಂ ॥

ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬಂಧಾನುಗುಣವಾಗಿ ಹೀಗೆ ತಿದ್ದಿದೆ.

ದೀನಾದೀನಾ ನಾದಿ ನಾದೀ ನಾನಿನ್ನಾ ನೇನೇ ನಾನಿನಾ ।

ದೀನಾದಾನಿನಿದಾನಾದೀನಾನೇ ನಿಂನ ನನಿಂನನಾ ॥

ಈ ಬಂಧವನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವಾಗ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅನುಲೋಮವಿಲೋಮವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು.

ಇದು ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದ ಓದಿದರೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಪದ್ಯವಾಗುವುದು.

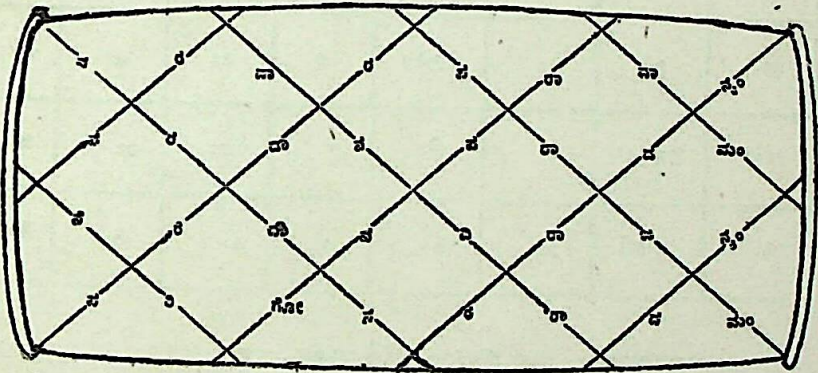
(ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಗಳೂ ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣ, ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳೂ ಸಮನಾಗಿರುವುವು. ಬಿಂದುವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಬಿಡಬಹುದು).

- (a) ವರದಾನಸರಾದನ್ಯಂ (b) ಪರದಾನಸರಾಧಮಂ
(c) ನೆರದಾವದಿರಾದನ್ಯಂ (d) ಪರಗೊನಸರಾಧಮಂ

(ಉದ್ಧಾರಕ್ರಮ)

(a) ಪಂಕ್ತಿ.	ಅಕ್ಷರ.	ಅಕ್ಷ.	(b) ಪಂಕ್ತಿ.	ಅಕ್ಷ.	ಅಕ್ಷ.	ಅಕ್ಷ.	ಅಕ್ಷ.	(d) ಪಂಕ್ತಿ.	ಅಕ್ಷ.	ಅಕ್ಷ.
I	1	8	I	2	3	6	7	I	4	5
II	2	7	II	1	4	5	8	II	3	6
III	3	6	(c) III	1	4	5	8	III	2	7
IV	4	5	IV	2	3	6	7	IV	1	8

ಈ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾದದ 2 ನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಅಗಿರ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾದದ 2 ನೆಯ ಅಕ್ಷರ "ರ". ಹೀಗೆಯೇ 3 ನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳೂ 6 ನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳು, 7 ನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳೂ (ದಾ) (ರಾ) (ದ) ಒಂದೇ ಅಗಿರಬೇಕು. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿರುವುದನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

(ಇದು ಮುರಜಬಂಧಂ)

(ಇದು ಅರ್ಧಭ್ರಮಣಂ)

ನ	ರ	ದಾ	ರ	ಪ	ರಾ	ವೇ	ಕೇ
ಪ	ರ	ದಾ	ರೇ	ಪ	ರಾ	ರ	ಮಾ
ಅ	ರಿ	ವ	ಯ್ಯಂ	ವ	ವ	ವಾ	(ರಿ)ಯ್ಯಂ
ಪ	ರಿ	ವಾ	ನ	ಪ	ರಾ	ರಿ	ಯೇ

ಈ ವೃತ್ತವು ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸರಿಬಾರದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಸರ್ವತೋಭದ್ರ ವೃತ್ತದ ಪದ್ಯವೇ ಈ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸರಿಬರುವುದರಿಂದಲೂ ಅದನ್ನೇ "ಅರ್ಧಭ್ರಮಣಕ್ಕೆ" ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಅರ್ಥ ಭ್ರಮಾಂಜಲಿ

ದೀನಾನದೀನದೀನಾನೇನಾನಿನ್ನಂನಾನೇನಾನಾ ।

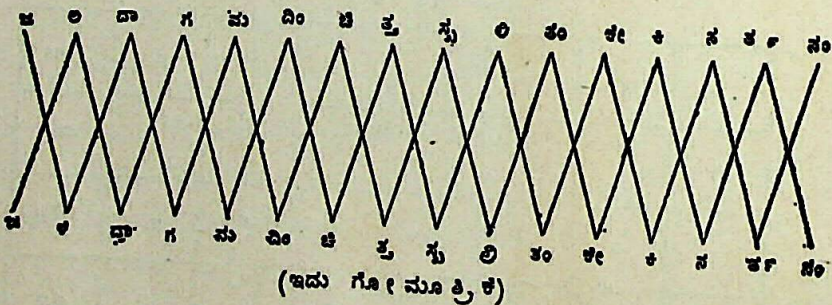
ದೀನಾದಾನಿ ನಿದಾನಾದೀನಿನಾನಿನ್ನಂನನಿನ್ನೇನಿಂ ॥

ಉದ್ಧಾರಕ್ರಮ:-ಕೆಳಗಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಮೊದಲನೆಯಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಅನುಲೋಮವಾಗಿಯೂ, ೮ ನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ವಿಲೋಮವಾಗಿಯೂ ಓದುವುದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಯದ ಒಂದನೆಯ ಪಾದವು ಬರುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ 2-7, 3-6, 4-5, ಮನೆಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನುಲೋಮವಿಲೋಮಗಳಿಂದ ಓದಲು 2-3-4 ನೆಯ ಪಾದಗಳು ಆಗುವುವು.

ದೀ	ನಾ	ನ	(ದಿ)ನಿ	ನ	ದೀ	ನಾ	ನೇ
ನಾ	ನಿ	ನ್ನಂ	(ನಾ)ನಿ	ನಿ	ನಾ	ನ	ನಾ
ದಿ(ನ)	ನಾ(ನ್ನಂ)	ದಾ	ನಿ	ನಿ	ದಾ	ನಾ	ದೀ
ನಿ	ನ(ನಾ)	ನಿ	ನ್ನಂ	ನ	ನಿ	ನ್ನೆ	ನಿ(ನ)

ಜಲದಾಗಮದಿಂ ಚಿತ್ತಸ್ಥಲಿತಂ ಕೇಕಿ ನರ್ತನಂ ।

ಜಲದಾಗಮದಿಂ ಚಿತ್ತಸ್ಥಲಿತಂ ಕೇಕಿ ನರ್ತನಂ ॥

SRI JAGADGURU VISHWANATHA

JAGANNA SIMHASANA JANANAMANOIR

LIBRARY

Jangamwadi Math, Varanasi

Acc. No. 303

